NAŠ ZBORNIK - 2001

NAŠ ZBORNIK - 2001

NAŠ ZBORNIK

LETO 2001, LETNIK 34, ŠTEVILKA

SOŽITJE

ZVEZA DRUŠTEV ZA POMOČ DUŠEVNO PRIZADETIM SLOVENIJE

ŽELVA

PODJETJE ZA USPOSABLJANJE IN ZAPOSLOVANJE INVALIDOV

PEDAGOŠKO JAHANJE

METODA ODPRAVLJANJA VEDENJSKIH IN OSEBNOSTNIH MOTENJ

NAŠ ZBORNIK
LETO 34 - ŠT. 1/2001
SLO ISSN 0350-655 X
udk 376,3

Zbornik izdaja:
Sožitje - zveza društev za pomoč duševno prizadetim Slovenije,
Ljubljana, Samova 9,
Telefon: 01/43 69 750
Faks: 01/43 62 406
E-mail: info@zveza-sozitje.si

Izhaja šestkrat letno

Založnik:
FORMA 1, d.o.o., Moravče

Založniški svet:
Venče Ambrožič, Hermina Bavčar, Tanja Černe, Zoran Grom, Jelka Kovač, prof. dr. Anton Kotar, Viktor Kužnik, Viktorija Matekelj, Marija Uratnik

Uredniški odbor:
Milan Hafnar, prof. dr. Anton Kotar, Darinka Marolt, dr. Jana Šelih, Tilčka Šuman, Tereza Žerdin

Glavna urednica:
* Tereza Žerdin
Odgovorni urednik:
prof. dr. Anton Kotar

Lektoriranje: Vlasta Kunej
Oblikovanje: Franci Mulec

Tisk: FORMA 1 d.o.o.
Samova 9, Ljubljana
Tel./faks: 01/43 69 724

Celoletna naročnina znaša:
3.700 SIT, za ustanove 8.400 SIT.
Naročnino poravnajte na naslov:
Forma 1, d.o.o.
Vrhpolje 56, 1251 Moravče.
Številka žiro računa je:
50120-601-6137
Agencija za plačilni promet Domžale.

Fotografij in rokopisov ne vračamo. Gradivo za naslednjo številko mora biti v uredništvu najkasneje do 5. v mesecu pred izidom!

Slika na naslovni strani:
delovni motiv iz podjetja Želva

V S E B I N A

UVODNIK 1

ŽELVA - USPOSABLJANJE IN ZAPOSLOVANJE
Vinko Bilić, Vladimira Zavašnik, Magdalena Justin
Kaj je želva? 2

RAČUNALNIŠTVO

IZ NAŠIH DRUŠTEV IN USTANOV 14

IZ PRAKSE ZA PRAKSO
Erna Žgur Černigoj
Pedagoško jahanje 30
Marija Pustoslemšek
Metoda odpravljanja vedenjskih in osebnostnih motenj 32
Vera Stojanovič
Kako poslušamo klasično instrumentalno glasbo in uživamo 34
Tatjana Jerončič-Tratnik
Občutenje in doživljanje zime 36

VPRAŠALI STE - MI ODGOVARJAMO 37

PISALI STE NAM 38

ŠPORT IN REKREACIJA 40

Oba letošnja razpisa, tako razpis **Vseživljenjskega učenja za odrasle osebe z motnjami v duševnem razvoju** kot tudi razpis **seminarjev in letovanj za družine**, sta že v vaših društvih. Za konkretne informacije o vsebinah, pogojih in načinih vključitve v posamezen program povprašajte zadolženo osebo v vašem društvu. Opozarjamo, da rok za prijave DRUŠTEV na program vseživljenjskega učenja poteče **15. FEBRUARJA,** rok za prijave društev na **družinski program** pa je **6. APRIL.**

SUMMARY

Many parents of children with moderate disabilities wish their child would learn reading and writing in the process of their education. Therefore, we dedicate the main topic of this issue of Naš zbornik to literacy studies, including computer literacy. Members of several local Sožitje associations are delighted with the seminars, holidays and trips that were organized for them.

Spoznajmo Želvo

Večkrat smo že pisali o delavnicah pod posebnimi pogoji, o delavnicah pri Zavodih za usposabljanje, vzgojo in izobraževanje. To pot pa predstavljamo Želvo, ki je med vsemi delavnicami, varstveno-delovnimi centri prav gotovo nekaj posebnega. To je podjetje za zaposlovanje z več enotami. Danes, ko se tako težko zaposlijo povprečno inteligentni ljudje, je skoraj nemogoče, da se pod normalnimi pogoji dela zaposlijo osebe z lažjo motnjo v duševnem razvoju, ki imajo še kakšne dodatne motnje - to pred leti sploh ni bila nobena redkost. Podjetje Želva ima na določenih programih težje zaposljive osebe, kar je posebnost Želve in vse hvale vredno. Vse so pri delu ne glede na stopnjo prizadetosti zelo pozitivno razpoložene in delovne, to je predvsem zasluga vsega strokovnega osebja, ki dela z njimi. Sam sem si ogledal tri enote Želve in povsod je zelo prijetno ozračje, česar se ne da ustvariti s strogostjo in prisilo, ampak z veliko dobre volje in s toplimi besedami. V Želvi je več različnih profilov zaposlenih, ki pa so med seboj povezani, drug drugega spoštujejo in priznavajo, saj se zavedajo, da je kolektiv, v katerem vladajo korektni medsebojni odnosi, najpomembnejši za uspešno delo. Podjetje Želva je pravočasno spoznalo resnost zdajšnjega časa, možnosti, ki jih imajo za zaposlovanje osebe z motnjami v duševnem razvoju, in nujnost njihove zaščite. Kaj vse se dogaja v Želvi, pa bodo povedali tudi delavci sami.

Prof. dr. Anton Kotar

Priznanje delovnemu inštruktorju Varstveno-delovnega centra Šentjur

Sklad za nagrajevanje inovacij na področju usposabljanja, življenja in dela invalidov v sklopu Urada za invalide pri Vladi Republike Slovenije je podelil nagrade in priznanja za leto 2000.

Gospod Adolf Žvižej, delovni inštruktor v Varstveno-delovenm centru Šentjur, je dobil priznanje za nov zaposlitveni program.

Avtor inovacije je pri iskanju primernega dela za varovance prišel do zamisli, da bi varovanci izdelovali vrečke za pobiranje pasjih iztrebkov. Skupini težko zaposljive invalidske populacije s tem daje možnosti za bolj kakovostno življenje.

Načrt za izdelek združuje več prvin: izdelek je primeren za trženje, primeren je s stališča zahtev oziroma sposobnosti populacije v Varstveno-delovnem centru. Prilagojena sta delovno orodje in tehnološki postopek.

Zaposlitev s primernim delom, ki ni vezano na sodelovanje z zunanjim delodajalcem – je bistvo kakovostnega in humanega dela vsakega varstveno-delovnega centra. Za večino odraslih z zmernimi in težjimi motnjami v duševnem razvoju je delo skoraj edini način samopotrjevanja, socializacije in komunikacije. Skupini težko zaposljive invalidske populacije daje možnosti za bolj kakovostno življenje.

KAJ JE ŽELVA?

Želva, d. o. o., podjetje za usposab-ljanje in zaposlovanje invalidov, Ljubljana, je na predlog Zavoda za zaposlovanje RS, leta 1991 ustanovila Zveza Sožitje - zveza društev za pomoč duševno prizadetim Slovenije. Sožitje - zveza društev - je torej ustanovitelj in hkrati edini lastnik. Podjetje je bilo ustanovljeno z namenom usposabljanja mladostnikov z lažjimi motnjami v duševnem in pogosto tudi telesnem razvoju. Do tedaj so delovale t. i. invalidske delavnice, večinoma specializirane za zaposlovanje invalidov posebnih kategorij, npr. za slepe, gluhe in invalide drugih kategorij. Za lažje duševno prizadete ni bilo delavnic pod posebnimi pogoji, ker je vse do tedaj veljalo mnenje, da je ta populacija zaposljiva pod splošnimi pogoji.

Gre torej za mladostnike - invalide z zmanjšanimi delovnimi možnostmi, ki si na zahtevnem trgu delovne sile težko pridobijo stalno zaposlitev, če pa jo že dobijo, jo zaradi zmanjšanih delovnih možnosti največkrat tudi izgubijo.

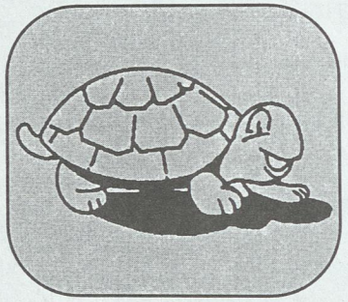

ZGODOVINA IN RAZVOJ

V podjetju Želva smo se ob ustanovitvi osredotočili na usposabljanje tistih mladostnikov, ki niso bili nikoli zaposleni in so razvrščeni kot lažje duševno prizadete osebe. Svojo dejavnost smo leta 1991 začeli izvajati na eni lokaciji, in sicer v Zalogu, na Krivi poti 13/c. Sprva smo izpeljevali samo program predpoklicnega usposabljanja za delo, in sicer v dveh oddelkih - v šivalnici in v mizarski delavnici. Mladostniki so se tako lahko usposobili in pridobili naziv pomožna šivilja ali pomožni mizar.

Zaradi potreb po vključevanju novih mladostnikov in dejstva, da poklic šivilje in mizarja ni preprost in zahteva veliko ročnih spretnosti, smo v Želvi poiskali druga, lažja dela. Ves čas smo spopolnjevali programe usposabljanja ter razširili naše delovanje na področju storitev. Tako smo v letu:

- 1994 vpeljali t. i. zeleni program, v okviru katerega opravljamo vrtnarsko-komunalna dela,
- 1996 program upravljanja stavb,
- 1997 program čiščenja ter program vzdrževanja stavb,
- 1998 smo začeli z organizacijo, nabavo in distribucijo paketov za novorojenčke,
- 1998 pa smo od Ministrstva za delo, družino in socialne zadeve pridobili tudi koncesijo za izvajanje socialnovarstvene storitve vodenja, varstva in zaposlitve pod posebnimi pogoji (varstveno-delovni center).

Vsako področje posebej je pomembno za vključevanje invalidov, saj raznolikost naših programov omogoča možnost izbire ter zaposlovanje invalidnih oseb na tistih delovnih mestih, ki so najprimernejša glede na delovne sposobnosti posameznika.

Z vpeljevanjem novih programov usposabljanja in zaposlovanja invalidov in z vsakoletnim večanjem števila zaposlenih invalidov ter invalidov na usposabljanju so se večale tudi potrebe po dodatnih prostorskih zmogljivostih. Podjetje Želva tako danes samo v Ljubljani deluje na sedmih lokacijah:

- Rozmanova 2/a, Ljubljana (uprava, komerciala in upravljanje stavb),
- Maroltova 9, Ljubljana (vzdrževanje in čiščenje stavb),
- Kriva pot 13/c, Zalog (VDC Zalog in tekstilni oddelek),
- Trebinjska 11, Ljubljana (VDC),
- Litostrojska 40, Ljubljana (mizarska delavnica),
- Gallusovo nabrežje 13 (trgovina) in
- Knezov Štradon 86 (oddelek Varstveno-delovnega centra in bivalna enota od leta 2001).

Vsi prostori so v najemu.

Ker pa so se potrebe po vključevanju invalidnih oseb kazale tudi zunaj območja Ljubljane, smo se na podlagi pozitivnih izkušenj v Ljubljani lotili ustanovljanja poslovnih enot v Novi Gorici in v Škofji Loki.

Ob pomoči občine Nova Gorica in Zavoda Republike Slovenije za zaposlovanje smo leta 1996 odprli enoto v Novi Gorici (Ajševica 42, Nova Gorica). Uredili smo šivalnico ter ustvarili razmere za izpeljavo zelenega programa. Danes v Novi Gorici v šivalnici, z zelenim programom in z urejanjem javnih sanitarij na avtobusni postaji zagotavljamo usposabljanje in zaposlitev invalidnim osebam ter jim pomagamo na poti do večje samostojnosti in vključenosti v družbo. Enota se uspešno razvija, tako da smo v letu 2000 odprli tudi oddelek varstveno-delovnega centra, v bližnji prihodnosti pa bomo začeli tudi z upravljanjem,

vzdrževanjem in čiščenjem stavb.

Enoto v Škofji Loki smo ustanovili leta 2000 ob podpori lokalne skupnosti, delovati pa je začela oktobra.

V Želvo je danes vključeno skupaj 182 oseb, od tega 137 invalidov. Njihovi statusi pa so različni:

- invalidne in druge težje zaposljive osebe, ki se usposabljajo za poznejšo zaposlitev,
- v Želvi usposobljene in zaposlene invalidne osebe,
- osebe, zaposlene prek programa javnih del,
- vse druge redno zaposlene osebe,
- ter invalidne osebe, vključene v varstveno-delovni center.

PODROČJA DELA

Mizarski program

Deluje že deseto leto in poteka v mizarski delavnici, ki deluje v najetih prostorih v Litostroju.

Mentorji skupaj z osebami na usposabljanju izdelujejo:

- opremo za vrtce,
- pohištvo po naročilu ter
- opravljajo druge mizarske storitve.

Pod ime "oprema za vrtce" praviloma sodijo razne omare po naročilu, mize, igralni kotički, galerije in didaktične kocke ter drugi izdelki.

Šiviljski program

Tako kot mizarska delavnica tudi **ŠIVALNICA** deluje že od nastanka podjetja, spreminjata pa se obseg in raznolikost izdelkov, ki jih plasiramo na trg. Zaradi prenasičenosti trga z raznimi igračami iz uvoza smo ponudbo izdelkov dopolnili in tako zdaj poleg mehkih, pralnih igrač v šivalnici izdelujemo tudi:

- delovna oblačila,
- posteljno perilo,
- razne izdelke po naročilu.

Zeleni program

Vsebina zelenega programa je opravljanje vrtnarsko-komunalnih del. Po pogodbi z Mestno občino Ljubljana vzdržujemo štiri metre široko in dvaintrideset kilometrov dolgo Pot prijateljstva (nekdaj bolj znana kot Pot spominov in tovarištva). Naši invalidi skrbijo za nasipanje in utrjevanje poti, odstranjujejo plevel, grabijo listje, obrezujejo drevesa, kosijo travo ob Poti, redno praznijo koše za smeti in opravljajo druga potrebna vzdrževalna dela. Če je treba, posadijo tudi nova drevesa in poskrbijo za popravila klopi, obnovo robnikov in podobno. Mladostniki na usposabljanju se ob pomoči, navodilih in skupnem delu z vrtnarji urijo v spretnostih, ki so potrebne za opravljanje tovrstnih del - se pravi za lažja vrtnarska in komunalna dela.

Zeleni program sestavljajo takšna dela, ki so primerna tudi za motorično šibkejše. Program je primeren tudi za dekleta, saj lahko enako kakovostno opravljajo vsa dela. Prav zato smo v Želvi še posebej hvaležni mestu Ljubljana, da nam omogoča takšno delo in zaposlitev mladih invalidnih oseb.

V želji, da bi omogočili delo še večjemu številu invalidov, opravljamo tudi druga vrtnarska dela po naročilu, na primer urejanje in lopatenje vrtov, urejanje okolice hiš in blokov, sajenje grmovnic, okrasnega cvetja in druga dela po dogovoru.

najdejo svojo pot do kupcev v Želvini trgovini na Gallusovem nabrežju, kjer pestrost ponudbe in prijetno ozračje privabljata mlade in malo starejše kupce.

Varstveno delovni center

V letu 1998 smo od Ministrstva za delo, družino in socialne zadeve pridobili koncesijo za področje socialnega varstva. Tako danes ponujamo vodenje, varstvo in zaposlitev pod posebnimi pogoji šestinšestdesetim invalidnim osebam.

Upravljanje, vzdrževanje in čiščenje stavb

Je program, ki nam je omogočil odprtje številnih delovnih mest in se je zaradi široke palete naše ponudbe tako razširil, da upravljamo, čistimo in vzdržujemo že več kot 2000 stanovanjskih in poslovnih enot v Ljubljani. Naša ponudba zajema:

- upravljanje več stanovanjskih in poslovnih hiš, v skladu s Stanovanjskim zakonom,
- čiščenje in urejanje okolice in vrtov (košnja trave, obrezovanje dreves, živih mej, čiščenje snega - zimska služba) in druga hišniška dela,
- nadzor nad delovanjem toplotnih postaj,
- servisna opravila s področja ključavničarskih, instalacijskih, elektrikarskih, mizarskih, parketarskih in pleskarskih del ter čiščenje hišnih kanalizacij,
- odvoz kosovnega materiala,
- selitvene storitve,
- vpis etažne lastnine v zemljiško knjigo in še bi lahko naštevali.

Organizacija, nakup, pakiranje in distribucija paketov za novorojenčke

V letu 1998 smo bili kot najboljši ponudniki izbrani na javnem razpisu Ministrstva za delo, družino in socialne zadeve in s prvim januarjem leta 1999 smo začeli z organizacijo, nabavo, pakiranjem in razpošiljanjem paketov za novorojenčke. V prostorih na Rozmanovi 2A imamo skladišče, v katerem smo omogočili zaposlitev trem invalidnim in več zdravim osebam, ki polnijo in dostavljajo tri različice paketov. V ta namen smo po vsej Sloveniji odprli šestdeset distribucijskih mest, kjer prihodnji starši s potrdilom Centra za socialno delo pakete tudi dvigajo.

Trgovina

Želvine igrače in didaktični pripomočki

POKLICNA REHABILITACIJA, PODJETNIŠTVO IN VARSTVENO-DELOVNI CENTER

Na podlagi devetletnih izkušenj na področju usposabljanja in zaposlovanja invalidov smo sredi leta 2000 v Želvi ustanovili Center za poklicno rehabilitacijo. Tako Želva, d.o.o., kot edina v Sloveniji deluje organizacijsko kot rehabilitacijsko- podjetniški sistem s tremi dejavnostmi: poklicno rehabilitacijo, podjetništvom in varstveno-delovnim centrom.

I. PROGRAMI POKLICNE REHABILITACIJE INVALIDOV

in drugih pogojno zaposljivih oseb vsebujejo tele programske sklope:

1. Rehabilitacijsko ocenjevanje sposobnosti za delo

Je program, pri katerem gre za sintezo izvedenskih mnenj strokovnih delavcev, izdelavo ocene sposobnosti, znanj in interesov vključene osebe, osebnostnih lastnosti, stališč, motivacije in poklicnih ciljev, svetovanje ter izdelavo nadaljnjega rehabilitacijskega načrta.

Zaradi kompleksnosti in tudi odgovornosti nosilca takšne dejavnosti se ocenjevanje opravlja v testnih in realnih delovnih okoliščinah, ob stalnem spremljanju in merjenju delovne učinkovitosti in stopnje posameznikove integriranosti v delovni proces, vse skozi dnevni, tedenski in mesečni cikel. Končna ocena je zasnovana na zanesljivih, večkrat ponovljenih in enakovrednih mernih izidih, v različnih delovnih razmerah v daljšem obdobju. Ocena je objektivna, zanesljiva in merljiva.

Nosilci tega programa so:

- zdravnik - specialist medicine dela, prometa in športa,
- psiholog - specialist klinične psihologije,
- psihiater - as. magister, dr. medicine, specialist psihiatrije,
- socialni delavec,
- delovni terapevt - višji zdravstveni delavec,
- mentor - inštruktor proizvodnega dela.

2. Predpoklicna in psihosocialna (re)habilitacija

Program predpoklicne in psihosocialne (re)habilitacije invalidov in težje zaposljivih oseb v podjetju Želva predstavlja sistem učenja ob delu, vključevanja v delovni proces, socializacije, most do zaposlitve in zaposlitev.

Usposabljati pomeni motivirati, poučiti in naučiti posameznika delovnega vedenja, mu omogočiti razvoj vseh zmožnosti in s tem doseči cilj delovnega usposabljanja, zaposlitev. Zaradi individualnih značilnosti in potreb posameznikov, ki pridejo na usposabljanje, se tem osebam zagotavlja individualni program predpoklicne (re)habilitacije.

Mladostniki lahko izbirajo med temile programi:

1. šiviljski program,
2. mizarski program,
3. zeleni program,
4. program čiščenja in vzdrževanja stavb.

Osebo na usposabljanju ves čas spremlja in ji daje ustrezno podporo skupina strokovno usposobljenih strokovnjakov: socialni delavec, delovni terapevt, če je treba tudi psiholog. Usposabljanje poteka pod budnim očesom inštruktorjev in mentorjev, ki so z dodatnim znanjem usposobljeni za delo z invalidi in imajo potrebne osebnostne kvalitete. Znanja in spretnosti, ki jih morajo osebe, vključene v program, obvladati, pa so:

Predpoklicna in psihosocialna rehabilitacija v šiviljskem programu

Program **traja od 18 do 24 mesecev**, poteka postopoma in nepretrgano ter obsega štiri obdobja:

1. Prvo obdobje usposabljanja:

A) Učenje ročnega krojenja:

- spoznavanje pripomočkov za krojenje;
- učenje risanja enostavnih krojnih narisov;
- krojenje preprostejših izdelkov, ročno s škarjami;
- označevanje krojnih delov in njihov namen;
- vodenje evidence ukrojenih delov.

B) Učenje ročnega šivanja:

- seznanjanje s pripomočki za ročno šivanje;
- ročno sestavljanje krojnih izdelkov;
- označevanje všitkov z nitko;
- ročno nabiranje;
- ročno robljenje z enojnim ali dvojnim zapogibom;
- prišivanje gumbov;
- učenje raznih ročnih šivov (križni, vezilni, kometični, slepi itn.);
- gačenje lutk;
- ročno sestavljanje (končevanje) tekstilnih lutk – igrač;
- montaža oči in smrčkov;
- izdelava ročnih gumbnic.

V prvem obdobju usposabljanja, ki traja praviloma tri mesece, se mladostnik uri v ročnih spretnostih in se nauči opravil iz navedenega programa. Ob mentorjevem nadzoru mu lahko zaupamo že lažja ročna opravila, ki jih opravlja samostojno.

Pred začetkom drugega obdobja usposabljanja se mladostnik seznani z osnovami varstva pri delu.

2. Drugo obdobje usposabljanja

Strojno šivanje na gospodinjskem šivalnem stroju:

- varnostni ukrepi;
- spoznavanje šivalnega stroja, njegovih sestavnih delov in njihovih funkcij;
- šivanje po papirju brez sukanca;
- napeljava zgornje in spodnje niti;
- naravnanje pravilne napetosti niti;
- šivanje po tkaninah;
- ravno sestavljanje dveh delov;
- sešivanje zahtevnejših šivov, kot so okrogline, konice, robljenje, sešivanje preprostejših faz šivanja ali celotnega izdelka;
- spoznavanje drugih možnosti šivanja na gospodinjskem stroju - cikcak šiv, vezenje, izdelovanje gumbnice, prišivanje gumbov.

V drugem delu usposabljanja, ki traja praviloma šest mesecev, mladostnik utrdi znanje iz prvega obdobja, spozna gospodinjski šivalni stroj ter obvlada faze usposabljanja drugega obdobja.

3. Tretje obdobje usposabljanja

- Intenzivno utrjevanje znanja na gospodinjskem šivalnem stroju;
- spoznavanje industrijskega enoigelnega prešivnega stroja - seznanjanje z razlikami v primerjavi z gospodinjskim šivalnim strojem in z namenom tega stroja;
- varnostni ukrepi pred šivanjem;
- šivanje ravnih šivov, krivih šivov ipd.;
- sestavljanje enostavnih krojnih delov;
- izdelava vajenic, šivanje preprostejših in zahtevnejših izdelkov.

Ob koncu tretjega obdobja predpoklicnega usposabljanja (traja šest mesecev) mladostnik obvlada ročna dela na gospodinjskem šivalnem stroju. Obvlada preproste faze šivanja in zna samostojno sešiti preproste izdelke.

4. Četrto obdobje usposabljanja

- Intenzivno utrjevanje šivanja na industrijskem šivalnem stroju;
- pridobivanje hitrosti;
- samostojno šivanje zahtevnejših delovnih faz;
- samostojno šivanje izdelkov.

Ob mentorjevi pomoči zmore mladostnik zašiti tudi zelo zahtevne delovne faze dela. V dveh letih usposabljanja po programu se mladostnica usposobi za pomožno šiviljo, pridobi potrebne delovne navade in je sposobna zaposlitve.

Predpoklicna in psihosocialna (re)habilitacija v mizarskem programu

Program traja **od 18 do 24 mesecev**, poteka postopoma in nepretrgoma in obsega tri obdobja:

1. Prvo obdobje usposabljanja

Spoznavanje osnov:

- spoznavanje lesa, namembnost le-tega;
- spoznavanje ročnega orodja, načini ročne obdelave lesa, načini merjenja lesa;
- lastnosti lesa: mladostnik se seznani z vrstami lesa, kakšen les je namenjen za posamezni izdelek, kakšne so značilnosti za posamezne vrste lesa, kako ga prepoznamo;
- namembnost lesa: mladostnik se v tej podfazi seznani z lastnostmi različnih vrst lesa, kot so trdnost, smer letnic (kar je zelo pomembno pri ročni in strojni obdelavi lesa);
- obnašanje lesa v mrazu, vročini, vlagi;
- seznani se tudi z industrijskimi lesnimi izdelki: vezana plošča, iverka, lesonit, iveral in uporabnostjo le-teh ter načini njihove obdelave;
- spoznavanje ročnega orodja za obdelavo lesa: "lok" žagica in uporaba, ročni oblič, dleto, izvijač, različne vrste brusnega papirja in uporaba glede na les, kladivo, žeblje, vijake ...

V prvem obdobju usposabljanja, ki praviloma traja tri mesece, se mladostnik seznani tudi z osnovami varstva pri delu.

2. Drugo obdobje usposabljanja

Tu gre za praktično delo v delavnici, ročno obdelavo lesa, pravilno uporabo pripomočkov in sestavljanje posameznih izdelkov:

- lepljenje,
- tiplanje,
- zabijanje in vijačenje,
- vrtanje na vrtalnem stroju,
- barvanje in lakiranje.

Drugo obdobje praviloma traja **šest** mesecev in se izvaja v delavnici (proizvodnji) s praktičnim privajanjem ob pomoči in nadzoru inštruktorjev in mentorja.

3. Tretje obdobje usposabljanja

Usposabljanje za samostojno delo, za popolno in samostojno obvladovanje določenih faz proizvodnje.

A) Varstvo pri delu z obdelovalnimi stroji:

- zaščitna sredstva (strojna in osebna);
- osnovna prva pomoč oz. obvladovanje položaja, če nastanejo poškodbe.

B) Kombinirani lesno-obdelovalni stroj:

- menjava obdelovalnega orodja z obvezno izključitvijo stroja iz omrežja;
- kontrola pravilne namestitve;
- spoznavanje različnih zaščitnih sredstev na stroju in njihova pravilna namestitev.

C) Tračna žaga:

- varstvenodelovni pogoji za varno delo s tračno žago;
- osnovno učenje žaganja različnih oblik posameznega izdelka;
- menjava tračnih žag glede na namen in uporabo.

Č) Tračna brusilka:

- varstvenodelovni pogoji za varno delo s tračno brusilko;
- načini brušenja glede na letnice lesa;
- uporaba posameznih številk brusnega papirja glede na vrsto lesa in vrsto obdelave (fina, groba);
- načini menjave brusnega papirja.

D) Vrtalni stroj:

- varstveno-delovni ukrepi za varno delo z vrtalnim strojem;
- spoznavanje vrtalnega stroja in orodja, načini vpenjanja svedrov, menjava hitrosti za posamezne debeline svedrov in vrste lesa;
- vpenjanje obdelovanca na vrtalno mizo.

S pomočjo mentorja zmore oseba ob uspešno končanem programu izdelati tudi zahtevnejše izdelke. V dveh letih usposabljanja po programu se vključena oseba usposobi za pomožnega mizarja, pridobi delovne navade in je sposobna za zaposlitev.

Predpoklicna in psihosocialna (re)habilitacija v vrtnarsko-komunalnem - zelenem programu

Predpoklicno usposabljanje v zelenem programu traja od **12 do 18 mesecev** z možnostjo podaljšanja, poteka postopoma in kontinuirano in je razdeljeno na tri obdobja.

1. Prvo obdobje usposabljanja

- seznanitev z delovnim okoljem;
- seznanitev z delovnimi nalogami;
- seznanitev z varstvom pri delu in zaščitno opremo;
- spoznavanje delovnih pripomočkov;
- pobiranje odpadkov, papirjev, kartonov itn.;
- odnašanje in odvažanje vej;
- grabljenje listja, trave;
- nalaganje listja, trave in drugega materiala na kamion;
- okopavanje plevela in robnikov;
- čiščenje (pometanje) asfaltnih, peščenih in betonskih površin.

2. Drugo obdobje usposabljanja:

- košnja trave z ročno koso;
- obrezovanje grmovnic z ročnimi škarjami;
- rezanje tršib samoraslih rastlin s srpom, mačeto ali sekiro;
- okopavanje rož.

3. Tretje obdobje usposabljanja:

- sajenje rastlin in vzdrževanje le-teh;
- ravnanje površin z raznimi materiali, kot so: pesek, prst, ruša ipd.;
- obrezovanje grmovnic z motornimi škarjami;
- obrezovanje okrasnih in sadnih dreves;
- košnja trave z motorno koso in motorno kosilnico.

Mladostnik zmore po uspešno končanem programu samostojno opravljati tudi zahtevnejša dela.

V približno 18 mesecih usposabljanja po programu se mladostnik usposobi za pomožnega vrtnarja, pridobi delovne navade in je sposoben, da se lahko zaposli.

Predpoklicna in psihosocialna (re)habilitacija v programu čiščenja stavb

Predpoklicno usposabljanje v programu čiščenja stavb traja od **12 do 18 mesecev** z možnostjo podaljšanja, poteka postopoma in kontinuirano in je razdeljeno na tri obdobja:

1. Prvo obdobje usposabljanja:

- seznanitev z delovnim okoljem;
- seznanitev z delovnimi nalogami;
- seznanitev z varstvom pri delu in zaščitno opremo;
- spoznavanje delovnih pripomočkov;
- pobiranje odpadkov, papirjev, kartonov s funkcionalnih površin (poti, ploščadi, zelenice, dvorišča);
- praznjenje koševza smeti na igriščih;
- pospravljanje odpadkov v za to določen prostor (zabojnik);
- grabljenje listja, trave;
- čiščenje snega po dohodnih poteh.

V prvi fazi usposabljanja, ki praviloma traja dva meseca, mladostnik že poskuša sam pobirati odpadke s funkcionalnih površin ob mentorjevem nadzoru. Uporablja tudi delovne pripomočke, kot so: grablje, vedro, vreče za smeti, lopate za sneg.

Po končanem prvem obdobju mora oseba, ki se usposablja, delo opraviti tako, da je zagotovljena kakovost.

2. Drugo obdobje usposabljanja:

- seznanitev z ustreznimi pripomočki za delo in ustreznimi čistili;
- naučiti se pravilnega odmerjanja količine čistil in uporabo glede na predmet, kovino, les, linolej, kamen itn.;
- pometanje in pospravljanje smetnjakov, funkcionalnih površin, dvorišč;
- čiščenje stopniščnih ograj, radiatorjev, vrat, okenskih polic, stikal, svetil, gasilnih aparatov, poštnih nabiralnikov;
- odstranjevanje pajčevine;
- pometanje preprog in jaška pred vhodi;
- odstranjevanje lepljivih odpadkov.

V tem obdobju traja usposabljanje približno tri mesece. Oseba utrjuje pridobljeno znanje iz prve faze in se nauči uporabljati različne delovne pripomočke. Nauči se delati načrtno, postopno in natančno. Poleg zahtevane kakovosti mora dosegati tudi predvideno količino dela.

3. Tretje obdobje usposabljanja

- spoznavati nova čistila, loščila, odstranjevalce, emulzije in se naučiti, kaj pri določenem delovnem postopku in določenemu materialu uporabljati;
- pomivanje stopnišč in dvigal;
- pomivanje steklenih površin;
- odstranjevanje nalepk s steklenih površin;
- temeljito čiščenje stopniščnih ograj, svetil, radiatorjev, stikal, vrat;
- odstranjevanje zastarelih oglasov na oglasni deski;
- pomivanje zidnih oblog;
- obvladati zahtevano znanje varstva pri delu, za delo s stroji za čiščenje;
- spoznati ustrezne delovne stroje za čiščenje;
- pravilna uporaba delovnih strojev ob mentorjevem nadzoru.

Tretje obdobje usposabljanja traja praviloma štiri mesece. Utrjuje se pridobljeno znanje iz prejšnjih obdobij. Količina opravljenega dela se že približuje končnim normativom. Kakovost dela se ne sme razlikovati od zahtev.

4. Četrto obdobje usposabljanja

- samostojno čiščenje stavb z uporabo ročnih delovnih pripomočkov (metla, vedro, omelo itn.);
- utrjevanje pridobljenega znanja;
- zvečevanje količine opravljenega dela;
- doseči količino – normativ, to je 75 odstotkov glede na predpisane normative pri čiščenju stavb.

Četrto obdobje traja od tri do šest mesecev.

Po končani četrti fazi je oseba usposobljena za čiščenje stavb.

3. Svetovanje in spremljanje med usposabljanjem in/ali zaposlitvijo na lastnih podjetniških programih ali pri drugih delodajalcih

Gre za svetovanje in spremljanje invalidov in pomoč drugim delodajalcem med potekom usposabljanja in zaposlitvijo.

Cilj programa je predvsem dajati pomoč in spremljanje oseb ob vključevanju v novo delovno okolje, pomoč drugim organizacijam in delodajalcem pri prilagajanju delovnih mest, ob vključevanju, med potekom usposabljanja ter ob zaposlovanju invalidnih in drugih težje zaposljivih oseb.

4. Delovna in socialna vključenost invalidov in drugih težje zaposljivih oseb

V program vključujemo osebe, ki imajo sposobnosti za delo tako zmanjšane, da se v poklicni rehabilitaciji niso zmogle usposobiti za zaposlitev, in jim tako omogočimo integracijo v delovno in socialno okolje. To so osebe, ki imajo delovne zmožnosti previsoke za ponovno razvrščanje ali vključitev v varstveno-delovni center, pa vseeno prenizke za zaposlitev.

Nosilci programa delovne in socialne vključenosti invalidov in drugih težje zaposljivih oseb so primerno usposobljeni mentorji in inštruktorji, ki se udeležujejo nepretrganega internega izobraževanja v našem podjetju in so uspešno končali prvo stopnjo internega programa usposabljanja inštruktorjev in mentorjev ter opravili preskus znanja.

Poleg mentorjev in inštruktorjev pa programe izvajajo tudi strokovni delavci s področja socialnega dela in delovne terapije ter, če je treba, tudi drugi strokovnjaki.

II. PODJETNIŠTVO

Temeljna dejavnost in namen ustanovitve Želve je usposabljanje in zaposlovanje invalidov. Ker pa poteka usposabljanje v konkretnih delovnih okoljih: v mizarstvu, šiviljstvu, pri upravljanju, vzdrževanju in čiščenju stavb in nekaterih drugih programih, kot je že bilo omenjeno, se le-to nujno prepleta s podjetništvom v Želvi. Usposabljanje namreč ni samo sebi namen, pač pa mladostniki na usposabljanju skupaj s svojimi delovnimi inštruktorji, mentorji in drugimi zaposlenimi (neinvalidi) ustvarjajo nekatere proizvode in storitve, ki jih plasiramo na trg. Zato v Želvi izdelujemo opremo za vrtce in drugo opremo za naročnike, igrače, delovna oblačila, upravljamo stavbe, vzdržujemo in čistimo stavbe, vzdržujemo Pot prijateljstva, opravljamo druga naročila za naročnike s področja vrtnarsko-komunalnih del, zdaj ne več samo v Ljubljani, pač pa tudi v Novi Gorici in Škofji Loki, kandidiramo na vseh razpisih, za katere menimo, da lahko uspemo in prevzeto delo dobro opravimo - tako smo bili tudi najuspešnejši ponudnik na razpisu Ministrstva za delo, družino in socialne zadeve za nabavo, organizacijo, polnjenje in distribucijo zavitkov za novorojenčke za območje vse Slovenije in še bi lahko naštevali.

Naposled smo v vse te podjetniške prijeme tudi primorani, saj je v tem času glavna pomoč države v tem, da nam omogoča oprostitev prispevkov iz plač, to znese približno kar 7 % naših prihodkov, ter v subvencijah za zmanjšano delovno zmožnost invalidov, to znese približno 1,5 % naših prihodkov. Prav vse drugo pa ustvarimo na trgu. Naročniki so različni, od posameznikov - fizičnih oseb do gospodarskih družb, raznih drugih združenj, občin in države.

III. VARSTVENO-DELOVNI CENTER

V Varstveno-delovnem centru varovancem zagotavljamo organizirano celostno skrb, razvijanje individualnosti in harmoničnega vključevanja v skupnost in okolje ter take oblike dela, ki jim omogočajo ohranjanje pridobljenega znanja in razvoj novih sposobnosti. Spodbujamo jih k ustvarjalnim oblikam izražanja in jim omogočamo razvijanje novih zmožnosti. To uresničujemo z individualiziranimi načrti, programi in evalvacijami.

Vsak dan opravljamo različna dela: sestavljanje kemičnih svinčnikov, obešalnikov, različnih kablov, obešank, mišnic, kuvertiranje, gospodinjska opravila, sodelujemo tudi v programih opravljanja storitev pri čiščenju stavb, s pomočjo pri vrtnarsko-komunalnih delih, v mizarski in šiviljski delavnici.

Pri našem delu so v ospredju potrebe varovancev in njihova zadovoljitev, predvsem je v ospredju možnost izbire, zato jim omogočamo pestrost in raznovrstnost programov.

Varovanci sodelujejo na različnih zelo pomembnih področjih: gibalnem, športnem, glasbenem, pri ustvarjalnem oblikovanju, različnih oblikah širjenja razgledanosti, predvsem branju in pisanju in pridobivanju drugih spretnosti (npr. gospodinjskih), ki so potrebne za čim bolj normalno življenje, seveda po principu pravice in možnosti izbire.

Za izpeljavo teh programov smo se odločili, ker smo prepričani, da sta tudi odraslim osebam z motnjami v duševnem in telesnem razvoju, tako kot nam, učenje in pridobivanje spretnosti v korist in zadovoljstvo.

Z **gibanjem** lahko pokažemo svoje razpoloženje in čustva. Velikokrat je gibanje prvina, s katero pri osebi najdemo stik, s katerim jo spodbujamo in krepimo. Je dober učni element - motivacija, dober zdravstveni element - prevencija, dober rezultat - dosežek (samopotrjevanje).

Glasba je posebna govorica, ni tako natančna in povedna kot jezik, pa vendar lahko njeno sporočilo preseže govor. V svojem razvoju prav vsi potrebujemo glasbo, pa če se tega zavedamo ali ne. Osebe z motnjami v razvoju pa še toliko bolj, saj jim ta daje možnost za čustveni, umski, telesni, socialni in estetski razvoj. Neodvisno od sposobnosti govornega komuniciranja se pri petju pogosto odprejo možnosti izražanja in sporazumevanja.

Dramsko lutkovna dejavnost zajema učenje in izvedbo dramske in lutkovne predstave. Pomembna je za razvijanje in utrjevanje socialnih vsebin, za ohranjanje in razvijanje govornih sposobnosti, za razvijanje stika in sožitja z okoljem, za boljšo artikulacijo, za bogatenje besednega zaklada ter tolerantnega odnosa do drugih.

Z ustrezno **likovno dejavnostjo** uspešno navezujemo stik z varovancem, razvijamo njegovo pozitivno samopodobo in socialne odnose v skupini. Varovanci z likovnimi deli sproščajo notranjo napetost, izražajo svoje občutke, ohranjajo in krepijo fino motoriko rok.

Zelo pomembno je tudi **branje in pisanje.** Ustanovili smo svoje glasilo, v katerega radi pišemo in rišemo. Tako ohranjamo znanje branja in pisanja. V glasilu seznanjamo starše in druge z našim delom in življenjem, osebam z motnjo v duševnem in telesnem razvoju pa omogočamo podoživljanje vtisov z raznih ogledov, sejmov, tekmovanj in prireditev. Spodbujamo estetsko oblikovanje ter razvijamo čut in dolžnost za skupinsko delo in osebno odgovornost.

V našem Varstveno-delovnem centru izvajamo še marsikatero drugo dejavnost. Vsak dan je poseben, delovna vsebina pa prilagojena potrebam, počutju in željam varovancev. Radi plešejo, igrajo družabne igre, so zelo skrbni in natančni pri gospodinjstvu in še in še bi lahko naštevali.

Obiskujemo različne prireditve, sejme, podjetja in ustanove. Predstavljamo se s svojim glasbenim, lutkovnim, dramskim in **folklornim programom**. **Hodimo na izlete** po različnih krajih Slovenije in tudi v tujino. Vsako leto gremo tudi na morje, kjer skupaj preživimo deset dni. Spomini na prijetne trenutke pa nam lepšajo dolge jesenske in zimske dni.

Da bi tudi vi, dragi bralci, začutili utrip našega dela in življenja, vam predstavljamo nekaj del naših varovancev, ki so jih pripravili z ljubeznijo in vso odgovornostjo.

RADI IMAMO NAŠO BAŠKO

VPRAŠALI BOSTE ZAKAJ, KAKO NAŠO BAŠKO. PREPROSTO. MI ŽELVAKI IN ŽELVICE SE VSAKO LETO ODPRAVIMO NA ZASLUŽENI DOPUST - DESETDNEVNO LETOVANJE V POČITNIŠKI DOM CENTRA INTERESNIH DEJAVNOSTI CELJE, KI STOJI V BAŠKI. VESELIMO SE POLETJA, SAJ VEMO, DA BOMO SKUPAJ UŽIVALI PRI IGRAH V VODI, PLESU, SPREHODIH IN NAKUPOVANJU SPOMINČKOV IN ŠE IN ŠE. VSAKO LETO PRIDE TAKO TEŽKO PRIČAKOVANI TRIDESETI JUNIJ, KO NESTRPNO ČAKAMO IN SE JEZIMO NA ZAMUDNIKE, DA SE NAŠE POTOVANJE ZAČNE. KO PA SE SPET VRAČAMO DOMOV, SE KAR NEKAJ OBIRAMO IN ŠE BI OSTALI.

ENKRAT SMO SE ODPELJALI NA CELODNEVNI IZLET Z LADJO. ŠLI SMO NA OTOK RAB V LOPAR. LADJA JE USTAVILA TUDI NA OTOKU GRGURJU, TAM SMO SE NAMOČILI V MORJU, KER PA JE OTOK PUST IN NAM NI BIL VŠEČ, SMO SE ODPELJALI NAPREJ V NASLEDNJI ZALIV VELA LUKA. TAM JE BILA PLAŽA LEPA, AMPAK SEM PA TJA SE JE NAŠEL KAKŠEN JEŽEK. BILI SMO PRIDNI, NOBEDEN NI STOPIL NANJ.

TOMAŽ, MARJANA

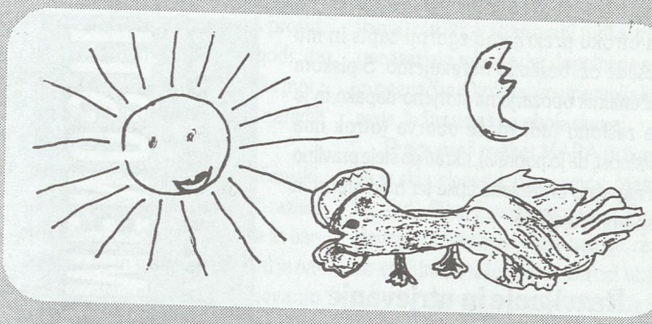

PRAVLJICA O SONCU, MESECU IN PETELINU

NEKOČ JE ŽIVEL ZELO RAZVAJEN PETELIN, KI JE ŽIVEL NA SVOBODI CELO ŽIVLJENJE. DELAL JE VSE PO SVOJE. BIL JE ZELO MAJHNE POSTAVE IN DEBEL. MITJA GA JE ZELO DOBRO NAHRANIL IN ZATO SE JE ZREDIL. SONCE GA JE VSAKO JUTRO PRIJAZNO POZDRAVILO SKOZI ODPRTO OKNO. SIJALO JE VSE TJA DO VEČERA. NATO JE PRIŠEL MESEC IN SVETIL CELO NOČ. MESEC IN SONCE PA STA BILA ZELO DOBRA PRIJATELJA. NENADOMA JE PETELIN POGINIL. TUDI SONCE JE NEHALO SIJATI, PRAV TAKO TUDI MESEC. VSE JE IZUMRLO. IN PRAVLJICE JE BILO KONEC.

MATEJA

NAČRTI ZA PRIHODNOST

Naš razvoj pa kljub številnim opisanim in že vpeljanim programom še ni končan. V prihodnje želimo na eni strani izpopolnjevati, dopolnjevati in večati obseg zdajšnjih programov, na drugi strani pa vpeljevati nove programe ter še naprej zapolnjevati »prazen prostor« v Sloveniji, kjer za zaposlitev invalidov - predvsem duševno prizadetih - ni dovolj poskrbljeno.

Cilj mnogih invalidov je prav zaposlitev. Z zaposlitvijo pa invalidna oseba ne pridobi samo sredstva za samostojno življenje, temveč tudi občutek, da ni v breme družbi, možnost samopotrjevanja, integracije in normalizacije. Zaposlitev invalidne osebe pa je pomembna tudi za državo. Za državo je najcenejši zaposlen invalid, kajti brezposelni invalid prejema od države podporo, zaposleni pa državi plačuje davke, dohodnino itn.

V Želvi imamo znanje, izkušnje in ustrezno organizacijo (tudi reference), da ta cilj (zaposlitev invalidne osebe) uresničimo. To smo dokazali tako v matičnem podjetju v Ljubljani kot z ustanovitvijo naših poslovnih enot v Novi Gorici in Škofji Loki.

Že v bližnji prihodnosti bomo odprli Želvino enoto v Grosupljem (usposabljanje in zaposlovanje invalidov in varstveno-delovni center), od koder bomo zajeli tudi območje občine Ivančne Gorice in občine Dobrepolje. Kaže se tudi možnost, da bi ustanovili Želvino enoto v Kočevju in morda še kje v Sloveniji.

Eden od ciljev, ki ga želimo doseči z odpiranjem naših enot po Sloveniji, pa je tudi približati zaposlitev invalidom v njihovemu kraju bivanja, saj je to za invalidne osebe in njihove svojce zelo pomembno.

V letu 2001 bomo verjetno začeli tudi z novo dejavnostjo, in sicer z ustanovitvijo bivalne skupnosti in bivalnih enot.

Za uspešno izvajanje osnovnega poslanstva podjetja Želva, ter za doseganje uspešnih strokovnih in humanih ciljev, smo v letu 2000 prejeli tudi plaketo mesta Ljubljana. S tem smo se uvrstili na seznam redkih uglednih ustanov, ki so prejele te plakete, hkrati pa smo edini, ki smo si plaketo mesta Ljubljana prislužili z delom na področju poklicne rehabilitacije ter zaposlovanja invalidnih oseb.

Besedilo so pripravili:
Vinko Bilić, Vladimira Zavašnik,
Magdalena Justin

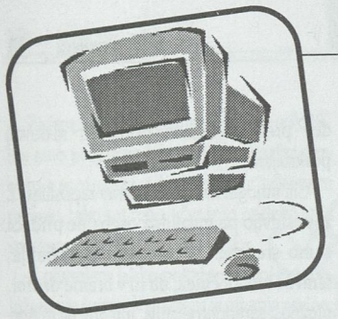

RAČUNALNIK V ŽIVLJENJU OSEB Z MOTNJAMI V DUŠEVNEM RAZVOJU

OPISMENJEVANJE IN UTRJEVANJE PISMENOSTI

V zadnjem prispevku sem predstavila nekaj od številnih možnih dejavnosti, s katerimi otrok razvija in utrjuje grafomotorične spretnosti in spretnost pisnega izražanja.

Predstavila bom še program Slepič, ki je sicer namenjen učenju in urjenju desetprstnega slepega tipkanja, a je hkrati zelo uporaben tudi za utrjevanje pravopisa. V našem primeru daje programu veliko vrednost možnost, da lahko učitelj sam pripravi ustrezne vaje glede na otrokove pisne sposobnosti in njegove specifične težave pri pisanju (pravilnost zapisovanja besed, uporaba ločil, velike začetnice itn.). V osnovni različici otrok prepisuje besede ali besedilo z zaslona, vajo pa lahko otežimo tako, da otroku prekrijemo zgornji zapis in mu besede oz. besedilo narekujemo. S piskom računalnik opozarja na storjeno napako in jo na zaslonu tudi rdeče obarva (otrok ima možnost, da jo popravi), hkrati pa šteje pravilno in napačno pritisnjene tipke ter meri hitrost in uspešnost tipkanja.

Razvijanje in utrjevanje matematičnih spretnosti

Tudi razvijanje matematičnih spretnosti zahteva veliko vaje, zato je utrjevanje teh spretnosti z računalniško podprtimi dejavnostmi zelo dobrodošlo. V igro zavite matematične dejavnosti popestrijo učni položaj, hkrati pa so tudi dober način samostojnega učenja oziroma utrjevanja znanja, saj dobi otrok takojšnjo povratno informacijo o pravilnosti svojega rezultata, na podlagi tega dopolnjuje nadaljnjo strategijo reševanja nalog. Navadno so otroci pri teh dejavnostih precej motivirani in jih ni treba prositi, naj rešijo še kakšen račun

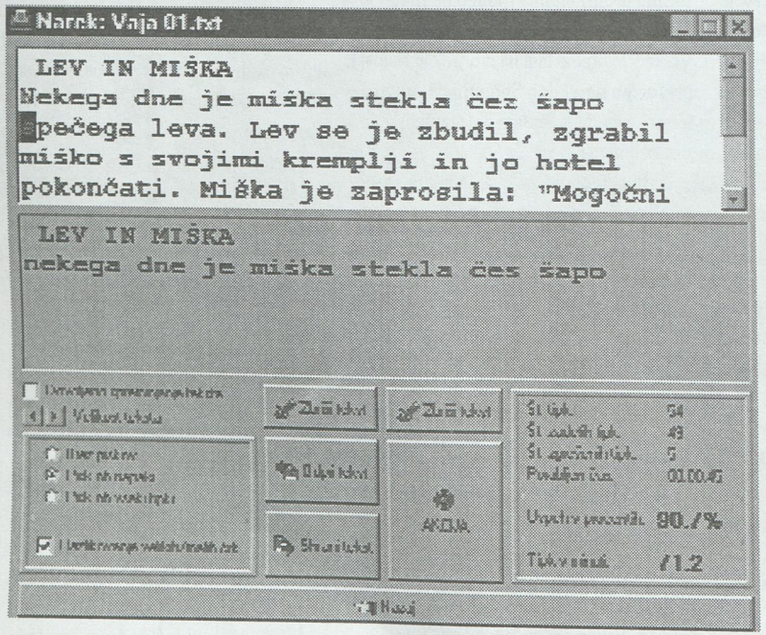

Primer vaje prepisovanja besedila s Slepičem. Slepič – program za slepo tipkanje, Aljoša Ocepek, 1998

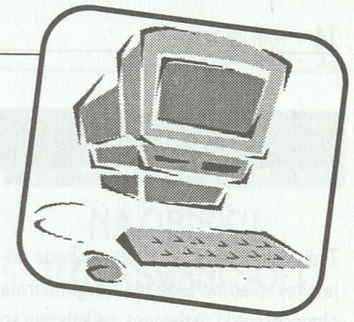

(pogosteje se zgodi, da jih je treba prositi, naj končajo učenje). In tako se zgodi, da resnično izstrelijo rezultat poštevanke (npr.: 7 · 8 = 56), saj so to ob računalniku naredili že kar nekajkrat ...

Pa začnimo spet z najmlajšimi učenjaki, ki se še učijo opazovati in ugotavljati razlike in podobnosti, ki spoznavajo oblike in barve. Program Liki in barve (Aleja Soft) je namenjen razločevanju in dopolnjevanju oblik in barv, razvrščanju po različnih merilih in nadaljevanju nizov. Za sklepni sklop nalog dobi otrok za nagrado Sestavljanko, pri kateri iz geometrijskih likov ustvarja sliko. Dejavnost spodbuja otroka k prepoznavanju likov, ki oblikujejo svet okoli njega in njegovo domišlijo in ustvarjalnost.

Maša, sestavljena iz geometrijskih likov

V programu Moja prva števila (isti avtorji) se začno predmetom ob bok postavljati števila. Dejavnosti v tem programu so namenjene učenju štetja, seštevanja in odštevanja, otrok pa se seznani tudi z znaki, ki ponazarjajo relacije, ter dopolnjuje enačbe in neenačbe. Otrok lahko uporablja le predmete, le števila ali pa oboje skupaj.

Programski paket MARA (isti avtorji) pa je skupek šestih programov: Matematika, Tedi, Pika, Zavozlanke, Piflo, Pari. Poglavitni del igre sestavljajo naloge, različne po vsebini in težavnosti. Otroci utrjujejo štetje in osnovne računske operacije (seštevanje, odštevanje, množenje in deljenje), matematične pojme (predhodnik, naslednik, sodo, liho) ter pisni način računanja. Naključni izbor števil omogoča, da se naloge ne ponavljajo.

Programi so didaktično in metodično dobro zasnovani. Učitelj ima tudi možnost, da glede na individualne otrokove potrebe vnaprej izbere najustreznejše zaporedje in tip nalog, njihovo zahtevnostno stopnjo, prehajanje od konkretnega k abstraktnemu, število ponovitev v posameznem sklopu in pojavnost nagradnih animacij.

Pri DZS pa so izdali Matematične pustolovščine (Štejem in razvrščam, Seštevam in odštevam), ki otroka prestavijo na Ledeni otok, kjer v družbi Meda in Pinga spoznava števila, oblike in barve, šteje in nadaljuje zaporedja ter številske vrste, v naslednji težavnostni stopnji pa tudi sešteva in odšteva. Ob obiskovanju različnih ledenih gor (tematski sklopi) otrok z igro napreduje v matematičnih spretnostih ter utrjuje vzročno in osnovno logično mišljenje.

Mag. Vanja Kiswarday

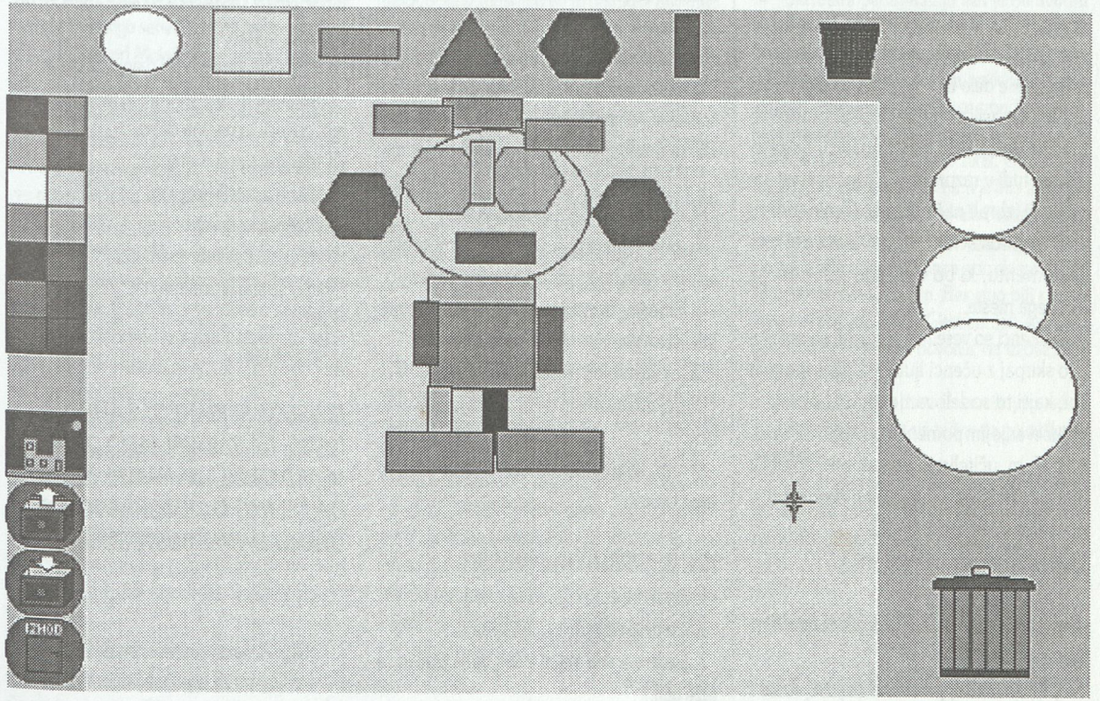

LJUBLJANA

11. OTROŠKI PARLAMENT

Tudi v letošnjem šolskem letu je Zveza prijateljev mladine Ljubljana organizirala območni šolski parlament, na katerem so sodelovali tudi učenci sedmega in osmega razreda Osnovne šole Zavoda za usposabljanje Janez Levec. Okvirna tema je bila OTROŠTVO IN MLADOSTNIŠTVO JE TUDI POLNO STRESA, RAZOČARANJ, SLABEGA POČUTJA. Naša šola pa naj bi pripravila prispevek na temo KAJ NAS NAJBOLJ PRIZADENE.

Vsi učenci so zelo prizadevno pripravljali vsebino. Nakazali so različne težave in vprašanja, na katere bi želeli odgovore. Prav iskreno pa so odgovorili tudi na pisno anketo.

S petimi učenkami - Vesno, Tanjo, Ines, Simono in Slavico, smo nato pripravile prispevek za območni parlament, ki smo ga imeli v dvorani občine Bežigrad. Tam so dekleta s svojim nastopom zelo odmevno predstavila naše delo in s tem tudi našo šolo, saj so nas razglasili za ene najbolje pripravljenih med bežigrajskimi osnovnošolci. Sodelovale so tudi v razpravi. Ob koncu so vsi sodelujoči izbrali našo učenko Tanjo tudi za eno od predstavnic na mestnem otroškem parlamentu, ki bo v mestni hiši našega glavnega mesta.

Naši učenci so veseli in ponosni, da sodelujejo skupaj z učenci ljubljanskih osnovnih šol, kajti to sodelovanje in enakopravno vključevanje jim pomenita povezanost z vrstniki. Nam, učiteljem, pa tudi eno od oblik integracije otrok s posebnimi potrebami v normalno okolje in življenje.

Predstavljam vam naš prispevek.

Dragi očka - Jaz te ne slišim. Nič te ne slišim.
Ker - ne želim.
Stojiš nad mano, premikaš čeljusti, kriliš z rokami kot kakšna nevarna žuželka in name kričiš!

Odlomek iz pesmi Barbare Gregorič: DRAGI OČKA.

Odrasli tako radi pravijo, da smo otroci njihovo bogastvo. Ko pa se v naših glavah pojavijo različne muhe in nismo po njihovi meri, se njihov odnos do nas kaj hitro spremeni.

Postanejo nervozni, nestrpni ali celo napadalni, vse to pa se potem pokaže v odnosih do nas in posledično tudi v naših odnosih do njih pa tudi v odnosih med nami samimi. Saj se vendar učimo medosebnih odnosov prav od odraslih! Včasih se celo počutimo kot žive lutke, brez svojih misli.

Ko smo tako razmišljali o svojem otroštvu in prvih korakih v odraslost, smo s pomočjo učiteljice sestavili in izpeljali anketo. Z njo smo hoteli ugotoviti, kako razmišljamo o sebi ter o stvareh, ki nas težijo ali pa tudi prizadenejo. To smo potem premleli tudi na šolskem parlamentu.

Bili smo zelo zgovorni in povedali naslednje:

O ČEM NAJVEČ RAZMIŠLJAMO?
- Na prvem mestu smo mi sami in mi s šolo.
- Kaj se nam bo zgodilo pozneje v življenju.
- O ljubezni, športu, veri, svojih starših, prijateljstvu, glasbi.
- Zakaj sem sploh prišel na svet?
- O urejeni družini in da bi se vanjo spet vrnil oče.
- O tem, kako bi spremenil svet in odnose med ljudmi.

KAJ BI SPREMENIL PRI SEBI?
- Kako bi spremenil svojo zunanjost.
- Kako bi spremenil svoje vedenje.
- Kako bi naredil, da bi v šoli bolje znal in se laže učil.
- Kako bi bil samozavestnejši.
- Kako bi bil dober, da bi me imeli vsi radi.
- Rad bi hodil kot drugi ljudje.

KAJ BI POHVALIL PRI SEBI?

Tudi to se nam je zdelo pomembno!
- Sem prijazen, resnicoljuben, priden, lep.
- Znam razveseliti mamo.
- Nimam grdih navad.
- Znam kuhati in pospravljati.
- Znam razmišljati in se pravilno odločati.

BESEDE IN DEJANJA VRSTNIKOV, KI ME ŽALOSTIJO:
- Najbolj nas razžalijo žaljivke na naš račun in račun naših staršev.
- Drugo pa je norčevanje iz našega znanja in šolanja na šoli s prilagojenim programom.

BESEDE IN DEJANJA STAREJŠIH, KI ME PRIZADENEJO:
- Kadar silijo vame in mi dajejo nasvete.
- Zmerjanje in norčevanje iz mojih telesnih hib, govora in načina dela.
- Kadar me starši pretepajo.
- Kadar me starši kregajo.
- Učiteljevo kreganje.
- Neurejene domače razmere.
- Kadar se starši pretepajo.
- Laži.
- Da očka pije.

IZ VSEGA SLIŠANEGA LAHKO SKLENEMO, DA RAZMIŠLJAMO O SVOJEM VSAKDANJIKU, DA NAM NI VSEENO IN DA ŽELIMO O TEM SPREGOVORITI. UPAMO, DA NAS BOSTE SLIŠALI!

Olga Zelenič, profesorica defektologinja
Zavod za usposabljanje Janez Levec

PODKOREN

USPOSABLJANJE V SKRBI ZA SAMEGA SEBE

V letošnjem letu je Zveza Sožitje – zveza društev za pomoč duševno prizadetim Slovenije prvič izpeljala organizirano obliko vzgoje in izobraževanja za odrasle duševno prizadete osebe. To je petdnevni seminar Usposabljanje v skrbi za samega sebe. Zbrali smo se v Podkorenu v Domu pri Mejašu, kjer smo bili izredno lepo in toplo sprejeti. Iz Sožitja Novo mesto so se tega seminarja udeležile tri odrasle duševno prizadete osebe, ki se drugače redno sestajajo v Klubu. Na seminarju so udeleženci zvedeli vse o negi telesa, marsikaj o pripravi in pomenu postelje, o oblačenju, o kuhanju in kuhinjskih pripomočkih in še mnogo o stvareh, pomembnih za vsakdanje življenje. Bistvo tega seminarja je, da so se v vsem tem sami preskusili, in to v ritmu, ki so ga narekovali sami. Vsak od njih je imel možnost izraziti svoje mnenje in bil tudi upoštevan.

Izkušnje so pokazale, kako nujno potrebne so takšne oblike učenja za odrasle osebe z motnjo v duševnem razvoju. Vse preveč je še vedno v nas zakoreninjeno prepričanje, da se v poznejših letih življenja človek ne zmore več učiti, še sploh pa velja prepričanje, da se osebe z duševno prizadetostjo veliko stvari ne zmorejo naučiti.

Vedno znova presenetijo, česa vse so se sposobne naučiti, če jim le damo možnost in jih pri tem potrpežljivo spremljamo in podpiramo. Teh dejstev bi se morali zavedati tako starši kot tudi vsi mi, ki delamo z osebami z duševno prizadetostjo. To je tudi pot, ki bo mnogim osebam z duševno prizadetostjo omogočila samostojnejše in polnejše življenje. Zelo pomembno je, da je teh dejavnosti čim več in da se imajo tako vsi možnost vključiti v tako ali drugačno obliko učenja, ki obenem pomeni tudi prijetno druženje in razvedrilo.

Dejavnosti, ki so jih pripravili organizatorji, so te osebe sprejele z veseljem in odgovornostjo, jih znale ceniti in z njimi res zelo veliko pridobile. Ni mogoče z besedami opisati, kakšni so bili njihovi odzivi, treba je doživeti njihovo navdušenje in videti njihove nasmejane obraze, ki povedo marsikaj.

Tempo življenja v današnjem svetu je tako hiter, da mu mnogi ne zmorejo slediti. Prav tako smo v ta svet vpeti ljudje, ki delamo z duševno prizadetimi osebami. Zaradi tega in zaradi pomanjkanja naše pozornosti mnogokrat spregledamo drobne, a zelo pomembne stvari, ki tem osebam pomenijo bistvo življenja. Izredno pomembno je, da znamo tem osebam prisluhniti in da sledimo tempu, ki ga narekujejo in zmorejo. Le to in učenje na konkretnih primerih resnično rodita prave sadove.

Nataša Turk,
profesorica soc. pedagogike

DOBRNA

NA OBISKU V GLASBENI ŠOLI

V Dobrni, v stari graščini, v senci stoletnih dreves, živijo otroci in mladostniki s posebnimi potrebami. Zaposleni se trudimo, da jim bivanje, saj so otroci pri nas ves teden, popestrimo z različnimi dejavnostmi.

V sklopu programa vključevanja naših varovancev v ožje in širše okolje nam je Glasbena šola Fran Korun Koželjski iz Velenja omogočila obisk njihove ustanove, kjer smo doživeli glasbeno vzgojo malo drugače.

Že ob sprejemu pred Glasbeno šolo smo čutili, da smo pomembni. Usmerili so nas v garderobe in v orgelsko dvorano smo stopili brez odvečnih vetrovk. Vedoželjne očke so se razgledovale po rahlo zatemnjeni dvorani in močno razsvetljenem odru, na katerem so različna glasbila v veličastnem siju čakala nastopajoče.

Glasbena pedagoginja nas je ob uvodni zgodbici o palčku Piskaču popeljala v svet glasbe. Predstavila nam je različne družine glasbil: godala, pihala, trobila, tolkala, velik klavir, orgle in harfo. Nekatere instrumente smo že poznali, kar smo glasno povedali. Druge smo prvič sploh videli, kaj šele slišali njihov zvok. Ob vsakem nastopu mladih izvajalcev nam je bilo toplo pri srcu. Navdušeno smo ploskali. Predstavila se nam je tudi skupina plesalk izraznega plesa v vlogah malih mišk. Na koncu smo skupaj zapeli še pesmico Ko si srečen. Res smo bili srečni. Dejan bi zelo rad ostal v Glasbeni šoli, saj mu je glasbena pedagoginja dovolila, da izzove zvok čudežne harfe.

Ob slovesu smo si imeli marsikaj povedati. Radi bi še prišli k vam, pa tudi vi ste povabljeni v našo hišo!

Četudi smo za marsikoga drugačni, glasbo imamo radi, nas zbližuje in povezuje. Le kdo se ne odziva nanjo?

Bojana Lipičnik, specialna pedagoginja
v imenu varovancev
Zavoda za usposabljanje in varstvo
iz Dobrne

ČRNOMELJ

ODPRTJE NOVIH PROSTOROV VARSTVENO-DELOVNEGA CENTRA

V oktobru je minilo štirinajst let, odkar so se na območju Bele krajine v Črnomlju prvič odprla vrata delavnic pod posebnimi pogoji, zdajšnjega Varstveno-delovnega centra.

Strokovno osebje in dvanajst varovancev je ledino zaoralo v najetih prostorih Dijaškega doma Črnomelj. Z leti je število varovancev naraščalo in kmalu se je pokazala potreba po novih, večjih prostorih. Dobili smo novo lokacijo in novo hišo.

Na snežen in zelo hladen dan 22.12.1999 je bil položen temeljni kamen za naše nove prostore. Dela so hitro napredovala, tako gradbena kot oprema prostorov.

Že od spomladi 2000 pa smo se tako varovanci kot strokovni delavci pripravljali na odprtje novega varstveno-delovnega centra, predvideno v jeseni. Pripraviti je bilo treba izdelke, ki naj bi bili razstavljeni, prav tako pa smo morali z varovanci pripraviti program. Dela je bilo veliko. Napetost, veselje in pričakovanje varovancev in nas strokovnih delavcev so naraščali. Dopoldnevi, pa tudi popoldnevi so bili namenjeni pripravam, da bo veliki in težko pričakovani dan minil v najlepšem redu in da bo nam vsem ostal v lepem spominu.

Program ob odprtju je začela tamburaška skupina Vodomci. Vrstili so se govori ravnateljice Eme Šujica, Vladuške Cimperman (predstavnice z ministrstva) ter župana občine Črnomelj Andreja Fabjana. Program so popestrili naši varovanci: oblečeni v narodne noše so odplesali splet belokranjskih plesov, varovanec Peter Špehar pa je odigral dve pesmi na sintetizator. Ob koncu programa sta Vladuška Cimperman in Andrej Fabjan svečano prerezala trak. Varstveno-delovni center Črnomelj je bil uradno odprt. Odprt za nas in vse tiste, ki so prišli ter si z velikim zanimanjem in občudovanjem ogledali vse, kar smo jim pripravili. Varovanci so bili presrečni, saj so bili, kot so dokazovali njihovi rdeči nageljčki, pripeti na njihovih prsih, tisti dan slavljenci.

Zahvala za to, da smo odprli novi Varstveno-delovni center, gre predvsem:

- Ministrstvu za delo, družino in socialne zadeve,
- Emi Šujica, ravnateljici Osnovne šole Milke Šobar Nataša iz Črnomlja, pod varstvom katere Varstveno-delovni center trenutno deluje,
- županu občine Črnomelj Andreju Fabjanu in Mojci Stjepanovič,
- Sožitju – društvu za pomoč duševno prizadetim Bele krajine,
- Sožitju – zvezi društev za pomoč duševno prizadetim Slovenije,
- vsem sponzorjem in donatorjem, ki so s svojimi prispevki pripomogli h gradnji stavbe, posebej hvala zlasti podjetju Danfoss Compresors Črnomelj.

Prisrčno se zahvaljujemo tudi tistim, ki so nam pomagali pri organizaciji odprtja:
- skupini Vodomci,
- voditeljici programa Jasni Šeruga Murn,
- Mojci Plut za ozvočenje,
- Društvu kmečkih žena Črnomelj za spečeno pecivo.

Hvala varovancem, njihovim staršem, sodelavkam in sodelavcem. Hvala tudi vsem gostom, ki ste se odzvali našemu vabilu ter nas počastili s svojim obiskom in darili.

Zdenka Vrlinič
Varstveno-delovni center Črnomelj

ZAGORJE OB SAVI

KAKO SMO PRIŠLI DO PLANINSKE OPREME

Planinska skupina Varstveno-delovnega centra Zagorje ima za seboj že kar nekaj izletov, odkar smo začeli hoditi v hribe. Tudi težave s čevlji in planinsko opremo smo rešili. Nihče izmed članov naše planinske skupine ni imel čevljev. Toda opazili smo akcijo "staro za novo" v prodajalnah Planike iz Kranja. Prijazno so nam odstopili stare, vendar odlično ohranjene čevlje in zdaj smo vsi obuti. (Tudi tisti, ki ne hodijo v hribe, toliko parov so nam podarili.)

V Planinskem vestniku so objavili našo prošnjo za pomoč pri zbiranju planinske opreme. Odzvali so se prijazni ljudje z različnih koncev Slovenije in nam poslali pakete. Tako smo zdaj že precej bolje opremljeni in veselja nam ne manjka.

Naša planinka Miri pa je takole opisala naš zadnji izlet:

"V soboto smo bili na Čemšeniški planini. Vreme je bilo lepo. Sijalo je toplo sonce in razgled na hribe je bil čudovit. Bilo je zelo lepo. Pot, po kateri smo hodili, je bila dobra. Ko smo prišli na vrh, smo se podpisali v zvezek, pojedli malico ter popili kavo. Nato smo se odpravili nazaj v dolino. Upam, da bomo imeli še kdaj takšen izlet, kot je bil ta."

Miri Zajc

SEVNICA

STROKOVNJAKI ZA STARŠE

Društvo Sožitje Sevnica je organiziralo v Atomskih toplicah vikend seminar Strokovnjaki pomagajo.

Letošnji seminar je bil namenjen družinam z mlajšimi otroki. Koordinatorka seminarja je bila specialna pedagoginja Tina Žnidaršič. Otroci in starši so se zahvalili njej in spremljevalkam, saj so skrbele, da jim ni ničesar manjkalo in da so bili otroci varni, ko so sami poslušali predavanja.

Otroci so plavali, starši pa so prisluhnili kakovostnim predavateljem. Specialna pedagoginja Irena Mavrič jih je seznanila z možnostjo vključevanja otrok v organizirano vzgojno izobraževalno delo, pravnica Nevenka Ljubič jih je poučila o njihovih pravicah, pedopsihiatrinja dr. Nataša Dajčman pa jim je svetovala, kako pomagati otroku in sebi. Psihologinja Tanja Plankar Grgurevič pa jim je skušala razjasniti, da bodo lahko otroku lažje pomagali, če se bodo čim prej sprijaznili s tem, da je drugačen.

V Sevnici smo si prisrčno stisnili roke z željo, da se bodo tudi naslednjega seminarja zagotovo udeležili.

Berta Logar,
predsednica društva
Sožitje Sevnica

DRAGA pri IGU

TETA PEHTA PREDSTAVLJA

V Centru Dolfke Boštjančič že več let pridno delamo na vrtu in precej stvari smo že tudi prodali. Ker smo zelo posebna skupina vrtnarjev, so tudi naši izdelki nekaj posebnega in vredni posebnega imena. Zato smo že pred leti vpeljali svojo blagovno znamko Z vrta tete Pehte. Sčasoma so se tej zamisli pridružili tudi drugi, ki so pa zaposleni na druge načine. Sklenili smo združiti svoje moči in pripraviti več izdelkov pod imenom Iz delavnice tete Pehte ter nekaj sladkosti Iz shrambe tete Pehte.

Zakaj smo se lotili projekta blagovna znamka?

Ker že nekaj časa iščemo nove poti pri zaposlovanju mladostnikov s posebnimi potrebami, smo prišli do spoznanja, da naj bo delo, ki ga opravljajo, smiselno in izdelek naj ima tudi vrednost. Narava nam pri pripravi izdelkov s svojo raznolikostjo in bogato vsebino pomaga. Učitelji in sodelavci vlagajo v delo svojo izvirnost in iznajdljivost, da našim mladostnikom kljub posebnostim uspe izdelati primerne izdelke za prodajo. Delo je razdeljeno na faze, ki jih naši mladostniki obvladujejo. Zaradi različnosti sodelujočih je tudi izbor izdelkov raznolik. Skupen nam je cilj, da je delo prilagojeno mladostnikom, s katerimi delamo. V okviru popoldanskih zaposlitev smo se začeli ukvarjati z oblikovanjem gline, oblikovanjem drugih naravnih materialov, pa tudi z zeliščarstvom. Tako je nastalo nekaj novih izdelkov, ki bodo našo ponudbo lahko popestrili.

Zakaj teta Pehta?

Teta Pehta je našim mladostnikom zelo blizu. Vsi smo že mnogokrat gledali Kekca in smo to skrivnostno, globoko v sebi pa prijazno sitnico že zdavnaj spoznali. Ker so naši izdelki povezani z naravo, naravnimi materiali in zdravilnimi zelišči, je teta Pehta pravšnja, ravno prav pravljična in skrivnostna oseba, ki lahko predstavlja naše izdelke. Le-ti nas spominjajo na stare čase, ko so ljudje še v naravi iskali rešitve za svoje vsakodnevne težave in jim je to dajalo trdnost in jih ukoreninjalo v sicer težak vsakdanjik.

Kako smo prišli do simbola?

Klobuk tete Pehte je narisal naš gojenec Blaž Kužnik pod mentorstvom Silve Jug že pred nekaj leti. V začetku smo ga uporabljali le pri ponudbi sadik paprik in drugih izdelkov z vrta. Sčasoma pa se bo ponudba s širjenjem kroga sodelavcev razširila še na druge izdelke. Prvič bomo po predvidevanjih predstavili razširjeno ponudbo na novoletnem sejmu v okviru našega Centra Dolfke Boštjančič v Dragi na Igu.

Marija Božeglav, univ. dipl. inž. agr.
Center Dolfke Boštjančič

MEŽIŠKA DOLINA

MED POZLATENIMI LIPAMI NA AJDI

Dež je neutrudno zalival naravo. Videti je bilo, da se nebo nikakor ne more razjasniti. Vremenski ključ je napovedoval, da bo deževalo ves oktober. In potem, nenadoma, štirinajstega oktobra, pravzaprav že dan prej, je narava zažarela v soncu. Pozlatene breze, lipe in bukve so vrgle svoj sijaj tudi na nas.

Z Mihelo sva se medgeneracijskega tabora na Ajdi, ki ga je že drugo leto organiziralo medobčinsko društvo Sožitje Mežiške doline, udeležili v soboto, tabor pa se je začel že v petek in končal v nedeljo.

V petek so udeleženci tabora gledali diapozitive iz Tibeta in s Himalaje, ki jih je razlagal gospod Miha Mihev.

V soboto dopoldne smo si ogledali Libeliče. Za tiste, ki ničesar ne vedo o kraju, nekaj podatkov: Libeliče so ljubko gručasto obmejno naselje ob robu libeliškega polja pod Libeliško goro. V središču vasi so stare kmečke hiše, na obrobju pa rastejo kakor gobe po dežju nove, moderne hiše. Če lahko sodimo po novih hišah, bo v vasi kmalu več kot dvesto štiriindvajset prebivalcev, kolikor jih je danes. Vaščani so večinoma kmetje, znani po dobrem, debelem krompirju. Mislim, da je kar precej Koroščev zraslo "na libeliški rpici". Tisti, ki jih kmetovanje ne veseli, ali se s tem ne morejo preživljati, pa so si našli delo v okoliških krajih.

Iz zgodovine so Libeliče znane po plebiscitu, s katerim so 10. oktobra 1920 kraj priključili Avstriji. Krajani se s tem niso strinjali in so to tudi pokazali na najrazličnejše načine. V muzeju smo lahko prebrali letake, s katerimi so izkazovali svoje nestrinjanje, na primer:

SI BOM ŠKORNE NABIKSU, KLOBUK PO STRAN DAV,
PA JUGOSLAVIJI SVOJ GLAS DAV
MORA DRAVA USAHNT, NOJ ČRNO MORJE,
PREJ DA BOM PUSTU SLOVENSKO DEKLE
KNI ŠKODA ZA ČREVLE, ZA TVOJE NOJE,
ZA SPUFANO AVSTRIJO BRUSIŠ PETE.

Po dveh letih upiranja so Libeličani leta 1922 dosegli, da so kraj spet priključili Sloveniji.

Po ogledu Libelič smo se vrnili na Ajdo in še pred kosilom preskušali svoje strelske sposobnosti z zračno puško. Mihela je tako hitro pritiskala na petelina, da ji tovariš Srečko ni utegnil razlagati, kako je treba nameriti v tarčo. Bila je tako navdušena nad pokanjem, da je skoraj zmanjkalo "šreklnov". Sama sem premagovala plezalno steno, ki je bila zame skoraj preveč navpična.

Voditelji tabora, Srečko, Marija in Jelka, so nam pripravili nadvse pester program. Modna revija po večerji, ples, zabava in pozneje klepet na skupnih ležiščih, kjer nam je luna s svojo srebrno bleščavo skozi strešna okna razsvetljevala postelje.

Vrhunec nedelje je bilo streljanje z lokom. Še Odisej bi bil ponosen na naše drže, napete tetive in točke v tarči. Jelka je pridno škrtala s fotoaparatom: upam, da bomo kmalu dobili fotografije, ki bodo nejeverne neudeležence tabora prepričale o resničnosti napisanega.

Vsakemu tekmovanju (beri – sodelovanju) sledi razglasitev rezultatov. Triatlonci v disciplinah: streljanje z zračno puško, streljanje z lokom in pikado, smo dobili diplome, ki bodo doma morda kje na steni ali pa zgolj spomin na prijetne dni. Poslovilno kosilo je kar prehitro minilo, ostalo je samo še slovo, ki pa ni bilo preveč "pretresljivo", saj se pogosto srečujemo.

Tako se je v treh dneh med pozlatenimi lipami na Ajdi zgodilo veliko lepih stvari, ki nas bodo še dolgo osrečevale.

Erika Žagar

ILIRSKA BISTRICA

POPOLDANSKO DELO V VARSTVENO-DELOVNEM CENTRU

V Varstveno-delovnem centru Ilirska Bistrica smo junija leta 1999 vpeljali nov poskusni program Samostojnejše in kvalitetnejše življenje ostarelih duševno prizadetih oseb. Zanj smo se odločili na podlagi spoznanj, da tovrstna populacija zahteva dodatne organizirane dejavnosti, ki bi jo spodbudile k dejavnejšemu preživljanju prostega časa. Mlajši in aktivnejši varovanci so pogosto sami izražali željo, da bi še popoldne ostajali v Varstveno-delovnem centru, starejši varovanci in tisti, pri katerih se poleg duševne prizadetosti pojavljajo še znamenja duševnih obolenj, pa so ostajali po sobah, popoldne so večinoma preležali in postajali zmeraj bolj pasivni, njihove psihofizične moči so opazno pešale. Tako smo se odločili, da dejavnost vsakodnevno podaljšujemo za dve uri; to bi bila prehodna faza k celodnevni obravnavi varovancev.

V program je trenutno vključenih 18 varovancev, izvajata pa ga dve javni delavki. Dejavnost obsega skupinsko in individualno delo. Vse dejavnosti so prilagojene potrebam in željam varovancev in zajemajo:

- pogovorno reševanje problemov skupine, sproščujoče pogovore o raznih temah, prebiranje lahkotnih tem;
- zaposlitve in interesne dejavnosti, likovne dejavnosti, glasbene dejavnosti, zabave z razvedrilnimi igrami, ples, praznovanje rojstnih dni in drugih dogodkov;
- dejavnosti zunaj doma kot poglabljanje odnosov s širšim okoljem: ogled kulturnih prireditev, kinopredstav, udeležba na zabavah, izleti, obisk maše, obisk bolnih, obisk v bolnišnici;
- športne dejavnosti.

Delavki sta pestri ponudbi ročnih dejavnosti glede na želje in potrebe varovancev dodajali še nove, kot: spremljanje varovancev na pogrebe svojcev, priprava potrebščin za letovanje ...

Individualno delo zajema področja socializacije, komunikacije in skrbi za samega sebe.

Področje socializacije in komunikacije vsebuje spodbujanje k druženju in komuniciranju oz. ohranjanje teh lastnosti ter krepitev sposobnosti branja in pisanja (če jo varovanci imajo). V ta namen opravljata delavki vsakodnevne obiske, pogovore, individualne zaposlitvene dejavnosti za vključevanje v skupino.

V skrbi za samega sebe delavki pomagata obvladovati spretnosti in navade, ki pripomorejo k temu, da je duševno prizadeta oseba družbeno sprejemljiva (oblačenje, obuvanje, hranjenje, umivanje).

Skrbita za zunanjo urejenost in primernost oblačenja varovancev, za urejenost osebne garderobne omare, navajanje na ločevanje med čistim in umazanim perilom.

Prispevata h kulturi prehranjevanja varovancev, tako da jim pomagata pripravljati pogrinjke, jih učita kuhati preproste jedi in peči sladice.

Varovance opozarjata na osebno čistočo, umivanje rok, britje, urejanje pričeske in se v ta namen povezujeta s službami Doma.

Pri varovancih, vključenih v popoldanske dejavnosti, opažamo:

- boljše besedno izražanje želja in zahtev,
- prehod iz pasivnega spremljanja dogajanja okoli sebe v dejavno poseganje v okolje in izboljšanje skrbi za samega sebe,
- zanimanje za organizacijo prostega časa in izražanje predlogov,
- varovanci čutijo pripadnost in zadovoljstvo v skupini, to se kaže tudi v večjem zanimanju za delo pri dopoldanskih dejavnostih.

Kaj pomeni varovancem popoldanska dejavnost?

Silva: "Meni je popoldne lepo. Sem skupaj z Jasno in Ivanko, Jožkom, Karlom, Slavko in Marto."
Marta: "Meni je všeč, pečemo sladice, pripravljamo pice, pomagam pri vsakem delu, kolikor zmorem. Zadovoljna sem, da je Varstveno-delovni center tudi popoldan."
Slavka: "Meni je lepo. Pijemo kavico, igramo človek ne jezi se, domino, prepevamo, rišemo, jemo. Super je!"
Katarina: "Za popoldansko dejavnost predlagam več delavcev. Tako bi lahko tudi vozičkarji večkrat odšli na sprehod v mesto ..."
Jože: "Popoldanska dejavnost se mi zdi v redu. Sam večkrat pridem na obisk. Spijem kavo, pokadim in se kaj pogovorim."

Sonja Munih
Nataša Renko

DOMŽALE

LIONS KLUB DOMŽALE IN PREDBOŽIČNO VESELJE V OSNOVNI ŠOLI ROJE

V torek, 19. 12. 2000, ob 9. uri smo na naši šoli priredili kratko, prisrčno proslavo, ki so jo pripravili in izpeljali oddelki vzgoje in izobraževanja in otroci petega razreda. Tako smo se želeli zahvaliti našim donatorjem, članom Lions kluba Domžale, ki so zbrali 500 000 tolarjev in nam jih podarili za nakup računalnika s tiskalnikom ter programom, ki so ga izdelali programerji Macintosha za otroke z večjim zaostankom v razvoju. Takšen računalnik so nam podarili tudi že pred letom dni. Pri svojem strokovnem delu ga uporablja logopedinja, z novim računalnikom pa bomo omogočili in olajšali delo še specialnim pedagogom iz oddelkov vzgoje in izobraževanja in razvojnega oddelka. Računalnika bosta povezana s programsko opremo, ki je tudi dar članov Lions kluba, novi računalnik pa bodo lahko uporabljali naši otroci s težjo motnjo v razvoju.

Predsednica Lions kluba, gospa Vera Terstenjak, ki se je udeležila naše priložnostne prireditve, se je z zanimanjem seznanila z delom na šoli in z našimi načrti za v prihodnje ter si ogledala izdelke otrok.

Vsi, otroci in tisti, ki smo zaposleni na Osnovni šoli Roje, izrekamo našim dobrotnikom, članom Lions kluba Domžale, še enkrat hvala!

Učenci in kolektiv OŠ Roje

OBISKALE IN OBDARILE SO NAS ČLANICE KLUBA SOROPTIMIST INTERNATIONAL LJUBLJANA

Pomagati drugim je ena od največjih zapovedi Soroptimist International. Njegovo delo je osredotočeno na področje izobraževanja, kulture in sociale.

Soroptimist je mednarodno združenje, ki povezuje ženske različnih poklicev z namenom, da si izmenjujejo poklicne in strokovne izkušnje pri zavzemanju za vsestransko uveljavitev žensk, za razvijanje etičnih standardov, za človekove pravice, še zlasti žensk, za prijateljstvo, mir in razumevanje med narodi, za medsebojno pomoč in pomoč bližnjim ter za varovanje okolja in kulturne dediščine.

Klubi Soroptimist International so politično, religiozno in narodnostno strogo nevtralna združenja. Soroptimist je nevladna organizacija, ki ima stalne predstavnice v Združenih narodih.

Članice Soroptimist International Ljubljana so otroke na naši šoli zadnja leta že večkrat obdarile. Z denarjem, ki so ga podarile letos, bomo šolo lahko opremili z zimskošportno opremo (smuči, vezi, smučarski čevlji), s kolesi, športnimi rekviziti (kotalke, rolerji, oprema za badminton) in morda še z enim računalnikom.

Petim članicam kluba, ki so nas obiskale 20. decembra lani, so otroci zaplesali, zapeli in recitirali. V prijetnem ozračju nam je bilo vsem lepo.

Naše gostje so vsakega otroka obdarile še z darilno vrečko s slaščicami in sadjem.

Na priložnostni prodajni razstavi z izdelki naših otrok so se lahko prepričale o ustvarjalnosti, spretnostih in delavnosti naših otrok pod vodstvom specialnih pedagoginj.

Klubu Soroptimist International Ljubljana se še enkrat zahvaljujemo in njegovim članicam želimo obilo zdravja in sreče v letu 2001!

Učenci in kolektiv Osnovne šole Roje

KRANJ

ŽAREK SONCA NA ZGOŠČENKI

Glasba je umetnost, ki doseže srce z mislimi in to misel tudi vznemiri, zato je glasba najbogatejša umetnost, ki polni naša srca.

Verdi pravi: Glasba je nekaj več, je nekaj, česar ni mogoče izreči z besedami. Glasba je govorica svoje vrste. Glasba je stalna spremljevalka vsakdanjega življenja. V vseh obdobjih našega življenja nas sprošča, umirja ali pa celo vznemirja. Razvija nam sposobnosti za glasbeno sodelovanje in glasbeno doživljanje ter nas tako bogati in vpliva na razvoj mnogih socialnih in intelektualnih sposobnosti vsakega posameznika.

Glasba nam pomaga odpreti naša vrata za navezovanje stikov in medsebojno sodelovanje

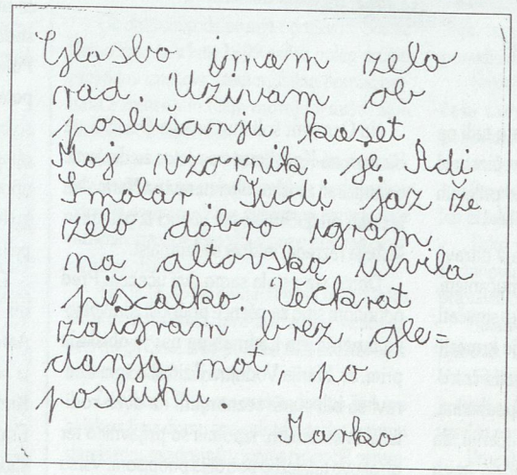

Glasbo imam zelo rad. Uživam ob poslušanju kaset. Moj vzornika je Adi Smolar. Tudi jaz že zelo dobro igram na altovska ulwila piščalko. Večkrat izdelam brez glediranja not, po posluhu.

Marko

ter tako prispeva k oblikovanju in rasti osebnosti slehernega posameznika. Mess Christeller pravi:

Človeško telo je pravzaprav že samo po sebi odličen instrument - celoten orkester. Človek zna z nogami korakati ali udarjati po taktu, z rokami ploskati v ritmu, z glasom pa zna zapeti ali zabrundati harmonijo ali melodijo. Večina ljudi je sposobnih, da zapoje ali celo igra na instrumente.

Tudi naši učenci - učenci z zmerno motnjo v duševnem razvoju igrajo na instrumente, in sicer na instrumente ullwila. To so glasbila, izdelana iz posebnega lesa, kjer so toni označeni z barvami, prav tako pa tudi notni zapis.

Naša instrumentalna skupina Žarek sonca je pridno, ob pomoči študentke defektologije Urške Kraljič, vadila nekaj let z željo, da bi posnela svojo prvo zgoščenko. To nam je tudi uspelo. Na zgoščenki je posnetih petindvajset skladb. Razdeljene so v štiri letne čase.

Skladbe je z visoko strokovnostjo, zelo potrpežljivim in spodbudnim odnosom do naših učencev posnel tonski mojster Robert Bauman, ki se je odpovedal celotnemu honorarju in poskrbel za vse nadaljnje postopke izdelave zgoščenke in spremljajoče knjižice, v kateri so učenci napisali svoja doživljanja glasbe in narisali vsak svoje glasbilo. Izid zgoščenke je denarno v celoti podprl Humanitarni zavod Vid, tiskanje knjižice pa Mestna občina Kranj, Gorenjske lekarne Kranj in Avtohiša Kavčič.

Ob torti, ki jo je spekla Urška, in ob poslušanju melodij z zgoščenke, smo vsi skupaj ugotovili:

Ko melodija zazveni,
v nas čustva, veselje, prijateljstvo
in radost prebudi.

Vsak učenec je prijetno vznemirjen držal v roki svojo zgoščenko, na kateri je bral svoje ime, gledal svojo sliko. Starši so s ponosom opazovali vesele oči, iz katerih sta sijala sreča in zadovoljstvo. Tudi donatorji, ki so opazovali zadovoljna in z rdečico vznemirjeno obarvana lica, so občutili hvaležnost za vso svojo dobroto, ki so jo podarili našim učencem in tako prispevali k njihovemu bolj kakovostnemu in bogatejšemu življenju.

Stanka Grubešič, profesorica
Osnovna šola Helene Puhar, Kranj

RAVNE NA KOROŠKEM

20 LET ZIMSKE ŠOLE V NARAVI - POTREBE OTROK SO ENAKE

Da. Potrebe otrok so enake, zato tudi na naši šoli vključujemo učence v čim več dejavnosti in jim omogočimo veliko prijetnih trenutkov v življenju.

Ena takih oblik je zimska šola v naravi. Učenci se seznanjajo z alpskim smučanjem. Skušamo doseči, da se naučijo toliko smučati, da znajo čim spretneje in varneje krmariti navzdol, ter da se naučijo uporabljati žičnico. Šola v naravi mora biti prijetna in spodbudna. V učencih naj zbudi željo po smučanju, da bodo lahko tudi pozneje, če bodo imeli možnost, prosti čas zapolnili s to dejavnostjo. Pomembno je, da se šole v naravi udeleži čim več učencev. Omogoči pa naj se tistim, ki izhajajo iz neurejenih družinskih razmer, ter učencem, ki se zaradi nizkih dohodkov staršev šole v naravi ne bi mogli udeležiti. Potrebe otrok pa so enake.

Poleg poglavitnega namena naučiti se smučanja je tudi posebno doživetje preživeti teden dni s sošolci in učitelji. Pri tem se utrjujejo prijateljske vezi, učenec mora sam poskrbeti zase. Postaja samostojnejši. Prilagoditi se mora skupini, z njo deliti dobro in slabo.

Na Osnovni šoli Juričevega Drejčka na Ravnah na Koroškem smo letos že dvajsetič organizirali zimsko šolo v naravi na Naravskih ledinah. Vključeni so bili učenci iz petega in šestega razreda, in sicer sedemnajst.

Doma sta ostala samo dva učenca. Pred odhodom smo za učence pridobili zdravnikovo mnenje, na Ledinah pa nas je obiskala prim. dr. Marija Vodnjov. Z zimsko šolo v naravi so bili starši seznanjeni na dveh roditeljskih sestankih. Izpolnili so prijavnico ter otrokovo udeležbo potrdili s podpisom. Vsi so dobili seznam potrebnih oblačil in opreme. Učenci, ki niso imeli svoje smučarske opreme, so si jo lahko izposodili na šoli. Del stroškov za udeležbo v zimski šoli v naravi so nosili starši. Šola pa je iskala tudi dodatne vire, da je bil zagotovljen denar za prijetno izpeljavo programa in za tiste učence, katerih starši ne bi zmogli plačati celotnega zneska. Vsem, ki so ponudili pomoč pri izvedbi zimske šole v naravi, se najlepše zahvaljujemo.

Planinsko društvo Ravne na Koroškem nam je za šest dni dalo v najem kočo na Naravskih ledinah. Ta je na pobočju Uršlje gore. Smučišče je na travniku poleg koče, postavimo pa tudi vlečnico.

V koči je ustrezen prostor za pouk in družabne igre. Učenci so bili sproščeni, vedri, razigrani. Med njimi so se spletle trdne prijateljske vezi. Za dobro počutje pa sta poskrbela tudi kuharica in gospodar koče.

Z učenci sva bili razredničarki, učiteljica športne vzgoje, ravnatelj naše šole in vaditelj smučanja.

Kaj vse so učenci delali? Predvsem so se učili tehnike smučanja ter vsak dan bolje smučali. Pod skrbnim in strokovnim vodstvom so resnično lepo napredovali. Privadili so se tudi žičnice. Vem, da so otroci uživali, se spodbujali med seboj in zdravo tekmovali. Poleg smučanja pa so imeli tudi pouk, ki je potekal bolj sproščeno kot v "pravi" šoli. Teme so bile prilagojene okolju in času. Znali so opazovati naravo in ji prisluhniti, jo likovno upodobiti ter literarno ubesediti. Skrbeli so za kulturni kotiček, razstavljali nastale izdelke, peli.

Obiskal nas je športni plezalec Brane Vezonik in nas z diapozitivi popeljal v Severno Ameriko. O varstvu narave in odnosu do okolja nam je ob svojih diapozitivih govoril Vinko Krevh. Zvesti gost naše zimske šole v naravi je Franc Telcer – načelnik gorske reševalne službe na Koroškem. Pokazal je video posnetek o napornem in odgovornem delu gorskih reševalcev.

Zelo pa so se učenci razveselili nočnega pohoda do Ošvena. Ob soju zvezd in baterij je bila hoja tja in nazaj še zanimivejša in kar nekam skrivnostna. Pravo doživetje za otroke!

Ob naštetih prijetnih opravilih so morali učenci upoštevati določena pravila in opravljati dežurstva, s čimer smo jih seznanili takoj ob prihodu v kočo. Na oglasni deski je bil obešen razpored dnevnih opravil. Vstajali smo ob sedmih zjutraj, k počitku pa legali ob enaindvajsetih. Vmes se je dogajalo marsikaj zanimivega in prej omenjenega. Učenci so pomagali še v kuhinji in jedilnici ter pri pregledu sob in sanitarij. S tem so se hkrati navajali na odgovornost, samostojnost, prijaznost, strpnost, pomoč sošolcem, lepo vedenje.

Šest dni je hitro minilo. Zadnji večer smo pripravili kulturno-zabavni program. Učenci so brali pesmi, spise, peli in plesali. Najbolj napeto pa je bilo žrebanje štartnih številk, saj je bilo naslednji dan na vrsti tekmovanje v veleslalomu. S tekmo smo končali zimsko šolo v naravi. Učenci so pokazali, kako spretno znajo voziti med količki. Spodbujali so jih tudi nekateri starši, ki so prišli na tekmo. Vsi učenci so prejeli priznanja. Bili so veseli in ponosni nase. Tudi spremljevalci smo bili zadovoljni z njimi.

Kaj smo pridobili z zimsko šolo v naravi, pa bodo gotovo najbolje povedale nekatere misli učencev:

- V šoli v naravi je bilo zelo lepo, ker se ni bilo treba učiti. Najprej se sploh nisem znala smučati, zdaj pa se že vozim.

(Severina, 6. razred)

- Bilo je zelo dobro. Imeli smo se lepo. Naučila sem se smučati. Vsak dan smo imeli dobro kosilo.

(Klavdija, 5. razred)

- Najlepše se mi je zdelo, ko smo imeli dolgi nočni pohod do Ošvena.

(Teja, 5. razred)

- Naučil sem se smučati. Bilo je lepo. Rajši sem v naravi kot v šoli.

(Matej Fortin, 6. razred)

- V šoli v naravi sem zelo uživala. Počenjali smo vse mogoče stvari – smučali, igrali, se pogovarjali in smejali. Najbolj mi bo ostalo v spominu smučanje in kako smo se imeli v sobi.

(Vesna, 6. razred)

Danijela Ring

KRŠKO

MOBILNA POMOČ OSEBAM Z ZMERNO IN TEŽJO MOTNJO V DUŠEVNEM RAZVOJU

Ob dobrem sodelovanju z društvom Sožitje Krško smo že v letu 1999 začeli poleg drugih projektov izpeljevati tudi mobilno pomoč osebam z zmerno in težjo motnjo v duševnem razvoju v občini Krško.

Izpeljavo smo načrtovali na podlagi predlogov društva in na pobudo svojcev in skrbnikov odraslih oseb z motnjo v duševnem razvoju, ki iz različnih vzrokov niso vključene v nobeno organizirano obliko.

Ker je to dodatna dejavnost in jo lahko strokovni delavci izvajajo zunaj rednega delovnega časa, smo poiskali tudi prostovoljce in jih usposobili za pomoč.

Že v letu 1999 smo vsak teden po štiri ure obiskovali na domu eno odraslo osebo, enemu starejšemu mladostniku smo omogočili spremstvo na poti iz šole do doma in občasno varstvo, eno osebo pa smo občasno obiskovali, kolikor je bilo potrebno.

V letu 2000 smo nadaljevali z rednimi obiski in družinam dajali tudi strokovno pomoč ob različnih dilemah v zvezi z zdravstvenimi težavami njihovih otrok, z urejanjem skrbništva ali pa smo jim ponudili različne možnosti zaposlitve teh oseb v domači oskrbi.

Odziv je pri osebah z motnjo pozitiven. Pri nekaterih svojcih pa se pojavlja nekakšen strah, češ, da jih naši obiski vznemirjajo. "Saj za našega otroka dobro skrbimo in mu nič ne manjka," pravijo.

Tem razložimo, da ne prihajamo zaradi tega, temveč želimo tudi njihovemu otroku ponuditi možnost izbire v življenju.

Največkrat se zgodi, da nas po določenem času sami spet pokličejo in povabijo na ponoven obisk. Ugotovili smo, da je to tedaj, ko nastanejo v družini kakšne težave.

Posebej pa se razveselimo, ko nas povabijo, ker bi želeli svojemu otroku polepšati dan.

Tako so nas povabili na rojstni dan k Požunovim. Mati in svakinja sta želeli Ivanu pripraviti ob rojstnem dnevu presenečenje.

Natanko ob deseti uri smo se pripeljali na njihovo dvorišče skupina varovancev Varstveno-delovnega centra Krško–Leskovec in družina Pregel. Ivan je bil našega obiska zelo vesel in nas je povabil k dobro obloženi mizi.

Prisedle so tudi mama, teta in soseda, ki je vedno dobre volje. Potem ko smo si dobro založili želodce, je prišel na vrsto obred nazdravljanja, pokusili smo tudi dobro domačo kapljico in zapeli. Najbolj nas je presenetila teta, ki zna zapeti pesmi, ki so del naše dediščine in na žalost tonejo v pozabo. Da smo se nasmejali od srca, pa je poskrbela soseda s pripovedovanjem šal.

Dopoldne je vse prehitro minilo. Varovancem in Ivanu, ki se zaradi oddaljenosti ne more vključiti v dnevno varstvo, pa bo ostalo v spominu.

Zapisala:
Lidija Žnideršič

ČATEŽ

NAŠE DRUŽENJE V ČATEŽU

Zveza Sožitje – zveza društev za pomoč duševno prizadetim Slovenije nas je povabila na seminar z naslovom Obnovitev znanja pisanja in branja. Seminar je potekal od petka, 24. novembra, do nedelje, 26. novembra, v domu Čebelica v Čatežu.

Čatež je prijetna dolenjska vasica, ki ima petindevetdeset prebivalcev. Dom Čebelica je zelo lep in urejen in v njem smo preživeli ta dva dneva. Po uvodni predstavitvi in ogledu doma smo se varovanci iz Varstveno-delovnega centra Krško in Varstveno-delovnega centra Ormož, spremljevalci in mentorji zbrali v eni od učilnic in se takoj lotili dela. Napisali smo razglednice domov in kratek spis z naslovom Od Ormoža (oz. Krškega) do Čateža. Po večerji smo šli na večerni sprehod s petrolejkami.

V soboto smo se pogovarjali o pisateljih in se spomnili pravljice Rdeča kapica. O njenih junakih je vsak napisal svojo zgodbo. Po odmoru smo se učili vezati vozle in postavljati šotor. Popoldan smo se spopadli z rebusi, križankami, dopolnjevankami in ugankami, tabornik Rado pa nas je učil spretnosti lokostrelstva in nas naučil še zanimivo pesmico.

Sobotno delo nas je tako navdušilo, da smo z njim nadaljevali še v nedeljo. Po odmoru smo šli na kratek sprehod po vasi, nato pa smo oblikovali časnik. Dva dneva sta kar prehitro minila. Na seminarju smo spoznali nove prijatelje. Želimo si, da bi Zveza Sožitje – zveza društev za pomoč duševno prizadetim Slovenije za nas še kdaj organizirala tak seminar. Želimo si, da bi se naslednje leto spet videli.

Udeleženci seminarja
OBNOVITEV ZNANJA BRANJA IN PISANJA

PODČETRTEK

ZBERITE POGUM IN SE NAM PRIDRUŽITE

S sinom Davidom sva težko pričakala dan, ko sva odšla v Podčetrtek. V recepciji hotela Atomske toplice se je zbralo šestnajst družin. Sprejelo nas je vljudno in prijazno osebje hotela, predvsem pa nasmejani koordinatorki gospe Fani in Tina.

Teden, ki smo ga prebili skupaj, je bil zelo bogat po doživetjih, druženju in prijateljstvih, ki so se rodila. Neizmerno smo uživali na izletu na grad Podsreda, v vožnji z vlakom v Olimje, sprehodih, plesih, zabavnih igrah, kopanju v bazenu in dobri hrani. David je bolj zadržan, vendar se je kar stopil ob dobri volji in pesmih gospe Fani in Tine, ki sta v tem tednu postali naši prijateljici.

Obiskal nas je tudi predsednik Zveze Sožitje – zveze društev za pomoč duševno prizadetim Slovenije gospod Ivo Škof. Prav navdihnil nas je s svojo energijo in izkušnjami očeta prizadetega otroka, ko je v dolgoletnem delu skupaj z drugimi starši nesebično oral ledino in ustvarjal možnosti, da se je lahko Zveza Sožitje razvila v takem obsegu, v kakršnem deluje danes. Meni to zelo veliko pomeni, ker sem spoznala čudovite družine, predvsem pa njihov pogum v soočenju in reševanju težav, ki nam jih je podarilo življenje.

Polni dobre volje smo se razšli v upanju, da se nam prihodnjič pridružijo tudi družine, ki doslej še niso zbrale poguma.

David in mama

NOVO MESTO

NAJIN PRVI SEMINAR

Sožitje – društvo za pomoč duševno prizadetim Novo mesto je organiziralo vikend seminar za družine, na katerega je bila povabljena tudi naša družina. Odločitev za sodelovanje je bila težka, saj je bil to zame in za mojega sina prvi seminar.

Na pragu hotela Kristal v Dolenjskih Toplicah so nas z nasmejanimi obrazi in toplimi stiski rok sprejele članice izvršnega odbora Ana Bevc, Milica Jakopin in Alenka Podkrižnik. Nastanili smo se v hotelu in čez pol ure že začeli s programom. Za uvod nas je pozdravil predsednik društva Janez Jankovič, nato je nadaljeval socialni delavec Matej Pelicon z zanimivo in poučno temo o samozagovorništvu in o pomenu skupine za samopomoč za starše duševno prizadetih otrok. Medtem sta za naše otroke skrbela prof. Nataša Turk in Marjan Dovič. Mislila sem si, kako bosta ta dva mlada človeka skrbela za tolikšno skupino prizadetih otrok, a sem se zmotila, saj sta iz njunih src izžarevali dobrota in ljubezen do ljudi, ki so drugačni. Tega ti ne more nekdo podariti, dano ti je že, ko se rodiš. To so čutili tudi naši otroci, saj so se s plavanja in rekreacij vedno vračali veseli in zadovoljni.

Na družabnem večeru se nam je pridružilo še nekaj članic izvršnega odbora z družinami in nastal je nepozaben večer s plesom in srečelovom. Pozno zvečer smo se zadovoljni razšli, saj je bila za nas sobota spet delovna. Po zajtrku je sprejela naše otroke socialna delavka Polona Erlah na trening asertivnosti – kako se postaviti zase, za nas starše pa je direktor Zveze Sožitje – zveze društev za pomoč duševno prizadetim Slovenije Tomaž Jereb spregovoril o pravicah in statusu duševno prizadetih oseb. S to temo smo bili vsi zadovoljni, saj se s temi vprašanji ukvarjamo vsak dan. Svetoval nam je, predlagal in razložil vse po domače in iz srca. Po kosilu je bil na vrsti trening asertivnosti s Polono Erlah tudi za starše. Tema je bila za nas nenavadna, a koristna, saj smo se pogovarjali o pravicah, ki jih imaš kot posameznik in do drugih, in o tem, kaj lahko narediš sam, da postaneš samozavestnejši. Čas se je prevesil v noč in že je bil pred nami sobotni večer, spet s plesom za vse goste.

Nedeljsko dopoldne je hitro minilo v pogovoru s Polono Erlah, ob koncu seminarja pa smo se zbrali vsi sodelujoči in se pogovarjali o tem, kako smo doživljali seminar. Med nami se je razvil odkritosrčen pogovor, ki ga lahko doživiš takrat, ko so okrog tebe takšni ljudje, ki so ti pripravljeni prisluhniti in te razumeti. Še marsikaj bi si lahko zaupali, a nas je že čakalo strežno osebje hotela, ki je za nas vseskozi lepo skrbelo z dobro hrano, hitro strežbo in vljudnostjo do nas in naših otrok.

So trenutki, ko misliš, da si sam in nimaš nikogar, da bi mu zaupal, a te nekdo potreplja po rami in ti ponudi toplo dlan in besedo, če jo ti sprejmeš. Takrat se zaveš, da so okrog nas še dobri ljudje, ki so nam pripravljeni pomagati. To pa so naši člani in članice izvršnega odbora, katerih plačilo je to, da smo vsi mi zadovoljni in jim rečemo le HVALA.

Olga Legan

VELENJE

7. SLOVENSKI FESTIVAL ZNANOSTI PRIHODNOST ČLOVEŠTVA

Velikokrat slišimo, da moramo omogočiti vsakemu varovancu čim boljšo kakovost življenja. Nemalokrat pa smo v zadregi, kaj in kako ponuditi, da ne bo pretežko, da bo primerno, da bo ustrezalo njegovi razvojni stopnji.

V Varstveno-delovnem centru Ježek iz Velenja se s tem ne obremenjujemo prav veliko. Poskušamo na vseh področjih življenja, tudi morda na videz tistih pretežkih. A vedno nastane kakšna umetnija, v katero je vloženo toliko truda. Večkrat pravi namen zvodeni, pa si postavimo drugačen ali nižji cilj, vselej pa zadane stvari uresničimo.

Tako smo se lotili pravega znanstvenega podviga. Izbrskali smo natečaj, ki ga je razpisala Slovenska znanstvena fundacija. Šlo je za esej na temo Prihodnost človeštva. Natečaj je bil razpisan na osrednjo temo sedmega slovenskega festivala znanosti. Na prvi pogled je to hudo znanstvena zadeva, vendar če se je človek loti po segmentih, opazi, da ni kakšen bav-bav.

Tako smo se je lotili tudi v Ježku. Seveda smo najprej razjasnili, kaj je esej. Snežana si je izbrala temo medčloveških odnosov, ki v današnjem času precej šepajo in se spreminjajo. Ob pogovoru s sovarovanci pa so tudi ugotovili, kako je bilo včasih, na koncu pa je esej sklenila s tem, kakšni naj bi bili naši odnosi v prihodnosti.

Esej smo poslali na natečaj in izid je bil zelo spodbuden. Povabljena je bila na odprtje sedmega slovenskega festivala znanosti, kjer so vsem sodelujočim podelili zahvale za sodelovanje na natečaju. Velika čast in velika potrditev.

Napisala je najboljši spis, zase, za vse nas v Varstveno-delovnem centru Ježek, saj smo tako videli, da je tudi znanost zabavna tema. Seveda jo je treba malo prilagoditi, vložiti precej truda za razumevanje, a izidi so lahko osupljivi.

Najpomembnejše pri vsem pa je bolj kakovostno življenje, bogatejše še za eno področje življenja.

Darja Fišer

S SKIROJEM VARNO V PROMET

Andragoški center Slovenije je v oktobru organiziral teden vseživljenjskega učenja. V Varstveno-delovnem centru Tončke Hočevar v Ljubljani so v okviru tega tedna priredili prometno delavnico S skirojem varno v promet.

Te delavnice smo se udeležili tudi varovanci in delavci Varstveno-delovnega centra Ježek iz Velenja. Bilo je zanimivo in pestro dopoldne, ki smo ga združili še z ogledom starega mestnega jedra Ljubljane.

V delavnici nam je prijazen policist najprej povedal nekaj koristnih napotkov, kako se vedemo v prometu kot pešci. Nadaljevali smo s spoznavanjem prometnih znakov, ki jih pešci največkrat srečujemo. Sledila je prava pustolovščina, ko smo se na pot podali s skiroji in se poskušali v spretnostih "skirojanja". Na koncu smo opravili še nekaj kviz vprašanj iz vsega, kar smo se naučili na delavnici. Ker je bilo naše znanje zadovoljivo, smo prejeli tudi potrdila za udeležbo na delavnici.

Zamisel, ki jo je izpeljal Varstveno-delovni center Tončke Hočevar, je primerna tudi za večje sodelovanje varstveno-delovnih centrov, za medsebojno spoznavanje in druženje.

Obravnavo teme prometna varnost in skiro smo nadaljevali tudi doma, v domačem Varstveno-delovnem centru Ježek. Tako so nastali strnjeni vtisi in nekaj ovekovečenih trenutkov varovancev na skiroju.

D.F.

MOTOKLUB POTEPUH PREDAL ŠPORTNE REKVIZITE

Motoklub Potepuh je organiziral shod motoristov ob Velenjskem jezeru. Na shodu so priredili tudi poligon za spretnostno vožnjo, na katerem so se preskusili prijavljeni motoristi. Za udeležbo na poligonu so pobirali štartnino, ki so jo namenili Varstveno-delovnemu centru Ježek iz Velenja.

Tako so varovanci bogatejši za sobno kolo in pikado, ki jim bosta pestrila življenje v Varstveno-delovnem centru. Za lepo potezo se zahvaljujejo vsem članom motokluba Potepuh.

D.F.

PTUJ

REKREACIJSKI TEDEN MED POČITNICAMI TOKRAT DRUGAČE!

"Juhu-hu! Počitnice so tu!" je bilo pogosto slišati zadnji teden pred počitnicami v šoli. Vendar pa se vsi ne vesele počitnic enako, predvsem ne starši, ki imajo težave pri varstvu svojih otrok zaradi službene zadržanosti in neodobrenega dopusta.

Zato smo se v društvu Sožitje odločili za dejavno preživljanje počitnic. Izdelali smo program, ki je obsegal:

- jutranji nakup v trgovini in pripravo zajtrka v prostorih Osnovne šole s prilagojenim programom dr. Ljudevita Pivka;
- pohod v Šturmovec – prvi dan;
- ogled akvarija–terarija v Mariboru – drugi dan;
- kopanje v ptujskih toplicah – tretji dan;
- sankanje na Pohorju – četrti dan.

Ponedeljek:

Ob 9. uri je pripeljal Tonček otroke s kombijem v šolo.

"Dobro jutro!"

Vprašala sem jih: "Ste lačni? Kaj bomo danes pripravili za zajtrk?"

"Sendviče!" so mi dejali v en glas.

Odpravili smo se v blagovnico, kjer je Nataša prodajalki naročila žemljice, sir in salamo. Tudi na čaj nismo pozabili.

Po nakupu smo se vrnili v šolo, kjer smo družno pripravili zajtrk: Sanja je pripravila krožnike, Ciril skodelice, Marko prtičke. Po jedi so Nataša, Lidija in Nataša pomile in pospravile posodo. Nato smo se s kombijem odpeljali v Šturmovec. V kombiju smo se veselili in prepevali.

Torek:

Potem ko smo si pripravili zajtrk in ga pojedli, smo se odpravili v Maribor – na vrsti je bil ogled akvarija-terarija. Veselje v kombiju je bilo nepopisno. Bilo je smeha, petja in še česa. Nataša in Lidija sta spraševali, kaj bomo videli v akvariju.

"Bosta videli! Samo lepe stvari!" je odgovoril Tonček.

V skupini smo si ogledovali ribe in ob tem si samo slišal: "Uh! Ah! Joj! Kako je velika!" Ko smo prišli do kač, kuščarjev in krokodilov, pa so le plaho gledali in hoteli čim prej vstran. Zunaj so si oddahnili in že začeli spraševati, kje in kaj bomo jedli. Odpeljali smo se v špageterijo na špagete, po končanem obedu pa proti domu.

Sreda:

Po urniku je bilo napovedano plavanje v ptujskih toplicah. Ob prihodu v šolo je vsak najprej pokazal svoje kopalke, brisačo in vprašali so me:

"Kje pa imaš ti kopalke?"

"Joj, pozabila sem jih!"

Tišina in nato smeh.

"Lahko ti posodim svoje!" mi jih ponudi Nataša.

"Ni treba, saj jih imam! Le malo sem se pošalila z vami!"

"Gremo! Gremo!" so se veselili otroci.

"Kaj pa zajtrk?"

"Nismo lačni!" so mi odvrnili.

Pa vendar je Andreja z Natašo odšla v trgovino po makove štručke. Po zajtrku smo se odpeljali v toplice. Ob prihodu smo si vzeli kabino, se tam preoblekli v kopalke in skupaj odšli v bazen. Andrej, Tonček in jaz smo si razdelili zadolžitve, na kaj bi naj bil vsak pozoren. Moram priznati, da me je kar malo skrbelo, kako bo vse skupaj potekalo, vendar so bile vse skrbi odveč. Otroci so nas poslušali, držali smo se v skupini, le Tonček je moral plavati po dolžini bazena sem ter tja vsaj petnajstkrat z vsakim plavalcem. Vsi skupaj pa so bili najbolj veseli, ko so lahko potopili pod vodno gladino mene in Andrejo. Slišati je bilo samo: "Še! Še!" in razigran otroški smeh.

Četrtek:

Za konec počitnic smo si izbrali igre na snegu in sankanje na Pohorju. Po že ustaljenem urniku smo si najprej pripravili zajtrk, nato pa se odpeljali na Mariborsko Pohorje.

Vsak je vzel svoje sani in odšli smo na sankališče. Tekmovali smo, kdo se bo peljal dlje in kdo hitreje. Po hribu navzdol je še šlo, peš nazaj pa po polžje. Tudi kepanja in valjanja po snegu ni manjkalo.

Skupna ocena aktivnih zimskih počitnic je: "Odlična!", saj otroci ne samo da uživajo, pač pa tudi spoznavajo kraje, se družijo in učijo drugače kot v šolskih klopeh.

Brigita Nojič, defektologinja

DORNAVA

DNEVI, KI SMO JIH PREŽIVELI SKUPAJ

Skupina otrok Zavoda dr. Marijana Borštnarja Dornava se je odpravila v šolo v naravi v Strunjan. Drugi dan bivanja smo šli pogledat prostor, ki je namenjen rekreaciji v vodi. Takrat pa je pridrvela množica živahnih in kričavih otrok, pa vendar sposobnih hitrega opazovanja in zaznavanja. V trenutku so opazili skupino mirnih, na pogled vase zaprtih in po videzu drugačnih otrok. Približala se je deklica in vprašala, od kod prihajamo. Sledil je odgovor in beseda je dala besedo.

Skromne besede so polepšale in obogatile petdnevno druženje z otroki Osnovne šole Nove Fužine.

Vrstili so se dnevi skupnih programov, organiziranje skupnih večernih predstav, plesov, piknikov in nazadnje preskus znanja v plavanju – podelitev bronastih delfinčkov.

Prišel je čas slovesa. Težko je opisati trenutek, ko se učenec osnovne šole poslavlja od osebe, ki je drugačna, pa vendar imata veliko skupnega; to sta pokazala v veselju, žalosti, v solznih očeh, v obljubah, v izmenjavi spominka v želji, da se še srečamo, da se ne pozabimo.

Anica Zemljič, specialna pedagoginja
Darja Hergula, absloventka defektologije
Mojca Hrnčič, absloventka defektologije

ZBILJE

SKUPNOST BARKA

Dragi prijatelji,

odkar smo vam konec prejšnjega leta nazadnje pisali, se je v naši skupnosti zgodilo kar nekaj pomembnih stvari, ki bi jih rada delila z vami. Predvsem ima Barka od julija novo odgovorno! To je Maria Harčarufkova, ki že več kot dve leti živi v naši skupnosti, potem ko je skoraj dve leti preživela v irski Barki. Kot veste, sva se s Klemenom lani, pred najino poroko junija, odločila, da za eno leto še nadaljujem kot odgovorna. Marca letos pa je, kot je v Barkah navada, začela z delom t. i. ekipa za razločevanje oz. iskanje novega odgovornega. V njej so bili poleg Guende iz Rima, naše regionalne koordinatorke, še Stane (predstavnik sprejetih oseb), Maria (predstavnica spremljevalcev) ter Marijan in Polona (upravni odbor). Po nekajmesečnem iskanju, molitvi, razmišljanju in srečanjih z vsemi člani in najožjimi prijatelji skupnosti je bila poklicana Maria. Tako v svojem imenu kot v imenu celotne skupnosti se ji zares iz srca zahvaljujem za njen »da«, za njeno pripravljenost, da stopi na to - človeško gledano - malce noro novo pot, ki se v veliki meri križa z njenimi prejšnjimi načrti (morda se spomnite: na Slovaškem kar nekaj ljudi sanja o ustanavljanju Barke in čaka na Mario). Hvala, Maria, za zaupanje in vero v to, da Barka ni le človeško "delo", ampak smo vanjo, vsak po svoje, povabljeni od Boga. In kot vse božje pustolovščine je tudi ta - poleg tega da je čudovita - včasih precej naporna in samotna zadeva, zato bi vas rada tukaj vse prosila, da v naslednjih treh letih, kolikor bo trajal njen mandat, Mario podpirate in molite zanjo.

Februarja smo zbrali dovolj denarja za plačilo prvega obroka za našo drugo hišo, in ta v Zbiljskem gaju počasi že raste iz temeljev. Stane skrajno pozorno spremlja vsak premik na gradbišču, Bernarda pa vedno znova sprašuje: "A bom šla na večerjo v novo Barko?" V slabih dveh letih moramo zbrati še velikansko vsoto denarja. Še sreča, da imamo izkušnjo s prvo hišo in s tem, da "nemogoče je mogoče". Brez čudežev in pomoči vseh vas pa seveda tudi tokrat ne bo šlo. Vsak vaš dar, morda na videz še tako majhen, bo v prihodnje zelo dragocen. Že vnaprej hvala! V treh letih in pol, odkar smo začeli, se je nabralo že toliko prošenj za sprejem in spletlo toliko poznanstev z ljudmi, ki potrebujejo nov življenjski prostor, da bomo odprtje nove hiše kar težko dočakali.

Maja smo od Ministrstva za delo, družino in socialne zadeve dobili koncesijo tudi za naše delavnice. Tako smo lahko poleg Mateja zaposlili še enega spremljevalca in sprejeli tri nove osebe s prizadetostjo, ki prihajajo k nam na delo čez dan, sicer pa živijo doma. Od maja prihajajo k nam Maja in Bogo iz Ljubljane ter Andreja iz Kranja. Z njimi in drugimi pa po novem, zlasti v lesni delavnici, dela Janez, naš nekdanji civilnik in hišni spremljevalec. Njegove "vrnitve" v skupnost smo bili vsi zelo veseli. Ti prvi meseci so čas spoznavanja in "preskušanja", a zopet doživljamo, kako vsak izmed novih ljudi prinese novo življenje in nove izzive za skupnost.

V hiši še vedno čakamo na nove spremljevalce. Marija iz Zagreba se je odločila, da ostane še eno leto. Uroš je od maja naš novi civilnik, jeseni pa pričakujemo kar dva. Veliko ljudi prihaja k nam na obisk ali na pomoč, kadar jo potrebujemo, bodisi v delavnicah bodisi v hiši, in brez njih bi pogosto težko "zvozili". Njihova velikodušnost in razpoložljivost sta pravi dar. Ne le pri nas in ne samo v Barki pa se mladi (in manj mladi) zelo težko odločijo za kak radikalnejši korak - celo za "določen", kaj šele za "nedoločen" čas. Strah pred vsakršnim dolgotrajnejšim zavezujočim odnosom se zdi pri vseh nas tako velik. In vendar sem vedno globlje prepričana, da samo življenje v resnični, "vsakdanji" skupnosti (redovni, zakonski, laičnih), ki sega onkraj zgolj prijetnega, spontanega in "izbranega" in ki temelji na zvestobi in odgovornosti, omogoča tako posamezniku kot družbi (in Cerkvi) rast in odkrivanje vedno novih poti iz kaosa in v krogu vrtečega se iskanja. In verjamem v preroškost Barke danes:

Naši "mali ljudje" (in na dnu smo to vsi mi) nam imajo povedati nekaj bistvenega: da majhnost, banalnost, vsakdanjost in nepopolnost niso ovira, ampak pot odrešenja. In da je vse, kar je zares pomembno, vse, kar zares daje življenje, vse, kar je božje, po nekem čudnem (in obenem čudovitem) zakonu mogoče samo, če sprejmemo negotovost, če si upamo spustiti iz rok našo večno željo po obvladovanju položaja, po razumevanju sebe in vsega okrog sebe, po varnosti (materialni, čustveni). Šele ko si upamo v našem življenju in delu, v naših odnosih dati prostor tudi trenutkom zgolj zaupanja, ki ne temelji na "normalni" logiki, se nam lahko začne dogajati življenje.

Na misel mi prihaja 127. psalm, 3000 let staro judovsko besedilo, ki zveni skoraj provokativno - in najbrž ne le za naš čas in našo kulturo:

Če Gospod ne zida hiše, se zaman trudijo njeni zidarji; in če Gospod ne varuje mesta, stražnik zaman čuje. Zaman vam je vstajati pred svitom, sedeti pozno v noč pri delu, jesti kruh trdega truda: saj ga svojim ljubljencem daje v spanju.«

Vsem nam želim, da bi si vsaj včasih upali živeti iz tega zaupanja.

Ko odhajam z mesta odgovorne za skupnost in vsaj za nekaj časa tudi iz dejavnega življenja Barke - novembra s Klemenom pričakujeva otroka - bi se vam vsem tudi rada zahvalila za zaupanje in zvestobo, vsakršno pomoč in podporo skupnosti in meni kot odgovorni. Saj veste, od "daljnega" leta 1994, ko smo začeli sanjati, pa do danes, ko Barka je in pluje. Lep pozdrav!

Manca

Dragi prijatelji!

Trenutno preživljam zelo lepe dni z našo Skupnostjo Barka na dvotedenskih počitnicah na otoku Krku v frančiškanskem samostanu. Počitnice smo vsi težko pričakovali. Tu je res zelo lepo. Vsi čutimo, da je to pravi kraj za naš počitek. Voda, morski zrak, kopanje in druge lepote nas razveseljujejo. Veselje najbolj kaže Slavko. Ko zagleda vodo, močno in nepotrpežljivo povleče za roko koga izmed nas, da ga pospremi v morje. Slavko ne govori, toda njegov zadovoljni nasmeh potrjuje, kako rad je tukaj. Tudi med spanjem se smeji. Vesela in hvaležna sem, da lahko preživljam poletne počitnice z ljudmi iz naše Skupnosti; da sem lahko blizu tistih, ki si ne morejo sami načrtovati osebnih ali družinskih počitnic. V tem času še posebno čutim v novih razsežnostih, da je naše skupno življenje plodno in radodarno. Naš skupni dopust je še dodatna obogatitev našega življenja in dela v hiši in v delavnici. Tudi mi potrebujemo spremembo okolja, da bomo lahko začutili novo upanje, moč in vero za nove dni, ki bodo prišli, z novimi ljudmi in v novih odnosih.

Veliko se govori, da je leto 2000 leto milosti, leto začetka novega obdobja za človeštvo, leto romanja. Mnogi ljudje si za letošnje leto pripravljajo edinstvena potovanja, ki naj bi dala njihovim življenjem poseben pečat. Ko premišljujem o preteklih osmih mesecih v naši Skupnosti, se zavedam, da sem skupaj z vsemi na poti; da tudi mi romamo v neko novo deželo. Zgodilo se je nekaj velikih stvari, ki so mi v izziv. Vzbujajo mi vero in upanje v življenje, ki mi je darovano, da ga lahko darujem. Kolikokrat sem v sebi začutila potrditev, kako dragoceno in neverjetno plodno je zame biti blizu naših "majhnih" ljudi ... Njihova živa navzočnost v meni prebuja življenje. Ne verjamem, da je čas, ki ga preživljam z ljudmi, ki jim rečemo "ubogi", "majhni", "prizadeti", zgubljen! V Skupnosti Barka ima čas posebno vlogo. Naš čas je naše čakanje. Učimo se čakati. Učimo se, da nas ni strah čakati. In ravno to čakanje mi pri Slavku, Bernardi, Milanu, Marjanci, Stanetu in pri nas, spremljevalcih, pomaga sprejeti našo resničnost.

Julija je bila Marjanca na enotedenskem kolesarjenju s skavti iz Komende. Z njimi se srečuje od jeseni 1999. Dva dni pred koncem zanjo zelo novega in napornega tedna nam je telefonirala. Vprašala me je: "Maria, a me imaš rada? Pogrešam te. Pogrešam Barko in hočem priti domov." Marjanca živi v Skupnosti Barka dve leti in pol. Zdaj sem jo prvič slišala reči, da se na Barki počuti doma in da nas vse pogreša. Znova sem začutila, da pomeni živeti z Marjanco in drugimi v Skupnosti neke vrste zavezo. Kot izrečen "da", ki obstaja v družini, v zakonu, v skupnostih, med prijatelji ...

Konec februarja smo se srečali na prvem Vikendu Skupnosti. Bilo nas je okoli trideset. Odkod toliko ljudi, saj nas v hiši živi samo sedem? Skupnosti Barka imajo svoje srce, ki je hiša - ljudje s prizadetostjo in spremljevalci, ki živijo skupaj. In okoli srca se srečujejo drugi člani skupnosti: upravni odbor Društva Barka, družine, tisti zaposleni, ki želijo biti člani Skupnosti, in drugi prijatelji. Smo mlada in majhna Skupnost. Izkustvo, da smo se prvič v zgodovini naše Barke srečali in preživeli skupaj dva dni, iskali rešitve za bistvena vprašanja, jedli ob eni mizi, delili svoje misli o Barki, se nas je globoko dotaknilo. Srečali smo se zato, ker smo se čutili poklicani od "majhnih" in "ubogih" v naši Skupnosti. Po tistem koncu tedna se je začelo nekajmesečno iskanje novega odgovornega za Skupnost. Manca se je odločila, da bo odslej z nami živela drugače.

Nekaj darovati pomeni tudi nekaj zgubiti. Maja sem bila povabljena, da premislim, ali bi lahko sprejela mesto odgovorne za Skupnost po Mančinem odhodu. V prvem trenutku se mi je zdelo nerealno, da bi sprejela ponudbo: sem Slovakinja, želim pomagati pri projektu Barke na Slovaškem, v hiši sva samo dve spremljevalki ... Tudi Stane je rekel: "To je noro!" Toda kljub temu sem od vsega začetka čutila v sebi mir ob misli, da rečem "da". Zavedam se, da tudi ta dogodek pomeni nadaljevanje našega skupnega romanja v novo deželo, o kateri sem govorila na začetku svojega pisma. Vodita me močno upanje in velika vera v smisel življenja ljudi s prizadetostjo.

"Ubog v duhu je, kdor sprejme talente, ki jih je prejel, in z njimi sodeluje."

Čutim, da me ob tem globokem notranjem prepričanju, da še ostanem v slovenski skupnosti, napolnjuje mir. Potrebujem pa okoli sebe skupnost ljudi, ki mi bodo hoteli pomagati in dopolniti moje nepopolnosti. Želim si, da bo veliko takih trenutkov, ko bom s svojo omejenostjo dopustila, da mi vi pomagate. Ob tej priložnosti se še posebno zahvaljujem Manci, ki me spremlja ob nadaljevanju Barkine poti.

Vsem vam in nam iskreno želim mir in dobro!

Maria Harčarufkova

MARIBOR

ZAHVALA

V prostorih Varstveno-delovnega centra Sožitje na cesti Proletarskih brigad 77 a v Mariboru, ki ga obiskujejo naši otroci, smo se starši na roditeljskem sestanku seznanili s programom, načinom in delovnimi dosežki v Centru.

Dogovorili smo se, da se denar, dobljen s prodajo izdelkov, nameni za nagrade varovancem. Vsak varovanec je ob koncu meseca prejel svoj plačilni list z vpisano denarno nagrado. Ves denar, dobljen od prodaje izdelkov, so varovanci pridno varčevali na hranilni knjižici za letovanje.

Letovali so v Ankaranu, v hotelu.

Starši smo jih pospremili na železniško postajo v Mariboru, kombi pa je odpeljal prtljago. Bili so zelo srečni, kajti nekateri so prvič letovali sami. Teden letovanja je minil, vrnili so se presrečni, saj so doživeli mnogo lepih trenutkov, o katerih so pripovedovali dan za dnem. Zato ne morem mimo tega, da se ne bi prisrčno zahvalila Martinu Benko, Rudiju Lešniku in Davorinu ter Martini Benko, Zlatki Jenuš in Andreji Medved za vso skrb in požrtvovalnost, ki so jo namenili našim otrokom. Zares hvala vsem.

Matilda Herič

PEDAGOŠKO JAHANJE

Prvi teden v oktobru je bil namenjen vsem otrokom in njihovim, včasih zelo različnim potrebam. Društva, šole in najrazličnejše organizacije so v tednu otroka pripravile po Sloveniji številne dejavnosti, tekmovanja in druge predstavitve, z namenom pripraviti in omogočiti otrokom druženje. Nekatere dejavnosti pa potekajo vse leto.

Tako je organizirano v Centru za usposabljanje invalidnih otrok Janka Premrla - Vojka v Vipavi že drugo leto pedagoško jahanje v okviru interesne dejavnosti. Po dobrih izidih, ki jih je dala redna hipoterapija, smo našim otrokom in mladostnikom ponudili še novo obliko dejavnosti, ki poudarja druženje otrok in njihovo navezovanje na živali. Tako smo jim omogočili, da doživijo neposreden stik s konjem, in to tako, da ne le zajahajo konja, temveč da zanj tudi poskrbijo, ga osedlajo, še prej pa osnažijo.

V pedagoško jahanje je vključenih šest otrok, ki se usposabljajo v našem Centru. Med seboj so si različni, prihajajo iz različnih razredov, druži pa jih ljubezen do konj. Stari so od dvanajst pa do petnajst let, z različnimi težavami in diagnozami. Pri dveh otrocih gre za stanje po kraniocerebralni travmi, pri treh za okvaro osrednjega živčnega sistema (cerebralna paraliza), pri enem pa za psihomotorično retardacijo.

Dejavnost poteka na osemnajst kilometrov oddaljeni kmetiji, v hlevu, zunaj njega ter v večji maneži. Prav vsak otrok konja najprej, seveda ob pomoči odraslih, pripravi. To pomeni, da gremo skupno v hlev in konja pripeljemo k ogradi, kjer ga privežemo s posebnim vozlom. Šele tu se začne pravo delo. Konja temeljito očistimo, skrtačimo in pogladimo, in to ne samo po hrbtu, ampak po vsem telesu. Ne pozabimo očistiti tudi kopita, pri tem pazimo, da se konju ne približamo preveč. Pozorni smo, da mu previdno damo brzdo v gobec in zapnemo nosne jermene, da bo konj ubogljivejši. Nato zapnemo še podvratnik in za lepši videz počešemo konjevo grivo čez čelnik. Pri učenju vseh teh nalog nam pomaga Kristina, odlična vodnica konja in inštruktorica jahanja. Brez njene vztrajnosti, potrpežljivosti in mirnosti nam ne bi uspelo naučiti otrok ustreznega ravnanja s konjem.

Če je pri hipoterapiji poudarek na terapevtskem - pravilnem in vzravnanem sedenju, krepitvi normalnega tonusa in sproščanju - pa smo pri pedagoškem jahanju pozorni predvsem na ljubeč stik med človekom in živaljo, na sodelovanje, zaupanje in vračanje naklonjenosti.

Ljudje ne moremo igrati ljubeče vloge v odnosih do živali, če nismo iskreni in če ta naklonjenost ne prihaja iz srca. Z rednim stikom med živaljo in človekom se ustvari pravi odnos. Na ta način in prek njega otroci opuščajo in sproščajo svojo neprilagojeno vedenje, napetosti in razne strahove. Nekateri otroci s posebnimi potrebami imajo poleg številnih intelektualnih primanjkljajev še vrsto težav prav z emocionalno nezrelostjo, ki jim povzroča številne stiske in jih vodi v socialno neprilagojeno vedenje. Prek navezovanja na konja in ustvarjanja medsebojnega zaupanja razvija otrok tudi svoj svet zaupanja do drugih in spoznavanje neposrednega sveta. To navezovanje pa hkrati omogoči novo obliko pomoči, ki otroku olajša razrešiti konfliktnost med njim, njegovim osebnim rezoniranjem in okolico. Marsikateri otrok naveže z mnogo večjo lahkoto stik s konjem kot z vrstniki.

V program pedagoškega jahanja pritegnemo otroke, ki imajo živali - konje radi in so ljubeči ter skrbni, še pogosteje pa tiste, ki imajo težave pri navezovanju stikov s svojo okolico ali pa se njihove težave kažejo v neprilagojenem in motečem vedenju (tudi pretirano navezovanje ali lepljivo vedenje) do sovrstnikov, učiteljev, staršev.

Vedno je treba najprej poiskati vzroke otrokovega neprilagojenega vedenja, njegovih stisk in težav, vzroke motečih oblik vedenja.

Pri pedagoškem jahanju ni zmeraj poudarek le na zajahanju konja in obvladovanju ježe, ampak tudi na vseh tistih malih, včasih manj prijetnih opravilih pri konju.

Tako nam pedagoško jahanje omogoča doseganje psiholoških in socialnih učinkov.

1 PSIHOLOŠKI UČINKI

1.1 Večja motivacija

Ko otroci premagajo začetni strah pred konjem in se navadijo njega in novega okolja, sproščeno, intenzivno in odkrito pokažejo veselje in navdušenje nad pedagoškim jahanjem.

Čeprav zahteva delo s konjem (čiščenje, krtačenje ipd.) nekaj spretnosti in vztrajnosti, so se tega dela lotili otroci brez prigovarjanja. Delu se niso ogibali. Med seboj so se dogovorili, kdo bo šel po konja v hlev, kdo mu bo skrtačil grivo in rep, kdo mu bo očistil kopita ter kdo ga bo osedlal in prvi zajahal. Tudi to, kdo bo zadnji, ki bo konja razsedlal, znova očistil in odpeljal v hlev, ni bilo nepomembno.

Pozitivna naravnanost otrok se je pokazala tudi pri drugih dejavnostih (šolskem delu, zaposlitvah, pozornosti, disciplini).

1.2 Izboljšanje pozornosti in koncentracije

Dejavnost, ki omogoča doživljanje zadovoljstva, sprejetosti ter uspešnosti, sproži pri otrocih večjo pozornost in s tem tudi koncentracijo na drugih področjih, še zlasti, če je ta dejavnost neposredno ali posredno povezana s pedagoškim jahanjem. Sedenje na konjskem hrbtu zahteva visoko stopnjo pozornosti in pripravljenosti vsak trenutek prilagoditi se z držo telesa, s svojim položajem na konju, spremembam gibanja konja. Razvijanje pozornosti in otrokova pripravljenost zanjo pa je prenosljiva tudi na šolsko delo.

1.3 Izboljšanje telesne in prostorske predstavljivosti

Pridobljeni vzorci gibanja, npr. vodenje konja v hlev ali iz njega, jahanje ali vodenje konja po maneži v diagonali, v krogu, prehajanje iz sredine v diagonalo, vse to omogoči pridobivanje boljše prostorske predstavljivosti.

Ljudje oblikujemo svoj odnos do sveta, do ljudi, stvari med svojim psihomotoričnim razvojem in dozorevanjem. Te prve izkušnje so tiste, ki nas vodijo tudi pozneje v življenju in določajo naše vedenje ter ravnanje. Naše prvo igralo, prvi inštrument, je naše telo. To nam omogoča ne samo, da spoznamo sebe, svoje telo, njegove dimenzije, razmerja, ampak omogoča nam tudi, da prek njega spoznamo druge in svet okrog sebe. S pedagoškim jahanjem tako kot z drugimi dejavnostmi, ki zvečujejo zavedanje samega sebe, svojega telesa, zboljšujemo telesno in prostorsko predstavljivost. Otroku je s stikom s konjem omogočeno, da neposredno spoznava njegove dimenzije, dele telesa, se na njem orientira, razlikuje spredaj-zadaj, spodaj-zgoraj in to doživlja s svojim zaznavanjem telesa, ko je na konju. Sočasno pa mora biti otrok ves čas dejaven, pozoren na konjevo vedenje in se ves čas prilagajati s svojo telesno držo in dinamiko gibajočemu se konju, terenu. Ti novi dražljaji, ki jih otrok pridobiva prek svoje kinestetike, so mnogo bolj resnični in zaznavni kot pa še tako dobro simulirana enostranska terapija.

1.4 Izboljšanje samozavesti in samospoštovanja

Druženje z vrstniki, ki opravljajo enakovredna opravila, naloge in zadolžitve, ter hkratno skupno doživljanje veselja in zadovoljstva, ki ga prinaša pedagoško jahanje ob druženju v naravi in s konjem, omogoča, da otrok oblikuje svoj vrednostni sistem in s tem izboljša svoje videnje in doživljanje sebe kot enakovrednega člana. Tako si pridobi potrebno samozavest in samospoštovanje, saj ga opravljene naloge pri skrbi za žival in pridobivanje zaupanja pri živali potrjujejo v njegovem odnosu do drugih. Vsaka zadovoljivo opravljena naloga, zlasti če je bila samostojno izvedena, omogoči otroku doživljanje ponosa, zadovoljstva in sproščenosti. Obvladati konja, ki je bistveno večji in težji od otroka, je za otroka zelo zahtevna naloga, in ko jo opravi, je upravičeno ponosen nase in na svoje sposobnosti. Lahko pa povečamo zahtevnost tako, da sta na konju sočasno dva otroka, in s tem krepimo druženje, navezovanje medsebojnih odnosov in prepotrebnega sodelovanja. Za uspešno ježo je potrebno skladno sodelovanje in prilagajanje obeh. Tako pridobita otroka občutek, da je potrebno medsebojno sodelovati, si izmenjavati naloge in zadolžitve, znati tudi počakati, počakati drugega in nastopiti skupaj, da bo izid uspešen. Tudi odraslemu daje položaj jezdeca na višjem konjevem hrbtu občutek pomembnosti in samozavesti.

2 SOCIALNI UČINKI

2.1 Večje možnosti za sodelovanje in druženje

Različne športne dejavnosti omogočajo ne le, da se posameznik potrdi kot dober športnik, ampak mu omogočajo tudi pogostejše druženje z drugimi s podobnimi težavami ali s povsem različnimi. To sodelovanje omogoča otroku vključevanje v družbo in širše socialno okolje.

2.2 Občutek pripadnosti

S pedagoškim jahanjem dobi otrok občutek vključenosti in pripadnosti neki skupini, v kateri veljajo določena pravila in red. Upoštevanje tega daje otroku občutek varnosti in pripadnosti, to pa je potrebno za dozorevanje vsakega posameznika. Tako oblikuje otrok svoj odnos do skupine kot njen posamezni član. Tudi skupina deluje nanj z vsemi svojimi pravili. Ne glede na to, kakšen je otrok kot posameznik, kot individuum, vsakdo potrebuje za svoje odraščanje in dozorevanje določeno skupino sovrstnikov, v kateri se čuti enakovrednega in želenega. Takšna skupina se lahko oblikuje tudi pri pedagoškem jahanju in omogoča otroku ne samo zadovoljstvo po druženju in razvijanju sproščenega odnosa z vrstniki, ampak tudi s konjem.

2.3 Razvijanje otrokovega odnosa do narave in živali

Otrok si s pedagoškim jahanjem pridobiva neprecenljive izkušnje o naravi, njenem spreminjanju v različnih letnih časih. Spoznava bližnjo okolico, pridobi občutek za razdaljo in bližino, tudi hitrost. Hkrati pa razvija svoj odnos do konja in živali nasploh, do tega kako ravnamo s konjem, kaj ta potrebuje in kako se vedemo do njega. Vse te izkušnje in spoznanja pomagajo otroku pri njegovi splošni razgledanosti, pa tudi osebnem oblikovanju.

Naloga vseh nas, ki učimo, vzgajamo in usposabljamo, je, da otroku omogočimo in spodbudimo razvoj njegovih potencialov.

Z najrazličnejšimi dejavnostmi - od glasbe, plesa do likovnega izražanja, drame ipd. lahko uresničujemo cilje osnovnošolskega izobraževanja ali usposabljanja. Pri tem si lahko pomagamo tudi s pedagoškim jahanjem. To nam omogoča uresničevanje najmanj dveh vzgojno izobraževalnih ciljev: spodbujanje posameznikovega skladnega, spoznavnega, čustvenega, duhovnega in socialnega razvoja ter oblikovanje in spodbujanje zdravega življenja in odgovornega odnosa do naravnega okolja.

Erna Žgur Černigoj
prof. defektologije, spec. nevrofizioterapije
Center za usposabljanje invalidnih otrok
Janka Premrla-Vojka, Vipava

METODA ODPRAVLJANJA VEDENJSKIH IN OSEBNOSTNIH MOTENJ

Sporočanje po nebesednih poteh

Pred mnogimi leti, ko sem začenjala svojo pedagoško prakso, je v strokovnih krogih prevladovalo mnenje, da pri osebah, motenih v telesnem in duševnem razvoju, ne moremo govoriti o vedenjskih in osebnostnih motnjah. Njihovo vedenje in ravnanje naj bi bila le odsev zmanjšanih umskih sposobnosti, zreducirana na organski izvor. V najtežjih primerih oškodovanosti nam še vedno ostaja uganka. Za druge primere je pedagoška praksa pokazala drugače. Danes se jasno zavedamo, da smo vsi ljudje enkratni, neponovljivi, torej dragoceni, pa vendar skupek tega, kar smo prinesli s seboj (dednost), in odsev okolja, v katerem smo odraščali. Pri svojem dolgoletnem delu z otroki, mladostniki in odraslimi osebami s posebnimi potrebami sem spoznala, da so to v bistvu ljudje, ki so v življenju pretrpeli veliko emocionalno škodo, ki je pustila vidne posledice na vseh področjih njihovega življenja in dela. Poleg tega da na svet niso prišli "dovolj opremljeni" za vse njegove izzive, zahteve, jim tudi starši v svoji bolečini niso bili vedno sposobni dati pravega občutka sprejetosti, varnosti, pripadnosti, pozornosti, nežnosti, topline ali pa so jim vsega dajali preveč. Okolje jim pogosto ni izkazovalo posebne zaželenosti. Niso bili torej cenjeni, sprejeti v svoji enkratnosti, brez prevelikih želja in pričakovanj. Kako naj bi torej razvili vse svoje potenciale in postali srečni ljudje? Pri njih je opaziti veliko "emocionalno lakoto", ki se pogosto pokaže kot telesna in besedna agresivnost, avtoagresivnost, verbalna in motorična zavrtost, nevrotičnost, negotovost, nejasnost v izražanju, različne zasvojenosti, nizko samospoštovanje, nastopaštvo, neprimerno prisvajanje in kopičenje materialnih dobrin in še bi lahko naštevali.

Zaradi nizke frustracijske tolerance, zmanjšane sposobnosti vpogleda vase, ker okolje pogosto slabše razume njihove resnične težave, se motnje le še kopičijo, poglabljajo. Odločila sem se, da se pri skupini odraslih oseb s posebnimi potrebami poskusim z nekaterimi od prvin TOTALNE KOMUNIKACIJE in jim tako ponudim **novo izkušnjo v doživljanju sebe in drugih**, v upanju, da bo to zboljšalo njihovo izražanje želja in občutkov, počutje nasplošno in omogočilo sprejemljivejše vedenje.

V ta namen sem povabila k sodelovanju deset odraslih z zmerno motnjo v duševnem razvoju. Večina je bila na neki način agresivna (odkrito, prikrita). Agresija se je izražala v besedni komunikaciji, odnosu do samega sebe, vrstnikov, staršev, avtoritete, do predmetnega sveta, **v nizki stopnji samospoštovanja, pomanjkanju zaupanja vase, zavrtosti v gibanju in govoru.**

Tem osebam sem se poskusila približati po osnovnih kanalih človekovega sprejemanja in oddajanja: DOTIKU, GLASU, GIBU, VONJU in VIDU. V ta namen sem pripravila različne sklope vaj, ki sem jih predelala v deset srečanj.

DOTIK

Vaj sem se lotila previdno, ker sem se zavedala, da posegam v posameznikov intimni prostor. Dotik lahko sproži občutek ugodja ali bolečino, odvisno od preteklih izkušenj. Mnogi ga še vedno povezujejo s spolnostjo. Zato sem sodelujoče opozorila, da lahko katero od vaj odklonijo, če jim to ne ustreza. Eden od fantov je to tudi storil.

Intenzivnost dotika sem stopnjevala od dotika dlani (v energijskem krogu), prhanje od daleč in z dotikom, vitjem kače, križanjem rok, krmiljenjem avtomobila, tipanjem predmetov, do najzahtevnejših vaj, kot so bile natančno tipanje partnerjeve dlani (miže) in prepoznavanje vseh sodelujočih s tipom (miže).

Opazila sem, da so bile prepoznavne sposobnosti tipanja skoraj pri vseh neverjetno dobre. Čeprav je bilo videti, da so sprva nekateri doživeli dotik kot neugodje, so ob večkratnem druženju postali zaupljivejši, sprostili so se, dovolili dotik ali ga celo težko pričakovali.

GLAS

Pomemben dejavnik komunikacij je tudi glas, njegova intenzivnost in barva. Ne smemo pozabiti, da glas ali beseda včasih bolj bolita od udarcev ali nežno božata srce in dušo. Do glasu sem poskusila priti prek dihanja. Izvajali smo tele vaje:

- opazujmo svoje dihanje,
- trebušno dihanje,
- sekanje drv ali sproščanje napetosti,
- sprostitveno dihanje z oddajanjem glasu.

Z glasom smo vodili mižečega partnerja po prostoru ter miže prepoznavali glas vseh udeležencev srečanja. Sledilo je izgovarjanje besed v smislu čustvovanja (od šepeta do kričanja), izgovarjanje povedi, z igro "zlata značka" smo na vsakem srečanju sporočili kaj lepega vsem udeležencem v skupini. Z igrama "novo in dobro" ter "lepa stvar" pa sporočali o svojih občutjih.

Nekaj težav se je pojavilo pri dihanju in oddajanju lastnega glasu ter izgovarjanju besed v smislu čustvovanja. Verbalno agresivnejše je bilo treba miriti, naj zmanjšajo intenzivnost glasu, verbalno zavrte pa spodbujati h glasnejšemu govoru.

GIB

Gib nam pomaga osvajati svet, širiti obzorje, izražati svoja hotenja in občutja, hkrati pa nas determinira. Že iztegnjeni dojenčkov kazalec pomeni, da nam želi kaj sporočiti. Kombinacija vaj, ki sem jih uporabila, je zajemala:

- prosto gibanje po prostoru,
- gibanje po prostoru tako, da čimbolj zapolnimo prostor,
- gibanje tako, da izrazimo svoje občutke (prijateljstvo, sovražnost, indiferentnost),
- hoja v paru,
- hoja do določene točke,
- hoja do določene točke miže,
- iskanje lastnega giba,
- nihanje travice,
- zrcaljenje partnerjevih gibov,
- postavljanje sebe in drugih v prostor,
- z gibom izraziti svoje želje.

Vaje so na vse udeležence delovale sprostitveno. Veliko so se smejali, zabavali. Izboljšali so svoje gibe, postali samozavestnejši v hoji.

VONJ

Izpeljali smo naslednje vaje:

- vonjanje dišečih stvari (jedi, cvetice, parfum),
- vonjanje zdravil, petroleja, alkohola itn.,
- prepoznavanje osebnega vonja,
- prepoznavanje posameznika po vonju (miže).

Vaje so vzbudile veliko navdušenja. Vsi so na srečanja naenkrat začeli hoditi nadišavljeni.

VID

Kaj nam pomeni vid, nam lepo pove pesem Phila Bosmansa:

"Oči imam, da vidim svetlobo,
zelenilo pomladi in belino snega,
sivino oblakov in sinjino neba.
Z njimi lahko gledam zvezde ponoči
in neverjetno čudo,
da je okrog mene toliko čudovitih ljudi."

Vsi, ki smo se zbrali na našem srečanju, sprva vsekakor nismo bili videti čudoviti in srečni ljudje. To je bilo opazno v naši drži, mimiki, osebni urejenosti. Bili smo napeti, negotovi in nestrpni. Vse to je lahko naš vid. Vaja "zlata značka" pa je delala čudeže. Vsi so želeli drugim naenkrat ugajati, na neki način, in so se zato zelo trudili.

Ob koncu srečanj sem ugotovila, da so bila moja predvidevanja o doživljanju oseb s posebnimi potrebami pravilna. Za trenutek se mi je uspelo dotakniti njihove notranjosti in rahlo vzvaloviti vso njihovo bit. Ob prijaznih besedah, toplem nasmehu in nežnih dotikih so se udeleženci počasi začeli odpirati. Postali so zaupljivejši v odnosu, mehkejši v motoriki, razločnejši v sporazumevanju, samozavestnejši v nastopu, izražali so več veselja do dela in življenja nasploh. Ker so bili zadovoljni s seboj, so bili strpnejši in so manj prihajali v konflikte z okolico. Opazila sem, da so se začeli zbirati v manjše skupine, pogovarjati o vajah ter se prisrčno smejati. Na srečanja so začeli hoditi urejeni, močno so namreč hoteli ugajati, za vsako ceno so želeli dobiti "zlato značko". Nekaj težav je bilo z dihanjem, glasom, gibom. Tudi dotik so nekateri doživeli kot vdor v svojo notranjost. Ker je izkustvo dotika bistvenega pomena za razvoj samozavesti, samospoštovanja, občutka varnosti, smo z vajami nadaljevali. Fanta, ki je vaje odklonil, nismo silili v sodelovanje. Vedela sem, da "nič ne more priti v dušo, ne da bi prišlo po telesnih poteh in po antenah naših čutov" (po J. Powellu in L. Bradyju). Torej je bila pot pravilno izbrana.

Naša srečanja so uspela, ker smo na njih vsi doživljali zadovoljevanje temeljnih človekovih potreb po moči, pripadnosti, zabavi in svobodi. Naše delo je močno odsevalo v vedenju vsakega posameznika. Postalo je sprejemljivejše. Seveda pa nisem zanemarila dejstva, **da lahko nekaj spremenimo le, če smo pripravljeni spremeniti sebe.**

Neverbalni aspekti totalnega vedenja kot pomoč agresivnim osebam so bili prvič uporabljeni jeseni 1998. Ker so se izkazali za zelo učinkovite, so postali sestavni del našega dela ter uspešna metoda pri blažitvi in odpravljanju vedenjskih in osebnostnih motenj.

Marija Pustoslemšek,
specialna pedagoginja

POSLUŠANJE GLASBE V OŠPP

KAKO POSLUŠAMO KLASIČNO INSTRUMENTALNO GLASBO IN UŽIVAMO!

Glasba je umetnost, je bogastvo. Smisel glasbenega sporočila je, da znamo ob njej uživati. Marsikdaj je ne razumemo in ne poznamo dovolj, vendar, če jo poslušamo s srcem, ob njem vseeno lahko uživamo. Ob poslušanju se sprostimo, razveselimo, tudi razžalostimo, ampak čustva potrebujejo prosto pot.

Za vse, še posebej za učence na OŠPP, je glasba tudi terapija. Mi, specialni pedagogi, jim jo moramo le ustrezno, primerno njihovim psihofizičnim sposobnostim, posredovati in odprejo se prenekatera zaprta vrata v otroških dušah.

Sama sem se takega posredovanja že večkrat urila na seminarjih in študijskih skupinah za glasbo. Zelo zadovoljna sem se vsakič vrnila v šolo in tam praktično izvajala na novo pridobljena znanja in veščine. Dobro organizirani seminarji, sproščeno a strokovno vodenje glasbenih strokovnjakov in praktikov je obogatilo moje znanje s področja glasbene vzgoje. Naučila sem se različnih pristopov in načinov poslušanja tudi klasične instrumentalne glasbe z našimi učenci in ob tem z različnimi učnimi metodami posredovati doživeto. Z veseljem se bom še udeleževala izobraževanja z vodenjem mag. Dragice Žvar, mag. Milke Ajtnik, mag. Bernarde Rakar, prof. Helene Fojkar Zupančič, Zlatke Terlevič in Marije Meklav, ki je vodila študijsko skupino za glasbo.

Prikazala bom le nekaj primerov poslušanja glasbe, ki sem jih realizirala z učenci pri pouku GLASBENE VZGOJE v 4. razredu OŠPP. Uporabila sem pridobljeno znanje na področju glasbenega usposabljanja.

S primernimi metodami učenci lahko razumejo in sprejmejo tudi klasično instrumentalno glasbo in ob njej uživajo. To sem se prepričala ob **POSLUŠANJU SKLADBE C. DE SAINT-SAENSA: AKVARIJ.** Delo smo predstavili tudi ostalim strokovnim delavcem šole.

Učna ura je bila izvedena po naslednji zgradbi:

- Za dobrodošlico, sprostitev in prijetno vzdušje smo najprej zapeli afriško pozdravno pesem »FUNGA« in jo spremljali tudi z gibnimi simboli.
- Naš instrument-telo smo ogreli s posnemanjem različnih ritmičnih odmevov in tako razvijali ritem.
- Nato smo zapeli pesem **MOJSTER JAKA** v kanonu in ob ritmični spremljavi na valovito lepenko.
- Ko sem napovedala učni cilj, da bomo poslušali glasbo in jo izražali na različne načine, so bili učenci ob njem kar malo prestrašeni. Naslova skladbe pa nisem izdala, saj bi preveč povedal in nas vse prikrajšal za nadaljna doživetja.
- Najprej so skladbo **AKVARIJ** poslušali brez dodatne naloge.
- Ob ponovnem poslušanju so v mislih odgovarjali na zastavljena vprašanja, ki sem jih z grafoskopske prosojnice z grafoskopom predvajala na ozadje:

NA KAJ VAS GLASBA SPOMINJA?
KAKŠNA JE NJENA HITROST?
KOLIKO RAZLIČNIH DELOV IMA?

- Nato so ustno odgovorili na vprašanja. Potem smo bili vsebini skladbe že bližje.
- Na tablo sem pripela aplikat, ki je ponazarjal dele skladbe(ob mojem kazanju na znake, so ob poslušanju skladbe doumeli, kdaj glasba predstavlja ribe, kdaj travo in kdaj ribe, ki plavajo med travo – akvarij. Tako smo pridobili naslov skladbe.

A (RIBE-RISBA)
B (TRAVA-RISBA)
A (RIBE)
B (TRAVA)
A (RIBE)
C (RIBE IN TRAVA SKUPAJ)

- Vsakemu sem razdelila dva lista: na enega so narisali ribo, na drugega travo.Pri ustreznem delu skladbe so dvignili ribo, pri delu, ki je ponazarjal travo, pa risbo trave.
- Zdaj so glasbo že razumeli, sprejeli in doživljali bolj sproščeno. Zato smo tudi že uživali. To so dokazali s sproščeno dramatizacijo ob predvajanju: v dveh skupinah-skupina rib in skupina trav z zelenimi trakovi so plesali. Na koncu so plesale ribice med travo v akvariju.
- Da nam je ostal spomin na uživanje ob glasbi AKVARIJ, so narisali še risbice, ki smo jih potem imeli na razredni razstavi naših izdelkov.

Ob koncu ure GVZ so bili učenci zelo zadovoljni sami s seboj, saj jim je uspelo v celoti dojeti skladbo, ki se jim je na začetku zdela popolnoma tuja.

Pri taki uri so si razvijali posluh, ritem, zbranost in koncentracijo, prepoznavali so glasbila, zgradbo skladbe. Izražali so se ustno, glasbeno, likovno in gibno, individualno in skupinsko. Uporabljali so lastne instrumente, avdio-vizualna sredstva, aplikate, barvne trakove, liste in barvice.

Učitelj je uporabljal različne metode dela: demonstracijo, pripovedovanje, poslušanje, vprašanja, razgovor, posredovanje, razlago, zaposlitev in metodo grafičnih del ter demonstracije.

Pri naslednjih urah poslušanja so bili učenci že na začetku ure bolj sproščeni in samozavestni, prej so tudi doživeli sposobnost uživanja v glasbi.

Na kratko bom opisala še nekaj primerov poslušanja glasbe v 4.r. OŠPP:

SKLADBA L. DELIBES: PIZZICATI iz baleta SYLVIA

- Po prvem poslušanju so izrazili z besedami svoja občutja ob doživetju.
- Odgovorili smo na naslednja vprašanja:

KAKŠEN NASLOV BI JI DALI? (Upoštevamo pravilo, da je vsak učenčev odgovor o doživljanju glasbe pravilen!)

ALI JE IMELA BESEDILO?
ALI JE BILA ZAIGRANA Z GLASBILI, KATERIMI?
POKAŽI NA APLIKATU TA GLASBILA!
KATERO GLASBILO TI NAJLEPŠE ZVENI?

- Hitro smo si izdelali svoje kitare: na jogurtov lonček smo napeli elastiko, da je lepše, pa smo dodali na spodnji del še pisane trakove. Preizkusili smo njihov zven in bili presenečeni, kako lepo je zvenela.
- Ob delu skladbe, kjer zaigrajo samo kitare, s pomočjo mojega vodenja zabrenkamo na naše kitarice skupaj, nato oni samostojno.
- Izvedemo še spremljave z gibanjem telesa v primernem ritmu.
- Naš razredni orkester nato še likovno ponazorijo.

LEPA, HITRA, POČASNA, VESELA, ŽALOSTNA, DOLGOČASNA, DOLGA, POSKOČNA

- Po ponovnem poslušanju so našteli instrumente, ki so jih slišali in povedali: na njih brenkamo, po njih tolčemo, vanje pihamo...
- Po naslovu skladbe, ki sem ga povedala, so bile predstave že bolj konkretne. Ob uživanju ob poslušanju so zgibali ladjice iz papirja(ki so jih že enkrat delali pri uri LVZ). Svojo ladjico so označili s svojo ključno besedo o skladbi. Nato so jih prilepili na skupno lepljenko- na modro podlago reke z valovi. Ta nam je potem krasila razred.

Ugotovili smo, da nam glasba razvija različne potrebe: kognitivne, afektivno-socialne in ustvarjalne.

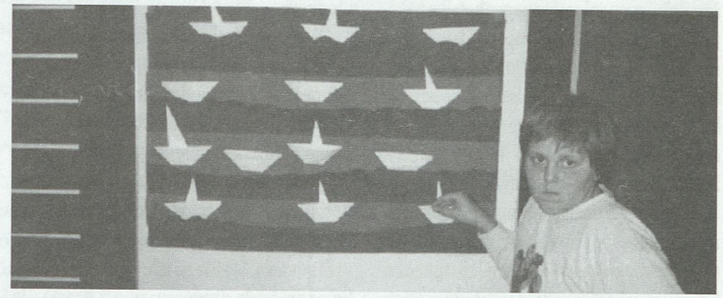

SKLADBA J. STRAUSSA: NA LEPI PLAVI DONAVI

- Razred smo pripravili kot koncertno dvorano. Stole smo razvrstili drugače kot pri pouku- v polkrog. Na tla smo položili velik papir in flomastre za vsakega učenca. Prostor smo zatemnili, da bi bili pri poslušanju čimbolj zbrani. Na oder- mizo s kasetofonom smo postavili prižgano baterijo in jo pokrili z rutko, da je bila svetloba medla.
- Že takoj ob prvem poslušanju so melodijo risali- vsi na skupen papir. Nastali so različni, zanimivi vzorci. Vsak je svojo risbo razložil- njegovi stopnji primerno.
- Izbrala sem ključne besede, ki so se pojavljale ob razlagi skladbe in jih zapisala na tablo:

Čimveč različnih izkušenj ob poslušanju so imeli, lažje so skladbo dojeli in razumeli in doživljali končni cilj- uživanje ob njej.

Razvijali so predstavljivost,fantazijo, estetiko, odzivanje, zaznavanje, razmišljanje, razločevanje, uporabo informacij in znanja ter komunikacijo. Krepili so svojo samozavest, samopodobo, pa tudi kritiko do sebe in drugih.

Razvijali so tudi glasbeni in ritmični posluh in bogatili svoje vedenje o glasbeni umetnosti. Najbolj pomembno pa se mi zdi, da so premagali negativen odziv do klasične instrumentalne glasbe, ki je bil pri naših učencih na OŠPP prisoten.

VERA STOJANOVIČ,
specialni pedagog
OŠ Ljubo Šercer, Kočevje

OBČUTENJE IN DOŽIVLJANJE ZIME

PRI ZMERNO IN TEŽJE DUŠEVNO PRIZADETIH OTROCIH IN MLADOSTNIKIH

Opisala bom delo s skupino otrok ter njihovo občutenje in doživljanje zime v eni šolski uri.

Namen mojega "poskusa" je bil po čutilih, ki so naši organi stika z okoljem, začutiti zimo in jo vsak po svoje doživeti, hkrati s tem pa se zavedati sebe in drugih v danem trenutku.

Poskus se je začel kot pozdrav, kot uvod v šolsko uro. Otroci so sedli v krog. Želela sem, da si podajo roke. Nekdo od otrok (kdor želi) začne pozdrav tako, da s sosedom naveže telesni, očesni in besedni stik. Že takoj na začetku poskusa se je zgodilo, da si Tamara in Tomaž kljub vsakodnevnemu pozdravljanju na tak način nista znala poiskati v krogu prostora in sesti. Ko smo že sedeli v krogu, je Igor kar naprej hotel v notranjost kroga bliže meni. Tudi med pozdravljanjem sta Tomaž in Simon vstajala in hodila do drugih, ki so jima naklonjeni. Tamara je roko sošolcu lepo podala, nato pa jo je hitro umaknila. Z besedo je pozdravila komaj slišno. Takoj zatem pa je že iskala moj pogled.

Igor je začel neartikulirano vreščati, ko je začel prejemati pozdrav. Z desno roko se je tolkel po glavi, levo pa je skušal odpreti za stisk roke. Očesni stik je bil slab, saj je ves čas pozdravljanja obračal glavo levo in desno.

Simon je sprejel pozdrav in se pri tem glasno smejal. Gledal je v zrak. Prostor si je poiskal zraven svoje Janje, to je pri pozdravu močno stiskal. Najprej za roko, nato za vrat. Na vratu je zagledal mozolj in ga hotel stisniti. Objemal jo je in jo hotel oblizniti po obrazu. Janja je pozdrav sprejela. V začetku se je smejala, nato pa je začela kričati, da jo boli.

Zatem smo odšli na šolsko dvorišče. Snežilo je, sneg je prekril tla, bilo je mirno. Želela sem, da bi otroci opazili, kaj se dogaja okrog nas, in tako spoznali značilnosti zime, ob tem pa bili pozorni tudi nase, na svoje telo in občutke. Spodbujala sem jih z vprašanji: Kaj vidiš? Kaj slišiš? Kaj čutiš? Kaj se dogaja? Kaj bi naredil ta trenutek? Kaj si želiš ta trenutek?

Simon: "Sneži! Slišim, kako pada na avte, ne bi bil zunaj. Diši po zmrznjenem!" Veselo je krilil z rokami.

Janja: "Mokro je, imeli bomo mokre glave, padajo snežinke."

Mitja snega ni želel otipati. Izmikal se je kepi, ki sem mu jo želela položiti v roko.

Igor trdi, da je sneg moker, "Ac". Najraje ga ne bi prijel, umikal se je, ko smo mu ga hoteli dati v roko. Okušal pa ga je takoj, le da je ob tem venomer stokal in obračal glavo.

Tamara je ves čas odsotno gledala in se ni zanimala za sneg. Ko sem ji ga ponudila v roko, ga je takoj zgrabila v dlan in ga ni spustila. Kepa se ji je stopila med prsti. Za kratek čas je pogled usmerila na svojo roko. S snegom smo ji podrgnili lica, vrat, golenico, vendar se na to sploh ni odzvala.

Ob vprašanjih so mi otroci, ko smo bili spet v razredu, povedali, da jih zebe in da imajo premražene roke. Želeli so, da bi jim roke zmasirala. Otrokom sem zavezala oči, ovohati sem jim dala kremo, nato pa smo drug drugemu masirali roke in si jih tako ogreli. Postavljala sem jim vprašanja. Kaj čutiš? Kako čutiš? Ali kaj vohaš? Simon: "To je moja krema, kupil sem jo v Avstriji." Janja se ni odzivala. Šlo ji je na jok. Krema ji je dišala. Suzana ni želela, da bi ji zavezali oči. Kremo si je sama vzela na prst. Ogledovala si je prst od blizu in ga vohala. Kremo si je namazala na obraz. Otroci so si vsi, razen Mitje, izbrali za svoje maserje kar svoje sosede. Mitja pa si ni izbral nikogar, dovolil je, da sem mu roke masirala jaz.

Zatem sem od otrok skušala pridobiti čim več pojmov o zimi in želela, da si ustvarijo čim več predstav o zimi. Vsak izmed njih si je izbral svoje zimsko ime. Na primer: Sem Tatjana, moje zimsko ime je Sneg.

Otroci pa so se poimenovali takole:

Suzana - *Zimska kapa,*
Janja - *Ledena sveča,*
Tomaž - *Smučar,*
Simon - *Snežak,*
Igor - *Led,*
Simona - *Ptičja krmilnica,*
Mitja - *Ptiček.*

Vsi, razen Tomaža, so bili s svojimi imeni zadovoljni. Tomaž pa bi bil raje Sankač.

Poslušali smo tudi zimsko glasbo s kasete Živali pri babici Zimi (Mira Voglar), nato pa smo tudi mi skušali ustvariti zimsko glasbo. Otroci so si za igranje zime izbrali strgalo, triangel, zvončke, viseči zvončki, bambusovo palico, napolnjeno s semeni, poleno, orgle, ropotuljo.

Najprej smo le spremljali glasbo s kasete z našimi glasbili, nato pa smo igrali brez kasete. Vsi glasbeniki so se v ustvarjanje nove glasbe zelo vživeli, le Snežna kraljica ni sodelovala. Vrabček ni prenehal igrati, ko smo z dejavnostjo že prenehali, zato smo se domenili, da bomo vsi skupaj z njim zapeli njegovo pesem: "Čiv, čiv, čiv, čiv, sem komaj še živ. Me lakota muči, že cele tri dni, ker sneg vse pokrije in hrane nič ni."

Pesem smo si skušali vtisniti v spomin z večkratnim ponavljanjem. Besede smo spremljali z ustvarjalnim gibom. Pesmi si ni nihče zapomnil. Nekateri so jo obvladali le delno z gibalnimi ponazoritvami.

Za konec učne ure si je vsak od otrok izbral zimski simbol ali motiv in ga nato naslikal. Slikali smo s tempera barvicami, ker imajo te vsi najraje. Voda je element, ki vse otroke močno pritegne.

Da bi naši otroci kar najbolj razvili svoje sposobnosti, bili čim manj v konfliktih s sebojin z drugimi in tako z eno besedo bili čim bolj socializirani, uporabljamo pri delu z njimi metode in tehnike, ki jim približajo sebe in druge in navsezadnje tudi šolsko znanje. Te uporabljamo največkrat v konkretnih položajih, v katerih se aktivirajo vse poti zaznavanja ter se pridobivajo predstave in praktične življenjske izkušnje. Vse dejavnosti morajo imeti tudi svojo vsebino s čim manj verbaliziranja, saj se lahko otroci v besedah izgubijo, ker so predvsem konkretni misleci.

Tatjana Jeroničič-Tratnik,
profesorica defektologinja
Center za usposabljanje invalidnih otrok Janka
Premrla-Vojka, Vipava

KROŽEK NEMŠKEGA JEZIKA

Učni načrt za osnovne šole s prilagojenim učnim programom ne vsebuje učenja tujega jezika. Kljub temu pa obstaja med učenci želja po znanju in boljšem razumevanju nemškega jezika zaradi nadaljnjega poklicnega usposabljanja, razumevanja nemških televizijskih programov, zaradi bližine državne meje ter s tem povezanih nakupov v tujini in sporazumevanja. To so razlogi, zaradi katerih se učenci radi odločajo in obiskujejo krožek nemščine.

Na Osnovni šoli Juričevega Drejčka v Ravnah na Koroškem imajo učenci osmega razreda krožek enkrat na teden. Vsekakor ima pri učenju tujega jezika veliko vlogo tudi pomoč staršev. V nekaj letih delovanja tega krožka opažam razliko v napredovanju učencev, s katerimi doma starši utrjujejo pridobljeno snov. Prav tako sem opazila tudi, da ima kar precej učencev določeno znanje besedišča, pridobljeno z gledanjem nemških televizijskih programov, ali pa pomen besed povežejo z narečnimi izrazi, ki v koroškem narečju dostikrat izvirajo iz nemškega jezika. Tako pri našem krožku temu znanju dodajamo novo, povezujemo in utrjujemo s praktičnimi primeri, ki so del vsakdanjika naših učencev.

Pri sestavi programa sem se oprla na učbenik in delovni zvezek Nemški jezik I (avtorji Mihael Koltak, Herta Orešič, Ivana Orešič) ter učbenik Nemško s Petro in Petrom (avtorici Gisela Rozek Giusti in Fabiana Zanata Merci).

Seveda sem nekaj gradiva poiskala še drugje ali pa sem ga pripravila sama, glede na potrebe in sposobnosti naših učencev. Glavno vodilo pri sestavi programa ter učnih ur je bila priprava zanimivih, privlačnih in kratkočasnih tem in vsebin, kajti učenci se zares dobro naučijo tujega jezika le, če so čim bolj motivirani.

Program krožka vsebuje tele teme:

1. Lekcije, ki se nanašajo na okolje učencev:
   - v šoli, učilnica, šolske potrebščine, v papirnici,
   - čas, dan ima štiri indvajset ur, koledar, meseci, dnevi, letni časi,
   - praznovanje rojstnega dne, prijatelji,
   - družina,
   - konjički,
   - stanovanje, mesto in vas,
   - v trgovini, oblačila, barve,
   - živila in jedi, malica,
   - moje telo, deli telesa, skrb za zdravje,
   - različni poklici in orodje (pred delovno prakso učencev osmega razreda in po njej).
2. Nemška abeceda in števila
3. Prazniki
4. Slovnične teme se sproti navezujejo na posamezne lekcije. Spoznajo naslednje:
   - določni in nedoločni člen pri samostalniku,
   - ednina in množina samostalnikov,
   - glagol – sedanjik (spreganje),
   - števniki.

Sproti jih navajam uporabljati slovar, pa tudi utrjevati osnovna vprašanja v pogovornem položaju našega vsakdanjika. Večkrat delovanje krožka tudi popestrim z branjem primernih besedil, učenjem pesmic zlasti ob praznikih ali z reševanjem preprostih križank.

Sabina: V zdravstveni šoli bom rabila znanje nemščine.

Simon: Če grem v Avstrijo po nakupih, bolje razumem.

Duško: V poklicni šoli bom rabil znanje nemščine, učil se bom za avtomehanika.

Danijela Ring

VPRAŠALI STE MI ODGOVARJAMO

■ VPRAŠANJE:

Imam hčerko s težjimi motnjami v duševnem in telesnem razvoju in zaradi nege hčerke bi rada izrabila pravico delati polovico polnega delovnega časa na dan. S tem v zvezi sem se že pozanimala glede zdravstvenega in pokojninskega zavarovanja, pa so mi odgovorili, da ta določba zakona o delovnih razmerjih zame ne pride v poštev, ker sem samostojna podjetnica. Ali je to res?

■ ODGOVOR:

Po zakonu o delovnih razmerjih ima eden izmed staršev, ki neguje in varuje težje telesno ali zmerno, težje ali težko duševno prizadetega otroka, pravico delati polovico polnega delovnega časa na dan.

Delavec/ka ima v takem primeru pravico do plače po dejanskem delu in druge pravice v skladu s posebnim zakonom.

Status samostojnega podjetnika/ce (s. p.) pa se razlikuje od delavca/ke v rednem delovnem razmerju. Obvezno zavarovanje je pri rednem delovnem razmerju, pri samostojnem podjetniku pa prostovoljno zavarovanje, ki ga skleneta zavarovanec in zavod. Ravno tako zavarovanci, ki nimajo plač (primer samostojnega podjetnika), plačujejo prispevek za obvezno pokojninsko in invalidsko zavarovanje od zavarovalne ali druge osnove, določene v skladu s predpisi o obveznem pokojninskem in invalidskem zavarovanju.

Glede na gornje navedbe velja določba zakona o delovnih razmerjih samo za zaposlene v rednem delovnem razmerju, ne pa tudi za samostojne podjetnike.

Nevenka Ljubič, pravnica

KOŠARKARSKI TURNIR V CELJU

Enaindvajsetega oktobra smo bili na košarkarskem turnirju v Celju.

Organizirala sta ga Specialna olimpijada Slovenije in Celje. Nastopalo je devet ekip. Med devetimi ekipami smo bili na petem mestu. Ob osmi uri smo se odpravili izpred šole. Vaditelj je bil Gorazd. Igrali smo po sistemu 5 : 5. Domov smo prišli ob 16.30.

Deležni smo bili bučne podpore s tribun. Tekme so bile težke. Ekipo so sestavljali: Peter – center, Poldi – playmaker, Sebastjan, Damjan in Dževad – obramba. Katepan je bil Poldi. Bili so tudi zvini nog. Najboljši strelec ekipe je bil Peter z enajstimi točkami. Kosilo je bilo zelo okusno in dobro.

Peter Žilavec, Varstveno-delovni center Ježek, Velenje

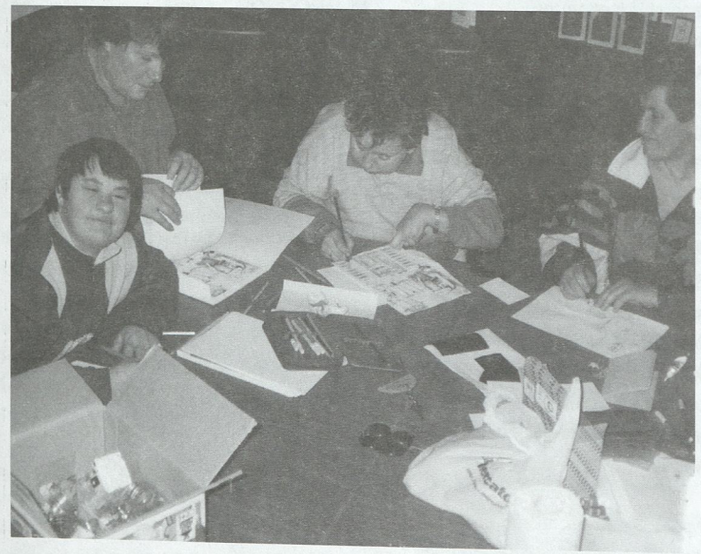

VIKEND SEMINAR V LENDAVI

Prišel je čas, ko smo tudi mi šli na seminar. Nanj nas je povabila gospa Andreja. Komaj smo čakali tistega petka, ko smo se s kombijem odpeljali v Lendavo. Nismo se poznali med seboj, vendar nas ni to nič motilo. V hotel Lipa smo prispeli ob 16. uri. Namestili smo se v lepe sobe. Zvečer so nam pripravili slovesno večerjo. Po večerji so za nas zaplesali plesalci iz Turnišča. Bilo je zelo zabavno. Tudi naš Janko je sodeloval pri plesu. Naslednji dan smo se odpeljali na izlet po Lendavskih goricah. Popoldan so bile na vrsti delavnice, zabavne igre ter zabava v pižamah po večerji. Veliko smo se tudi pogovarjali. V nedeljo po kosilu smo se že morali odpeljati proti domu. Ob slovesu smo bili zelo žalostni. Upam, da bo tudi naslednje leto naše društvo organiziralo vikend seminar za nas, ki smo vedno doma.

Jerica Vincetič , Sožitje Ormož

DRUGI TABOR V PODKORENU

Na tabor sem se odpravila s Sožitjem v Tominu. Hodili smo na izlete, igrali košarko, izdelovali smo papirnate cvetice in barvali svilene rute.

Brez dobre hrane in zabave pač ne gre, za to sta poskrbeli oskrbnici našega odma.

Veseli me, da pridejo varovanci iz vseh krajev. Na svidenje kmalu.

Veronika Komac

Pesem za slovo

V Podkoren smo prišli
prav iz vseh strani,
da prijatelji bi mi postali.

V domu smo molili,
da lepo vreme bi dobili,
na izlete se podali
in veselo klepetali.

Prav lepo smo se imeli,
se med seboj razumeli,
upam, da še kdaj
pridemo na tabor spet nazaj!

Veronika Komac

POMIVANJE POSODE V KUHINJI

Zelo rada pomivam posodo. To je moje delo v kuhinji. Poleg je Lučka. Zelo rada pomivam posodo in brišem posodo. Vesela sem, ker lahko pridem zraven umivalnika. Vem, da zmorem še marsikaj. Ob pomivanju posode se zelo zabavava. Stanje ob umivalniku mi je v veselje in je dobro za zdravje.

Zelo rada pomivam posodo in pomila bi jo še večkrat.

To je moj konjiček.

Matejka Šraml

BOŽIČNO-NOVOLETNI ČAS

December je zares zelo lep mesec, poln presenečenj in obdarovanj. Tudi mene je obdaril najprej sveti Miklavž, v šoli pa še dedek Mraz in doma Božiček. V petek smo imeli v šoli zadnji dan pouka. Ko sem prišel domov, sem se preoblekel in pospravil torbo v sosednji prostor, kjer je preživela praznike. Doma sem pomagal pri krašenju božičnega drevesca in božičnih jaslic. Bil sem tudi pri polnočnici pri svetem Antonu. Na božični dan smo imeli slovesno kosilo.

Šestindvajsetega decembra smo proslavili obletnico plebiscita. Med tednom smo se vozili s kolesom, igrali karte in gledali televizijo. V nedeljo je bilo silvestrovo, zadnji dan v letu. Preživeli smo ga v družinskem krogu. Na mizi je bilo polno dobrot. Ob polnoči smo nazdravili s šampanjcem, si voščili, nato pa veselo zaplesali v novo tisočletje.

Rudi, 7. razred, Osnovna šola Ane Gale, Sevnica

ŽIVE JASLICE V HUDI LUKNJI

V torek, 26. decembra, sem šel na ogled živih jaslic v Hudo luknjo. Žive jaslice sem šel gledat ob 16. uri popoldan.

V Hudi luknji nas je bilo okrog tisoč petsto gledalcev. Ogled živih jaslic sta nam omogočila občina Dolič in Jamarski klub Velenje, za kar sem jima zelo hvaležen. Žive jaslice sestavljajo devica Marija, Jožef, ki sta oznanjala Jezusovo rojstvo, pa seveda sveti Trije kralji. Pa tudi angelčki niso manjkali. Manjkati pa ni smel pastir z ovčko. V jamo nas je prišel obiskat Božiček.

Po ogledu živih jaslic me je Jamarski klub Velenje povabil na večerjo v gostilno Dolič. Gostilni Dolič se prav lepo zahvaljujem za prijaznost in za zelo odlično postrežbo. Posebna zahvala pa gre seveda Jamarskemu klubu Velenje in Martini Svetini iz Velenja.

Aleš Sebanc, Varstveno-delovni center Ježek, Velenje

SREČANJE V LISCI

V torek smo imeli novoletno srečanje v Lisci. Leto je bilo kmalu naokoli in že so bile na vrsti novoletne zabave. Mi smo imeli zabavo v jedilnici Lisce. Zbrali smo se ob pol štirih. Prišlo je veliko staršev in svojcev. Tudi po moji strani sta prišla stric Andrej in teta Cvetka. Najprej nas je pozdravil član ansambla Mavrica in nam zaigral dve poskočni pesmi. Nato pa so nam že postregli z dobro hrano in pijačo. Prišla sta tudi predsednica Sožitja in gospod župan Kristjan Jarc. Oba sta nam zaželela vesele praznike ter prijetno zabavo. Obljubila sta, da se bosta tudi v prihodnje zavzemala za pomoč v stiski. Pozdravili smo ju z burnim aplavzom. Kmalu je tudi prišel dedek Mraz s svojo Sneguljčico in sedmimi palčki. Ta trenutek smo komaj čakali. Vsakega od otrok je obdaril. Potem smo skupaj zarajali. Bilo je veselo. Zabava mi je bila zelo všeč in mi bo ostala v lepem spominu.

Rudi 7. razred,, Osnovna šola Ane Gale, Sevnica

IZLET V ČRNO NA KOROŠKEM

V četrtek zjutraj smo se peljali v Črno na Koroškem. Med potjo je Gogiju padla izpušna cev pod avtomobilom. Ustavili smo se tudi na Slemenu pri Andrejevi koči. Spremljalo nas je deževno vreme. V Črno smo se pripeljali okrog desete ure. V Črni sem se počutil med osebjem zavoda precej nelagodno. Ko sem stopil v zavod, pa sem opazil, da so ga zelo lepo prenovili od zunaj in od znotraj. Čez nekaj časa me je prišla pozdravit prijateljica tovarišica Mateja. Z Matejo sem šel v učno kuhinjo na dopoldansko kosilo. Med kosilom mi je pripovedovala prijateljica Lili zelo čudne stvari, ob katerih sem se moral nasmejati do solz. Za kosilo smo imeli ocvrt sir, pečen krompirček in solato. Brez soka pa tudi ni šlo. Po kosilu me je Lili peljala v učno delavnico, kjer sva igrala karte naš svet, obenem pa sva se pogovarjala o stvareh, ki zadevajo samo naju. Ker smo imeli malo časa, mi je bilo zelo žal, da se nisem mogel kopati v bazenu v zavodu.

Ko pa je prišel čas slovesa, smo se peljali z Gogijem in njegovo punco Karmen proti Velenju. Med vožnjo proti Velenju nas je Gogi povabil na kavo z mlekom v Zavodnjah. To je bila naša ekskurzija, vesela in neponovljiva, na njej smo navezali stike in prijateljstva.

Aleš Sebanc, Varstveno-delovni center Ježek, Velenje

PISALI SO NAM ŠE:

MIHAEL HAFNER *iz Mozirja je poslal dnevnik iz Bovca. Tam je spoznal več novih prijateljev in se imenitno zabaval.*

MARKO *iz Sevnice je napisal, kako je bilo na srečanju v Lisci in kako je preživel praznike.*

ALEŠ SEBANC *Iz Velenja je opisal, koko trenira v fitnesu u s tem skrbi za svoje zdravje.*

ALEKSANDER REBERNIK *iz Slovenskih Konjic pa je opisal počitnice na pohorju.*

Vse dopisnike lepo pozdravljam in se jim zahvaljujem, ker so pisali.

Urednica.

RAZMIŠLJANJE O JUDU

Lepo je če judoist postane prvak in velik šampion. Toda če ne postane dober in spoštovan človek, se ni od juda naučil ničesar.

Jigoro Kano (1860-1938) - ustanovitelj modernega juda

Prav med olimpijskimi igrami, ko so bili pogledi domala vse športne javnosti uprti v televizijske zaslone, je v Cardiffu potekal evropski seminar in turnir v judu za osebe s posebnimi potrebami. Prireditve so se udeležili športniki in vaditelji iz Walesa, Škotske, Anglije, Francije, Belgije, Nizozemske, Nemčije, Finske, Švedske ter Slovenije. Prireditve smo se udeležili tudi trije vaditelji iz Slovenije, in sicer Darij Šömen (Sonček – zveza društev za cerebralno paralizo), Mojmir Kovač (Sklad Silva) ter avtor tega zapisa Tomo Dadič (Center za usposabljanje Elvira Vatovec, Strunjan). Člani slovenske delegacije smo se turnirja udeležili na povabilo organizacijskega odbora in gospoda Roya Courta. Gospod Roy Court izpolnjuje nalogo britanske judoistične zveze: širi judo med osebami s posebnimi potrebami. Prireditev je potekala v National Sports Centre for Wales v Cardiffu. To je športni center, ki je uradni objekt za priprave britanskih športnikov za judo, namizni tenis in badminton.

ZAČETKI PRI NAS

Ko mi je klubski kolega Mojmir Kovač, sicer odlični dolgoletni tekmovalec in vaditelj, pred šestimi leti predlagal, da bi se tudi v Obalnih delavnicah za delo pod posebnimi pogoji lahko ukvarjali z judom, sem ga verjetno pogledal z velikim začudenjem. Medtem ko se na Vzhodu ukvarjajo z judom vsi ljudje, ne glede na svoje sposobnosti, in so z njim pretkane vse pore življenja, pa v Evropi segajo prvi začetki v leto 1950. Vadbe juda z osebami s posebnimi potrebami so se lotili v Angliji, s slepimi osebami. Prvi resnejši začetki dela segajo v leto 1965, ko je Claude Combe v Franciji ustanovil prvi institut juda. Začel je delati s štirimi, danes pa se z judom ukvarja že okoli sto štirideset oseb s posebnimi potrebami.

Zelo dolgo se z drugačnim judom ukvarjajo tudi na Nizozemskem. Glavni koordinator in vodja seminarja v Cardiffu, ki se z drugačnim judom ukvarja več kot trideset let, Ben Van der Eng, nam je v pogovoru zaupal, da je bilo v začetku veliko težav z razumevanjem tudi pri njih, čeprav je Nizozemska znana po toleranci do drugačnosti:

"V začetku se nas je otepala tudi nacionalna judoistična zveza in nam grozila z izobčenjem, danes imajo osebe s posebnimi potrebami enake tekmovalne knjižice kot drugi tekmovalci. Skratka, filozofija juda temelji ravno na miselnosti, ki izhaja od Jigora Kana, ustanovitelja juda – da je judo način življenja. Torej je nekdo lahko velik tekmovalec in olimpijski prvak. Judo pa lahko enako doživljajo tudi druge osebe, ne glede na starost in sposobnosti. Judo tako lahko sprejemamo kot terapijo, šport, tekmovanje ... Nekdo pač ne bo nikoli v življenju tekmoval, a bo judo živel!"

Podobne izkušnje nam je zaupal tudi pionir drugačnega juda na Nizozemskem, gospod v poznih sedemdesetih, Hans van Es: "Bil sem vaditelj, ki je bil po svojem prepričanju popolnoma usmerjen v tekmovalni judo. Moj edini cilj so bile zmage in medalje. Nekega dne je prišel k meni mlad fant brez nog in me vprašal zakaj on ne more nikoli tekmovati. Zadelo me je kot strela z jasnega. Odgovoril sem mu, da bom tudi zanj organiziral tekmovanje. Po tem dogodku se je moje dojemanje juda popolnoma spremenilo. Tako se zdaj z judom ukvarjam že več kot štirideset let in v mojem klubu vadi več kot dvesto tekmovalcev. Del njih je populacija oseb s posebnimi potrebami."

ZAKAJ JUDO?

Judo velja za zelo celosten šport in je na neki način "toliko manj primeren za populacijo, ki ima težave pri obvladovanju telesa v prostoru". Stvar je na prvi pogled še toliko bolj nerazumljiva, ker se judo dogaja v paru in je potreben medsebojni nadzor. Torej, hoteli ali ne, se prej ali slej vprašamo, kje se "judo začne". Judo se začne, ko judoka (judoist) stopi na tatami (blazino). Judo vsakemu posamezniku omogoča, da se izrazi. Športno polje je prostor, kjer se kaže moč posameznika ali skupine. Že sama športna dejavnost je sredstvo komunikacije med udeleženci in opazovalci. In športni dosežek opredeljuje mesto posameznika v družbi. Če je torej neka oseba s posebnimi potrebami zmožna preseči neka "v družbi pričakovana" spoznanja, ji preseganje le-teh v prav tej družbi daje neko novo mesto - položaj. Tako je judo za osebe s posebnimi potrebami terapija, lahko je tekmovalni šport. Vsekakor pa je obakrat način dojemanja in sprejemanja življenja.

Kot poudarja Lea Šugman Bohinc (1994: 318), v socialno-kulturnem delu dosežek ni tako pomemben, pomemben je proces, v katerem je posameznik udeležen. Za to je na voljo več načinov. Medtem ko se veliki šampioni izražajo "skozi zmage na velikih tekmah", je za nekoga dovolj že redna vadba juda v umirjenem ozračju, ko je lahko sam sabo.

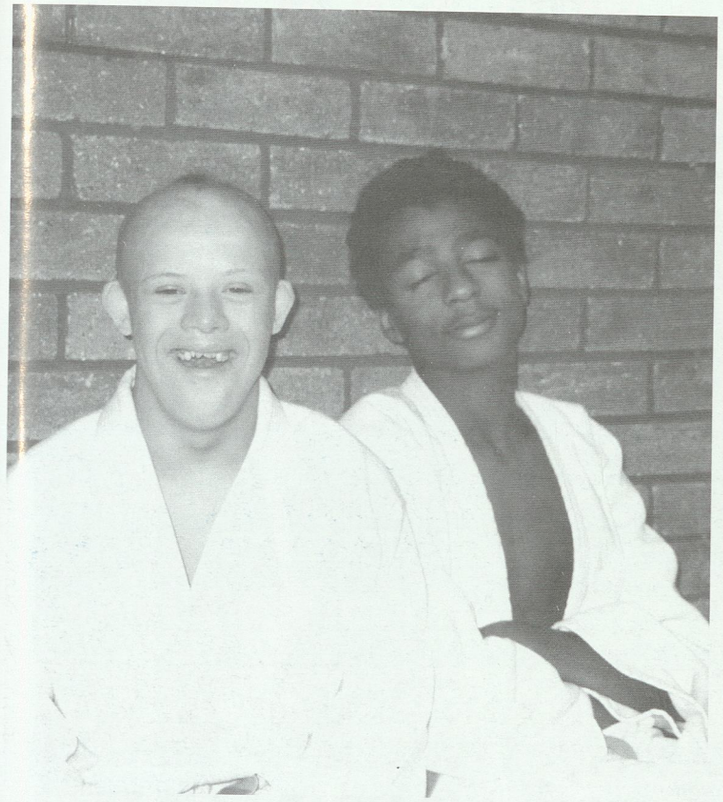

Tako je judo postal redna dejavnost obnovitvenih terapij pri Zvezi društev za cerebralno paralizo Sonček. Z judom se torej lahko ukvarjajo tudi osebe, ki so nepokretne in pri premikanju potrebujejo pomoč. Treninge vodiva skupaj z Darijem Šömnom, ki je prav tako nekdanji tekmovalec in zaposlen pri Zvezi društev za cerebralno paralizo. Pri omenjenih dejavnostih me je navdušilo doživljanje uporabnikov ob nekih novih položajih in gibanju telesa v prostoru, ki jim doslej niso bili znani. Osebe s posebnimi potrebami so s svojo drugačnostjo označene in okolje jih predvideva za neke "natančno določene vloge", ki predvsem niso pomembne in družbeno cenjene. To je za vsakega posameznika zelo frustrirajoče, gledano z vseh človekovih ravni (telesne, psihične, duhovne, socialne itn.). S stališča psihologije se ljudje v določenih frustracijskih položajih odzivamo z obrambnimi mehanizmi. Le-ti so seveda zelo različni in so lahko konstruktiven odgovor na dani položaj. Odgovor na frustracijski položaj pa je lahko tudi nekonstruktiven. Tako se lahko moč posameznikove stigme povečuje in se slabša posameznikova samopodoba. Musek (1982: 282-286) poudarja, da so obrambni mehanizmi včasih zaveden še pogosteje pa nezaveden poskus delne, kompromisne rešitve frustracijske situacije ali konflikta. Globinsko psihološko gledano so obrambni mehanizmi poskus, da bi nekako zadovoljili potlačeno težnjo, hkrati s tem pa tudi odstranili čustveno napetost, ki jo ta težnja vzbuja (npr. tesnobo, strah, krivdo ...). Moje izkušnje kažejo na to, da je šport kot redna dejavnost lahko dobro sredstvo, ki zmanjšuje količino frustracij oseb s posebnimi potrebami. Torej je ukvarjanje s športom nekakšna nadkompenzacija, če gledamo s stališča obrambnih mehanizmov. Oseba, ki je v določenem življenjskem položaju frustrirana, odgovori na ravno tistem področju. Gledano s stališča logoterapije ne morem mimo pojma ljubovalne moči duha. Viktor. E. Frankl (1994: 156) opisuje pojem ljubovalne moči duha kot človekovo zmožnost, da do določene stopnje kljubuje udarcem svoje materialne, biološke, psihične ali pa socialne usode, ko do njih zavzema stališča ali ravna človeško višje, kakor silijo okoliščine. To je izvirno človeška zmožnost, edinstvena v živem svetu, ki temelji na svobodi duha. Je bistvena zmožnost človekovega duha. Zato obstaja do zadnjega diha, torej tudi v brezizhodnih položajih. Lahko pa je seveda, kakor vse druge duhovne zmožnosti, onemogočena v delovanju zaradi telesnih ali duševnih okvar, zlasti pa zaradi napačne osebne usmerjenosti. Ta zmožnost s svojim pojavom dokazuje, da človek ni nikoli povsem odvisen od svojih življenjskih razmer in je še vedno zmožen sooblikovati svojo usodo. Med športniki sta v zadnjem času zelo znana kolesar Lance Armstrong in atletinja Ljudmila Enquist, ki sta premagala raka. Judo nam kot vzgojno sredstvo omogoča, da lahko z njim zelo uspešno vplivamo na oblikovanje osebnosti, tako v fizičnem kot duhovnem, socializacijskem ali osebnostnem razvoju. Deklarirane moralne vrednote, ki usmerjajo medsebojne odnose v judu, so vljudnost, pogum, iskrenost, ponos, skromnost spoštovanje in obvladovanje. Ali, kot pravi Jigoro Kano, ustanovitelj modernega juda: "Lepo je, če judoist postane prvak in velik šampion. A če ne postane dober in spoštovan človek, se ni od juda naučil ničesar."

Tomo Dadič,
diplomirani socialni delavec,
Center za usposabljanje
Elvira Vatovec, Strunjan

(Nadaljevanje v naslednji številki.)

Dovolite mi zmagati,
toda, če ne morem zmagati,
mi dovolite,
naj pogumno poskusim.

Specialna Olimpiada Slovenije

Samova 9/II, Ljubljana, telefon: 01 43 69 750

Uradne ure
Specialne olimpijade Slovenije
so vsako sredo
od 10. do 12. ure.

VROČE ZELENE MIZE

Naša šola, Osnovna šola Roje iz Domžal, je bila 25. 11. 2000 že drugič organizatorka državnega turnirja Specialne olimpijade v namiznem tenisu. Ko smo leta 1998 prvič sprejeli to nalogo, smo naleteli pri našem delu na številne neznanke, a smo kljub temu tekmovanje v zadovoljstvo vseh lepo speljali. Tokrat smo se projekta lotili že kar malo profesionalno. Še preden smo razdelili naloge članom kolektiva, smo samoiniciativno začeli iskati sponzorje in donatorje. Pri tem smo bili zelo uspešni in to nam je dalo poleta za nadaljnje delo. Naloge je organizacijski odbor razdelil prav med vse delavce šole, ki so jih z veseljem sprejeli in vestno izpolnili. Dan prihoda naših gostov ekip tekmovalcev s spremljevalci in posebnih gostov smo že nestrpno pričakovali. V soboto, 25. 11. 2000, smo ob deveti uri s pozdravom udeležencem sprejeli kar 19 ekip z 72 tekmovalci in 33 spremljevalci iz vse Slovenije. V primerjavi s prvim tekmovanjem je to število kar za polovico naraslo, kar je zelo spodbudno in potrdilo tistim, ki se zavzemajo za razvoj Specialne olimpijade pri nas. Neučakane tekmovalce je v kratkem nagovoru pozdravila nova ravnateljica Osnovne šole Roje Marjanca Bogataj, igre pa je odprla domžalska županja Cveta Zalokar Oražem. Prebrali smo tudi pozdravno pismo predsednika države Milana Kučana vsem udeležencem turnirja. Prav prisrčen nastop so pripravili najmlajši iz oddelkov vzgoje in izobraževanja Osnovne šole Roje. Po olimpijski zaprisegi so sledila tekmovanja iz namiznega tenisa na kar trinajstih mizah na dveh lokacijah. Za sodnike so bili mladi prostovoljci iz bližnje in širše okolice, ki so nam prijazno priskočili na pomoč. Zelo jih moramo pohvaliti za njihovo strokovno in pošteno delo, ki je bilo velikokrat zelo zahtevno. Boji za zelenimi mizami so bili zagrizeni in napeti, nekajkrat do zadnjega nismo vedeli, kdo bo zmagovalec. Po treh urah in pol so si tekmovalci in drugi sodelujoči privoščili zasluženo kosilo. Težko pričakovani sta bili seveda razglasitev in podelitev medalj najboljšim. To delo smo zaupali vsem dobro znani in priljubljeni atletinji Brigiti Bukovec, ki ga je z zadovoljstvom izpeljala. Naposled je sledil še zabavni del z glasbo in plesom ob mizah, obloženih s sadjem, pijačo in sladicami. Vsega tega pa našim gostom ni manjkalo niti čez dan. V poznih popoldanskuh urah so nas zapustili še zadnji gostje.

Naše delo se je obrestovalo. Tekmovanje smo izpeljali dobro in obljubljamo, da se bomo tudi v prihodnje potrudili, saj ni večje nagrade kot nasmejani in dobrohotni obrazi naših otrok, za katere smo poklicani. Vsem, ki ste bili z nami, hvala in nasvidenje!

Bronka Mulec

NAŠ ZBORNIK
LETO 2001, LETNIK 34, ŠTEVILKA 2

SOŽITJE

ZVEZA DRUŠTEV ZA POMOČ DUŠEVNO PRIZADETIM SLOVENIJE

KODEKS ETIČNIH NAČEL PRI DELU STROKOVNIH SODELAVCEV IN PROSTOVOLJCEV V SOCIALNIH PROGRAMIH SOŽITJA - ZVEZE

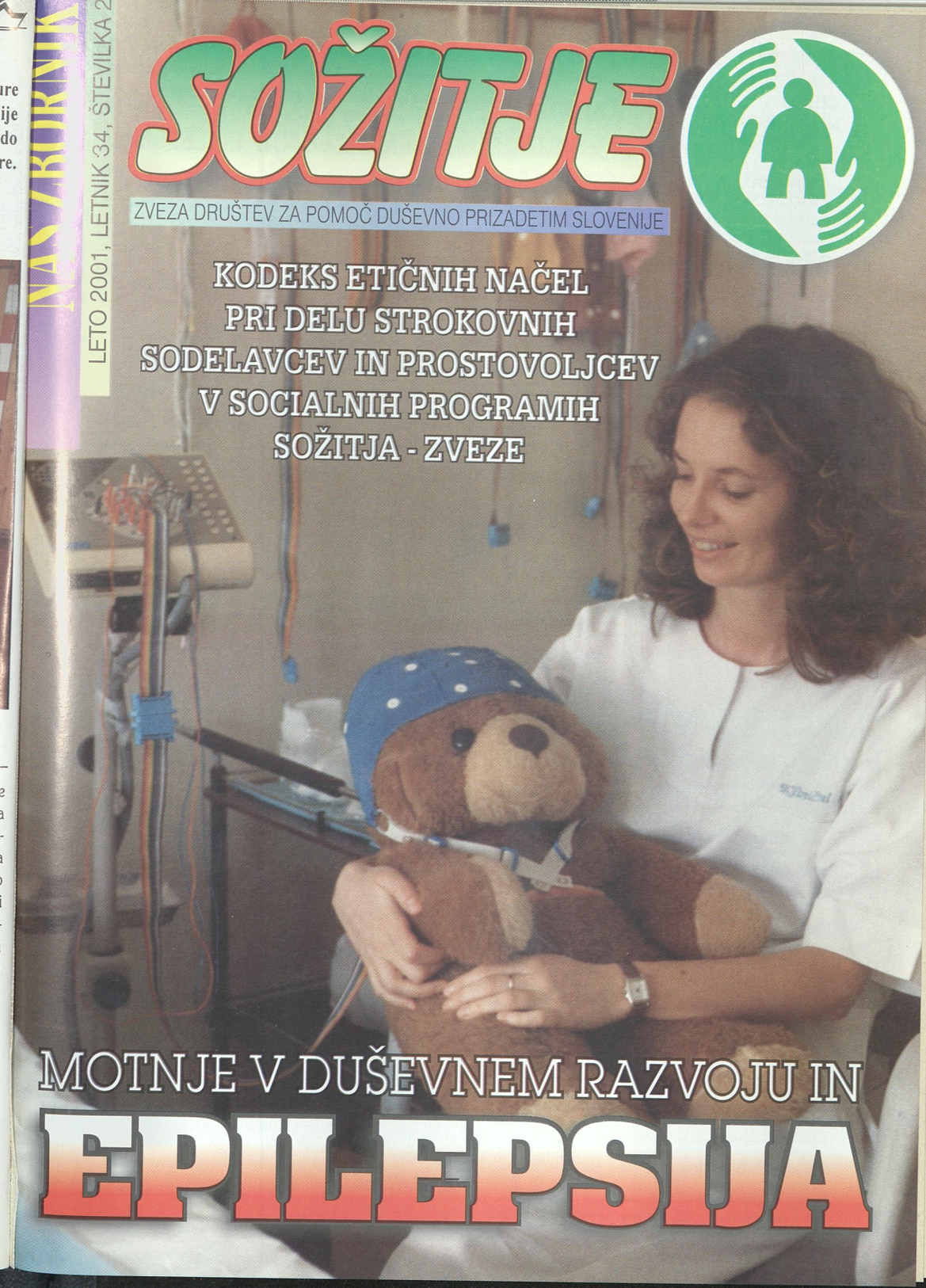

MOTNJE V DUŠEVNEM RAZVOJU IN EPILEPSIJA

NAŠ ZBORNIK
LETO 33 - ŠT. 2/2001
SLO ISSN 0350-655 X
udk 376,3

Zbornik izdaja:
Sožitje - zveza društev za pomoč duševno prizadetim Slovenije, Ljubljana, Samova 9, Telefon: 01/43 69 750 Faks: 01/43 62 406 E-mail: info@zveza-sozitje.si

Izhaja šestkrat letno

Založnik:
FORMA 1, d.o.o., Moravče

Založniški svet:
Venče Ambrožič, Hermina Bavčar, Tanja Černe, Zoran Grom, Jelka Kovač, prof. dr. Anton Kotar, Viktor Kužnik, Viktorija Matekelj, Marija Uratnik

Uredniški odbor:
Milan Hafnar, prof. dr. Anton Kotar, Darinka Marolt, dr. Jana Šelih, Tilčka Šuman, Tereza Žerdin

Glavna urednica:
Tereza Žerdin
Odgovorni urednik:
prof. dr. Anton Kotar

Lektoriranje: Vlasta Kunej
Oblikovanje: Franci Mulec

Tisk: FORMA 1 d.o.o. Samova 9, Ljubljana Tel./faks: 01/43 69 724

Celoletna naročnina znaša: 3.000 SIT, za ustanove 8.400 SIT. Naročnino poravnajte na naslov: Forma 1, d.o.o. Vrhpolje 56, 1251 Moravče. Številka žiro računa je: 50120-601-6137 Agencija za plačilni promet Domžale.

Fotografij in rokopisov ne vračamo. Gradivo za naslednjo številko mora biti v uredništvu najkasneje do 5. v mesecu pred izidom!

Slika naslovni strani:
Zdravljenje epilepsije - simboličen prikaz na lutki.

VSEBINA

UVODNIK 1

MOTNJE V DUŠEVNEM RAZVOJU IN EPILEPSIJA

Prim. Igor M. Ravnik, dr. med.
Epilepsije pri otroku in mladostniku 2

Ljubica Vrba
Živeti z epilepsijo 6

Hedvika Blatnik
Epilepsija kot spremljajoča motnja 8

Jasna Lampe
Stališča in mnenja učiteljev športne vzgoje, študentov medicinske fakultete, fakultete za šport in naključno izbranih ljudi o epilepsiji 10

Prim. Ivica Tivadar, dr. med.
Motnje v duševnem razvoju in epilepsija 13

IZ NAŠIH DRUŠTEV IN USTANOV 14

KODEKS ETIČNIH NAČEL PRI DELU STROKOVNIH SODELAVCEV IN PROSTOVOLJCEV V SOCIALNIH PROGRAMIH SOŽITJA - ZVEZE 19

IZ PRAKSE ZA PRAKSO 28

VPRAŠALI STE - MI ODGOVARJAMO 30

PISALI STE NAM 31

ŠPORT IN REKREACIJA

Razmišljanje o judu - nadaljevanje 34

Dejavnosti planinske sekcije Sožitja - Maribor 36

Abstract

The main topic of the current issue of Nas Zbornik is epylepsy that often accompanies developmental delays. Physician leading the Center for juvenile epylepsy is answering the most requently asked questions. Contributions from two institutions are reporting on the prevalence of epilepsy and medical treatments that are being used, and the article by a psychologist discusses the psychological problems and learning disabilities related to this condition.

Finally, the abstract of a research project dealing with epylepsy and sport is presented.

MOTNJE V DUŠEVNEM RAZVOJU IN EPILEPSIJA

Od nekdaj poznamo ljudi, za katere so rekli, da jih meče, pravzaprav da jih meče po božje. V različnih obdobjih človeštva so gledali na te ljudi različno, zelo negativno ali zelo pozitivno. Ta gledanja so bila navadno vezana na vero in boga, božjo kazen za grehe staršev. Taka gledanja so že davno preživela in osebe z epilepsijo, kot jih imenujemo so danes, so sprejete v vsakem okolju, seveda pa še vedno ne zadovoljivo. Kakšni so vzroki in kdaj se pojavi epilepsija, boste izvedeli iz prispevkov strokovnjakov, ki so se odzvali na našo prošnjo in naj bi pomagali pojasniti pojav epilepsije pri človeku ter pri odraslih osebah. Na umskem področju so osebe z epilepsijo povprečno ali celo nadpovprečno razvite, seveda pa je pojav epilepsije mnogo pogostejši pri otrocih in odraslih osebah z motnjami v duševnem razvoju.

Ti otroci potrebujejo v družini in šoli poseben odnos. Bodisi da gre za osnovno šolo ali pa za šolo s prilagojenim programom oziroma oddelke za vzgojo in izobraževanje. Menim, da dobijo starši in šole premalo informacij od zdravstvenih ustanov, kjer se ti otroci zdravijo ali pa so tam na opazovanju. Staršem in učiteljem zdravnikovi napotki zelo pomagajo, s tem pa je pomagano tudi otroku z epilepsijo. Redno jemanje zdravil, tudi ko napadi za dalj časa prenehajo, pa seveda v veliki meri rešuje pri otrocih in odraslih osebah z epilepsijo večino težav.

Prof. dr. Anton Kotar

EPILEPSIJE
PRI OTROKU IN MLADOSTNIKU
NEKAJ NAJPOGOSTEJŠIH VPRAŠANJ IN ODGOVOROV

V letih 2001-2004 poteka druga stopnja svetovne akcije proti epilepsiji, mednarodno usklajene akcije Svetovne zdravstvene organizacije, Mednarodne lige proti epilepsiji in Mednarodnega urada za epilepsijo. Prizadevamo si, da bi z njo bolezen in ljudi z epilepsijo približali javnosti. Ko bi ljudje bolje poznali epilepsijo, bi bilo življenje bolnikov mnogo lažje. Dandanes živeti z epilepsijo ne pomeni le imeti napade in/ali jemati zdravila, da napade preprečimo, ampak žal tudi soočati se z neugodnimi in družbenimi in psihološkimi posledicami tudi še dandanes zaznamovane bolezni. Cilji svetovne akcije so: seznanjanje z boleznijo, ozaveščanje javnosti, laikov pa tudi strokovnjakov, povečati sprejemanje bolezni in bolnikov, izboljšati kakovost življenja in celostnega obravnavanja oseb z epilepsijo. Ker marsikje, tudi v Evropi in tako tudi v Sloveniji, organizacija strokovnih služb ne zagotavlja uporabnikom tega, kar bi jim lahko omogočilo znanje sodobne medicine, bo spomladi 2001 s posebno Belo knjigo o epilepsiji na to opozorjen tudi parlament Evropske skupnosti. V Sloveniji smo na tem področju dejavni že od 1954, vendar za zdaj še nimamo nobene enote za celostno obravnavanje oseb z epilepsijo. Zdravstveno varstvo zagotavljajo pediatrični in nevrološki, ponekod tudi psihiatrični oddelki. Dandanes delujejo Društvo liga proti epilepsiji, Epileptološka sekcija Slovenskega zdravniškega društva in Epi Klub ter skupine za samopomoč pri Ligi ter samostojni društvi za lepše življenje z epilepsijo v Celju in v Novi Gorici.

Kaj je epilepsija? Najpogostnejša nevrološka bolezen, katere ime grškega izvora pomeni "bolezen, ki poteka v napadih".

Ali je to isto kot božjast ali padavica? Da, lepa slovenska izraza opisujeta isto bolezen. Vendar se v današnji slovenščini bolj uveljavlja tujka epilepsija. Večina ljudi se ne bi strinjala z mislijo, da je epilepsija posebna božja bolezen ali celo kazen. Podobna imena so imeli tudi drugi narodi, a so jih opustili, saj je že stari grški zdravnik Hipokrat ocenil, da ni nič bolj božja kot katerakoli druga bolezen. Pri večni napadov bolnik ne pade, zato je tudi padavica manj ustrezno ime od tujke, ki nevtralno opisuje le "bolezen v napadih".

Kako pogosto srečujemo to bolezen? Veliko pogosteje, kot bi si predstavljali, če bi imeli epilepsijo le tisti ljudje, katerih napade vidimo v javnosti. Zdravila pomagajo preprečiti napade pri večini bolnikov, tako da je napad na cesti redkost, pred desetletji pa je bil še zelo navadna stvar. Ugotavljamo, da ima v Sloveniji epilepsijo en odstotek ljudi, podobno kot drugod v razvitem svetu. V ljubljanski zdravstveni regiji smo pred 15 leti ugotovili epilepsijo pri 4,6 otrocih in mladostnikih na 1000 prebivalcev starosti od 0 do 18 let, a mednje nismo šteli tistih, ki so imeli epileptične napade le kot novorojenčki, niti tistih z napadi samo med prebolevanjem akutne bolezni osrednjega živčevja (npr. meningoencefalitisa), niti tistih z vročinskimi krči. Vseh teh napadov (v medicini imenovanih "simptomatski" ali "priložnostni" napadi) ne štejemo za epilepsijo, saj po dogovoru bolezen opredelimo šele, ko je bolnik imel vsaj dva spontana napada. Zato nismo všteli niti tistih otrok, ki so imeli le en epileptični napad v življenju. Pogostnost oseb z epileptičnimi napadi bi bila torej z upoštevanjem vseh teh, ki pa se jim napadi zelo verjetno ne bodo ponavljali, precej višja. Vročinski krči, ki jim praviloma ne sledi epilepsija, se na primer pojavljajo pri 2 do 4 odstotkih otrok do 5 let starosti.

Zakaj bolniki dobivajo napade? Napad se kot nenadna sprememba gibanja, čutenja, vedenja in zavesti pojavi zaradi nenadne, nepravilne in pretirane dejavnosti možganskih celic.'

In zakaj možganske celice nenadoma in le občasno delujejo nepravilno? Vzroki so številni: prirojene napake v razvoju možganske skorje, okvare možganskega tkiva zaradi poškodbe, krvavitve (lahko obporodne ali nastale kadarkoli pozneje v življenju), vnetja, zastrupitve, tumorjev (pri otroku zelo redek vzrok), dedne nagnjenosti. Vse več vemo tudi o presnovnih boleznih živčevja, ki poleg drugih nevroloških motenj zelo pogosto povzročajo tudi epileptične napade. Napad se sproži v določenem trenutku, ko so zbrani številni součinkujoči vplivi. O tem še ne vemo dovolj. Zato časa napada pri večini bolnikov ne moremo napovedati. Vemo pa, da določeni vplivi delujejo sprožilno: neredno jemanje zdravil,

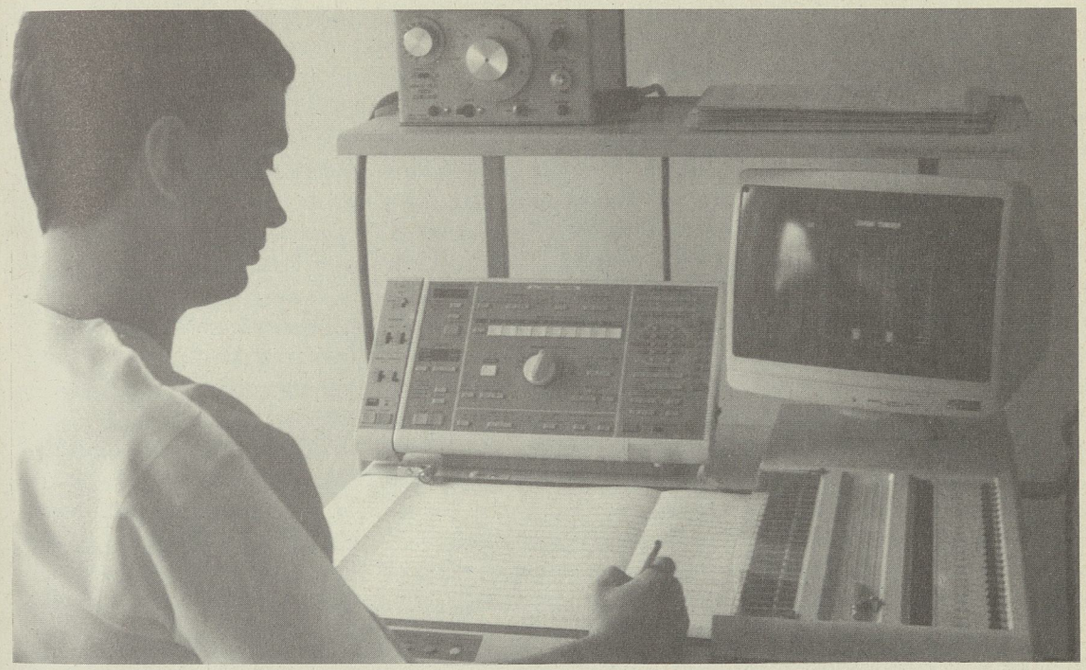

Snemanje možganskih valov v EEG laboratoriju je neboleča in nenevarna preiskava

primanjkljaj spanja, mesečno perilo pri dekletih, uživanje alkohola, hitro utripajoča luč pri ljudeh, ki so nanjo posebej občutljivi. Nekateri napadi se zgode le v spanju, nekateri po prebujanju, večina pa kadarkoli. Pri nekaterih bolnikih se napadi zgoščajo v zaporedne nize. Večinoma napadi prenehajo sami od sebe, so krajši od 5 minut in ne zapuščajo trajnih posledic. Dolgotrajni napadi pa pomenijo resno tveganje za otroka in zahtevajo takojšnje ukrepanje.

Kako se kažejo napadi? Poznamo več vrst napadov, ki se razlikujejo glede na svoj izvor v možganih. Če se epileptična motnja pojavi v obeh možganskih poloblah, bolnik izgubi zavest. Če zajame le območje, ki nadzira gibanje, se pojavijo krči (ritmično ponavljajoči se ali dolgotrajnejša vzdrževana pretirana mišična napetost) ali pa nenadoma upade mišična napetost in bolnik pade. Lahko gre le za drobne zgibke, lahko za masivno stresanje telesa. Zabeležite si natančni potek napada, kje na telesu se je začel in kako se je nato razvil. V strahu, še zlasti če gre za prvi napad, ljudje pozabimo na razumno ravnanje. Ob ponavljajočih se napadih pa se starši, medicinske sestre in vzgojitelji, pa tudi vrstniki lahko razvijejo v izvrstne opazovalce in najboljše zdravnikove pomočnike. Včasih je bolnik le odsoten, neodziven, včasih kaj avtomatično počne: požira, se oblizuje, nesmiselno govori. Lahko spremenjeno zaznava dogajanja okrog sebe, doživlja močna, večinoma neprijetna čustva. Zelo pomembno je, da opazovalci napad natanko opišejo zdravniku, saj si iz opisa lahko ustvari domnevo o najverjetnejšem izvoru in širjenju epileptične motnje v možganih. Tudi z opisom vedenja pred napadom in z oceno stanja po napadu bolniku in zdravniku opazovalec veliko pomaga. Zlasti je pomembno, ali po napadu bolnik ne more premikati dela telesa - zapišite si, na kateri strani telesa je delovanje moteno!

Ali je epilepsija dedna? Napade zaradi akutne bolezni (npr. vnetja, poškodbe ali presnovne motnje, kot je npr. hudo znižan sladkor v krvi) lahko dobi prav vsak med nami; razlikujemo pa se po "pragu" za napade: nekateri ljudje so k temu nagnjeni bolj kot drugi. Sodobna genetika pa potrjuje že dolgo znano opažanje, da se napadi razmeroma pogosto lahko pojavljajo pri več članih družine. Za nekatere vrste epilepsij je dedni dejavnik pomembnejši. Na srečo sodijo dedne vrste bolezni med lažje epilepsije.

Kako zdravnik dokaže epilepsijo? Včasih zadostuje že dober in natančen opis napada. Temu sledi pregled možganske električne dejavnosti z elektroencefalografom (EEG), aparatom, ki "posname" možganske valove. Na glavo pritrdimo elektrode in z aparatom izmerimo razlike napetosti. Pomembno je vedeti, da pri tem ne dodajamo elektrike - včasih se starši tega posebej bojijo - niti je ne odvzemamo iz možganov. Preiskava ni škodljiva niti boleča, zahteva pa otrokovo mirovanje in sodelo-

vanje. Včasih otroci bolje sodelujejo, če ob postelji ni staršev. Če otrok ne more sodelovati, ker je bodisi premajhen, ali ne dojema navodil, ali če posnetek v budnosti ne pokaže pomembnih zančilnosti, skušamo posneti možganske valove v spontanem ali z zdravili izzvanem spanju. Neredko šele po odvzemu spanja (del noči ali celo noč otrok prebedi) posnamemo za epilepsijo značilne elektroencefalografske vzorce. Včasih me starši sprašujejo, kaj pomenijo izrazi v opisu in na koncu EEG izvida. V slovenščino smo prevedli večino strokovnih izrazov: namesto angleškega "spike" rečemo npr. trn, pa večkratni trn ali trn-val; namesto francoskega "encoche" zareza. S tem le opišemo obliko krivulje, iz katere sklepamo na vrsto in kraj nastanka napadov, ne pomeni pa - kot se je zadnjič prestrašila mati deklice z epilepsijo - "da ima otrok v glavi trnje".

Poznamo številne podvrste epilepsije, strokovno govorimo o "epileptičnih sindromih". Večini bolnikov lahko po natančnem in dovolj dolgem opazovanju postavimo sindromsko diagnozo, iz katere izhaja tudi najverjetnejša napoved nadaljnjega poteka in izid bolezni (prognoza).

Zakaj vsem otrokom ne slikajo glave z najsodobnejšimi aparati CT in MR, če sumijo na epilepsijo? Epilepije s temi preiskavami ne dokazujemo. Pri večini bolnikov zadostuje dober opis ali opazovanje napada ter EEG. Včasih lahko starši posnamejo napad z videokamero, nemalokrat pa napade vidimo na snemanju. Slikanja so CT in MR, namenjena natančnemu pregledu notranje zgradbe možganov, da ugotovimo morebitne razvojne ali zaradi bolezni ali poškodbe nastale spremembe, ki bi lahko povzročale napade. Ali je res tako, lahko sklepa šele specialist za epilepsijo, ki upošteva opis napada, EEG izvid, ugotovitve nevrološkega pregleda, podatke iz dotedanje bolezenske zgodovine bolnika in družine, pa ugotovitve nevropsihologa in včasih še izvide izotopskih preiskav. Tako zahtevne preiskave pa so potrebne na srečo le pri manjšini bolnikov, približno od 25 do 30 odstotkov, pri katerih nam z zdravili ne uspe zadovoljivo nadzirati napadov. Magnetnoresonančno slikanje je potrebno predvsem tedaj, ko zdravnik po opisu napadov, po EEG in poteku bolezni sklepa, da gre za takšno epilepsijo, ki izhaja iz krajevno omejenega dela možganov in pri kateri je treba izključiti možnost, da bolezen povzroča vidno spremenjeno možgansko tkivo. Če je torej izvid magnetno-resonančnega slikanja negativen, to le pomeni, da ni vidnih sprememb v tkivu, s katerimi bi lahko pojasnili nastanek napadov. Seveda pa to ne pomeni, da otrok nima epilepsije, kot si starši včasih napačno razlagajo.

Kako zdravimo epilepsijo? Na voljo je velik izbor zdravil, ki se jim pridružujejo vsako leto nova. Starejša zdravila bolje poznamo, z njimi imamo več izkušenj. Novejša pa so obetavna, ker imajo ob osnovnem protiepileptičnem učinku praviloma tudi manj slabih ali celo več dobrih stranskih učinkov; zlasti gre pri tem za vpliv na umske funkcije. Neredko so potrebne kombinacije zdravil, čeprav sprva poskušamo zdraviti le s posameznim zdravilom. Starše skrbi, da bi zdravila ne okvarila notranjih organov. Zato otrokov osebni zdravnik redno spremlja telesni razvoj, rast, pa tudi laboratorijsko ugotavlja delovanje krvotvornih organov, jeter in ledvic. V Sloveniji smo lahko zelo zadovoljni, saj so na voljo vsa protiepileptična zdravila brez doplačil. Res pa je, da zaradi majhnosti našega trga nekateri proizvajalci zdravila pri nas registrirajo pozneje, zato jih uvaža Klinični center iz svojih sredstev in morajo bolniki ponje v Ljubljano. Velik napredek pri zdravljenju pomenijo zdravila, s katerimi lahko starši sami prekinjajo napade, ki bi sicer - ko bi trajali dolgo časa - lahko dodatno okvarili možgansko tkivo; včasih je tako sredstvo lahko dajal le zdravnik ali sestra v žilo. Dandanes je mogoče dajati zdravilo v črevo ali na ustno sluznico, od koder se naglo vsrka v kri. Pri bolnikih, ki jim zdravila ne pomagajo in pri katerih z vrsto zahtevnih preiskav, ki sem jih naštel zgoraj, potrdimo sum, da epilepsijo povzroča krajevno dobro določljiva skupina možganskih celic v takem delu možganov, da je možna operacija, prihaja v poštev tudi kirurško zdravljenje. Če gre za tumor, je možna operacija v domovini. Če pa gre za bolj zapletene razvojne napake možganske skorje ali določene krajevno izvirajoče epilepsije brez ugotovljene spremembe v možganskem tkivu, so na voljo dodatne preiskave in včasih uspešna operacija v specializiranih središčih v tujini.

Življenje z epilepsijo terja od bolnika in od družine prilagajanje na napade, varovanje pred napadi, pa tudi premišljeno sprejemanje tveganja v zvezi z napadi. Le tako se bo otrok lahko razvil v samostojno odraslo osebo. Zato smo v Pediatrični komisiji Mednarodne lige proti epilepsiji posvetili še posebno pozornost pretiranemu omejevanju, ki lahko otroke po nepotrebnem zavre na že tako težavni poti k samostojnosti. Izdelali smo priporočila za starše, ki bodo koristna tudi za zdravnike, saj ob nujni skrbi za varnost prevečkrat pozabljajo na spodbujanje otrokove samostojnosti, ki se oblikuje zlasti v stikih z vrstniki, s šolanjem in v zunajšolskih dejavnostih in zlasti pri športu. (Glej posebej članek na to temo.) Izobraževanje staršev in bolnikov ter psihološka pomoč in ustrezno socialno varstvo so nujno potrebne sestavine celostnega obravnavanja oseb z epilepsijo, ki pri nas še ni dovolj razvito.

Kakšna je zveza med epilepsijo in duševno prizadetostjo? Epilepsijo lahko dobi kdorkoli, ne glede na raven duševnih sposobnosti. Vendar se epilepsija pojavlja pri duševno prizadetih pogosteje. Epilepsija ne povzroča duševne prizadetosti. Pri ljudeh z epilepsijo so pogostne blažje motnje zlasti pozornosti in spomina. Ob epilepsiji je tveganje za čustvene, učne, vedenjske težave in psihiatrične motnje večje kot pri katerikoli drugi nevrološki bolezni; zato je še posebno

pomembno spodbujanje dobrega duševnega zdravja. Psihiatrične motnje so pri duševno prizadetih večkrat spregledane. Tveganje je večje pri bolnikih z večvrstnimi napadi, pri tistih s toničnimi napadi, z epileptičnimi statusi in hujšo duševno manjrazvitostjo. Neprepoznani epileptični napadi, posebno pri epilepsijah, ki prizadenejo umske funkcije, lahko dajejo lažen vtis, da gre za duševno prizadetost.

Ali zdravljenje epilepsije pri duševno prizadetih poteka drugače? Vzroki, mehanizmi napadov, načela diagnostike in zdravljenja epilepsije so pri vseh bolnikih enaki. Vendar duševna prizadetost in posebnosti vedenja lahko dodatno otežujejo diagnostiko in zdravljenje. Cilj zdravljenja ni popolna odprava vseh napadov, ampak zredčenje napadov do tiste mere, ko zdravila ne izzivajo nesprejemljivih stranskih učinkov. Tega načela se držimo pri vseh bolnikih, a pri duševno prizadetih je treba posvetiti stranskim učinkom zdravil še posebno pozornost, saj jih v tej skupini bolnikov lažje spregledamo. Vsaj toliko kot število napadov je pomembno upoštevati tudi vrsto napadov, zmanjšati število napadov s poškodbami in preprečevati epileptični status. Izbiramo zdravila, ki kar najmanj vplivajo na budnost, razpoloženje in vedenje. Nekdanje stališče, da kirurško zdravljenje pri duševno prizadetih ne prihaja v poštev, ne drži več. Vendar pomeni pri kirurškem zdravljenju omejitev bolnikova sposobnost za sodelovanje pri dolgotrajnih in zahtevnih preiskavah ter pri rehabilitaciji. Obstaja upanje, da bi z zgodnjimi kirurškimi posegi pri nekaterih podvrstah epilepsije lahko preprečili ali zmanjšali duševno prizadetost.

Ali je za duševno prizadete osebe z epilepsijo potrebna posebna ambulanta? To željo večkrat izražajo starši duševno prizadetih mladostnikov ali mladih odraslih, ko se s težavo "poslavljajo" od pediatrične zdravstvene službe in sami predlagajo ustanovitev ambulante, kjer bi se njihov otrok zdravil za epilepsijo vse življenje. Menim, da sodi ta prehod od pediatričnega epileptologa v ambulanto za epilepsije odraslih med koristne dogodke, ki pomenijo korak v odraščanju; saj odraščajo tudi duševno prizadeti. Seveda je treba upoštevati njihove posebne potrebe, pa tudi potrebe njihovih staršev, tudi v ambulantah za odrasle. Potrebno je več časa za pripravo bolnika, za pregled in za pogovor. "Prehod" iz pediatrično usmerjene ambulante v tisto za odrasle - ki se ne zgodi nujno pri osemnajstem rojstnem dnevu - naj bi bil posebej načrtovan ali celo izpeljan z osebno navzočnostjo prejšnjega in novega zdravnika, mogoče s predstavitvijo novega zdravnika vsej skupini bolnikov in staršev. Stalnost okolja in osebja namreč lahko bistveno izboljša občutek varnosti in zaupanja ter kakovost obravnav. Nobenemu otroku niti staršu se ni lahko prilagajati na nove zdravnike. Na srečo se pri nas to dogaja 5- do 10-krat redkeje kot na primer v angleških bolnišnicah. A za duševno prizadeto osebo je tudi takšno prilagajanje pogosto hudo breme, ki jo vznemiri, da ne sodeluje niti pri snemanju EEG-ja niti pri pogovoru in pregledu, posebno če je bilo potrebno nekaj ur vožnje od doma in čakanje na pregled. Zato sta lahko ta čas in delo v izgubo. Treba je ponavljati snemanja in preglede, vse to pa stane, morda celo več kot če bi vložili sredstva v organizacijo prilagojene ambulante. Razmišljati je treba o spremembah, saj v današnjih razmerah dela v zdravstvu ne vidim rezerv za izboljšanje.

Kaj pa obravnava oseb z epilepsijo v zavodih? Poseben problem je specialistično varstvo oseb z epilepsijo v zavodih za varstvo in usposabljanje. Pred leti sva z dr. Jekovčevo obiskovala slovenske ustanove za varstvo in usposabljanje in začela izobraževati osebje za delo z varovanci z epilepsijo. Imel sem priložnost oceniti položaj: očitno v državi ni bila enakomerno zagotovljena kakovostna epileptološka obravnava te skupine po strokovni plati zelo zahtevnih bolnikov. Tedaj sem predlagal kot za Slovenijo najbolj racionalno ustanovitev mobilne delovne skupine za epilepsijo in EEG, ki bi jo sestavljali nevrofiziološka asistentka Centra za epilepsije, po ena šolana sestra/asistentka iz vsake od ustanov za varstvo duševno prizadetih v državi in zdravnik, ki se posebej ukvarja z epilepsijo. S prenosnim aparatom bi lahko z občasnimi programiranimi obiski v bolniku domačem okolju posneli EEG in z lečečim zdravnikom (večinoma so to pediatri, nevrologi ali nevropsihiatri) opravili konziliarni epileptološki pregled. Lahko bi opravili tudi ambulantne preglede in snemanja težje prizadetih v oddaljenih krajih, ki sicer živijo doma. Žal se predlog ni uresničil. Imajo pa zgledno organizirano varstvo oseb z epilepsijo v ljubljanski ustanovi, z dokazljivimi rezultati o tem, kako lahko stalna subspecialistična služba v idealnih razmerah (dovolj strokovnega osebja, oprema, vodstvo dr. Tivadarjeve) izboljša zdravstveno stanje varovancev.

In pogled v prihodnost? Poznavajoč sedanje zmogljivosti in organiziranost slovenske službe za ljudi z epilepsijo žal nihče ne more obljubiti, da se bodo zadeve izboljšale same od sebe za vse bolnike v državi. Mislim, da bi v naslednjih štirih letih lahko bil eden od ciljev svetovne akcije proti epilepsiji pri nas zagotoviti višjo kakovost obravnave za duševno prizadete osebe z epilepsijo v vseh ustanovah za varstvo kroničnih bolnikov v državi, pa tudi za tiste, ki živijo doma. Da bi to dosegli, bo potrebno več kot le dobra volja redkih strokovnjakov za epilepsijo. Veliko lahko storijo tudi humanitarna društva in pritisk uporabnikov. Epilepsija je pomemben javnozdravstveni problem. Na srečo se začenjajo zavedati tega po vsem svetu, tudi v Sloveniji.

Prim. Igor M. Ravnik, dr. med.,
vodja Centra za epilepsije otrok in mladostnikov ambasador epilepsije
Mednarodne lige proti epilepsiji

ŽIVETI Z EPILEPSIJO

Epilepsija je ena najpogostejših nevroloških motenj. Kaže se v obliki napadov, ki se zelo razlikujejo po obliki in trajanju. Trajajo lahko od nekaj sekund do več minut. Ob njih lahko oseba izgubi zavest ali pa je pri zavesti. Včasih se ob napadu lahko poškoduje. Napadi se lahko pojavljajo večkrat na dan ali pa zelo poredko. Zunaj napadov lahko oseba deluje popolnoma normalno. Poznamo tudi tako imenovane epileptične sindrome, za katere so značilne različne oblike napadov ter druge spremljajoče nevrološke in druge motnje telesnih in duševnih funkcij.

Zato ne moremo govoriti o splošnih značilnostih in težavah otrok in odraslih z epilepsijo. Nekateri so zunaj napadov povsem brez težav v vsakdanjem življenju. Na drugi strani pa imajo lahko tudi otroci, ki nimajo epilepsije, motnje v miselnem in čustvenem delovanju. Kljub temu pa mnoge raziskave ugotavljajo, da imajo otroci z epilepsijo več psihosocialnih težav kot zdravi otroci ali otroci z drugimi kroničnimi boleznimi (npr. astma, sladkorna bolezen itn.). Težja ko je oblika epilepsije, več je lahko takih težav. Epilepsija je tudi ena najpogostejših dodatnih motenj, ki jih imajo otroci z nižjimi duševnimi sposobnostmi. Pri tem pa zaostanek v duševnem razvoju ni vedno posledica epilepsije. Na ta zaostanek vplivajo: dednost, poškodbe možganov, začetek epileptičnih napadov v zgodnjem otroštvu, vrsta napadov, dolgoletno jemanje več vrst protiepileptičnih zdravil in psihosocialni dejavniki.

Pri nekaterih otrocih s kompleksnimi in zdravljenju težko dostopnimi oblikami epilepsije je opaziti zaostanek v duševnem razvoju že zgodaj v otroštvu ali pa je zaostanek postopen in se z otrokovo starostjo veča. Tu lahko učinkujejo pogosti napadi, njihovo trajanje. Včasih lahko ob padcih med napadi nastanejo poškodbe glave, kar tudi lahko povzroča zaostajanje v duševnem razvoju.

Pri otrocih s težjim in težkim duševnim zaostankom je težko ugotoviti, kakšen je učinek protiepileptičnih zdravil, še posebno, če imajo otroci tudi nevrološke motnje govora, hoje in drobne motorike.

Pogoste težave, ki jih imajo otroci z epilepsijo v šoli, so počasnost (otrok potrebuje za enako nalogo več časa kot sošolci), težave s pozornostjo in koncentracijo (težko sledi navodilom, hitro se naveliča vsake dejavnosti, vsaka malenkost od zunaj ali v njem ga zmoti pri delu), motorični nemir (težko sledi celo šolsko uro pri miru) in spominske težave. Starši in učitelji tudi večkrat poročajo o "dobrih" in "slabih" dnevih. Otrok namreč včasih lepo sodeluje in je dokaj učinkovit, drugič pa kljub pomoči in spodbudam ne naredi stvari, ki jih je prej že uspešno zmogel. Ko se otrokova učinkovitost zmanjša za dalj časa, ko ne opažamo več dobrih dni, moramo postati pozorni. Dobro je, da se starši in vzgojitelji pogovorijo in poskušajo ugotoviti vzrok za nastale težave - morebitne spremembe v šoli ali doma in podobno. Če ne najdejo možnega vzroka, je dobro, da se pogovorijo z otrokovim zdravnikom, ki bo skušal ugotoviti, ali je vzrok za manjšo učinkovitost v poslabšanju epilepsije ali vplivu protiepileptičnih zdravil.

Seveda moram poudariti, da je zelo pomembno redno jemanje protiepileptičnih zdravil, ki jih predpiše zdravnik specialist. Dandanes, ko v dnevnem časopisju in revijah zasledimo mnogo člankov proti jemanju različnih zdravil, so starši včasih v dvomih in neodločni ali pa celo nenaklonjeni dajanju protiepileptičnih zdravil otroku, ker menijo, da neugodno vplivajo predvsem na otrokovo duševno učinkovitost. Zato mu mogoče ne dajo toliko zdravil, kot je predpisal zdravnik, ali mu jih dajejo neredno, ali pa mu kakšnega zdravila ne želijo dajati, pa tega ne povedo specialistu. Ta potem ob kontroli seveda ne ve, ali so zdravila učinkovita ali ne, kaj je vzrok za morebiten slabši potek bolezni. S tem lahko samo poslabšajo potek bolezni ali otrokovo duševno učinkovitost. Res je, da nekatera zdravila otroka včasih uspavajo ali drugače neugodno vplivajo na njegovo umsko učinkovitost, vendar pa mu lahko še bolj škodujejo pogostejši in dolgotrajnejši napadi. Vsekakor je dobro, da se starši o svojih pomislekih, strahovih in tudi o tem, kako se na zdravila odziva njihov otrok, pogovorijo z zdravnikom, ki otroka zdravi zaradi epilepsije.

Med dejavniki okolja, ki vplivajo na otrokovo duševno učinkovitost, so stališča družine in medsebojni odnosi, z izražanjem čustev, pričakovanji drugih in samozaupanjem vred. Pomembno je, da

starši sprejmejo otroka takega, kot je, z vsemi njegovimi prednostmi in pomanjkljivostmi, da svoja pričakovanja glede storilnosti otroka prilagodijo njegovim sposobnostim in drugim značilnostim. Pomembno je, da ga zaradi strahu pred epileptičnimi napadi ne ščitijo bolj, kot je potrebno, ampak da od njega pričakujejo in zahtevajo toliko, kolikor je glede na svoje duševne sposobnosti zmožen. Prav tako naj ga ne omejujejo v stikih z vrstniki in drugimi ljudmi. Dobro je, da se tudi otrok z epilepsijo čim več udeležuje dejavnosti, ki se jih udeležujejo drugi vrstniki, če je poskrbljeno za zdravstveno varstvo. Tako bo otrok razvijal tudi socialne spretnosti, ne bo se čutil odrinjenega, drugačnega. S tem bo razvil občutek uspešnosti in pozitivno samopodobo, prav tako pa bo to dajalo zadovoljstvo tudi staršem, ki bodo videli svojega otroka zadovoljnega in toliko samostojnega, kolikor mu dopuščajo njegove sposobnosti.

Poleg nižjih duševnih sposobnosti ima lahko otrok z epilepsijo tudi različne čustvene in vedenjske motnje. Pri tem pa so nekatere raziskave v svetu pokazale, da v skupini otrok s težjo in težko duševno prizadetostjo v pogostosti vedenjskih in čustvenih motenj ni pomembnih razlik med otroki z epilepsijo ali brez za razliko od otrok, ki so normalno inteligentni, med njimi imajo precej več takih težav.

Med motnjami, ki so povezane z epilepsijo, razlikujemo motnje pred napadom, med napadom, po napadu ali med napadi. Pred napadom se lahko pojavijo spremembe razpoloženja, posebno razdražljivost in agresivnost. Po tem razpoloženju včasih starši vedo, kdaj približno bo imel otrok napad.

Otroci z epilepsijo imajo pogosto znižan prag doživljanja za neprijetne dražljaje in hitreje odreagirajo z razdražljivostjo in včasih agresivnostjo. Težje prenašajo hrup, pogoste spremembe okolja, menjavanje ljudi v svoji bližini, utrujenost, zaspanost in podobno. Dobro je, da starši in vzgojitelji prepoznajo, kaj otroka vznemirja, in poskušajo okolje prilagoditi tako, da bo pri otroku sprožalo čim manj neugodnih reakcij in da mu dajo tudi možnost sprejemljivo sprostiti napetosti .

Pri iskanju povezave med epilepsijo in vedenjskimi motnjami moramo upoštevati tele dejavnike: otrokovo gensko in konstitucionalno danost, možgansko poškodbo ali motnjo, ki je vzrok za epilepsijo, učinek napadov, psihološko okolje, protiepileptična in druga zdravila, ki jih otrok jemlje.

Včasih vedenje težje in težko duševno prizadetega otroka napačno ocenjujemo in ga pripisujemo ali duševni prizadetosti in spregledamo, da gre morebiti za epilepsijo, ali pa nasprotno, imamo njegovo vedenje, ki je posledica duševne prizadetosti, za epileptične napade in otroka po nepotrebnem zdravimo s protiepileptičnimi zdravili.

Pomembno je, da otroka poznajo vsi, ki skrbijo zanj, in da je sodelovanje med družino, vzgojno ustanovo in zdravstvenimi delavci čim boljše. Če je potrebna pomoč psihologa, je dobro, da jo starši sprejmejo, saj je le-ta njihov sodelavec, ne nasprotnik, in skupaj lahko otroku čim bolje pomagajo.

Da bo otrok z epilepsijo deležen čim boljše pomoči v razvoju, pa morajo tisti, ki zanj skrbijo, in tudi širša okolica, v katero se vključuje, epilepsijo bolje poznati. Za zdaj vladajo tako pri nas kot tudi v svetu med ljudmi v zvezi z epilepsijo številna napačna prepričanja, predsodki in strahovi predvsem zaradi slabega poznavanja bolezni.

Starši morajo poleg medicinskih poznati tudi druge vidike epilepsije, da bodo otroku čim bolje pomagali. Pri nas še nimamo sistematičnega izobraževanja staršev otrok z epilepsijo, čeprav na pediatrični kliniki v Ljubljani v povezavi z Društvom liga proti epilepsiji Slovenije organiziramo občasne skupine staršev otrok z na novo odkrito epilepsijo ali s težjimi oblikami epilepsije. V njih zvedo starši več o bolezni, obenem pa lahko menjujejo svoje izkušnje, dobije nasvete in vidijo, da v težavah niso sami. V Društvu liga proti epilepsiji Slovenije organiziramo tudi izobraževanja šolskih delavcev o epilepsiji, posebno na šolah in v zavodih, kjer imajo otroke s to boleznijo. Trudimo se tudi, da bi tudi širša javnost čim več zvedela o bolezni. S tem ko bi ljudje bolezen bolj poznali, bi se zmanjšali predsodki pred njo in pred ljudmi, ki imajo to motnjo.

Za tiste, ki želijo kakšen nasvet v zvezi z epilepsijo, šolanjem, vzgojo, družbo in podobnim, je na voljo svetovalni telefon EPITEL (01 432 93 93) vsak četrtek od 16. do 19. ure. V Sloveniji deluje tudi nekaj skupin za samopomoč ljudi z epilepsijo, kjer se sami bolniki ali pa njihovi svojci in prijatelji družijo in pripravljajo različne programe, v katerih sodelujejo. Tudi informacije o tem so na voljo na svetovalnem telefonu.

Čeprav včasih tudi z najnovejšimi protiepileptičnimi zdravili ne moremo uspešno obvladati epileptičnih napadov, pa lahko z dobrim sodelovanjem vseh, ki skrbijo za otroka, izboljšamo kakovost njegovega življenja.

Ljubica Vrba

EPILEPSIJA
KOT SPREMLJAJOČA MOTNJA

Epilepsija je najpogostejša nevrološka motnja. Velja za kronično, nepredvidljivo bolezen. Ima pečat nečesa zelo posebnega, dramatičnega. Ker je ljudje ne poznajo dovolj, to pogosto povzroča nerazumevanje, zavračanje in diskriminacijo. O epilepsiji imajo ljudje še vedno različne predstave, bojazni, predsodke. Tudi družinski člani oseb z epilepsijo se soočajo z veliko skrbjo za svojega otroka, mladostnika ali odraslega s to boleznijo. Strah in zaskrbljenost pa omejujeta družinskega člana v njegovih dejavnostih bolj, kot bi bilo včasih potrebno. Omejitve lahko povzročajo nezaželene vedenjske in čustvene težave, ki v veliki meri prizadenejo kakovost življenja.

Stanje gojencev in varovancev z epilepsijo v Centru za usposabljanje, delo in varstvo v Črni na Koroškem je takole: v našem centru imamo 75 gojencev in varovancev z diagnozo epilepsija, to je 27,9 odstotka. Enainpetdeset jih prejema redno antiepileptično terapijo. Štiriintrideset oseb z epilepsijo je starih do 21 let, 41 oseb z epilepsijo pa je starejših od 21 let.

Epilepsijo ima:
- 43 gojencev in varovancev z zmerno motnjo v duševnem razvoju,
- 23 gojencev in varovancev s težjo motnjo v duševnem razvoju, - 9 gojencev s težko motnjo v duševnem razvoju.

Poleg epilepsije imajo ti varovanci:
- vedenjske motnje jih ima 37,3 odstotka,
- motorično prizadetost osrednjega živčevja 49,3 odstotka,
- slabovidnost - 14,6 odstotka,
- slepoto - 1,3 odstotka,
- motnje sluha - 10 odstotkov,
- gluhost - 1,3 odstotka,
- avtizem - 2,6 odstotka.

EPILEPSIJA

Minuli teden smo se z našo učiteljico pogovarjali o bolezni, ki se imenuje epilepsija. Povedala nam je, kakšna bolezen je to, kakšni so znaki in kako lahko bolniku pomagamo.

Na svetu je veliko bolnih ljudi, ki imajo takšno ali drugačno bolezen. Tudi v naši bližnji okolici jih je nekaj, ki imajo takšne ali drugačne bolezni, zato je dobro, da jih bolje spoznamo, saj samo tako lahko pomagamo tistemu, ki potrebuje pomoč.

Alisa

Obravnave, ki so jih deležni varovanci z epilepsijo v Centru za usposabljanje, delo in varstvo Črna na Koroškem: redne pedonevrološke in redne nevrološke obravnave. Obravnave oz. pregledi potekajo v ambulanti našega Centra. Oba zdravnika (specialista), pedonevrolog in nevrolog, prihajata iz Splošne bolnišnice Slovenj Gradec. Tudi večji del odvzemov krvi za laboratorijske analize kot sestavni del zdravniškega pregleda opravljamo v centru. Snemanje EEG za osebe, ki to potrebujejo, opravimo po poprejšnjem dogovoru v Splošni bolnišnici Slovenj Gradec.

Da bi zagotovili najprimernejšo terapevtsko raven antiepileptikov v krvi, dobivajo terapijo v enakomernih časovnih presledkih. Vsak varovanec z epilepsijo ima evidenčni list, kamor se zapisujejo vsi epileptični napadi s podrobnim opisom in druge nastale posebnosti. Za lečečega zdravnika je pomemben dober opis napada, na kar morajo biti naše medicinske sestre in drugi posebej pozorni. Za boljšo usposobljenost negovalnega osebja smo imeli že več dodatnih izobraževanj o epilepsiji. Izobraževanje je bilo tudi za defektologe in varuhinje. Negovalke, vzgojiteljice, pedagoški delavci in kdorkoli je odgovoren za varovance, mora biti seznanjen z njihovo boleznijo in napadi. Pomembno je, da pozna poglavitna dejstva o bolezni, glavne otrokove težave in varnostne ukrepe, kakor tudi da ve, kako ob napadu pomagati ter kdaj in koga poklicati. Po napadu potrebuje varovanec ob sebi nekoga, ki ga pomiri in opogumlja.

Omejitve, ki so ob epilepsiji potrebne

Pri osebah z epilepsijo, pri katerih nam z zdravili ne uspe ustaviti napadov, so omejitve potrebne iz različnih razlogov:
- tveganja, da bi se otrok ali odrasla oseba lahko ob napadu poškodovala, opekla, porezala, si zlomila kosti ipd.,
- omejitev možnosti, da bi otrok ali odrasla oseba dobila napad zaradi izpostavljenosti določenim dogodkom (sprožilni vplivi);
- v izjemnih okoliščinah so omejitve primerne tudi zato, da se epileptik ogne možnemu čustvenemu pretresu: 2-3 mesece po prvem nezdravljenem napadu, ko začnemo uvajati zdravila, za nekaj mesecev po ukinitvi zdravila.

Na odločitev glede omejevanja vplivajo starost, vrsta napadov, pogostost napadov, čas in kraj pojavljanja napadov ter dodatne druge diagnoze.

Glede omejevanja gojencev in varovancev z epilepsijo se v našem Centru ravnamo zelo individualno v sodelovanju z lečečim pedonevrologom oz. nevrologom. Večinoma se za omejitve odločimo le takrat, ko je za to upravičen razlog, ko je to potrebno.

Če se ozremo v preteklost, je epilepsija oziroma epileptologija doživljala številne preporode v skladu z razvojem stroke. Razvoj je potekal v diagnostiki, zdravljenju in splošnem tretmanu oseb z epilepsijo. Kakovost življenja oseb z epilepsijo se je v desetletju zboljševala in dosegla že dokaj solidno raven.

Prav kakovosti življenja gojencev in varovancev z epilepsijo namenjamo v našem Centru velik poudarek. Glede na omejitve in sposobnosti jih redno vključujemo v vse dejavnosti, ki potekajo v našem Centru. To so dejavnosti rednega in zunaj rednega usposabljanja, poleg tega pa so vključeni v vse druge športne dejavnosti, ki jih je pri nas dokaj veliko.

Občasno smo še pred dilemo, ali ravnamo prav, vendar nam izidi dela potrjujejo, da smo na pravi poti. Tej poti želimo slediti tudi v prihodnje, seveda vse za blaginjo gojencev in varovancev z epilepsijo.

Hedvika Blatnik
Center za usposabljanje, delo in varstvo Črna na Koroškem

MOJA BOLEZEN

Stara sem štirinajst let in imam sladkorno bolezen. To bolezen sem dobila pri devetih letih. Moram reči, da je to zelo huda bolezen. Sladkor se včasih dvigne in zniža. Če je sladkor nizek, to ni dobro za oči. Če je sladkor visok, potem ni dobro za ledvice. Sladkorno ima mnogo ljudi, tudi otroci, stari mesec dni in več. Te bolezni se ne da ozdraviti, z njo mora človek živeti vse življenje. Sladkorno dobiš, če ti slinavka neha delati, ker slinovka raztaplja sladkor. Opaziš jo, če greš večkrat na stranišče, če veliko piješ, te boli glava in noge in ko dobiš vročino. Za sladkorno moram sama skrbeti. Dvakrat na dan si moram dati injekcijo, ki vsebuje insulin, trikrat na dan si moram zmeriti sladkor in ga zapisati v knjižico, ki jo dobim. Moram paziti tudi, kaj jem, ne smem jesti sladko, preveč mastno, preveč slano ... To je moja bolezen, s katero sem se morala sprijazniti.

Alisa Kahrič, 7. b

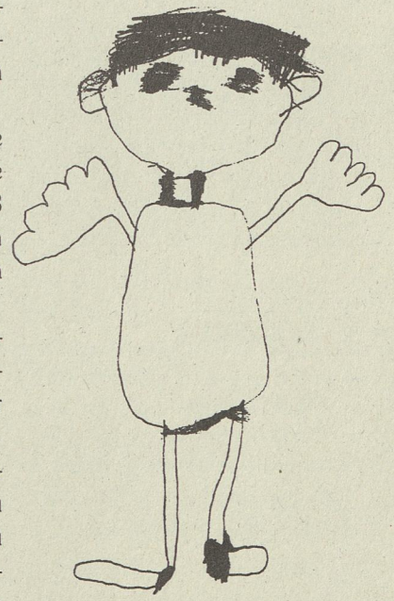

***Peter Gržina** 7.r.*
Risba iz glasila Studenček, Center za usposabljanje invalidnih otrok Janka Premrla Vojka, Vipava.

Povzetek iz raziskovalne naloge

STALIŠČA IN MNENJA

UČITELJEV ŠPORTNE VZGOJE, ŠTUDENTOV MEDICINSKE FAKULTETE, FAKULTETE ZA ŠPORT IN NAKLJUČNO IZBRANIH LJUDI O EPILEPSIJI

1 UVOD

Ljudje pri nas zelo malo vedo o epilepsiji in imajo predsodke. Starši in šola zaradi premajhne ozaveščenosti in v strahu pred napadi otroke marsikdaj preveč omejujejo pri igri in delu ali jih celo izključujejo iz dejavnosti, ki so zanje enako potrebne kot za vrstnike (šola v naravi, kolonija, šport itn.) in jih tako odrivajo, delajo "drugačne". Otroci z epilepsijo ne zaostajajo za svojimi vrstniki in so v šoli nasploh lahko enako uspešni. Tudi pozneje v življenju so bolezni navkljub lahko ustvarjalni in dosegajo lepe uspehe. Vendar pa imajo nekateri zaradi te motnje vseeno učne, čustvene in vedenjske težave.

2 NAMEN RAZISKAVE

2.1 PREDMET IN PROBLEM

Pri raziskavi sem se opredelila na štiri vzorce iz populacije ljudi in ugotavljala njihova stališča in mnenja o epilepsiji. To so bili študentje Fakultete za šport (v nadaljnjem besedilu FŠ), študentje Medicinske fakultete (v nadaljnjem besedilu MF), učitelji športne vzgoje (v nadaljnjem besedilu učitelji ŠV) in naključno izbrani ljudje.

Predmet raziskave so bila stališča in mnenja ljudi o epilepsiji.

Problem raziskovanja je bil usmerjen na samo ozaveščenost ljudi na tem področju.

Problem je bil razčlenjen na tele delne probleme:

- mnenja in vedenja na splošno o epilepsiji,
- mnenja o odnosu med epilepsijo in športom,
- ali se mnenja med izbranimi skupinami vzorca razlikujejo med seboj.

2.2 POMEN RAZISKAVE ZA TEORIJO IN PRAKSO

Naloga naj bi vsaj nekaj prispevala k drugačnem obravnavanju otrok z epilepsijo v vrtcih, šolah in pozneje v življenju nasploh. Ob primernem varovanju so jim lahko zagotovljene marsikatere dejavnosti, pri katerih zdaj zaradi premajhne ozaveščenosti vzgojiteljev in/ali učiteljev večinoma stojijo ob strani, jih niso deležni.

2.3 CILJ RAZISKAVE

Cilj raziskave je bil:

- oceniti ozaveščenost športnih pedagogov, študentov 3. letnika Fakultete za šport, študentov 3. letnika Medicinske fakultete in naključno izbranih ljudi.

2.4 DOZDAJŠNJE RAZISKAVE

EPILEPSIJA, VRTEC, ŠOLA IN ZUNAJŠOLSKE DEJAVNOSTI

Po podatkih iz raziskave (Ravnik, I., Pogačnik, D., Tretnjak, V.: Živeti z epilepsijo, 1980) se pri otrocih z epilepsijo v odnosih z vrstniki in v soseski ne pojavljajo večje težave, le-te se pojavijo v manjši meri v vrtcih, predvsem pa v osnovni šoli. Ugotovili so, da starši v vrtcu bolezen pogosto prikrivajo, v šoli pa to skorajda ni več mogoče; kar 40 odstotkov staršev navaja probleme: v ospredju so učne težave, sledijo vedenjski problemi. Globalno se uspeh otrok z epilepsijami v šoli, niti v redni niti v šolah s prilagojenim programom, ne razlikuje od uspeha drugih otrok.

Pedagogi epilepsijo poznajo slabo ali premalo; njihov vpliv na reakcije vrstnikov in tudi na samopodobo otroka z epilepsijo pa je izjemno pomemben. Primeri diskriminacijskih ukrepov do učencev in dijakov z epilepsijami niso izjemni, npr. izločitev iz športne dejavnosti.

Nižja pričakovanja pedagogov lahko zmanjšajo motivacijo in napredovanje učencev z epilepsijo.

EPILEPSIJA IN STALIŠČA JAVNOSTI

Izidi raziskave o izkušnjah, poznavanju in stališčih do epilepsije v izbranih skupinah prebivalcev Slovenije, pomembnih

za prihodnost otrok z epilepsijo (starši, učitelji, socialni delavci, medicinske sestre, študentje medicine, zdravniki, delavci in študenti nemedicinskih strok) (Ravnik, I., Vrba, L.) kažejo, da je epilepsija za večino neznanka, bolezen, o kateri se ne govori in ki vzbuja čustva negotovosti, usmiljenja in strahu. O strahu pred epilepsijo pričajo tudi anekdotična poročila: dijaki ene od slovenskih gimnazij si niso upali v razred, v katerem je dan poprej sošolka doživela epileptični napad.

Paradoksna ugotovitev: od anketirancev, izbranih v tej raziskavi, pogostost epilepsije najbolj podcenjujejo medicinci in zdravniki, najmanjkrat priznajo svojo nevednost, največkrat odgovarjajo v splošnem pokroviteljskem tonu (odsvetovati telesne in duševne napore "nasploh" lahko pomeni dolgoročno oropati otroka razvojno pomembnih dejavnosti in doživetij). Izkušnja se ujema s to domnevo: v Sloveniji pediatri in šolski zdravniki pogosto po nepotrebnem omejujejo športno udejstvovanje in različne oblike socializacije (izleti, kolonije).

EPILEPSIJA IN ŠPORT

Ljudje z epilepsijo so zmožni zelo velikih, tudi vrhunskih mednarodnih športnih dosežkov, zato razen določenih zadržkov ni razloga, da bi jim prepovedali ukvarjanje s športom.

Večina ljudi epilepsijo uspešno zdravi z zdravili, je pa nekaj težav zaradi njihovih stranskih učinkov. Na tekmovanjih, kjer športnike preiskujejo, da bi ugotovili, ali jemljejo doping, je treba prijaviti uporabo fenobarbitona, ki preprečuje krče. (Sperryn, N. Peter: Šport in medicina, 1994, str. 98)

V razvitejših okoljih sistematično gojijo taki imenovani trening socialnih spretnosti, rekreacijskošportno udejstvovanje tudi pri težjih oblikah epilepsije kot obliko učenja socialnih izkušenj in krepitve samozavesti nasploh, pa tudi kot "pripravljalno vajo" za vedenje v neugodnih okoliščinah, s katerimi se prej ali slej sooči skoraj vsak bolnik z epilepsijo. Raziskovalno plezanje po drevesih si lahko privošči tudi duševno zaostal otrok s pogostimi napadi, če ga varujejo z vrvjo, čelado in z mrežami, razpetimi med veje. Ob tem se uči varnega vedenja, pridobiva družabne izkušnje med vrstniki in krepi socialno mrežo. (Tretnjak, V., Ravnik, I.: Skupinsko delo s programom treninga socialnih spretnosti za otroke in mladostnike)

Človeka z epilepsijo ne bi smela odvrniti od plavanja nevarnost, da bi se utopil. Zdravnik mu lahko dovoli plavati, seveda pa ga mora pri tem kdo nadzirati. Ker med napadom v vodi lahko res utone, sme plavati le, če ga spremlja dober plavalec, ki ga zna rešiti iz vode. Okoliščine bi morala oba zlahka obvladovati.

Oseba z epilepsijo, ki se zdravi z zdravili, lahko varno plava v zaprtem bazenu. Spremljevalec jo mora ves čas pozorno opazovati. Najboljše je, da je ob robu bazena, ker jo tako bolje vidi in je hitreje pri njej. (Sperryn, N.: Šport in medicina, 1994, str. 98)

Mali napad - petit mal - lahko povzroči, da plavalec nenadoma potone. Posledica velikega napada - grand mal - pa je neusklajeno gibanje, pri katerem lahko plavalec sunkovito otepa z glavo in udi. Najpomembnejše je, da je reševalec čim prej pri njem in da mu glavo drži nad vodo. Ker se plavalec giblje silovito in nenadzorovano, je najboljše, da se ga obvlada od zadaj in pripelje do roba bazena, v plitvino. Ko se krči umirijo, ga je treba odnesti iz bazena in mu pustiti, da si popolnoma opomore na kopnem. Če ne diha, ga je treba oživljati.

Pomembni pravili sta: ker je mogoče, da bo človek zašel v stisko, naj bo zraven vedno tudi tretja oseba, najvarnejše je, da plavalec z epilepsijo nosi živobarvno plavalno kapico.

V praksi je težko opazovati vsakega posameznika v skupini, zato plavanje med šolskimi urami navadno ni dovolj varno, razen če ne sodelujejo še dodatni učitelji ali prostovoljci, na primer starši, ki otroka ves čas opazujejo.

Utopitev pri plavanju je za otroka z epilepsijo štirikrat verjetnejša kot za zdravega, absolutno tveganje pa je majhno. Ni dokaza, da bi se otroci, ki med plavanjem pod nadzorstvom dobijo napad, utopili ali da bi nastale možganske okvare zaradi pomanjkanja kisika. Če je otrok brez napadov ali so ti le občasni, lahko plava v bazenu z dobro izurjenim soplavalcem ali v navzočnosti informiranega kopališkega mojstra. Podvodno plavanje in potapljanje sta prepovedana. Zdravniki odsvetujejo plavanje v globoki vodi jezer in na odprtem morju, tudi če je navzoč varuh. (Ravnik, I.: Kakovost življenja bolnika z epilepsijo in njegov zdravnik, 1992, str. 86)

KAJ DOVOLITI IN ČESA NE

Odsvetujejo se dejavnosti, pri katerih bi otrok oz. odrasla oseba ob nepričakovanem napadu lahko padla z višine. Če že več let nima napada, lahko to omejitev ublažimo.

Nekateri odsvetujejo tekmovalno plavanje, češ da naprezanje do izčrpanja lahko sproži napad.

Za človeka z epilepsijo tudi ni priporočljivo ukvarjanje s kontaktnimi športi, saj bi z morebitnimi ponovnimi poškodbami glave poslabšali poprejšnjo organsko patologijo.

Tudi kolesarjenje v mestnih središčih in na prometnih cestah ni priporočljivo, saj je današnji promet nevaren za kogarkoli.

Po drugi strani pa je ukvarjanje z atletiko, tenisom in golfom za te ljudi zelo priporočljivo.

(Ravnik, I.: Kakovost življenja bolnika z epilepsijo in njegov zdravnik, 1992, str. 86)

3 METODE DELA

Za tehniko zbiranja podatkov sem izbrala anketo, ki je bila anonimna, zanimala sta me le spol in poklic anketirancev. Na anketne liste je odgovarjalo 200 anketirancev, po 50 v vsaki skupini, statistično pa smo obdelali 176 vprašalnikov, po 44 v vsaki skupini. Anketiranje je bilo izpeljano v aprilu 1996.

Za zbiranje podatkov sem izdelala anketni vprašalnik s petindvajsetimi vprašanji, ki je delno povzet po vprašalniku dr. Igorja Ravnika in sprašuje anketirance o njihovih mnenjih in stališčih do epilepsije.

Vprašalnik je razdeljen nekako na tri dele. Prvi del zajema splošna vprašanja o epilepsiji, drugi del vprašalnika zajema vprašanja o odnosu "epilepsija, šola in športno udejstvovanje" in tretji del mnenja o človeku z epilepsijo.

4 REZULTATI

Na podlagi odgovorov na prvi sklop vprašanj Mnenja in vedenja nasplošno o epilepsiji, sem prišla do naslednjih ugotovitev:

- od 176 ljudi, zajetih v anketi, jih je 175 že slišalo za epilepsijo, največ jih je o tem zvedelo iz televizije, od znancev ali pa so si znanje pridobili s knjigami. 40 odstotkov anketiranih je že videlo epileptični napad, kar 50 odstotkov pa jih pozna človeka z epilepsijo;
- največ jih meni, da se epilepsija enako pogosto pojavlja pri otrocih in odraslih, da se izraža v različnih oblikah in da ni ozdravljiva. Mnenja o vzroku epilepsije se razhajajo, polovica jih meni, da je vzrok organski, druga polovica pa, da je psihičen. Na vprašanje o dednosti epilepsije pa je bilo največ nevtralnih odgovorov "ne vem";
- pogostost epilepsije podcenjujejo, kajti največ jih je odgovorilo, da je pogostost epilepsije 1:1000.

Na podlagi odgovorov na drugi sklop vprašanj Mnenja o odnosu epilepsija, šola in šport pa sem prišla do naslednjih ugotovitev:

- le 74 odstotkov anketiranih ne bi motilo, če bi se njihov otrok igral z otrokom, ki ima občasno epileptične napade. Na to vpra-šanje sem pričakovala tudi obrazložitev, vendar je večina odgovorila le z "da", "ne" ali "ne vem". Da lahko hodi otrok z epilepsijo v vrtec, se je odločilo 70 odstotkov anketiranih, enak odstotek je tudi pri obiskovanju šole.
- 60 odstotkov anketiranih meni, da so otroci z epilepsijo enako pogosto odsotni od pouka kot vrstniki in so po mnenju večine v šoli tudi enako uspešni. Da v šolo lahko hodijo sami, meni 65 odstotkov anketiranih.
- Ukvarjajo se lahko z vsemi športi, je odgovorilo 14 odstotkov anketiranih, največ 58 odstotkov pa jih meni, da samo z nekaterimi športi. Da se ne smejo osebe z epilepsijo ukvarjati z nobenim športom, pa meni 4 odstotkov anketiranih.
- 55 odstotkov vprašanih meni, da gredo lahko v kolonijo tudi otroci z epilepsijo.
- Otrok z epilepsijo se lahko udeleži zimskega športnega dne, meni 58 odstotkov anketiranih.

Na podlagi odgovorov na tretji sklop vprašanj, Mnenja o človeku z epilepsijo, pa sem prišla do naslednjih ugotovitev:

- da imajo otroci z epilepsijo več čustvenih težav od vrstnikov, meni 43 odstotkov vprašanih in da jih imajo enako, 30 odstotkov vprašanih. Za vedenjske težave pa 55 odstotkov anketiranih meni, da so enake kot pri zdravih vrstnikih.
- Ljudje z epilepsijo lahko po mnenju večine anketiranih opravljajo veliko poklicev, a ne vseh.
- Človek z epilepsijo pri anketiranih najpogosteje vzbudi strah, skrb, sočutje, nemoč.

Iz drugih odgovorov pa lahko potegnem tole skupno ugotovitev:

Težko bi določila največjo ozaveščenost med študenti Medicinske fakultete, študenti Fakultete za šport in učitelji športne vzgoje. Ozaveščenost pri omenjenih treh skupinah je precej izenačena in tudi na zadovoljivi ravni. Z gotovostjo pa lahko trdim, da so najmanj ozaveščeni ljudje v vzorcu naključno izbranih, kar potrjuje eno mojih hipotez. Sicer pa je ozaveščenost mojih štirih vzorcev dokaj visoka.

5 SKLEP

Epilepsija ni nalezljiva bolezen in tudi ljudje z epilepsijo niso nikakršna nevarnost za okolico. Mogoče je človek, ki prvič vidi veliki napad, res malce šokiran, ne ve kaj storiti, kako pomagati ... Prav zaradi tega je treba ljudem razložiti, da ni razloga za preplah. Pojasniti jim moramo, da je za to vrsto napada značilen povečan mišični tonus, posledica tega pa je padec na tla. Muskulatura prizadetega preide v močne krče, dihanje delno zastane, zato prizadeti postane modrikast. Sledijo kratki zamahi nog, glava je obrnjena na eno stran, oči so zaobrnjene in jezik sili iz ust, čeljusti udarjajo druga ob drugo. Slina postane zaradi sopečega dihanja in udarjanja z jezikom penasta. Pomembno je, da osebi med napadom ne dajemo ničesar v usta. Po dveh do treh minutah se začne stanje počasi umirjati.

Bolniki z epilepsijo so sicer lahko zelo težavni in hipersocialni, lahko so trmoglavi, nasprotovalni, nemotivirani za delo, vendar to še ne pomeni, da jih moramo zaradi tega izolirati, kajti prav oni so tisti, ki morajo biti deležni posebne pozornosti, vključiti jih moramo v čim več dejavnosti, med drugim tudi v šport.

Ljudje z epilepsijo so zmožni zelo velikih, tudi vrhunskih mednarodnih športnih dosežkov, zato razen določenih zadržkov ni razloga, da bi jim prepovedali ukvarjanje s športom.

Ravno vrtec in šola sta tisti ustanovi, kjer lahko otrok z epilepsijo dobi čim več napotkov za življenje nasploh, pa tudi na športnem področju se da marsikaj storiti.

Jasna Lampe

LITERATURA

Kako deluje? Človek in njegove bolezni: Epilepsija. Tehniška založba Slovenije 1988, str. 376-378.

Ravnik, I.: Otroci z epilepsijo v laboratoriju in v življenju. Mladinska knjiga, Ljubljana 1985 Prvi Pionir l, 41, št. 1, str. 7-9.

Ravnik, I.: Kakovost življenja bolnika z epilepsijo in njegov zdravnik. Izbrana poglavja iz pediatrije. Medicinska fakulteta Univerze v Ljubljani, 1992, str. 82-89.

Ravnik, I.: Diagnostika in razvrščanje epileptičnih sindromov otrok in mladostnikov Izbrana poglavja iz pediatrije. Medicinska fakulteta Univerze v Ljubljani, 1992. str. 39-46.

Neubauer, D., I. Ravnik: Diagnostika, razvrščanje in diferencialna diagnostika epileptičnih napadov Izbrana poglavja iz pediatrije. Medicinska fakulteta Univerze v Ljubljani 1992, str. 26-37.

Sperryn, N. Peter: Sport and medicine 1983 (Šport in medicina). Državna založba Slovenije 1994, str. 98-99.

MOTNJE V DUŠEVNEM RAZVOJU IN EPILEPSIJA

Pogostnost epilepsije med duševno normalnimi osebami je približno 1 odstotek, 2,5–5 odstotkov pri otrocih z lažjo motnjo, pri otrocih s težjo motnjo v duševnem razvoju pa se dvigne že na 40 do 50 odstotkov.

V vseh enotah Centra Dolfke Boštjančič Draga–Ig ima epilepsijo 53,60 odstotka varovancev.

Oblika epileptičnega napada je odvisna od območja možganov, v katerem izbruhne hipersinhrona aktivnost, od poti, ki jih le-ta ob širjenju zajame, pri otrocih pa še od zrelosti osrednjega živčnega sistema.

Etiološko je duševna nerazvitost odsev poškodbe ali nepravilnega delovanja možganov, ki nastane v nosečnosti, v obporodnem obdobju ali prvih mesecih življenja. Posledica istega dogajanja na nezrelem živčnem sistemu so lahko tudi spremljajoči epileptični napadi.

Napadi so po obliki in trajanju zelo različni, pojavljajo se v času nepredvidljivo in tudi z različno frekvenco. Prav napadi, ki se pojavljajo v najzgodnejšem obdobju, se pojavijo ponavadi v najhujših (malignih) oblikah. Zanje je značilno, da se pojavljajo v serijah, otrok zaostane v duševnem razvoju, zdravila so le deloma učinkovita. Z dozorevanjem možganov se pozneje lahko oblike napadov spremenijo, lažje jih je obvladovati, duševnega napredka pa ne morejo pospešiti.

Zdravila, ki jih uporabljamo pri zdravljenju epilepsije, izbiramo glede na vrsto in oblike napadov. Praviloma naj bi bilo zdravljenje enotirno. Pri zdravljenju oseb z maligno potekajočimi, nezrelimi oblikami pa smo primorani velikokrat uporabljati več zdravil hkrati. S takim zdravljenjem je tveganje toksičnega učinka na različne organe večje in zato je nadzor nad morebitnimi neugodnimi stranskimi pojavi nujen. Dejstvo je tudi, da je sheme zdravil občasno zaradi neučinkovitosti nujno dopolnjevati, menjati.

Vodenje oseb z epilepsijo in mentalno retardacijo je izjemnega pomena. Varovanca rešimo nadležnih napadov, ki so neprijetni ali celo boleči. Ognemo se temu, da bi starši, ki se znajdejo pri otroku ob napadih, doživeli stresno situacijo. Pri normalni populaciji je vprašljivo, ali napadi vodijo do zmanjšanja intelektualnih sposobnosti, kar na žalost za osebe z motnjo v duševnem razvoju ne velja. Vsekakor pa se po prekinitvi napadov pokažejo vse svoje zmogljivosti, ki jih sicer pogosti napadi prekrivajo. Brez dvoma pa t. i. epileptični statusi (dolgotrajni napadi ali napadi v serijah – brez prostih intervalov) vodijo do dodatnih nevroloških izpadov in upada intelektualnih funkcij.

Rezultati zdravljenja težje duševno prizadetih otrok z epilepsijo v Centru Dolfke Boštjančič so pokazali tole: brez napadov je 46,7 odstotkov oseb z epilepsijo, pri 10 odstotkih smo znižali frekvence napadov za 80 odstotkov, pri 4,6 odstotkih teh oseb pa smo bili neuspešni.

Ob ugotovitvi, da imamo na voljo vse več novih zdravil, predvidevamo, da bo zdravljenje oseb z motnjo v duševnem razvoju, ki imajo epilepsijo, vse uspešnejše.

Prim. Ivica Tivadar, dr. med.

VELENJE

OTROCI NAJ GREDO V VRTEC!

V Velenju že dvajset let deluje razvojni oddelek vrtca - ponekod se za takšen oddelek uveljavlja tudi poimenovanje oddelek za otroke s posebnimi potrebami - in prav toliko časa delata v njem Zdenka Abramovič, vzgojiteljica, specialna pedagoginja, in pomočnica vzgojiteljice Vida Gostečnik.

Zdenka Abramovič je takole opisala njuno delo in skrb za otroke.

"Število otrok v našem oddelku se je iz leta v leto povečevalo. Prostore smo imeli v vrtcu Kekec, potem pa smo se zaradi prostorske stiske in lažje dostopnosti z vozički preselili v sosednji vrtec Tinkara.

Naši prostori tu so zelo primerni, prijetni, svetli.

V prvih letih delovanja našega oddelka smo imeli na ravni občine strokovni tim, v katerem so bili pediater, psiholog, psihiater, logopedinja, fizioterapevt, predstavnica otroškega varstva in predstavnice vrtca. V začetku leta sva tako z Vido od strokovnjakov dobili natančne napotke glede skrbi za zdravje, oskrbe, razgibavanja otrok, konec leta smo potem pregledali opravljeno delo, sestajali pa smo se tudi, kadar je bilo potrebno. Naše sodelovanje je bilo zelo dobro, koristno za otroke. Z odhodom zdravnika in ob še nekaterih drugih spremembah je delo tega strokovnega tima, žal, postopoma prenehalo, nadomestila pa ga je razvojna ambulanta, ki ob sodelovanju zdravstvenega doma usmerja otroke s posebnimi potrebami v naš oddelek.

Mislim, da bi bilo prav, da bi zdravstvena služba bolj spremljala napredek otrok v našem oddelku, ne samo takrat, ko pridejo otroci s starši k specialistu. Naše sodelovanje bi moralo biti tesnejše, predvsem pa zakonsko urejeno. Želimo si sodelovanja s fizioterapevti, logopedi, delovnimi terapevti in psihologom. Od njih se lahko z Vido veliko naučiva o tem, kako naj bo najino delo z otroki učinkovitejše in boljše.

Lahko pa se pohvalim, da je naš oddelek primerno opremljen, veliko didaktičnih pripomočkov izdelava z Vido sami, saj imajo otroci radi presenečenja, novosti. Ob večjih nakupih opreme, pripomočkov sodelujeva, povprašajo naju, kaj bi bilo najprimernejše za najine otroke, igrače tudi sami izbereva. Seveda pa tu in tam še kaj manjka; dobro bi bilo, če bi imeli otroci v vrtcu fizioterapevtsko, logopedsko obravnavo in možnost obiskovanja plavalnih tečajev.

Sicer pa je delo specialne pedagoginje zelo podobno delu vzgojiteljice. Najprej moram otroka spoznati, zanj v sodelovanju s pomočnico pripravim individualni razvojni načrt, potem ta program predstavim staršem, skupaj ga dopolnimo. Za delo pa - tako kot vzgojiteljice - pripravljava skupaj s pomočnico tudi tedenske načrte dela.

S plakati starše s svojim delom sproti seznanjam, zanje imam govorilne ure, roditeljske sestanke in izobraževalne sestanke.

S starši zelo dobro sodelujemo, izobraževalne sestanke prilagodim njihovim željam, potrebam. Dogajanje v vrtcu posnamemo na video kaseto in tako staršem prikažemo posamezne dejavnosti na različnih področjih (gibalnem, govornem) ter različne oblike našega dela.

Čeprav delam v razvojnem oddelku že dolgo, me delo z otroki v njem še vedno zadovoljuje, še zmeraj doživljam izzive. Vsako leto pride v naš oddelek kakšen otrok, za katerega moram spet odpreti knjige, se česa na novo naučiti. Tako je delo vedno znova pestro.

Z Vido se zelo lepo dopolnjujeva, marsikaj, kar jaz načrtujem, ona izvaja. Kadar me ni, ona zna in zmore poskrbeti za vse. Otrok nikoli ne prepusti zgolj igri, temveč jih vedno zaposli, da se ukvarjajo tudi s tistimi dejavnostmi, ki jih ne marajo tako zelo, a jih je za njihov razvoj pomembno izvajati. Otroci so nanjo sploh zelo navezani, še bolj kot name, saj se lahko z njo še bolj "pocrkljajo". Ima namreč več časa, da jim prisluhne, saj preživi z njimi osem ur na dan.

Letos je v našem oddelku šest otrok. Zaradi specifičnosti potreb enega izmed otrok smo v zadnjih mesecih zaposlili še socialno delavko kot dodatno pomoč, in z njo dobro sodelujemo. V zadnjem času prihajamo v vrtec nekoliko pozneje, zbirati se začnemo ob pol sedmih zjutraj, večina pa pride okrog osmih, zato pa otroci v varstvu ostajajo dlje časa, nekateri tudi do petnajste ure. Zjutraj jih sprejmem jaz, popoldan pa z njimi ostane Vida.

Dopoldan poteka pri nas takole. Ob 8. uri imamo zajtrk, po njem se razgibamo v igralnici ali pa zunaj, če je vreme lepo. Potem je na vrsti jutranji pozdrav, ob katerem ugotovimo, kdo je v vrtcu, si pogledamo, kaj bomo delali, si delo razdelimo; nekaj je skupnih zaposlitev, nekaj individualnih, otrokom damo tudi možnosti izbire, zaposlimo jih z različnimi dejavnostmi, ki se med seboj dopolnjujejo, nadgrajujejo. Peljemo jih na sprehod, v park, gozd, sadovnjak, obiščemo kakšno trgovino, knjižnico. V zadnjih letih nas večinoma povsod lepo sprejmejo, nam tudi pomagajo pri prevozu vozičkov. Ko smo šli na sprehode pred leti, je za nami še priletela kakšna opazka, zdaj pa tega ni več. Tudi naša družba se je spremenila, doživela razvoj. Sprehodu sledi kosilo, temu pa počitek mlajših otrok in razne igrice, zaposlitve pri mizi, kot so domine, vaje za razvoj fine motorike, različne sestavljanke. Če je vreme lepo, se otroci igrajo tudi pred vrtcem, na gugalnicah, in tega se nikoli ne naveličajo. Če je vreme slabo, pa se pridružijo rednim skupinam, ki tudi bedijo.

Sploh naše otroke večkrat vključujemo v redne skupine vrtca. Najprej moram ugotoviti, katero je otrokovo najmočnejše področje, potem lahko predvidim, pri katerih dejavnostih ga lahko uvrstimo v redno skupino. Tako otrok, ki je vezan na invalidski voziček, ne bi mogel sodelovati v redni skupini pri gibalnih igricah, lahko pa bo z otroki pel, se pogovarjal. Nekdo drug, ki je gibalno sposoben, pa bo v redni skupini lahko telovadil, plesal, igral na instrument, sodeloval pri igrici z lutkami. Glasbene zaposlitve letos večkrat potekajo v redni skupini. Skupaj z rednimi skupinami pa obiskujemo še vse prireditve, proslave, skupaj smo tudi na sprehodu, in seveda, vsak dan smo skupaj na dvorišču vrtca.

Za otroke z motnjami v duševnem in telesnem razvoju je zelo pomembna socializacija, vključevanje v družbo, izobraževanje, igranje, druženje z vrstniki, zato je otroka treba čim prej, ob pravem času, vključiti v vrtec, bodisi v razvojni oddelek ali pa v redno skupino, če sta tam zanj organizirana pomoč in primerno varstvo. Ni diagnoza tista, ki odloča, ali otroka vključiti v razvojni oddelek ali v redno skupino. Otrok sam, z vsemi svojimi sposobnostmi, spretnostmi, navadami, težavami in potrebami, ter njegovo domače okolje sta odločilnega pomena, kam otroka vključiti.

Dragica Marinšek

DROGA MED NAMI

Prav je, da tudi starši kdaj prisluhnemo, če smo povabljeni na posvet kakega strokovnjaka, ki se ukvarja z drogo.

Tako smo na šolo povabili eno od strokovnjakinj iz društva Up, ki pomaga zasvojencem. Društvo deluje v Ljubljani.

Predstavili so nam vrsto drog, njihove učinke in spremembe, ki jih je moč ugotoviti na posamezniku, ki uživa mamilo. Predavanje smo zelo pozorno poslušali. Tudi mnogo vprašanj je bilo postavljenih. Dobili smo odgovore.

Vse nas je pretresla izpoved mladega fanta, uživalca mamil, ki se je po dolgem in zahtevnem zdravljenju v tujini uspešno vrnil na pot brez mamil. Vsi smo mu zaželeli veliko moči in volje, da bi vzdržal na poti, ki jo bo moral premagovati sam.

Mnogim med nami se je nehote postavilo vprašanje: Je moj otrok že kdaj poskusil mamilo? Ob tej misli smo se zgrozili.

Kam drvi ta naš svet?

Iz srca smo se zahvalili Alenki in Andreju in si po tihem zaželeli, da se nam ne bi bilo treba nikoli srečati s tako bolečo preskušnjo. Žal si mnogi pred tem zakrivajo oči.

Mira

PRIKAZ NAMIZNEGA TENISA

V Velenju je od 26. do 28. januarja potekalo drugo mednarodno odprto prvenstvo Slovenije v namiznem tenisu. Tudi prvega so organizirali v Velenju, bil pa je posledica jubilejnega 25-letnega delovanja Namiznoteniškega kluba ERATempo Velenje.

V soboto smo bili povabljeni tudi športniki Varstveno-delovnega centra Ježek iz Velenja, da se udeležimo slovesnega odprtja in ob tej priložnosti prikažemo igro namiznega tenisa varovancev varstveno-delovnih centrov. Barve Ježka sta zastopala Poldi Jelenko in Damjan Tisnikar, ki sta s ponosom odigrala tekmo in pokazala, koliko znamo in zmoremo.

Nastal pa je tudi kratek zapis fantov.

Darja Fišer

Igrala sva namizni tenis. Bilo je zelo lepo. Poldi je bil zelo jezen. Pila sva kavo. Igrala sva do šestih. Gledala sva tudi televizijo.

Poldi in Damjan

RAVNE NA KOROŠKEM

NARAVOSLOVNI DAN OSNOVNE ŠOLE JURIČEVEGA DREJČKA,
RAVNE NA KOROŠKEM - UČIMO SE LAHKO TUDI DRUGAČE

OBISK V LIBELIČAH

Zakladu narave in zgodovinskih pričanj.

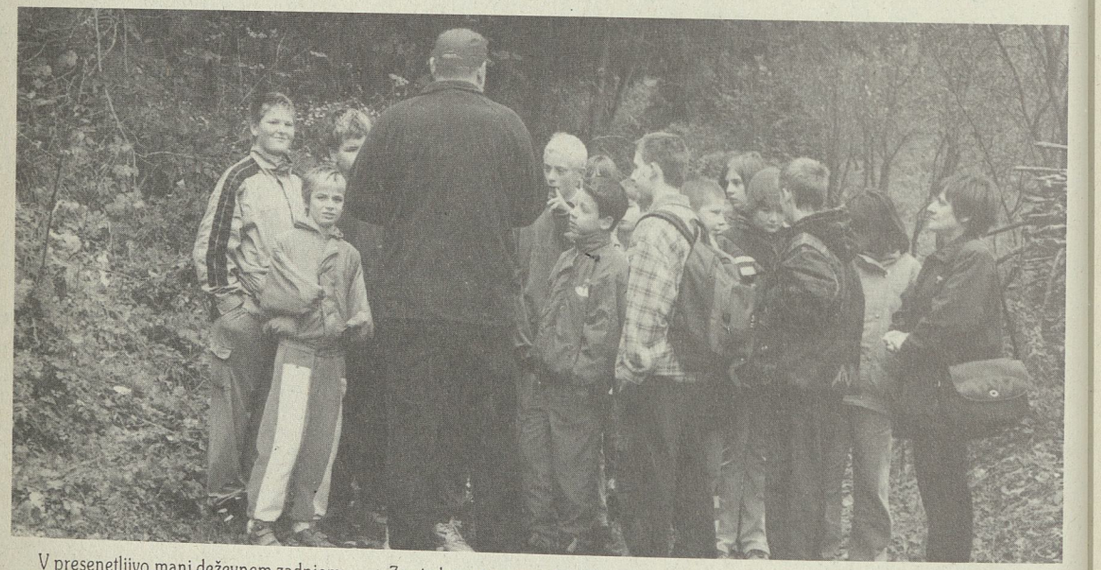

V presenetljivo manj deževnem zadnjem tednu oktobra 2000 sva razredničarki petega in šestega razreda Osnovne šole Juričevega Drejčka z Raven na Koroškem z učenci izvedli naravoslovni dan v Libeličah. V kraju, ki slovi po pomembnih zgodovinskih dogodkih in neokrnjeni naravi v značilno koroškem vaškem slogu. Povabilu odkrivanja in učenja v naravi se je z veseljem odzval tudi ravnatelj naše šole.

Priprava takšnega naravoslovnega dne se razlikuje od običajnih. Obe razredničarki sva ta dan načrtovali že kar nekaj časa in obenem tudi učence pripravljali na tematiko pri pouku, kjer je to dopuščala učna snov. Na podlagi reklamnega gradiva in zemljevidov smo se tako prej pogovorili o našem prihodu, ogledu in pričakovanjih glede vasi, ujete med reko Dravo, državno mejo in Strojno. Vas leži v vznožju Libeliške gore (443 metrov nadmorske višine) in ob robu libeliškega polja, ki sega vse do reke Drave.

Zamisel nam je pomagal oblikovati in sestaviti program gospod Miran Franc - Pulfa, zaposlen v domu Ajda, kjer v nekdanji obmejni stražnici na Libeliški gori v organizaciji Centra šolskih in obšolskih dejavnosti vsako leto potekajo v okviru programov Življenja v naravi, glede na geografske in kulturne posebnosti kraja, programi za osnovnošolce in tudi srednješolce.

Predstavitev vaških znamenitosti nam je s prijetno in toplo besedo opisala in razkazala gospa Viktorija Kos, danes učiteljica v pokoju, ki nas je ob prihodu pričakala in prijazno sprejela. Libeličani so nasploh znani po svoji tradicionalni gostoljubnosti, zgovornosti in prijaznosti. Okoli šeststo prebivalcev, kolikor jih živi v kraju, se delno preživlja s kmetijstvom (v glavnem s pridelavo semenskega in jedilnega krompirja), delno pa so zaposleni v drugih koroških krajih (npr. v tovarnah).

V dveh najetih kombijih smo se izpred naše šole na Ravnah odpeljali naprej proti Dravogradu, nato pa ob reki Dravi navzgor, do vasice, kjer se tradicija in ustno izročilo prepletata v živahen življenjski in kulturni utrip.

V samem osrčju vasi smo se najprej ustavili pri predstavitveni tabli etnološko-naravoslovnih znamenitosti Libelič, kjer je tudi označen potek male in velike učne poti. Njen razpoznavni znak je krog rumene markacije z maskoto velike uharice, ki je značilna za območje in že od nekdaj predstavlja simbol učenosti, modrosti ter je danes zapisana med ogrožene živalske vrste.

Le nekaj korakov vstran smo obiskali Cehnerjevo trgovino, ki v svojem slogu izžareva in ponazarja nakupe iz prve polovice 20. stoletja. V njej so učenci občudovali staro blagajno, tehtnici, cenik živil, napisan na leseni tabli s kredo, v predalčku smodnik kot zdravilo za pljučnico, petrolejke ...

Pot nas je vodila naprej do kmetije Prajs, kjer smo si ogledali njihovo bogato etnološko dediščino – kaščo, izjemno zaradi posebne gradnje brez žebljev. Temu je sledil tudi ogled znamenite kostnice iz 12. stoletja, ki je ena izmed treh takšnih še ohranjenih v Sloveniji.

V tem odkrivanju ustnih izročil nas je pot vodila v vaško župnišče na samem robu vasi, v katerem sta stalna razstava o koroškem plebiscitu in značilna vaška črna kuhinja.

Gospa Viktorija Kos nam je ob ogledu razstave na kratko opisala plebiscitne dogodke po prvi svetovni vojni. Na dan plebiscita, to je 10. 10. 1920, so domačini večinoma glasovali za priključitev k takratni Jugoslaviji, a je bila vas zaradi avstrijske zmage v drugih delih Koroške priključena k Avstriji. Začel se je dveletni boj, kajti prebivalci se niso hoteli sprijazniti s prisilno priključitvijo. Z državljansko neposlušnostjo, uporništvom in naposled z internacionalizacijo problema so bile konec oktobra 1922 Libeliče priključene k Jugoslaviji.

Gospa Kos je poudarila, kako velika je narodna zavest biti Slovenec. V Libeliškem glasniku sem ob tem prebrala naslednjo misel: »Dogodek iz zgodovine, ki ima svetovni sloves, imeti za krajevni praznik, ni nekaj, na kar bi lahko zamahnili z roko. Malo je krajevnih praznikov, ki bi s seboj nosili globoko poslanico o narodni zavesti, pripadnosti svojemu narodu in državi.«

Ob koncu ogleda so se učenci z veseljem vpisali v knjigo obiskovalcev. Temu je še sledila obrazložitev pred kratkim obnovljenega znamenja nad vhodnimi vrati župnišča, ki napoveduje, da skozi Libeliče poteka petnajsti poldnevnik.

Po poti velike uharice, ki vodi mimo cerkve Svetega Martina, pokopališča in kostnice, smo prišli do prereza debla, na katerem je zabeležena zgodovina kraja in od koder se ponuja čudovit razgled na vas, državno mejo z Avstrijo in tudi na manjše urejeno vzletišče za ultra lahka letala, ki obiskovalcem omogočajo prijetne panoramske polete. Pred nedavnim ustanovljena Letalska šola Libeliče pa omogoča tudi usposabljanje letalskega osebja. Gospod Franc Miran - Pulfa, kot se je sam predstavil, nas je v vodenju po mali učni poti najprej opozoril in poudaril pravilen odnos do narave, njeno varstvo in opazovanje okolja.

Učence je pritegnilo in navdušilo njegovo pripovedovanje o drevesni smoli, o smrekovem lubadarju ... Popeljal nas je po kostanjevi poti, kjer smo si v razkošni senci pravega kostanja privoščili trenutek počitka in sprostitve. Pri tem smo izkoristili pestrost tega barvitega jesenskega meseca in nabrali nekaj kostanja. Nedaleč vstran se v mogočni veličini bohoti hrast dob, ki je kot živo bitje, le da se na istem mestu rodi, živi več tisoč let in umre.

Ob tem raziskovanju narave smo opazili, da postajajo tla vedno bolj mokra. Le zakaj? Povzpeli smo se namreč že nad vas, ob vznožje Libeliške gore. Po nekaj minutah hoje smo opazili vodno zajetje. Le-to je desno navzgor ob hudourniškem potoku. Prebivalci Libelič so se že v povojnem času, leta 1947, zavarovali pred hudourniškim delovanjem z umetnimi pregradami iz lesa in kamna. Danes se je mogoče približati trem vrstam zaplavnih pregrad. Zgrajene so iz različnih vrst gradbenih materialov, kot so: beton, kamen in les, najvišja na vzpetini pa je iz lesa in kamna. Gospod Franc Miran je učence spretno pripravil na opazovanje življenja v gozdu. Sprva namreč v potoku ni moč opaziti sledi življenja, kajti potočne živali se zaradi varnosti pred vodnim tokom skrivajo pod kamni. Če pa te kamne obrnemo, jih lahko najdemo in opazujemo. V čarobnem ozračju neokrnjene narave lahko zaužijemo tudi naravno pitno vodo gozdnih izvirov, do katerih se povzpnemo po strmi progi mimo preproge zelišč. Igro narave so učenci z navdušenjem spoznavali na točki, ki se imenuje čudežni gaber. Življenje v gozdu je pestro kot življenje družin v večji stanovanjski hiši. V vsakem nadstropju gozdne hiše živijo namreč določene vrste rastlin in živali. V neposredni bližini je čudežni gaber, ki »uresniči lepe želje«, če z zaprtimi očmi sežete v njegovo deblo. Ob zbiralniku vode se je naše odkrivanje male učne poti končalo z opozorilom učencem, v skladu z ozaveščanjem o varstvu narave in okolja, na postavljen koš za odpadke, ki varuje naše naravne zaklade pred onesnaževanjem.

Polni vtisov in prijetno preživetih trenutkov v gozdu smo se odpravili proti vaški šoli do kombijev, ki sta nas zapeljala proti reki Dravi. Tam nas je čakal zabavnejši del naravoslovnega dne. Pripravili smo namreč piknik v naravi in ob pečenju hrenovk na ognju izmenjali vtise dneva. Razredničarki sva pripravili hrenovke, ki sva jih nataknili na približno pol metra dolge palice, ošiljene na enem koncu, medtem pa nam je gospod Miran Franc pripravil žerjavico. Otroške oči so žarele in šumenje vode je preglasil vesel smeh otrok, ki so z navdušenjem in že nekoliko lačni pekli vsak svojo hrenovko nad žerjavico. Vsem se nam je prilegla ta slastna, v naravi pečena malica. V tem času smo izvedeli tudi veliko o veslanju in se pripravili na vožnjo s kanujem po reki Dravi. Razdelili smo se v dve skupini, si pripeli rešilne jopiče, dobili vsak svoje veslo ter mesto na kanuju. Tako smo, mnogi prvič, odveslali po mirni vodi precej široke reke, prav do njene sredine. Od tam dalje je namreč že območje naše sosednje države Avstrije. Naše veslanje je v ritmu spremljala tudi vesela in nekajkrat večglasna pesem.

Svež in čist zrak ter razsežen travnik je premamil fante k igranju nogometa. Goli so bili hitro pripravljeni in igra se je začela. Ob mirnem šumenju vode, pod streho modrega neba so deklice v tem času prijetno pokramljale.

Ob koncu sva razredničarki skupaj s skrbno pomočjo učencev pospravili in počistili sledi našega piknika.

Z novimi spoznanji in polni prijetnih vtisov smo se odpravili nazaj na Ravne in s tem končali naravoslovni dan. Ta je v vsakem od nas pustil prijetne spomine ter novo znanje, s katerim se trudimo učencem zbuditi pozitiven odnos do narave.

Sicer pa povedo misli in vtisi učencev največ:

"Najboljši naravoslovni dan je bil včeraj. Lepo smo se imeli."

Mojca

"Bilo je zelo lepo in bil sem utrujen."

Vasja

"Bilo je zelo dobro!!! Zahvaljujem se vam, učiteljica."

Andrej

Najzabavneje je bilo ob reki Dravi, o tem pa je Matjaž napisal spis:

OB DRAVI

S čolnarne smo zanesli kanu k Dravi. Vsak izmed nas je dobil rešilni jopič in veslo. Kanu smo dali v vodo in prva skupina je odveslala. Medtem je druga skupina že pekla hrenovke.

Gospod Miran Franc - Pulfa nam je razložil nevarnosti vožnje po reki. Eden po eden smo sedli v kanu. Zaveslali smo vse do avstrijske meje in nazaj. Po vožnji druge skupine smo igrali nogomet. Naša skupina je zmagala 1:0. Imeli smo se lepo!

Danijela Ring

RAVNE NA KOROŠKEM

IGRALI SMO SAPRAMIŠKO

Sem razredničarka učencev 3. razreda Osnovne šole s prilagojenim programom. Učencem sem pri slovenskem jeziku prebirala pravljico Svetlane Makarovič Sapramiška. Bila jim je všeč, zato so si zaželeli, da bi se jo naučili igrati. Takoj sem bila zato in začeli smo s skupnimi pripravami. Učenci so sodelovali pri oblikovanju besedila, kostumov in scene. Učenje besedila je bilo dolgotrajno, saj so se morali učenci najprej naučiti branja in poslušanja med seboj.

Sprva so bili prepričani, da se morajo besedila naučiti dobesedno. Pa tega od njih nisem zahtevala. Pri delu sem jim dopuščala svobodo. Seveda pa je moralo ostati besedilo smiselno pravilno.

Šele pozneje smo lahko vadili igranje. Najprej smo vadili na improvizirani sceni v učilnici, potem pa še na pripravljeni

sceni in oblečeni v kostume. Učili smo se pravilnega gibanja po sceni, jasnega in dovolj glasnega izražanja. Igrico nam je učiteljica glasbe opremila še z glasbo.

V decembru smo bili pripravljeni za javni nastop. Igrico smo prvič zaigrali članom društva Sožitje Mežiške doline na naši šoli, nato pa še vsem delavcem in učencem šole. V januarju smo igro zaigrali otrokom Varstveno-vzgojnega zavoda Solzice.

Učenci so ob vsakem nastopu bolj sproščeni. Ponosni so, ko jim gledalci ploskajo. Njihov trud ni bil zaman.

Igranje igrice nas je povezalo. Učenci so spoznali, da je vsak izmed njih pomemben, saj smo lahko naš projekt uresničili le s skupnimi močmi.

Razredničarka
Mojca Robnik

SAMOZAGOVORNIŠTVO

S pomenom besede samozagovorništvo smo se imeli starši priložnost seznaniti iz glasila Sožitja - zveze društev Naš zbornik (leto 1999, št. 4, avtor Matej Rovšek).

Kratek povzetek iz tega glasila, kaj samozagovorništvo obsega:
- pravico do odločanja in izbire,
- možnost svobodnega izražanja misli, potreb in stisk.

Sama beseda je za nas starše nova, načela, ki izhajajo iz nje, pa se v praksi že marsikje uresničujejo, izvajajo. V mislih imam Center za usposabljanje, delo in varstvo v Črni na Koroškem. V tem centru imajo mladostniki svoj parlament, kjer svobodno izražajo tiso, kar se jim ne zdi v redu, s čim so zadovoljni in kaj bi lahko izboljšali za boljše počutje. Tudi društvo Sožitje Mežiške doline na Ravnah na Koroškem ima v svojem izvršnem odboru dva predstavnika mladostnikov.

Starši si želimo predavanja na to temo in želimo spoznati oblike izboljšanja življenja našim otrokom, mladostnikom in odraslim.

Kako pa je s samozagovorništvom v naših družinah?

Verjetno zelo različno, kot smo si različni ljudje in seveda naši mladostniki.

Menim in upam, da imamo v naši družini demokratične odnose. Naš dvaintridesetletni sin Tomaž lahko izraža svoje potrebe, želje, pričakovanja in tudi negodovanje. Po svojih močeh in zmožnostih (tudi njegovih) mu dajemo tudi pravico do odločanja in izbire. Vendar, realno gledano, v praksi vsega vedno ni mogoče uresničiti. Vzroki za to so tako materialne kot fizične narave. Hkrati se moramo zavedati, da tudi drugi člani družine potrebujejo našo pozornost, in pri tem ohranjati ravnovesje odnosov v družini. Vemo pa, da so pričakovanja vedno večja od resničnosti.

Poleg temeljnih življenjskih zadovoljitev se lahko Tomaž vključuje v širšo družbo, krog prijateljev, znancev, sorodnikov, kulturnih hramov in še bi lahko naštevala. V veliki meri si je sam utrl pot, mi pa smo mu pomagali tako, da smo mu pustili svobodo, ga navajali na samostojnost in verjeli v njegove sposobnosti.

Prevelika skrb, zaščita in omejevanje so lahko zelo negativni za razvoj. Marsikdaj je to trnova pot, oblita s solzami, vendar na cilju poplačana. Mladostniki, ki smo jim starši dovolili vstop v širše okolje, se bodo otresli strahu, predsodkov in bodo svobodno izražali svoje misli, skratka, povedali tako ali drugače, kako se počutijo, ali so zadovoljni in predvsem, kako bi radi živeli. To se danes imenuje zagovorništvo.

Dobro je, da gre čas naprej in nastajajo spremembe, ki so v prid našim otrokom, spreminjajo pa tudi našo miselnost in včasih zastarele vzorce. Želim in verjamem, da se bodo sčasoma spremenili miselnost in postopki v ustanovah, kjer še ne spoštujejo in ne upoštevajo zakonskih in človeških določil in nanje ne moremo biti ponosni.

Danica Ozimic

SOŽITJE

ZVEZA DRUŠTEV
ZA POMOČ DUŠEVNO PRIZADETIM
SLOVENIJE

KODEKS ETIČNIH NAČEL PRI DELU STROKOVNIH SODELAVCEV IN PROSTOVOLJCEV V SOCIALNIH PROGRAMIH SOŽITJA - ZVEZE

1. ETIČNOST- TEMELJ RAVNANJA

Pri svojem delu, ki je namenjno blaginji posameznika, družine, skupine in družbe, se sodelavci/sodelavke, prostovoljci/prostovoljke ravnajo po načelih etičnosti - splošnega dobrega, da bi tako zavarovali ljudi, ki jim pomagajo, in sami sebe pred napačno uporabo tako strokovne kot tudi laične družbene pomoči.

Svoje delo morajo razmejiti od političnih, ideoloških, osebnih in institucionalnih vplivov ter interesov, ki bi utegnili ovirati njihovo človeško in strokovno presojo o tem, ali s svojim delom v resnici pomagajo posamezniku ali pa zgolj rešujejo osebne probleme ali zastopajo interese, ki niso v skladu s splošno veljavnimi načeli socialne pravičnosti in posameznikove blaginje.

2. SPOŠTOVANJE ČLOVEKOVIH PRAVIC IN SVOBOŠČIN

Vsi sodelavci / sodelavke, prostovoljci / prostovoljke v tem programu spoštujejo vse z Ustavo in zakoni Republike Slovenije zajamčene pravice ter vse mednarodne dokumente s področja človekovih pravic, ki jih je sprejela ali ratificirala Republika Slovenija, predvsem pa deklaracijo o pravicah duševno prizadetih oseb.

3. SPREJEMANJE RAZLIČNOSTI

Posamezniki in skupine imajo pravico do pomoči ne glede na biološke, osebnostne, statusne, nacionalne, verske, ideološke in politične razlike. Sodelavci / sodelavke, prostovoljci / prostovoljke sprejemajo vse osebe, udeležene v programu, takšne kot so, pri delu z njimi pa se opirajo na pozitivne dejavnike njihovih življenjskih položajev.

4. SPOŠTOVANJE KODEKSOV POKLICNE ETIKE

Sodelavke/sodelavci, ki poklicno ali prostovoljno opravljajo socialnovarstvene storitve in dejavnosti, so dolžni upoštevati poklicno identiteto in strokovno avtonomijo pripadnikov različnih strok na področju socialnega varstva. Pri svojem delu v celoti ohranjajo specifično strokovno in človeško odgovornost, kot jo opredeljujejo posamezni kodeksi poklicne etike, ob upoštevanju tega kodeksa in kodeksa etičnih načel v socialnem varstvu.

5. ENAKOPRAVNOST PROSTOVOLJNEGA DELA

Prostovoljne sodelavke/sodelavci prevzemajo konkretne naloge na podlagi usposobljenosti in izkušenj ter tega kodeksa etičnih načel.

Prostovoljno delo poteka v okviru sprejetega programa in dogovora med izvajalci in uporabniki pomoči ter odgovornim organizatorjem prostovoljnega dela.

6. POMOČ ZA SAMOSTOJNOST, MEDSEBOJNA POMOČ IN SAMOPOMOČ

Dobri, korektni in iskreni odnosi so temelj obojestranskega osebnostnega razvoja in ustvarjalnega medsebojnega sodelovanja. Vsi sodelujoči spoštujejo znanje in izkušnje drugih, si medsebojno pomagajo ter usklajujejo svoje delo za blaginjo uporabnikov.

Vse sodelavke/sodelavci so ob nejasnosti dolžni zaprositi odgovorno osebo Sožitja – zveze oziroma vodjo programa za podporo in pomoč.

7. SPOŠTOVANJE POSAMEZNIKOVIH ODLOČITEV

Vsi, ki sodelujejo v socialnih programih Sožitja – zveze, pomagajo uporabnikom, da z lastnimi močmi, s pomočjo drugih ljudi in institucij spoznajo svoj položaj in iščejo ustrezno rešitev težav.

Uporabnik sam oziroma s pomočjo svojega zagovornika odloča o neposredni pomoči, o svojem vsakdanjiku in prihodnosti. Pravica do lastne odločitve se strokovno preudarno in le izjemoma lahko omeji v primeru, ko bi uporabnik ogrožal sebe ali druge osebe.

8. DOLŽNOST POMOČI

Sodelavka / sodelavec, prostovoljka / prostovoljec ves čas, ko sodeluje v programu, ne more odkloniti dajanja iskane pomoči v okviru svojih zmožnosti. Ko iskana pomoč le-to presega, napoti uporabnika k ustrezni pomoči.

9. SPOŠTOVANJE ČLOVEKOVE ENKRATNOSTI IN DOSTOJANSTVA

V procesu dajanja pomoči in podpore uporabnikom sodelavke/sodelavci in prostovoljke/prostovoljci, ki sodelujejo v socialnih programih Sožitja, varujejo posameznikovo dostojanstvo, zasebnost, avtonomijo in individualnost, upoštevajo njegovo kulturo in vrednote ter si prizadevajo uporabljati njemu razumljiv jezik in raven komuniciranja.

Sodelavke / sodelavci, prostovoljke / prostovoljci, ki sodelujejo v socialnih programih Sožitja - zveze imajo navadno na voljo zelo zaupne podatke o ljudeh in sodelujejo pri reševanju občutljivih življenjskih položajev. Sodelavke/sodelavci in prostovoljke/prostovoljci so dolžni varovati vse zaupne in zaupane podatke kot poklicno ali osebno skrivnost.

10. MERILA KOMUNICIRANJA Z JAVNOSTJO

Sodelavke / sodelavci, prostovoljke / prostovoljci, ki sodelujejo v socialnih programih Sožitja, varujejo posameznike in družine pred neustreznim obravnavanjem, razgaljanjem in možnimi zlorabami v medijih in javnosti. Informacije morajo varovati zasebnost in koristi oseb z motnjami v duševnem razvoju ter omogočiti nemoten potek socialnih programov Sožitja.

11. PREPREČEVANJE OSEBNEGA NADLEGOVANJA IN NASILJA

Sodelavke / sodelavci, prostovoljke / prostovoljci Sožitja v vseh programih in odnosih varujejo spolno, psihofizično in duhovno integriteto posameznic in posameznikov. Prizadevajo si, da bi preprečili in odkrili vsakršne zlorabe uporabnikov.

12. ODPRTOST SOŽITJA - ZVEZE

Sožitje – zveza se s svojimi programi in dejavnostjo odpira okolju, svojcem, študentom in strokovnjakom, pa tudi prostovoljcem in različnim organizacijam in

javnosti. Pri tem je treba zagotavljati tajnost podatkov, varovanje zasebnosti uporabnikov in spoštovanje njihove svobodne volje glede vključevanja v posamezne dejavnosti.

13. ZAUPANJE IN VARSTVO PODATKOV

Socialni programi Sožitja – zveze temeljijo na medsebojnem zaupanju, ki je pomemben vir obojestranske pomoči. Uporabnik, ki čuti, da se sodelavka / sodelavec, prostovoljka / prostovoljec Sožitja kot človek ali kot strokovnjak resnično zavzema zanj, bo laže zbral moč za rešitev težav. Sodelavka/sodelavec ali prostovoljka/prostovoljec, ki ga uporabnikovo zaupanje dodatno motivira, tega zaupanja ne sme zlorabiti s prenašanjem zaupnih podatkov drugim osebam. Podatke varuje kot poklicno in človeško skrivnost.

14. DOLŽNOST RAZISKOVANJA IN SPOPOLNJEVANJA

Sodelavke / sodelavci Sožitja - zveze sistematično razvijajo raziskovanje potreb uporabnikov ter delovne postopke in metode dela v socialnih programih Sožitja – zveze, v okviru katerih sodelujejo. Pri tem kritično presojajo novo znanje ter metode in tehnike dela. Za njihov razvoj morata biti omogočena tudi izobraževanje in usposabljanje.

15. SODELOVANJE IN MEDSEBOJNA POMOČ MED SODELAVKAMI / SODELAVCI IN PROSTOVOLJKAMI / PROSTOVOLJCI SOŽITJA

Sodelavke / sodelavci v okviru socialnih programov Sožitja izpopolnjujejo svoje strokovno znanje ter razvijajo svojo osebnost in čut za sočloveka v stiski. Pri tem se vključujejo v oblike supervizije in v druge oblike strokovne pomoči, ki jim pomagajo krepiti strokovno in človeško obravnavo oseb z motnjami v duševnem razvoju in njihovih družin.

Sodelavke / sodelavci in prostovoljke / prostovoljci Sožitja - zveze različnih strok spoštujejo znanje in izkušnje drugih, si medsebojno pomagajo ter usklajujejo svoje delo za blaginjo oseb z motnjami v duševnem razvoju in njihovih družin.

---

1 Generalni koncept in izvedbena načela Sožitja - zveze, april 1997, stran 4.

2 Ibidem, stran 1.

Ta kodeks je bil sprejet 7. marca 2001 na seji IO Sožitja – zveze.

ČRNOMELJ

PRVA BIVALNA ENOTA V BELI KRAJINI

Na lep sončni dan letošnjega februarja je minister za delo, družino in socialne zadeve dr. Vlado Dimovski z županom občine Črnomelj Andrejem Fabjanom in ravnateljico Vesno Doltar odprl preurejene prostore bivalne enote Varstveno-delovnega centra Črnomelj.

Iz tesnih sob v dijaškem domu smo prvim trem varovancem, ki so bivali v domu, uredili manjšo garsonjero, v kateri so se začeli učiti živeti kot manjša družina. Uvideli smo, kako nujno potrebno je ustvariti bivalne prostore tudi drugim varovancem našega doma. Naša želja in načrti so se uresničili.

Program ob odprtju je začela najstarejša tamburaška skupina iz Sodevcev, ki deluje od leta 1964. Najstarejši član gospod Jože Kobe igra že štiriinšestdeset let pod vodstvom gospoda Jožeta Miheliča starejšega. Vrstili so se govori ministra za delo, družino in socialne zadeve, ravnateljice in župana občine Črnomelj. Program so popestrili varovanci Varstveno-delovnega centra z igro Zrcalo. Ob koncu programa so minister, župan in ravnateljica svečano prerezali trak. S tem je bila uradno odprta prva bivalna enota v Beli krajini, ki daje dom devetim varovancem. Nova pridobitev je življenjskega pomena za varovance, saj se v teh prostorih učijo samostojnega življenja in si ustvarjajo drugi dom. S pomočjo strokovnega osebja se učijo skrbeti zase, skrbeti za osebno higieno, vzdrževati čistočo prostorov, hkrati se učijo skrbeti drug za drugega in biti odgovorni drug drugemu. Skratka, naši varovanci postajajo enakovredni in enakopravni člani širše skupnosti.

Ko se po dolgih letih dela v ustanovi, kot je naša, ozremo na prehojeno pot, nas obide ponos, da sodelujemo v velikem delu, imenovanem "omogočiti človeku biti človek". Za to v bistvu pri našem delu gre. Veliki pisatelj Tolstoj je zapisal: "In vsi ljudje živijo, ne zaradi skrbi zase, temveč zaradi ljubezni, ki jo do njih čutijo drugi."

Vesna Doltar, ravnateljica

LENDAVA

PETNAJST LET VARSTVENO-DELOVNEGA CENTRA LENDAVA

Tik pred praznovanjem petnajste obletnice delovanja se čas za trenutek ustavi; ozremo se v preteklost in se zavemo minljivosti časa.

Le še medlo se spominjamo temnih in vlažnih prostorov ter po desetih letih preselitve v nove, velike in svetle prostore. Seveda ne bomo pozabili razumevanja, ki ga je imela država za našo vse hujšo stisko, in sicer predstavnikov Ministrstva za delo, družino in socialne zadeve, posebno prispevka gospe Vladuške Cimperman in neprecenljivega truda ljudi iz domačega okolja,gospe Angele Ščap, ravnateljice Dvojezične osnovne šole II, gospe Alenke Galič predstavnice urada za družbene dejavnosti v občini Lendava ter še veliko drugih, ki so s svojo srčnostjo in nesebičnostjo prispevali, da smo danes v prostorih, za katere menijo tisti, ki so nas obiskali, da so eni izmed najlepših v Sloveniji. Na to smo res ponosni.

A hkrati, ko se oziramo v preteklost, se že vidimo v prihodnosti, saj so naša pričakovanja, upanje in videnje usmerjena samo naprej. To je čas, ko se sprašujemo, ali smo dovolj storili za razvoj Varstveno-delovnega centra, ali smo varovancem ponudili dovolj, da so lahko izrazili svojo drugačnost, da so se lahko potrjevali, in navsezadnje, ali so bili srečni.

Samo oni so tisti, katerih odziv je odsev našega dela. Prijetno ozračje v skupini ali kjerkoli drugje je pogoj, da lahko vsak izrazi svoja hotenja in samega sebe. Od tod naprej gre vse zlahka, ovir pri delu in pri drugih dejavnostih, ki jih je v našem Centru veliko, ni več. Pogosto se sprašujemo o sreči, o smislu življenja. Naši varovanci je zavestno gotovo ne iščejo, kratko malo vedo, da so drobci življenja tukaj, v nas in okoli nas. Veselijo se že, ko sije sonce, ko dobijo delo, ki jih veseli, ko jih med jutranjim obredom kave ali čaja nihče ne zmoti, ko se pripravljajo na takšen pomemben dan, kot je praznovanje petnajste obletnice.

Njihov optimizem in veselje nam venomer vlivata novih moči, zaradi njih nas delo bogati vsak dan, vedno znova in znova. In potem človek nenadoma živo občuti, kako skrivnostno in neproblematično postanemo ljudje med seboj povezani, ne če skupaj gledamo drug na drugega in skrbimo drug za drugega, pač pa če se ujamemo v pozornosti in skrbi za isto stvar zunaj nas, za isti skupni cilj, za isto srečo. Nič ni združujoče bolj in na boljši način, pa naj gre za katerokoli skupnost ljudi.

Vsak naš naslednji korak pomeni korak v prihodnost, in četudi je na tej poti veliko negotovosti, nas ni strah.

Vseskozi poudarjamo, naj se tisto, kar je dobro, obdrži, in tisto, kar je še boljše, naj se dodatno razvije in razmahne. Tako mislimo mi, varovanci in delavci Varstveno-delovnega centra Lendava.

Vodja Varstveno-delovnega centra Lendava
Liljana Novak

CELJE

DELNI INDIVIDUALNI POUK

KOT SISTEMSKA OBLIKA POMOČI OSNOVNOŠOLSKIM UČENCEM S SPECIFIČNIMI UČNIMI TEŽAVAMI

V okviru opravljanja specialnopedagoškega dela na redni Osnovni šoli sem se srečala tudi s posebno organizacijsko obliko pomoči - individualnim poukom. To obliko specialnega izobraževanja zunaj razreda sem izvajala za učenca s specifičnim razvojnim zaostankom pri učenju matematike - aritmetike (diskalkulijo). Težave so se stopnjevale iz razreda v razred in najmočneje izbruhnile proti prehodu na predmetno stopnjo poučevanja. Matična šola se je pri individualnem reševanju problematike učenčeve neuspešnosti v funkciji računanja povezala z zunanjo strokovno ustanovo. Tako je na prošnjo šole in na priporočilo Svetovalnega centra v Ljubljani (kjer je bil otrok zaradi težav v koncentraciji uvrščen v timsko obravnavo) Ministrstvo za šolstvo in šport odobrilo delni individualni pouk za matematiko v obsegu štiri ure na teden (vzporedno s poukom matematike v razredu).

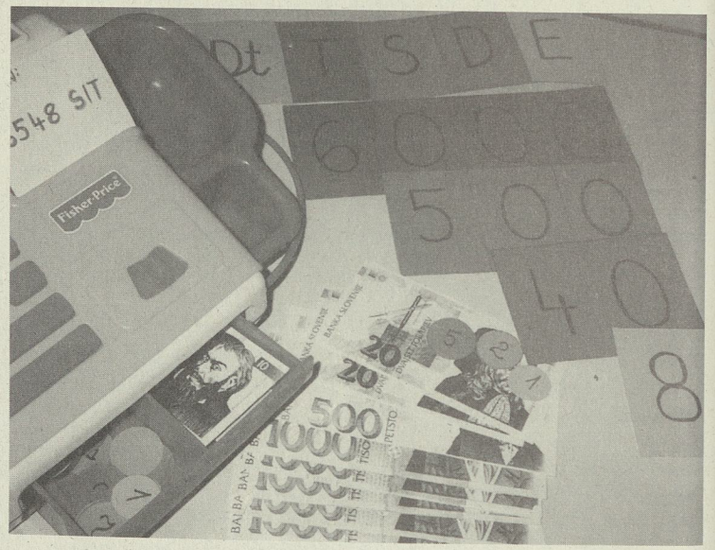

Na različne načine do količinskih in številčnih predstav.

Diagnosticirane učenčeve posebne vzgojno-izobraževalne potrebe so zahtevale intenzivnejšo obliko pomoči, prilagoditev vsebin (nekatere je bilo treba izpustiti), usmerjenost v temeljno znanje in zmanjšanje zahtevnosti v pridobivanju matematičnega znanja. Prav tako je bilo potrebno prilagoditi preverjanje in ocenjevanje. Za vzdrževanje pozornosti je imel za čas pouka predpisan psihostimulans Ritalin. Na podlagi poznavanja učenca sem pripravila zanj individualizirani program, z vsebinami iz učnega načrta in njegovimi celostnimi potrebami (močna področja, samopodoba, socializacija, duševno zdravje). Predvidevali smo, da se bodo učne težave razširile še na druge predmete, posebno pri fiziki in kemiji. Program je bil predstavljen vsem učiteljem, še posebej pa sem redno sodelovala z učiteljico za matematiko. Eno uro na teden je bil namreč navzoč pri matematiki v razredu in takrat je tudi načrtno dobil priložnost, da doživi pred vsem razredom občutek uspešnosti - socialno priznanje, seveda s prilagojenim vprašanjem oziroma nalogo. Pri pregledu celotne dokumentacije sem si izpisala ugotovitve, vezane na specifičen primanjkljaj aritmetičnih spretnosti, ki so se najpogosteje ponavljale; težave v predstavljivosti števil in njihovih odnosov, v pomnjenju strategij posameznih računskih operacij, v prehajanju z ene računske operacije na drugo, v iskanju bistvenih podatkov v besedilni nalogi, pri računanju na pamet, v priklicu želenih podatkov, v verbalizaciji postopkov, v razumevanju matematičnega jezika, v razumevanju določenih vsebin (ulomki, procentni račun ...). Pisni izdelki so bili simptomatski. Hitro je bil na ravni ugibanja. Pri računanju je uporabljal prste. Geometrija učencu ni povzročala težav. Uspešen pa je bil, če je imel pri računanju pred seboj model posameznih računskih strategij, z uporabo podpornih tehnik (barve, puščice ...) in konkretnih ponazoril, s slovarčkom za matematične simbole, s postopnim prehajanjem k neznanemu. Izdelala sva veliko konkretnih pomagal, kartončkov v različnih oblikah; zmeraj jih je imel na voljo v kabinetu in še ene doma. Matematično snov je utrjeval tudi z računalnikom.

Pri prehodu na individualni pouk poučevanja je bil učenec na začetku presenečen, ko je ugotovil, koliko časa bo zdaj intenzivneje delal za svoje šibko učno področje. Njegove nespretnosti nisem komentirala, pri delu ga nisem priganjala, dajala sem mu kratka in nesestavljena navodila, pri nalogah so bile v ospredju življenjske vsebine ("tople naloge"), povratna informacija je bila pozitivno naravnana. Pomen pohvale je pri tako globalni motnji zelo velik. Znanje sem ustno sproti preverjala, pisno pa sem mu naloge razrezovala. Sproti sem mu v zvezek zapisovala navodila za domače delo, ki je bilo navodilo tudi za starše. V času šolanja smo skupaj razmišljali o otrokovem nadaljnjem izobraževanju (usmeriti ga v program glede na njegove želje in glede na specifiko težav).

Zelo rada se spominjam seminarja Kako pomagati učencu z diskalkulijo, ki ga je organiziral Svetovalni center za otroke in mladostnike v Ljubljani in mi je na neki način vlil tudi veliko optimizma za delo s tovrstno motenim učencem. Ko sem potem na to temo pripravila tudi seminarsko nalogo, sem učenca vprašala, kaj mu pomeni matematika. V odgovoru je zapisal, da se na koncu izkaže, da ni težka in da jo ima rad. Ob koncu vsakega šolskega leta sem zapisala poročilo o realizaciji individualiziranega programa, ki ga je šola poslala na Svetovalni center in na Ministrstvo za šolstvo in šport. Učenec je imel trikrat na leto kontrolni pregled v Svetovalnem centru v Ljubljani. Ko je končal osnovno šolanje, je imel v spričevalu zapisano opombo. Vseeno sem v sebi čutila tesnobo, ko je začenjal srednji program izobraževanja (Srednja živilska šola Maribor). Minila sta že dva meseca novega šolskega leta, ko je potrkal na vrata mojega kabineta, nasmejan in z besedami: "Ja, učiteljica, prišel sem vam povedat, kako ste me 'fajn' naučili matematiko."

Če ne bi dobila takšne pozitivne povratne informacije, verjetno ne bi napisala tega prispevka. Kakorkoli že, ostaja mi izkušnja in spoznanje, da je ta oblika pomoči kot kakovostna sprememba v pedagoški praksi omogočila učencu napredovanje na redni osnovni šoli. Ostaja mi občutek, da mu je ta večletna didaktično-metodična učna pomoč (od ene do dveh tedenskih obravnav na razredni stopnji do individualnega pouka), ki sem jo izvajala kot specialna pedagoginja, oblikovala pozitiven odnos do matematike. Na neki način je vendarle zvesta spremljevalka njegovega vsakdanjega življenja.

Špela Oprčkal,
mobilna specialna pedagoginja
Osnovna šola Glazija, Celje

ZIMSKA ŠOLA V NARAVI - LOGARSKA 2001

Sneg je letos ponagajal tudi otrokom naše šole. Zato smo se učitelji Osnovne šole Glazija Celje skupaj s starši odločili, da sneg za naše otroke poiščemo v Logarski dolini. Topel dom smo našli v počitniškem domu Cinkarne Celje od 29. 1. do 2. 2. 2001. Prijavilo se je 18 otrok iz sedmih oddelkov vzgoje in izobraževanja na naši šoli. To so učenci, ki obiskujejo program osnove vzgoje in izobraževanja z zmerno in težjo motnjo v duševnem razvoju.

Torej, v ponedeljek, 29. januarja, so se otroci skupaj s štirimi učiteljicami, varuhinjo, Boštjanom (državljanom, ki opravlja nadomestno civilno službo) in kuharico odpravili z avtobusom v Logarsko dolino. Pričakala nas je v vsej svoji snežni lepoti.

Najprej smo bili očarani nad prelepimi sobami v domu in nato še nad njegovo okolico. Takoj smo morali na sprehod. Po prvem kosilu so mlajši učenci olepšali prostor pred domom z dvema snežakoma, starejši učenci pa so takoj pohiteli na smučišče. Med njimi je nekaj takih, ki že znajo smučati in so ves teden pridno vadili. Še posebej sta se trudila Helena in Aljaž, ki bosta konec februarja tekmovala v veleslalomu na **Svetovnih zimskih igrah specialne olimpijade na Aljaski - ZDA**.

Vznemirjenost in radovednost prvega dne sta minili in zvečer smo vsi utrujeni zaspali. Drugo jutro so nas pričakale bele snežinke in padale kot za stavo ves dan. Čisto smo ponoreli. Vsi smo morali takoj na sanke. Na kopanje v bazenu hotela Plesnik smo kar pozabili. Dan prej smo se namreč dogovorili, da se gremo kopat. Ves dan smo se sankali, kepali in smučali. Komaj smo utegnili pojesti kosilo. Zvečer pa smo po zabavnih igrah v jedilnici in ob obilici smeha morali pod prho in nato v posteljo. O, ko bi nas naše mame videle, ko smo morali vso večerno higieno opraviti sami. Pa kako smo se trudili.

Toda, žal, viroza, ki razsaja na Celjskem, ni preskočila niti Logarske doline. Tako smo že v torek imeli prve bolnike in odhode domov. V sredo nas je obiskala naša fizioterapevtka in nas dobro razgibala v bazenu hotela Plesnik. Starejši, naši pravi smučarji, so bili z gospo Danico v bazenu vsako jutro že ob 7. uri zjutraj. "Za dobro kondicijo je treba skrbeti," so dejali. Tudi jahanje na konju smo poskusili na bližnji kmetiji. Jahati po snegu je prav imenitna zadeva. V četrtek in petek smo bili zopet ves dopoldan in popoldan na sankanju in smučanju, vmes pa še na daljših in krajših sprehodih. Zelo je bila zanimiva hoja po celem snegu čez drn in strn. Tudi nočne sprehode z baterijami smo si privoščili, zadnji večer pa ples. Da na prelepe trenutke ne bi pozabili, smo pridno snemali na filmski trak in slikali. Žal nam viroza ves teden ni dala miru in tako je vsak dan kdo od otrok zbolel. Vendar se nismo dali, vsaj tisti, ki so bili zdravi, so uživali.

Žal je teden prehitro minil, nekateri bi še ostali, drugi so že pogrešali očka in mamico. V petek smo se srečno vrnili. Čeprav je bila to naša prva zimska šola v naravi, se je pokazala za zelo primerno in koristno. Ker je bila namenjena zimskim športom, je že to pomenilo veliko gibanja zunaj v naravi, na svežem zraku. Od sposobnosti vsakega otroka posebej pa je bilo odvisno, kako se bo naučil smučanja ali sankanja. Vsi so imeli vse možnosti. Eden od ciljev je bila socializacija otrok (druženje 24 ur na dan, pomoč drug drugemu), iznajdljivost ter orientacija tako v novem okolju kot v sami hiši. Pomembno je bilo tudi razvijanje samostojnosti pri skrbi zase. Otroci so morali sami skrbeti za svojo higieno ves dan. Skrbeti so morali za mokra oblačila in obutev. Sami so morali postiljati postelje in paziti na urejenost sob. Starejši in spretnejši so zvečer uredili in pospravili jedilnico. Seveda so vse nadzorovali pedagogi, da je bilo res opravljeno tako, kot je treba.

Rada bi se zahvalila Cinkarni Celje za gostoljubje v njihovem domu. Trudili smo se biti kulturni gosti. Upam, da smo si pridobili njihovo zaupanje in da nam bodo tudi naslednjo zimo dovolili bivanje v njihovem domu. Zahvalila bi se tudi osebju hotela Plesnik, ki je bilo zelo prijazno in razumevajoče do nas in do naših otrok.

Vodja šole v naravi
Elizabeta Fijavž, specialna pedagoginja

LJUBLJANA

ŠOLA ZA ŽIVLJENJE

Predstaviti želimo nastanek in razvoj šole za življenje v oddelkih vzgoje in izobraževanja v Jaršah. Program vzgoje in izobraževanja otrok in mladostnikov z zmerno, težjo in težko motnjo v duševnem razvoju vsebuje razvijanje samostojnosti in delovno vzgojo, katere del so tudi domača opravila. To sta področji, ki sta za življenje otrok in mladostnikov z zmerno motnjo v duševnem razvoju tudi najpomembnejši. Pri delu v oddelkih vzgoje in izobraževanja si prizadevamo, da bi imeli naši otroci in mladostniki čim boljše razmere in možnosti za optimalni razvoj tudi na teh dveh področjih. Ker smo vzgojno-izobraževalna ustanova, imamo omejene možnosti za izvajanje vseh oblik dela, ki bi pripomogle, da se mladostniki urijo v pripravi hrane in v vzdrževanju bivalnih prostorov. Tako se je porodila zamisel o tako imenovani šoli za življenje v drugem okolju.

Poglavitni cilj je bil dati mladostnikom možnost, da samostojno, po svojih sposobnostih, skrbijo zase in za svoje bivalne prostore. Samostojnost in dosežen uspeh bosta utrdila njihovo pozitivno samopodobo. V novem okolju se pojavljajo novi položaji, ki utrjujejo prijateljstva. Pomembno se nam je zdelo tudi spoznavanje novega okolja in orientacija v njem. Vse to smo imeli v mislih, ko smo si v šolskem letu 1998/99 zadali nalogo, da izpeljemo nekajdnevno bivanje v okolju, ki bi vse to omogočalo.

Iskali smo primerne prostore. V uporabo smo dobili apartmaje v domu Mladinske knjige v Goreljku na Pokljuki. Štiriposteljni apartma sestavljajo: predprostor, kopalnica s prho, kuhinja, dnevni prostor z dvema ležiščema in spalnica z zakonsko posteljo. Pogumni pedagoginji sta ob podpori vodstva in staršev začeli s pripravo. Treba je bilo organizirati prevoz, sestaviti jedilnike, nakupiti hrano in izdelati program dela, ki bo zadovoljil naša pričakovanja, pričakovanja mladostnikov in njihovih staršev. Izbrani so bili mladostniki, ki so bili toliko samostojni, da so lahko sledili programu. Program je poleg sodelovanja mladostnikov pri pripravi in razdeljevanju hrane, pripravi pogrinjkov, pomivanju posode in čiščenju vseh bivalnih prostorov načrtoval tudi pohode v bližnjo in širšo okolico doma.

Prvo leto se je štiridnevne šole za življenje udeležilo deset mladostnikov in dve pedagoginji. Delo je potekalo po načrtu in zadovoljstvo mladostnikov je bilo popolno.

Naslednje šolsko leto je bila šola za življenje v istem kraju, dvakrat po pet dni. Delo pedagoginj je bilo zelo naporno, saj se je število mladostnikov povečalo na šestnajst. Kljub izkušnjam in samostojnosti mladostnikov je bilo dela, kot je kuhanje, stalna navzočnost, nadziranje, svetovanje, usmerjanje in tudi pomoč, tam kjer je to potrebno, za dve pedagoginji preveč. V šolskem letu 2000/2001 smo izpeljali sedemdnevni program v istem kraju s štirinajstimi mladostniki in tremi pedagogi.

Program smo dopolnili in popestrili. Še vedno je bil poudarek na razvijanju samostojnosti in domačih opravilih. Dežurni mladostniki so pomagali pedagoginji pri kuhanju in pripravi obrokov ter razdeljevali hrano po apartmajih. Preskusili so se tudi v samostojnem kuhanju. Po vsakem obroku so v svojih kuhinjah pomili posodo, jo pobrisali in zložili v omare. Skrbeli so za red in čistočo v vseh prostorih. Vsak dan so pobrisali prah, posesali tla, odnesli smeti in počistili kopalnico. Prostore smo pedagoginje vsak dan pregledovale in jih ocenjevale. To je mladostnike zelo motiviralo pri delu in prav tekmovali so, kateri apartma bo najčistejši.

Vsak dan smo imeli na programu pohode. Tako smo spoznavali bližnjo in širšo okolico, se nadihali svežega zraka in poskrbeli za svoje telo. Bili smo na Rudnem polju, na planini Jelje, na planini Pokrovec, šli peš do Koprivnika, si z Vodnikovega razglednika ogledali Bohinjsko jezero in bili na planini Javornik. Šestim mladostnikom se je uspelo povzpeti na 1630 metrov visoko planino Lipanco, kjer so se okrepčali v Blejski koči. Zelo so bili ponosni na žig, ki so ga tu dobili. Izpeljali smo tudi orientacijski pohod v bližnjem gozdu. Mladostniki so dokazali, da se znajo orientirati z uporabo preprostih zemljevidov. Naloge, ki so jih dobili na poti, so izpolnili in uspešno prišli do cilja, kjer jih je čakalo še nagradno vprašanje.

Vsak večer smo se dobili v skupnem prostoru, kjer smo razčlenili dan, napisali dnevnik in vtise tudi likovno izrazili. Večere smo si popestrili z glasbo, plesom in petjem. Imeli smo piknik, dobro smo jedli in se zabavali. Za veselo razpoloženje pa je poskrbel tudi naš mladostnik Leon s harmoniko.

Znanje o značilnostih gozdov in živali v njih smo dopolnili v pogovoru z gozdarjem. Spremljal nas je na planino Lipanco in nam pokazal veliko zanimivosti.

V domu sta nas obiskala tudi lovca iz Lovske družine Koprivnik. Mladostnikom sta odgovarjala na vprašanja o gozdnih živalih in jim pokazala lovsko opremo.

Kar prehitro je minilo sedem dni. V Ljubljano smo prišli polni lepih vtisov. Slike in posnetki na filmu pa nas bodo še dolgo spominjali na dni, ki smo jih preživeli na Pokljuki.

V oddelkih vzgoje in izobraževanja Jarše smo pripravili razstavo fotografij, dnevnika in likovnih izdelkov. Razstavo so si ogledali tudi starši in vodje drugih enot Zavoda.

Glede na odzive mladostnikov in staršev smo prepričani, da je ta oblika dela koristna in to nas spodbuja, da bomo program šole za življenje dopolnjevali in vanj vključevali še druge vsebine. Na podlagi izkušenj ugotavljamo, da lahko naši mladostniki zelo napredujejo v razvijanju samostojnosti in pri domačih opravilih, le možnosti morajo imeti za to.

Na koncu bi se rade zahvalile staršem, ki so nam pomagali pri pripravi in organizaciji prevoza ter prispevali zelenjavo in sadje, družini Dijak s Koprivnika za pogostitev in vsem, ki so nam omogočili, da smo preživeli res lep teden v naravi.

Pedagoginje:
Vesna Kotar, Duša Jeriha, Anica Kučič

GOSPODINJSTVO KOT INTERESNA DEJAVNOST

Ena od interesnih dejavnosti, ki potekajo v Oddelkih vzgoje in izobraževanja Jarše, je gospodinjski krožek. Z njim smo začeli preteklo šolsko leto.

Prve ure gospodinjstva so bile namenjene spoznavanju kuhinje, kuhinjskih predmetov in gospodinjskih aparatov (poimenovanje, uporaba, nevarnosti). Ker se pri kuhanju pogosto uporablja ostre ali vroče predmete, ki lahko povzročijo nezgodo, pomaga otrokom pri delu učitelj in usmerja njihovo delo.

Naslednje ure smo se najprej dogovarjali, kaj bomo delali. Zato smo v sosednjem diskontu nakupili sestavine, ki smo jih potrebovali za delo (samostojna izbira, po potrebi tehtanje, zlaganje na plačilni pult, plačevanje). Nato je sledilo praktično delo v kuhinji (poseben prostor, namenjen samo interesnim dejavnostim).

V kuhinji smo si najprej:

- umili roke, oblekli predpasnike in zaščitili lase,
- se pogovorili, kaj bomo delali - prebrali recept
- pripravili sestavine in pripomočke za delo, jih razporedili po delovni površini,
- razdelili vloge - kaj bo kdo delal (tehtanje, mešanje, vlivanje, merjenje in podobno),
- na koncu smo izdelek še okrasili, pri tem je prišla do izraza otrokova ustvarjalnost.

Sledila je priprava pogrinjka in pokušanje izdelka. Prostor smo za seboj tudi pospravili (pomili posodo, prezračili prostor, pobrisali delovne površine, pometli).

Te interesne dejavnosti so se mladostniki radi udeleževali, saj jim je bila oblika igre, v kateri je treba veliko poskušati in pokušati, kjer se vedno dogaja kaj novega, kuhinja pa je prostor, kjer se otroci družijo in uporabljajo praktično znanje (poimenujejo stvari, barve, vonjajo, štejejo, merijo, tehtajo, nalivajo itn.).

Nada Švigelj Demšar
Oddelki vzgoje in izobraževanja, Jarše

PTUJ

USTVARJALNA DELAVNICA

Medobčinsko društvo na Ptuju si prizadeva ustanoviti v okviru Sožitja – zveze društev za pomoč duševno prizadetim Slovenije varstveno-delovni center, v katerega bo vključenih približno osemnajst oseb z motnjo v duševnem razvoju. Za ustanovitev takšnega centra pa je treba zbrati kar nekaj denarja. Zato smo si v našem društvu zastavili poleg drugih oblik zbiranja denarja program kreativnih delavnic za izdelavo drobnih božično-novoletnih daril, voščilnic itn., s prodajo katerih smo pridobili nekaj denarja za opremo varstveno-delovnega centra in tako tudi sami s svojim prispevkom pomagali k uresničitvi skupnega cilja.

Tako smo imeli od oktobra v prostorih društva Na tratah 8 dvakrat na teden delavnice. Delavnice so obiskovale odrasle osebe, njihovi starši, rejniki, pa tudi bratje ali sestre. Vse skupaj je potekalo ob pomoči prostovoljk Nadje, Marije in mene, ki sem koordinatorka.

V oktobru smo naredili načrt dela, seznam sredstev, potrebnih za izdelke, nato pa smo si starši in prostovoljci razdelili naloge, kdo bo kaj prinesel. Ugotovili smo, da imamo veliko neuporabnih stvari doma v predalih, v kleteh ali pa na podstrešju. Na prvo uro delavnic so prinesli veliko za nas uporabnega materiala (semena, papir, gumbe, razne vrvice, suho cvetje itn.) in tako smo se lotili dela. Obisk v delavnicah je dokaj številčen in razveseljivo je, da se delavnic udeležujejo predvsem odrasle duševno prizadete osebe, ki niso vključene v nobeno institucionalno obliko varstva.

Z obiskom ustvarjalnih delavnic si te osebe obnavljajo spretnosti in tehnike, ki so jih že pozabile, se sproščajo čustvenih napetosti, razvijajo nove spretnosti, krepijo opazovanje in predstave, se seznanjajo z različnimi vrstami materiala, ob delu pa se sprostijo in razveselijo. Najbolj razveseljivo je, da se znova družijo z vrstniki, sklepajo nova prijateljstva, se spet počutijo pomembne in koristne.

Ni lepšega občutka, ko vidim zadovoljnega in nasmejanega človeka, saj za svoje zadovoljstvo ne potrebuje nič drugega kot toplino in naklonjenost sočloveka, ki ga razume in podpira v njegovih dejanjih!

Brigita Nojič, defektologinja

GOZD
NARAVNA IN PESTRA UČILNICA

Varovanje narave, raziskovanje, vzgoja in izobraževanje z znanjem o naravi, pragozd, šport, rekreacija, turizem in naravne znamenitosti - vse to je KOČEVSKI NARAVNI PARK. Kočevska je znana po bogatih in prelepih gozdovih. Gozd je pri nas pogosta učna tema vzgojno-izobraževalnega dela, saj je naraven življenjski prostor ter izredno zanimiva in pestra učilnica.

V tem šolskem letu sem bila vodja naravoslovnega dneva za učence nižje stopnje in oddelka vzgoje in izobraževanja. Pripravila sem ustrezen program vzgojno-izobraževalnega dela in z njim seznanila učitelje posameznih razredov. Želela sem, da bi učenci na zanimiv način in ustvarjalno opazovali, spoznavali gozd in življenje v njem. Ob tem naj bi razmišljali o pomenu ohranjanja gozdov. Seznanili naj bi se tudi z onesnaževanjem gozdov. Še pomembnejše kot znanje o naravi je oblikovanje našega odnosa do nje, kako jo bomo varovali in ohranili za prihodnje rodove.

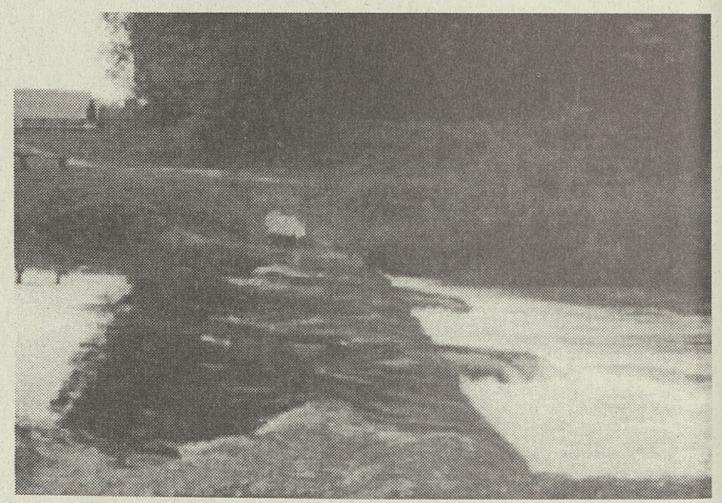

GOZDNA UČNA POT ROŽNI STUDENEC

To je prva učna pot na Kočevskem. Ogled nam je omogočil Zavod za gozdove Slovenije -Območna enota Kočevje. Simbol učne poti je sova uharica. Pospremila nas je skozi gozd. Gospod Bojan Kocjan nam je prijetno in zanimivo predstavil gozd in življenje v njem.

Pot nas je vodila od Pristave, mimo gozdne drevesnice do Rožnega studenca, skozi gozd do reke Rinže in Mrzlega studenca.

Zanimiv in prijeten počitek ob reki Rinži - Kofel pri Mahovniku

OPAZOVALI SMO:

- gozd,
- gozdna drevesa in grmovje,
- gozdna tla,
- rastline in zelišča,
- mravljišče,
- reko Rinžo,
- mlako,
- podzemeljsko jamo,
- studenec,
- log in griček.

SPOZNALI SMO, da je gozd:

- naraven in pester življenjski prostor,
- čistilec zraka,
- zadržuje in čisti vodo,
- dom gozdnih živali,
- darovalec lesa in drugih dobrin,
- primeren za oddih in rekreacijo,
- bogata naravna dediščina.

KAKO SMO ŠE SPOZNAVALI GOZD

- Pripravili smo se na ogled gozdne učne poti, spoznali gozdni bonton, se seznanili z onesnaževanjem gozdov in razmišljali, kako bi jih ohranili.
- Pregledali smo brošuro Gozdna učna pot Rožni studenec.
- Ogledali smo si videokaseti Gozdovi so naše bogastvo in Gozd je življenje.
- Iskali smo podatke v ustrezni strokovni literaturi in še poglabljali svoje znanje o gozdu.
- Izdelali smo domiselne likovne izdelke in pripravili šolsko razstavo.
- Poslušali smo predavanje o gozdu in življenju v njem z ogledom diapozitivov (Zavod za gozdove RS - Območna enota Kočevje).
- Pripravili smo šolsko anketo (učenci so zapisali misli o gozdu, vtise in doživetja z gozdne učne poti).

UTRINKI IZ ŠOLSKE ANKETE

Razmišljanje o gozdu. Misli učencev 4. b-razreda.

Gozd je lep.
Daje nam les.
Je dom gozdnih živali.
V gozdu se spočijemo in razvedrimo.
V gozdu imamo lahko piknik in se tam tudi igramo.
Nabiramo gozdne sadeže in plodove.
V gozdu lažje dihamo.

Učna doživetja z gozdne učne poti Rožni studenec

Prispevki učencev 2.-3. razreda.

Na učni poti mi je bil najbolj všeč mostiček.
Najlepši se mi je zdel slap v Mahovniku.
Sprehod skozi gozd je bil prijeten.
Zanimivo je bilo gozdarjevo pripovedovanje o gozdu.
Pritegnilo me je ogromno mravljišče.

Naš naravoslovni dan je bil ustvarjalen in pester. Veliko smo se naučili in spoznali, da je gozd naša naravna dediščina, ki jo moramo ohraniti in varovati. **GOZDOVI UMIRAJO MOLČE!**

Januša Lovšin
Osnovna šola Ljubo Šercer, Kočevje

UTRINKI S ŠOLSKE RAZSTAVE

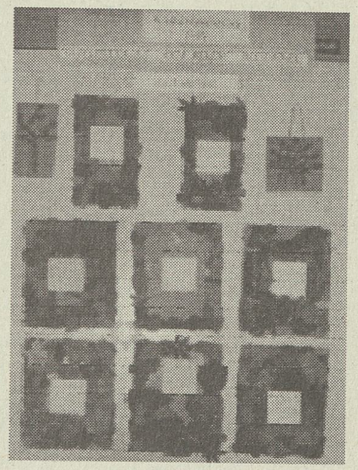

Izdelali učenci 4. b-razreda.

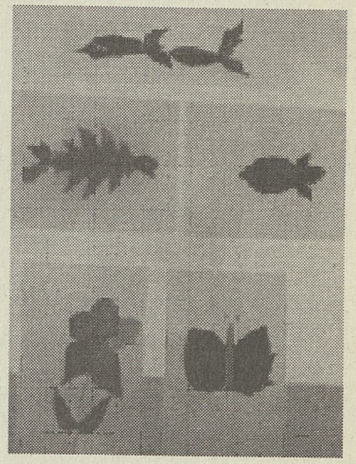

Izdelali učenci 2.-3. razreda

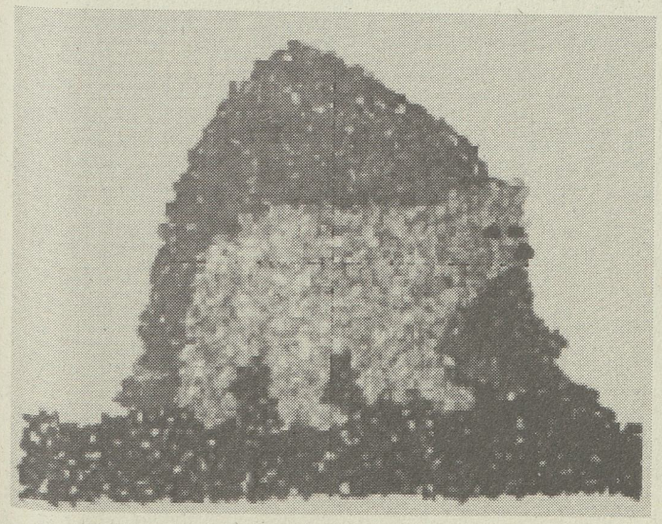

Izdelali učenci 1. razreda

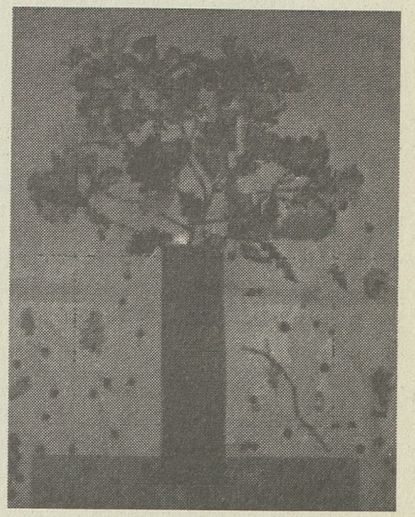

Izdelali učenci 4. a-razreda

VPRAŠALI STE - MI ODGOVARJAMO

- Kdaj olajšava pri registraciji vozila?
- Brezplačni prevoz v šolo
- Določanje nadomestila za invalidnost
- Podaljšanje roditeljskih pravic

■ VPRAŠANJE:

Uveljaviti sem hotel olajšavo, ki gre osebam z zmerno, težjo ali težko telesno ali duševno prizadetostjo pri podaljšanju prometnega dovoljenja za osebni avtomobil, pa so mi rekli, da olajšave ne morem uveljaviti, ker avto ni registriran na sinovo ime. Avto ni bil kupljen z olajšavo prometnega davka in carine in bi bil lahko upravičen vsaj do te olajšave.

■ ODGOVOR:

Pravice oziroma olajšave, ki pripadajo invalidom - v tem primeru osebam z zmerno, težjo ali težko telesno ali duševno prizadetostjo - se glasijo samo na njihovo ime, zanje pa jih uveljavljajo starši oziroma skrbniki. Že stari zakon o prometnem davku, tako kot novi zakon o davkih na motorna vozila in carinski zakon imajo določbe, da gre pravica oziroma olajšava samo neposredno invalidu.

Enako določbo ima tudi uredba o določitvi letnih povračil za uporabo cest, ki jih plačujejo uporabniki cest za cestna motorna vozila in priklopna vozila, to je, da oprostitev plačila letnega povračila za uporabo cest uveljavlja upravičenec za vozilo, ki je v njegovi lasti, oziroma to uveljavljajo zanj njegovi starši oz. skrbnik.

■ VPRAŠANJE:

Imam sina, ki je lažje prizadet. Ali ima pravico do brezplačnega prevoza v šolo?

■ ODGOVOR:

Po zakonu o osnovni šoli imajo vsi otroci s posebnimi potrebami, ki potrebujejo prilagojeno izvajanje izobraževalnih programov z dodatno strokovno pomočjo, prilagojene izobraževalne programe ali posebni program vzgoje in izobraževanja, pravico do brezplačnega prevoza ne glede na oddaljenost njihovega prebivališča od osnovne šole, če je tako določeno v odločbi o usmeritvi.

■ VPRAŠANJE:

Kdaj se bo povečalo nadomestilo za invalidnost zaradi višjih življenjskih stroškov? Kako se sploh določa oz. po kakšni osnovi?

■ ODGOVOR:

Po zakonu o družbenem varstvu duševno in telesno prizadetih oseb Skupnost socialnega skrbstva Slovenije vsako leto na podlagi ugotovljenega porasta čistega osebnega dohodka valorizira oz. uskladi nadomestilo za invalidnost in določi višino dodatka za tujo nego in pomoč.

Novi zneski nadomestila za invalidnost in dodatka za tujo nego in pomoč se izplačujejo uživalcu od 1. aprila.

VPRAŠANJE:

■ *Imam hčerko, staro 17 let, ki je težko prizadeta in je v zavodu. Ali moram vseeno podaljšati roditeljske pravice in kje to uredim?*

ODGOVOR:

■ Po zakonu o zakonski zvezi in družinskih razmerjih roditeljska pravica preneha z otrokovo polnoletnostjo, to je, ko otrok dopolni 18 let, ali če mladoletnik pred polnoletnostjo sklene zakonsko zvezo.

Če otrok zaradi telesne ali duševne prizadetosti ni sposoben sam skrbeti zase, za svoje koristi in pravice, sodišče lahko izda po predlogu staršev ali pristojnega organa občinske skupnosti socialnega skrbstva v nepravdnem postopku odločbo, da se roditeljska pravica podaljša tudi čez otrokovo polnoletnost.

Če po otrokovi polnoletnosti nimate podaljšane roditeljske pravice oziroma skrbništva, so vsi pravni posli, ki jih sklepate v otrokovem imenu, nični oziroma nezakoniti. Npr. ni možen nakup avtomobila z olajšavami, ki pripadajo invalidni osebi.

Vpeljavo postopka za podaljšanje roditeljskih pravic lahko predlagate centru za socialno delo vaše pristojne občine ali neposredno pristojnemu sodišču.

Nevenka Ljubič, pravnica

AJDOVŠČINA

Prva prispevka iz Varstveno-delovnega centra Ajdovščina. Čestitamo za pogum!

PEVSKI ZBOR

Že več let hodim v delavnice. Imamo zelo lepe prostore. Tam rišemo na svilo. Izdelujemo lepe voščilnice. Sestavljamo kemične svinčnike. Ob rojstnih dnevih pečemo pecivo. Trikrat na teden telovadimo za zdravje. Dobili smo računalnik in pridno vadimo nanj.

Moja velika želja je bila, da bi pela. Zato sem prosila, da me vzamejo k pevskemu zboru. V tistem zboru so le starejši in ni bil primeren zame. Zborovodkinja Janja se je prišla pogovorit k gospodu Romanu, ki je voditelj naših delavnic. Dogovorila sta se, da bomo imeli svoj pevski zbor. Zdaj pojem, igram flavto in se učim igrati na sintesajzer. Prvič smo nastopali na novoletni proslavi. Dirigentka Janja nas je pohvalila. Bili smo srečni in tisti dan je bil čudovit!

Marta Vidmar

POHODNIŠTVO

Lansko leto smo v našem Varstveno-delovnem centru začeli s planinskimi pohodi. Vodita nas Rezka in Mateja. Skoraj vsak mesec gremo kam. Imamo svoje planinske izkaznice in vanje pritiskamo žige. Februarja smo hodili po kraškem robu. Na pohod smo šli Boštjan, Andrejka, Katja, Matej, Marko, Uroš K. in jaz. S kombijem smo se peljali iz Ajdovščine do Črnega Kala. Tamo smo si ogledali najstarejšo kraško hišo in cerkveni zvonik, ki je nagnjen in privezan, da se ne zvrne. Potem smo začeli hoditi po kraškem robu. Od tam je lep razgled na morje. Šli smo v tri manjše jame. V njih so tudi kapniki. Prvič smo tudi plezali ob jekleni vrvi. Hodili smo štiri ure. Na koncu smo bili trudni, a zadovoljni. Rad imam take pohode!

Uroš Jelerčič (Natipkali Marta in Jožica Vidmar)

PTUJ

DOBRODELNI NASTOP

V soboto smo se zbrali ob 13. uri pred Osnovno šolo Poldeta Stražišarja. Tam smo počakali na avtobus. Zbrani smo bili: Marička, Barbara, Karmen, Nejc, Elvo, Semir, Edita, Mateja M., Mateja B., Melita, Neda, Betka in jaz. Vsi veseli smo se odpeljali, da bi pokazali, kako lepo smo se naučili plesati s pomočjo mentoric Barbare in Maričke. Vožnja je hitro minila. Na Ptuju so nas zelo lepo sprejeli. Tu je bilo že veliko plesalcev, kl so prišli tako kot mi na dobrodelni koncert, da bi zbrali denar za Varstveno-delovni center na Ptuju. Gledalcev je bilo zelo veliko. Naš nastop so pozdravili z bučnim aplavzom. To je bilo naše najlepše darilo. Veseli in malo utrujeni smo se pozno ponoči vrnili domov.

Blaž Sodja

MARIBOR

KOPANJE V MORAVSKIH TOPLICAH

Društvo Sožitje iz Maribora je organiziralo izlet s kopanjem v Moravskih toplicah. Tam nas je pričakalo sonce. Najprej smo morali počakati na blagajni kopališča, da nam je gospa Benko razdelila vstopnice in smo si lahko šli poiskat svojo garderobno omarico. Nato smo se preoblekli in pospravili svoje stvari v garderobo.

Bazeni v kopališču so nas kar sami vabili, a najprej smo si morali poiskati prostor in ležalnik, kamor smo odložili svoje brisače in kopalne plašče.

V Moravskih toplicah imajo veliko bazenov in težko je bilo izbirati, kam bi se šli najprej kopat, imajo pa tudi dva velika tobogana, ki sta zelo mega in super.

Po kosilu smo se malo odpočili, nato pa nadaljevali kopanje in vožnjo po toboganu.

Vsega lepega je enkrat konec, tako je bilo tudi z našim kopanjem. Hitro je bila ura štiri popoldne in morali smo se iti oprhat in se preobleč. Odpravili smo se proti izhodu in na avtobus, ki nas je odpeljal proti Mariboru.

Najlepše se zahvaljujem Društvu Sožitje za prijeten izlet.

Zelo se že veselim drugega kopalnega izleta v Terme Lendava.

Boštjan Verdinek

NAŠEMU DOBREMU PRIJATELJU MEKSUDINU

Bila sva si skoraj kot brata. Zelo dobro sva se razumela in bila sva navezana drug na drugega, veliko sva si zaupala. Najini mami sta bili dobri prijateljici in po njiju sva se tudi spoznala. Hitro sva se spoprijateljila in se začela skupaj igrati. Oba sva živela v istem kraju - v Zagorju ob Savi. Ko je bil majhen, je bil zdrav. Hodil je v osnovno šolo in končal prva dva razreda. Takrat sem bil jaz v šoli v Kamniku. Pri sedmih letih so ugotovili, da ima mišično distrofijo. Takrat mu je umrla tudi mama. Potem ga dolgo nisem več videl. A čutil sem, da se bova zopet nekje srečala. In sva se res, v Vipavi, na nadaljevanju šolanja. Prišla sva v 3. razred, dobro sva se učila. Meksudin pa je bil boljši, zato je preskočil 4. razred, tako da nisva bila več sošolca. Učil se je tako zelo dobro, da je bil skoraj odličen. Na svojo željo je ponavljal 8. razred, tako da sva bila zopet sošolca še eno leto.

Skupaj sva uspičila veliko vragolij. Zelo rada sva se šalila, smejala, izzivala drug drugega in seveda tudi najine sošolce. Spominjam se nekega konca tedna. Nisva mogla spati in sva se z dvigalom zapeljala v klet. Ustavila sva dvigalo in se v njem dolgo pogovarjala.

V zadnjem času pa se je Meksudinovo zdravstveno stanje iz dneva v dan slabšalo. Zelo mi je bilo hudo, ko sem ga gledal, kako je šibak. Skoraj nič ni jedel. Skrbelo me je zanj in zadnje dneve sem ga večkrat obiskal v sobi. Zelo mi je bilo hudo, ko so ga z reševalnim vozilom odpeljali v bolnišnico na intenzivno nego. Bali smo se najhujšega. Na našo veliko žalost so se slutnje uresničile. Umrl je še isti dan zvečer. Ob tej novici smo bili vsi šokirani in še danes ne verjamemo, da se ne bo več vrnil v našo skupino. Pogrešali bomo njegovo prijaznost, iskrenost, zabavnost, dobrosrčnost ... Pa še to bi rad omenil: navduševal se je nad Michaelom Schumacherjem in zbiral vse, kar je bilo v zvezi z njim. Najraje pa je poslušal skupino Backstreet boys. Zelo rad se je "pocrkljal" pri svojih vzgojiteljicah, kjer je iskal nežnost in toplino, ki jo je pogrešal, odkar ni imel več svoje mame. Meni, mojim sošolcem in našim učiteljicam bo vedno ostal v spominu kot prisrčen in vesel fant. Zelo radi smo ga imeli in veseli smo bili njegove družbe.

Nermin in drugi iz skupine
Center Janka Premrla - Vojka, Vipava

SEVNICA

ZA NAMI SO ZIMSKE POČITNICE

Imeli smo teden zimskih počitnic. Ko so se letos zimske počitnice začele, je bilo lepo sončno vreme, skoraj prava pomlad. O kakšnem sankanju, smučanju ali kepanju ni bilo ne duha ne sluha. Tako je povedala vremenarka v vremenski napovedi. V tem vremenu sem veliko pomagal očetu v vinogradu in pri raznih drugih delih. Vsak dan sem se tudi veliko učil. Odločil sem se, da bom naredil izpit za moped. Vsak ponedeljek po šoli hodim na predavanja v staro šolo v Krmelj. Zato sem ta teden počitnic izkoristil priložnost in se veliko učil iz knjige. Zdaj ko je počitnic konec, je prišla zima. Pri nas je zapadlo kar nekaj snega. Tisti, ki bodo imeli počitnice zdaj, bodo uživali v zimski idili. Morda pa bomo imeli drugo leto več sreče.

Marko, 7. razred ,Osnovna šola Ane Gale

RAVNE NA KOROŠKEM

NAŠ ODNOS DO DRUGAČNIH

Bil je navaden jesenski dan. S sošolci smo se sprehajali, ko je mimo nas prišla družina, ki je bila na zunaj drugačna od drugih družin. Videlo se je, da ata in mama nista zdrava, punčka naših let ne zna govoriti in šepa, samo najmanjša je bila videti zdrava. To se je mojim sošolcem zdelo primerno za zbadanje, zato so jih začeli oponašati in se norčevati. Pri tem sploh niso pomislili, da so dodali veliko bolečine v njihova srca. Dodali so bolečino zaradi norčevanja in njihovo stisko povečali. Nihče ni pomislil, da je lahko že jutri njegovo življenje polno žalosti in bolečin, saj lahko vsakega čez noč doleti bolezen, in da se ne bo mogel več norčevati, ker bo sam med ljudmi z vidnimi napakami. Najpomembnejšega pa se ne vidi - to je naše srce. Treba je pomagati vsakemu človeku ne glede na zunanjost, saj lepo besedo in spoštovanje potrebuje vsak.

Borut Miler, 8. a
Osnovna šola Juričevega Drejčka

MEŽICA

RAZLIČNOST JE NAŠA SKUPNA POT

Na svetu živimo različni ljudje. Razlikujemo se po telesnih značilnostih, po barvi polti, obraznih potezah, teži, višini ... in po umskih sposobnostih. Najopaznejše so telesne značilnosti. Že med "normalnimi" ljudmi so razlike. Še večje pa opazimo, če primerjamo zdrave in prizadete ljudi. Nekateri so slepi, brez prstov, brez roke ali noge itn. Te napake lahko izvirajo že od rojstva, lahko pa so posledica nesreč pri delu, v prometu, nesreč v vojski. V življenju se invalidi srečujejo z različnimi težavami, ker so večinoma vse stvari na tem svetu narejene za zdrave ljudi. Z invalidskim vozičkom se marsikje ne da peljati, ovira so stopnice, hoteli brez dvigal. Zato občudujem invalide z različnimi težavami, ki poskušajo živeti normalno življenje: hodijo v službo, imajo družino, otroke in se ne prepustijo žalosti in obupu zaradi svojih težav.

Katarina Perčič, 5.a razred

Bil sem na obisku v Zavodu v Črni na Koroškem. Tam so doma ljudje drugačni od nas. So duševno prizadeti, nekateri tudi telesno. Ob prvem stiku z njimi so se mi smilili, bil sem preplašen.

Varovanci so nam pokazali, kaj se učijo, s čim se ukvarjajo v prostem času. Pripravili so nam plesno točko. Tudi pogovarjal sem z nekaterimi. Eden od fantov je povedal, da je bil na športnih igrah v Ameriki. Mlajši otroci imajo tudi pouk, ki je prilagojen njihovim sposobnostim.

Ko sem zapuščal Zavod, sem imel čisto drugačne občutke kot ob prihodu. Ugotovil sem, da so ti ljudje tudi srečni, pa čeprav so drugačni od nas. Tega spoznanja sem bil nadvse vesel.

Jan Trdina, 5. a razred

MURSKA SOBOTA

DELAVNICE ZA MLADE ČLANE DRUŠTVA SOŽITJE

Društvo Sožitje iz Murske Sobote je organiziralo delavnice. Tudi sam sem se prijavil. Sodelovalo nas je dvanajst. Delo je potekalo v treh skupinah. Vsaka skupina je imela svojega vodjo. Pri delu smo se seznanili z delom v kuhinji, kjer smo pripravili odlično hrano: juho, meso, priloge in pecivo. Tudi mizo smo pripravili in pomili posodo. Učili smo se likanja, šivanja gumbov, a tudi telovadbe ni manjkalo. Delo v delavnicah mi je bilo všeč. Najlepše pa je bilo, ko smo vsi skupaj sedli k mizam in skupaj pojedli, kar je pripravila posamezna skupina.

Dimitrij Benkovič

Pri tovarišici Renati sem šivala gumbe, likala in zlagala brisače in predpasnike. Veliko smo se pogovarjali in učili, kako bomo doma delali in pomagali mami. V delavnicah mi je bilo lepo, veliko sem se naučila in lepo sem se imela.

Dragica Horvat

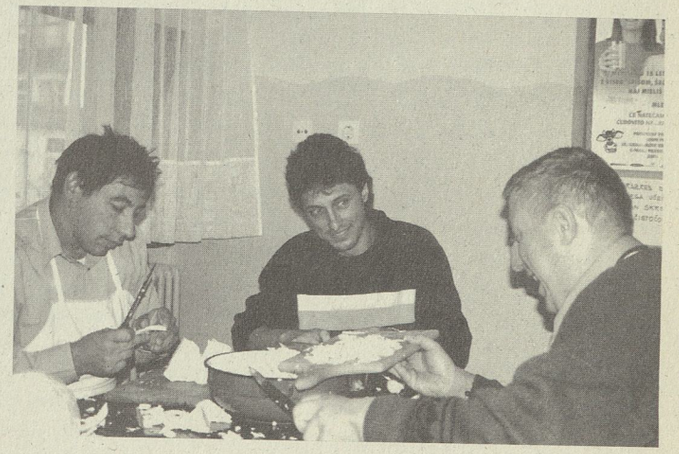

Pripravili smo tečaj o likanju. Z Andrejem sva likala majice, krpe in predpasnike za dojenčke. Na tečaju je bilo lepo. Vodila nas je gospa tovarišica Renata. Pri likanju je bilo vroče in Andrej se je opekel z likalnikom. Meni je bilo všeč na tečaju in sem se približno naučil likati. Na tečaju sem spoznal prijatelje.

Peter Horvat

V delavnici pisanja smo se naučili pisati. Napisali smo tudi želje za novo leto. Moje so, da bi bila zdrava, vesela, srečna in zadovoljna. Želim si, da bi se imela "fajn" in bi spoznala veliko prijateljev. Želim si tudi, da bi se na tečaju kuhanja veliko naučila.

Suzana Jančarič

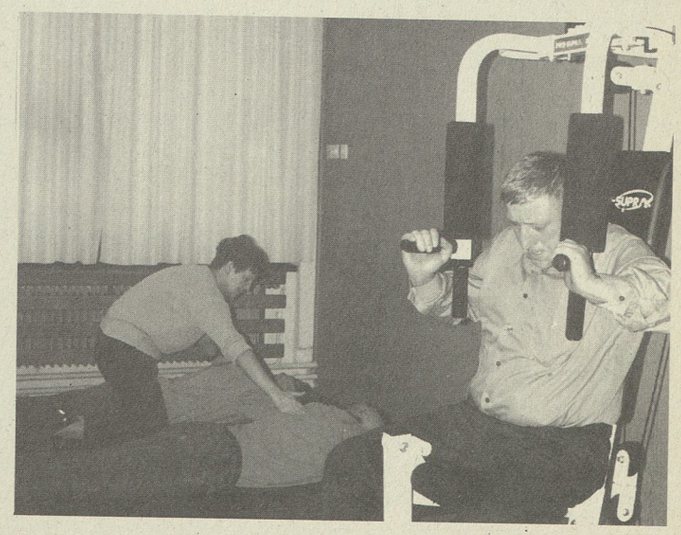

Pri telesni vadbi smo delali most. Učili smo se plavati. Krožili smo z rokami in nogami. Pravilno smo sedeli na stolu. Učili smo se, kako se pravilno hodi. Dobro smo se razgibali. To mi je bilo všeč in drugo leto bom spet šla na takšen tečaj.

Tadeja Borovnjak

RAZMIŠLJANJE O JUDU

Lepo je če judoist postane prvak in velik šampion. Toda če ne postane dober in spoštovan človek, se ni od juda naučil ničesar.

Jigoro Kano (1860-1938) - ustanovitelj modernega juda

(Nadaljevanje iz prejšnje številke.)

Za judo lahko rečemo, da ima nekaj prednosti pred drugimi športi. Tu gre predvsem za uporabnost naučenih tehnik v samoobrambne namene ter s tem povezanim občutkom boljše varnosti in pridobljene samozavesti. Skratka, ko judoist pridobi in sprejme načelo "Popusti, pa boš zmagal" za svoje, pomeni to zanj povsem nov odnos do raznih življenjskih položajev. Izbira reakcij v raznih življenjskih okoliščinah se torej človeku močno poveča, od odzivanja na povsem preproste stresne položaje pa do položajev, ki mu grozijo z uporabo sile. Še več, nasprotnikovo silo in energijo poskuša uporabiti v svojo korist.

A. Prančič (1996: 6-7) navaja primer, ko je vadba juda pripomogla k močnem izboljšanju samopodobe in premagovanju telesne ovire:

"Spominjam se mladega fanta iz Maribora. Bil je brez ene roke, a je na vsak način hotel trenirati judo. Trener mu je nesebično pomagal in v presenetljivo kratkem času je začel tekmovati in tudi zmagovati ne le na prijateljskih, ampak tudi na prvenstvenih tekmovanjih."

Pomembna so doživetja, stanja, vloge posameznika v položajih, v katere ga postavlja proces dogajanja športne dejavnosti. To so stanja, ko posameznik doživlja uspehe, vzpone in padce.

Judo ni samo šport, v katerem je najpomembnejše osvajanje zmag in medalj. Po eni strani je to kultura neke dežele in šeg, vezanih nanjo, ter medčloveških odnosov, ki iz nje izhajajo. Najpomembnejša vrednota je spoštovanje človeka in odnosov, ki temeljijo na enakopravnosti. Seveda se to nanaša tudi na sprejemanje drugačnosti.

Ko stopimo v vadbeni prostor (dojo) in oblečeni v kimono pozdravimo, smo si vsi enaki. Pri pozdravu se umirimo in posvetimo vadbi. Vsakdanje skrbi pustimo zunaj. Med vadbo juda vlada tišina, kajti le tako sta naš um in telo prisotna. Judo je proces, ki človeka celostno aktivira na vseh njegovih področjih delovanja. Torej se lahko vsakdo odloči, da postane judoist in ostane to vse življenje. Nekdo bo postal vrhunski tekmovalec in nosilec medalj z največjih tekmovanj. Nekdo drug si bo judo izbral za slog življenja. V bistvu dojemanja juda se ne bosta v ničemer razlikovala. Zato bi bilo na tem mestu vprašanje primernosti juda za osebe s posebnimi potrebami odveč.

KAJ PA VARNOST?

Dejstvo je, da sodi judo med kompleksnejše športe in je, gledano v kontekstu oseb s posebnimi potrebami, nekoliko zahtevnejši. Seveda je varnost športnikov na prvem mestu. Nobenih dokazov ni, da bi bil judo nevarnejši od drugih športov s kontaktom (nogomet, rokomet, košarka itn.). Seveda pa so pravila za judo deloma prirejena. Že samo ime, ki ga uporabljajo v Evropi "safety judo", nam pove, da je najpomembnejša varnost. Tako so prepovedani tile prijemi:

- prijem okoli vratu (povečana možnost poškodbe),
- požrtvovalni meti (to so meti, pri katerih se tekmovalec, ki met izvaja, prvi vrže na tla in s svojo težo oziroma rotacijo vrže nasprotnika), ker je tu kontrola tekmovalca, ki met izvaja, slabša in je s tem večja možnost poškodb,
- davljenja,
- vzvodi.

Zelo pomembno je tudi, da se tekmovalci po sposobnostih razdelijo med sebi enake. Podobno kot razvrstitev po prijavljenem rezultatu v specialni olimpijadi. Drugi pomemben dejavnik pa je razvrstitev po teži in seveda po spolu.

Za samo izpeljavo tekmovanja, predvsem zaradi varnosti, seveda pa tudi zaradi enakih možnosti za dosego rezultata, je zelo pomembna vadba, ki je praviloma pred vsakim tekmovanjem. Na tej vadbi skupina vaditeljev določi tekmovalne skupine ter se pomeri s posameznimi tekmovalci, ki morda izstopajo iz določene skupine.

Tako tekmovalci, ki imajo težave z ravnotežjem, ki si morajo pri normalni hoji pomagati s pripomočki, tekmujejo tako, da začnejo boj "s kolen". Enako velja za tekmovalce, ki v stoječem položaju težko nadzirajo svoje gibanje in seveda (kar je še zahtevnejše) nasprotnikovo gibanje. Skratka, teži se k čim večjemu nadzoru in s tem seveda tudi varnosti.

Po pripovedovanju glavnega koordinatorja Bena Van der Enga so imeli lani na Nizozemskem od 1400 bojev le dve poškodbi, ki sta zahtevali resnejšo zdravstveno obravnavo (zvin komolca, zvin kolena).

V tekmovalnem delu seminarja je vse navzoče navdušil enainsedemdesetletni tekmovalec, oseba z Downovim sindromom in mojster juda, ki je prepričljivo zmagal v svoji kategoriji in požel simpatije vse publike v dvorani. Zanimivo je bilo doživeti vadbo z omenjenimi osebami, ki je potekala teden dni pred tekmovanjem in smo se je udeleževali tudi vaditelji. Vsi vaditelji smo bili navdušeni nad občutkom za boj, prostor in čutenje partnerja, ki so ga pokazale osebe s posebnimi potrebami. Sam sem imel priložnost vaditi s fantom, ki je ob svoji prizadetosti imel še drugo težavo – bil je slep. Vendar ga vse to ni oviralo pri tem, da ne bi zelo dobro izvajal tehnike v parterju (kontrola telesa, kontrola partnerja, obračanje, "iskanje težišča" itn.).

Ob osebah z motnjo v duševnem oziroma telesnem razvoju je bilo veliko tekmovalcev slepih ali na vozičkih ter s kombiniranimi motnjami. Tako so na primer slepi osebi spremljevalci le pomagali do nasprotnika. Po prijemu pa sta nato ob sodnikovih navodilih sama nadaljevala boj.

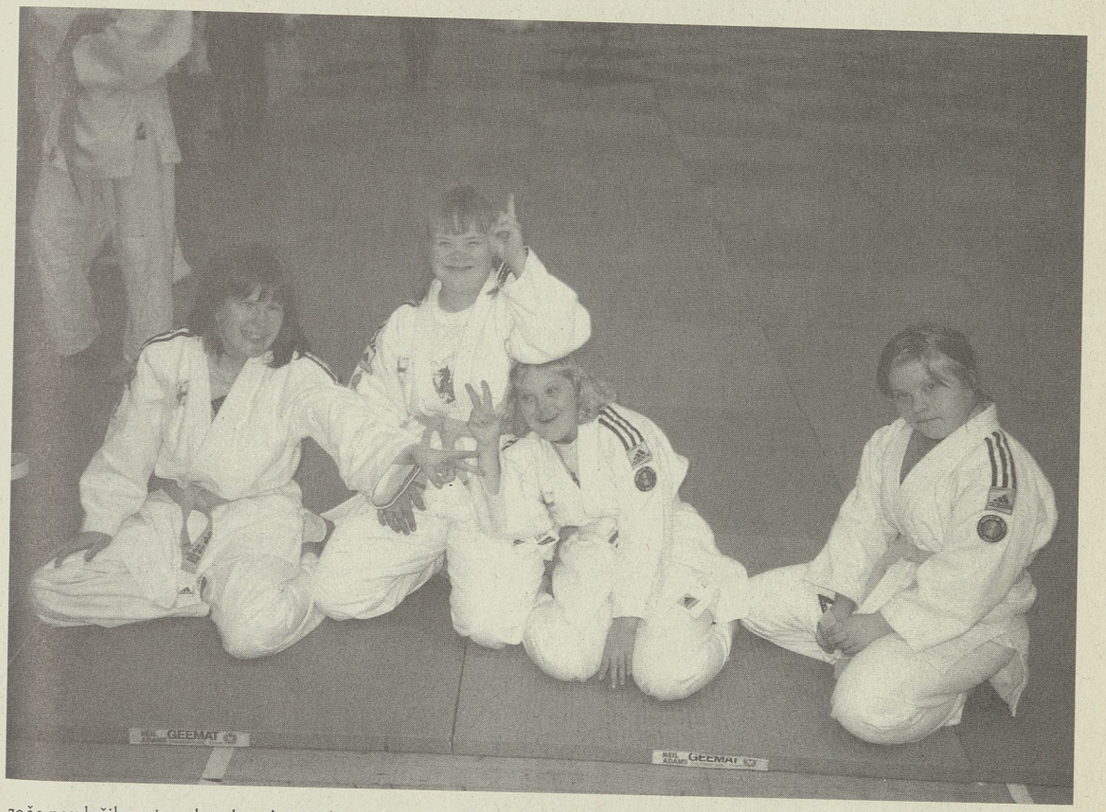

KAKO NAPREJ?

Na Obali se osebe s posebnimi potrebami že sedmo sezono ukvarjajo z judom. Že drugo leto je judo tudi del obnovitvene rehabilitacije Zveze društev za cerebralno paralizo, v kateri se je z judom seznanilo že okoli sto petdeset oseb s posebnimi potrebami. V ustanavljanju je še ena sekcija v Kopru. Ob koncu bi se želel zahvaliti vsem, ki so nam omogočili sodelovanje na seminarju: Centru za usposabljanje Elvira Vatovec, Strunjan, Zvezi društev za cerebralno paralizo, Skladu Silva ter gradbenemu podjetje Geoit, d. o. o., za denarno podporo. Hvala tudi gospodu Marjanu Lačnu iz Specialne olimpijade Slovenije.

Tomo Dadič, diplomirani socialni delavec,
Center za usposabljanje Elvira Vatovec,
Strunjan

LITERATURA:

1. *Frankl, V. E. (1994). Volja do smisla. Celje: Mohorjeva družba.*
2. *Goffman, E., prevod Božič, D. (1991). Stigma. Ljubljana: Časopis za kritiko znanosti 138/139, letnik XIX.*
3. *Musek, J. (1982). Osebnost. Ljubljana: Dopisna delavska univerza Univerzum.*
4. *Prančič, A. (1996). Judo kot sredstvo in cilj. Ljubljana: Slovenski judo, 3.*
5. *Šugman. B. L. (1994). Socialno [illegible] delo. Ljubljana: Socialno delo. 33, 4.*

DEJAVNOSTI PLANINSKE SEKCIJE SOŽITJA - MARIBOR V LETU 2000

Planinska sekcija pri Medobčinskem društvu Sožitje je tudi v letu 2000 uspešno delovala. Število članov se še vedno povečuje. Tudi največji optimisti niso pričakovali tolikšnega odziva. Prav množičnost ter zadovoljstvo članov dokazujeta, da je bila odločitev o ustanovitvi planinske sekcije pravilna. Druženje v naravi, zabava, smeh, neposrednost so vrednote, ki nas na izletih bogatijo. Sicer pa organizacija planinskih izletov za otroke s posebnimi potrebami in njihove starše pomeni prevzeti tudi odgovornost za številne udeležence, kar pa ni lahka naloga. Porok, da bodo udeleženci izleta zadovoljni in da bo potekal brez težav, je samo skrbna priprava in dobra organizacija. Mladostniki, ki jim je izlet namenjen, imajo namreč različne težave, na katere je treba računati. Organizator pa mora računati tudi na to, da so izleti v malo bolj oddaljene kraje vedno dražji. Mnogi naši člani izhajajo iz revnejših družin, zato jim je nujno treba tudi denarno pomagati. To nam uspeva tako, da pridobimo sponzorje in s tem zagotovimo cenejše prevoze, prehrano itn. Ugotavljamo, da ni še nihče od naših članov ni ostal doma zaradi finančne stiske. Upamo, da nam bo to uspevalo tudi v letu 2001. V letu 2000 smo se udeležili tehle izletov:

BOČ
15. 4. 2000

Na izlet nas je šlo dvainsedemdeset članov. Vlak nas je popeljal proti Poljčanam, kjer nas je že čakal turistični avtobus. Petnajst članov se je od vznožja Boča odpravilo po lepi gozdni poti peš, drugi, manj gibljivi, pa so se peljali z avtobusom do koče pod Bočem. Nekaj jih je šlo še na vrh Boča, drugi pa so šli na daljši sprehod v prelepo okolico. Za kosilo smo imeli okusen golaž, nato pa smo še spili čaj ter se posladkali s pecivom, ki ga je doma spekla udeleženka izleta. V bližini koče so se pripravljali motoristi veterani na hitrostno dirko.

Precej članov se je odpravilo v dolino do železniške postaje peš. Med sestopom smo vedrili pred hlevom, polnim goveda. Drugi so se odpeljali z avtobusom v dolino.

POHORJE
20. 5. 2000

Zbirališče je bilo kot vedno pri spodnji postaji gondolske žičnice. Vreme je bilo zelo slabo - močno je deževalo. Kljub temu se nas je zbralo petindvajset udeležencev. Vožnja z gondolsko žičnico je trajala dvajset minut. Ker dež ni ponehal, se je del udeležencev odpravil v planinsko kočo ob gondolski žičnici. Nekaj najpogumnejših se je kljub dežju odpravilo do Pajkovega doma, kjer nas je oskrbnik pogostil s črničevcem ter kruhom z domačo zaseko. Po prihodu v planinsko kočo so bili vsi udeleženci postreženi z enolončnico, sladico, sokom in pecivom, ki ga ob takšnih priložnostih pripravijo nekateri starši. Kljub slabemu vremenu smo bili vsi zadovoljni, saj smo se družili in prijetno zabavali.

VELIKA PLANINA
9. 8. 2000

Za izlet na Veliko planino je bilo med člani veliko zanimanja. V Trubarjevi ulici, od koder je bil odhod, se je zbralo več kot petdeset naših članov. Tam sta nas že čakala turistični avtobus in kombi. Na poti skozi Celje in Kamnik smo se dvakrat ustavili na kavici ter okoli desete ure prispeli do spodnje postaje žičnice na Veliko planino. Po treh vožnjah z nihalko smo se v prečudovitem sončnem vremenu vsi podali do gostišča Zeleni rob. Tu je bila končna postojanka za vse tiste, ki teže hodijo. Drugi smo se po krajšem počitku odpravili naprej, in sicer do približno uro oddaljenega doma Planinskega društva Domžale. Vso pot smo imeli čudovit razgled na pašnike z živino in planšarske koče. Po vrnitvi v gostišče nas je pričakala okusna enolončnica. Kar nekako težko smo se podali v dolino ter se okoli pete ure popoldan odpravili proti domu.

RIBNIŠKA KOČA
24. 9. 2000

Tudi za ta izlet se je zanimalo veliko članov. Zaradi velikega števila udeležencev smo morali poleg avtobusa naročiti še kombi. Po nekoliko daljši vožnji skozi dravsko dolino smo se ustavili v planinski koči Pesnik, kjer so nam postregli s kavo in čajem. Čakala nas je tudi velika košara češenj, ki jih je prinesel eden od staršev. Kot je na naših izletih v navadi, se je skupina, ki zmore daljšo hojo, odpravila peš, drugi pa so nadaljevali vožnjo z avtobusom. Naš cilj je bila Ribniška koča, Črno jezero ter Črni vrh. Na poti do Ribniške koče smo lahko uživali v čudovitem pogledu na gozdne jase, obronke Pohorja ter celotno dravsko dolino.

Vso pot smo nabirali različne travniške rože in zeli, ki jih je na tem delu Pohorja v obilju. Lepo vreme in čudovita okolica sta nas tako pritegnila, da smo se kar težko odpravili domov.

POHORJE
14. 10. 2000

Pod Pohorjem nas je pričakalo deževno vreme. Odpravili smo se do t. i. trikotne jase in se nato spustili po smučarskem poligonu v dolino. Ustavili smo se v hotelu Arena ter se nato odpravili v lovsko kočo, kjer so nas pričakali predstavniki lovcev. Pripovedovali so nam o življenju živali v pohorskih gozdovih. Po zanimivem predavanju so nas lovci presenetili z okusnim srnjim golažem. Tudi za glasbo je bilo poskrbljeno. Harmonikarja sta nas zabavala do poznih popoldanskih ur.

KONEC PLANINSKE SEZONE
18. 11. 2000

Za konec planinske sezone smo načrtovali pohod na Urban ter nato kosilo na kmečkem turizmu Brunček. Žal nam je tokrat zagodlo vreme. Močan dež nam je preprečil pohod na Urban. Kljub slabemu vremenu so se ob tej priložnosti zbrali skoraj vsi člani planinske sekcije. Po obilnem kosilu nam je predsednik planinske sekcije podal okvirni načrt izletov v letu 2001. Tudi tokrat ni manjkalo glasbe in plesa.

Naš planinski pozdrav,
SO – SO - SOŽITJE!

Rudi Lešnik
predsednik planinske sekcije
Sožitja - Maribor

FOTOUTRINEK IZ NARAVE

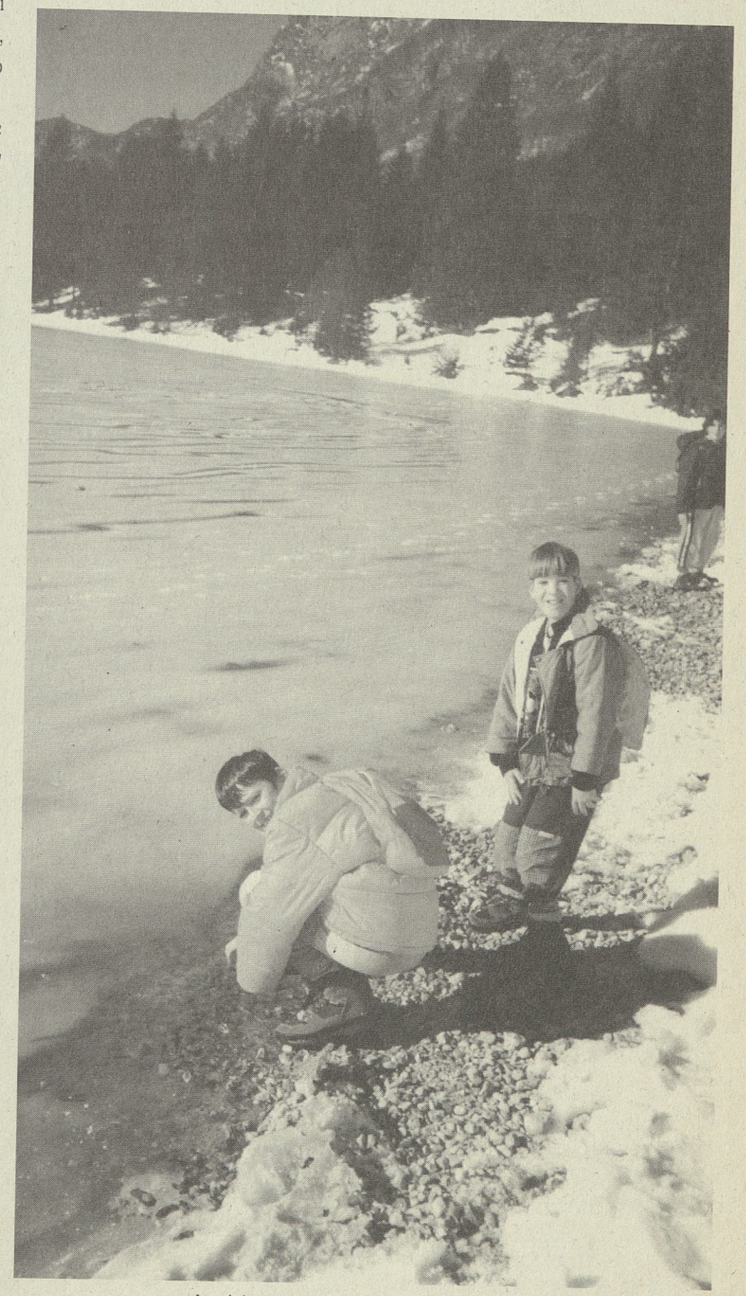

Invalidni otroci iz Vipave po zasneženi poti okrog Bohinjskega jezera

Dovolite mi zmagati,
toda, če ne morem zmagati,
mi dovolite,
naj pogumno poskusim.

Specialna Olimpiada
Slovenije

Samova 9/II, Ljubljana, telefon: 01 43 69 750

Uradne ure
Specialne olimpijade Slovenije
so vsako sredo
od 10. do 12. ure.

INFO 2000

PREGLED DOGODKOV SPECIALNE OLIMPIJADE SLOVENIJE

22.–27. januar 2000: 2. **ZIMSKE IGRE SPECIALNE OLIMPIJADE AVSTRIJE**

Poleg devetih domačih ekip je nastopilo še 14 tujih reprezentanc, med njimi v alpskem smučanju in smučarskem teku tudi 7 tekmovalcev Specialne olimpijade Slovenije pod vodstvom vaditeljev Roka Dolinška ter Silvestra Polca. Med 1300 tekmovalci, ki so se merili v alpskem smučanju, smučarskem teku, talnem hokeju, umetnostnem drsanju in hitrostnem drsanju, so slovenski tekmovalci v posameznih disciplinah po skupinah dosegli dve prvi mesti, tri druga in dve tretji ter še nekaj uvrstitev do sedmega mesta. Štafeta pa je v svoji skupini osvojila drugo mesto.

3. februar 2000: **TURNIR V SMUČARSKEM TEKU IN NORDIJSKEM DRSENJU, Črna**

Na Pristavi v Črni je Center za usposabljanje, delo in varstvo Črna na Koroškem pripravil turnir v smučarskem teku in nordijskem drsenju, ki se ga je udeležilo 84 tekmovalk in tekmovalcev iz 13 VDC-jev in centrov za usposabljanje. Tekmovali so v štirih disciplinah, in sicer v nordijskem drsenju ter tekih na 100, 1000 in 3000 metrov. Samo tekmovanje je potekalo v zelo lepem vremenu in prijetnem ozračju. Po končanem tekmovanju so vsi tekmovalci odšli na kosilo v Hotel Krnes, nato pa so se veselo zavrteli v Kulturnem domu Črna.

16. februar 2000: **TURNIR V ALPSKEM SMUČANJU SOS, Maribor**

Tekmovanje, ki ga je organizirala Osnovna šola Gustava Šiliha iz Maribora, je potekalo na Arehu na Pohorju, 144 tekmovalcev pa se je pomerilo v drsenju ter veleslalomih za začetnike, lažjem in težjem veleslalomu. Predvsem zaradi časovne stiske in pa tudi zaradi načete proge so tekmovalci odpeljali le kvalifikacijski tek in nato namesto dveh samo enega. Oba izpeljana teka sta v seštevku štela kot končni rezultat. Po koncu tekmovanj je sledilo kosilo, nato pa zabava, na kateri je podelila medalje nekdanja smučarka olimpijka Katja Koren.

Marec 2000: **Konferenca pred Svetovnimi zimskimi igrami SO 2001 na Aljaski**

Kot pred vsakimi svetovnimi igrami specialne olimpijade so organizatorji tudi tokrat leto dni pred naslednjimi igrami (Svetovne zimske igre specialne olimpijade v Anchoragu na Aljaski od 4. do 11. marca 2001) pripravili petdnevno konferenco, katere se je v imenu slovenske delegacije udeležil predsednik SOS Marijan Lačen, ki bo na igrah tudi vodja delegacije. Predstavljeni so bili organizacija iger in objekti, na katerih bodo potekala tekmovanja. Vse je potekalo po načrtih, zato je gospod Lačen na razglednico, ki je prišla na naslov Specialne olimpijade Slovenije, zapisal, da upa, da bodo tudi igre tako dobro organizirane, kakor kažejo priprave nanje.

5. april 2000: **SEMINAR PRIPRAVA ŠPORTNIKOV SOS**

Seminarja, ki je potekal v hotelu Bellevue v Ljubljani, se je udeležilo 45 športnih mentorjev, dr. Rajko Vute je predstavil: šport invalidov (zgodovina in razvoj, odnos normalne populacije do invalidov, zastopanost športnikov invalidov in športnih prireditev v medijih, razmere za vadbo in športna tekmovanja športnikov invalidov, paraolimpijske igre – vključitev športnikov z motnjo v duševnem in telesnem razvoju) je predstavil dr. Rajko Vute. Borut Pistotnik je predstavil motoriko v povezavi s tekmovalci specialne olimpijade, ta pa je zajemala značilnosti in vadbo moči, hitrosti, vzdržljivosti, gibljivosti ter koordinacije. Ilija Radoš, kondicijski vaditelj, je predstavil kondicijsko pripravo športnikov z motnjo v duševnem in telesnem razvoju ter specialne metode vadbe, pri čemer so bile posebej poudarjene metode in sredstva za doseganje višje ravni motivacije za doseganje boljših rezultatov v trenažnem procesu in na tekmovanjih. Predstavljen je bil tudi priročnik Kondicijska priprava športnikov z motnjo v duševnem in telesnem razvoju. Ob koncu je potekal prikaz kondicijske vadbe s skupino 12 športnikov, varovancev VDC Tončke Hočevar iz Ljubljane. Izvajali so dva sklopa vaj, za izboljšanje motoričnih sposobnosti ter za sprostitev in raztezanje (stretching). Dr. Rajko Vute je namesto honorarja trem udeležencem seminarja podaril svojo knjigo Šport invalidov.

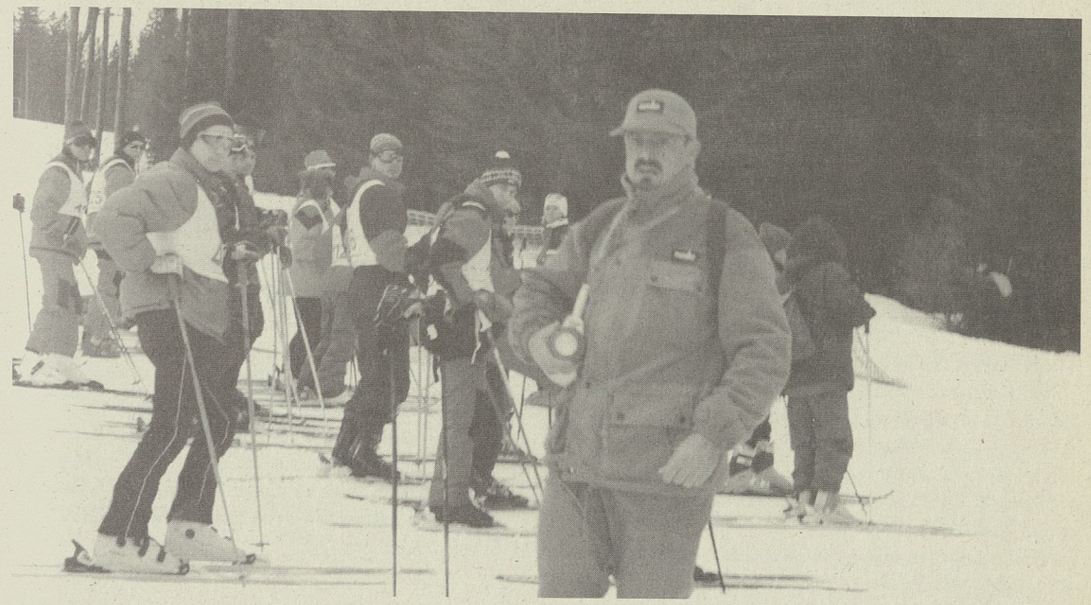

Priprave na Specialno olimpijado.

6. maj 2000: **7. REGIJSKE IGRE CELJSKO-KOROŠKE REGIJE, Velenje**

Zgledno jih je pripravil Center za vzgojo, izobraževanje in usposabljanje Ježek Velenje. "6. maja je prišel težko pričakovani dan. S strahom smo ga pričakovali, ampak izteklo se je dobro, vsaj po zadovoljstvu vseh udeležencev sodeč," so zapisali organizatorji v končni kroniki. Iger se je udeležilo 134 tekmovalcev iz 11 centrov, nastopili pa so v atletiki, košarki in namiznem tenisu. Zaradi optimalnih razmer in izredno dobre pripravljenosti specialnih olimpijcev so bila dovoljeni tudi odkloni za več kot 20 odstotkov od prijavljenega rezultata. Popoldanski del so tekmovalci, spremljevalci, organizatorji in prostovoljci preživeli v restavraciji Jezero ob Velenjskem jezeru.

10. maj 2000: **7. REGIJSKE IGRE SOS PRIMORSKE REGIJE, Dutovlje**

Potekale so v organizaciji Socialno-varstvenega zavoda Dutovlje na športnem igrišču Srednje šole in Osnovne šole v Sežani. Iger se je udeležilo 14 ekip z 227 tekmovalci v 12 športnih disciplinah. Športno tekmovanje je potekalo v izredno tekmovalnem in športnem duhu, sodelovanje učiteljev, profesorjev in samih dijakov pa je pripomoglo k še prijetnejšemu ozračju. Po končanem tekmovanju so za zabavo poskrbeli vedno zabavni Čuki, ki so prijetno razpoloženje podaljšali še v pozno popoldne.

12. maj 2000: **7. REGIJSKE IGRE SOS DOLENJSKO–LJUBLJANSKE REGIJE**

Pripravila sta jih VDC Krško–Leskovec ter Osnovna šola dr. Mi-ha-jla Rastoharja Krško. Igre je spremljala maskota veverica, s katero so želeli pokazati odnos do narave. Sodelovalo je 195 tekmovalcev s 56 spremljevalci iz 19 ekip, ki so tekmovali v treh športih (atletiki, košarki in namiznem tenisu). Medalje je podeljeval tudi znani brežiški atlet Jure Rovan.

13. maj 2000: **7. REGIJSKE IGRE SOS GORENJSKE REGIJE, Radovljica**

Sožitje Radovljica, Bled, Bohinj in Osnovna šola Antona Janše iz Radovljice so pripravili igre za gorenjsko regijo, katerih se je udeležilo 185 tekmovalcev iz 8 ekip, tekmovali pa so v treh športih: atletiki, košarki (elementi) in namiznem tenisu (elementi in igra). Podeljenih je bilo 36 kompletov medalj in pokala za štafetni tek. Medalje pa so podeljevali trije državni reprezentanti: veslavec Luka Špik, košarkarica Sabina Felc in hokejist Boris Kunčič. Po tekmovanju sta bila na vrsti kosilo in zabava v avtokampu Šobec. Igre so bile dobro pripravljene in izpeljane, medijsko odmevne in tudi dobro obiskane, kakor je v poročilu zapisala vodja gorenjske regije Tea Beton. Zastavo je prevzelo Sožitje Mengeš.

19. maj 2000: **7. REGIJSKE IGRE SOS MARIBORSKO–POMURSKE REGIJE, Maribor**

Potekale so v vojašnici generala Maistra v Mariboru, prijavljenih je bilo 254 tekmovalcev iz 14 ekip, igre pa je organiziral Varstveno-delovni center Polž ob izdatni pomoči pokrovitelja, Slovenske vojske – vojašnice generala Maistra. Tekmovanja so potekala v treh športih: namiznem tenisu, košarki in atletiki. Žal je slabo vreme preprečilo tekmovanje v atletiki, za katera je bila prijavljena večina tekmovalcev.

Tega ni nihče pričakoval in žal ni bilo dovolj niti medalj za udeležbo, ki bi jih lahko podelili. V košarki so tekmovali Varstveno-delovni center Mravlja iz Lenarta, Varstveno-delovni center Polž Maribor in ekipa Osnovne šole Gustava Šiliha Maribor. Tekmovanje je potekalo nemoteno, prav tako tudi turnir v namiznem tenisu. Zelo prijetno družabno srečanje je bilo organizirano v kinodvorani vojašnice generala Maistra. Nastopila sta skupina Power dancers ter duet dvojčic Vesna in Vlasta.

27. maj–4. junij 2000: 3. **EVROPSKE IGRE SPECIALNE OLIMPIJADE, Groningen**

Iger v nizozemskem Groningenu se je udeležilo več kot 1800 športnikov iz 51 evropskih držav, med njimi tudi slovenska ekipa z 31 tekmovalci in 12 spremljevalci. Slovenski tekmovalci so bili nadvse uspešni, saj so skupno osvojili kar 23 medalj, od tega 8 zlatih, 7 srebrnih in 8 bronastih. Najuspešnejši so bili atleti z 11 medaljami, plavalci so jih osvojili 7, kolesarja pa 4. Odmeven je bil tudi uspeh v ekipnem športu, kjer so slovenski košarkarji osvojili zlato medaljo v svoji skupini oziroma za Latvijo in Grčijo bronasto medaljo v absolutni razvrstitvi. Brez odličij so ostali v namiznoteniškem taboru in nogometaši. Najuspešnejši so bili z dvema zlatima in eno srebrno medaljo: atleti Karli Krajnc ter plavalca Janja Blaževič in Blaž Kužnik. Tudi to druženje specialnih olimpijcev pod motom "Let's win together! – Zmagajmo skupaj!" je potrdilo idejo specialnoolimpijskega gibanja: resno športno udejstvovanje oseb z motnjo v duševnem razvoju, njihovo druženje ter bogata doživetja, ki plemenitijo njihova doživetja. Svojevrsten spektakel je bila tudi sklepna slovesnost, ko je več kot 10 tisoč ljudi zapelo himno Zmagajmo skupaj, častni predsednik SO Servent Shriver pa je dodal: "Vi, specialni olimpijci, ste zgled plemenitosti in poštenja."

16.-18. junij 2000: 10. **DRŽAVNE POLETNE IGRE SOS, Črna na Koroškem**

Po desetih letih, ko je bil Center za usposabljanje, delo in varstvo Črna na Koroškem prireditelj prvih državnih iger SOS, so se igre spet vrnile na Koroško. "V teh letih se je zgodilo toliko lepega, toliko pozitivnih sprememb v korist oseb z motnjo v duševnem razvoju, da smo vsi skupaj lahko zelo zadovoljni in predvsem ponosni," je ob slovesnem odprtju dejal predsednik SOS Marijan Lačen. "V želji razvijanja svojega poslanstva si je SOS postavila naslednji moto: V Sloveniji ne sme biti nobene osebe z motnjo v duševnem razvoju, ki si želi aktivnega, športnega življenja, da ji tega ne bi omogočili. To pomeni, da bomo resnično zmagovali in zmagali skupaj."

Slavnostno odprtje so popestrili Pidži, Natalija Verboten in Irena Vrčkovnik ter plesni par in navijaška skupina Čenče. Predstavljena je bila tudi maskota, škrat "perkmanglc", ter premierno himna SOS Tisoče ljudi. V dveh tekmovalnih dneh je 200 tekmovalcev iz 52 ekip nastopilo v atletiki, plavanju, kolesarstvu, namiznem tenisu, košarki, nogometu in balinanju, v čudovitem sončnem vremenu pa je bilo na atletskem štadionu na Ravnah podeljenih okoli 75 kompletov medalj. Poleg športnih tekmovanj so potekale tudi delavnice, kjer je bilo mogoče koristiti usluge friziranja, masaž, ličenja, tekmovalci so se učili fotografiranja ali pa so igrali namizne igre. Sobotno popoldne sta popestrila veselo druženje in rajanje v Kulturnem domu v Črni, kjer je tekmovalce obiskala prva dama Slovenije Štefka Kučan. Za konec so vsi tekmovalci zapeli skupaj s koroškim pevcem Milanom Kamnikom in obljubili, da jih bo pot še kdaj pripeljala na Koroško.

3. oktober 2000: **ŠPORTNE IGRE ZA OTROKE Z NAJTEŽJIMI MOTNJAMI (MATP), Vipava**

Center Janka Premrla Vojka iz Vipave je na podlagi dosedanjih izkušenj v tednu otroka pripravil t. i. vadbeni dan MATP (Motor Activities Training Program) za otroke z najtežjo motnjo v duševnem razvoju. Udeležilo se ga je 34 oseb z zmerno motnjo v duševnem razvoju ali s kombinirami motnjami do petnajstega leta starosti, ki se glede na naravo motnje ne morejo udeleževati uradnih tekmovanj SOS. Dan mine v prijetnem razpoloženju, zato se na 12. seji IO SOS dne 30. 11. 2000 MATP sprejme v program SOS.

21. oktober 2000: 3. **KOŠARKARSKI TURNIR SOS, Celje**

Turnirja na Osnovni šoli Glazija se je udeležilo 144 tekmovalcev, razdeljenih v 22 ekip, spremljalo pa jih je 46 spremljevalcev. Tekmovanje je bilo izpeljano na treh lokacijah, in sicer v tehle disciplinah: individualne spretnosti košarke (fantje, dekleta), moštvene spretnosti košarke ter košarkarska igra 5 : 5 (fantje), v kateri je sodelovalo 9 ekip. Tekmovanju je sledila podelitev odličij, ki se je nadaljevala v druženje s plesom ob zvokih ansambla. O dogodku so obširno poročali tudi mediji.

25. november 2000: 3. **TURNIR V NAMIZNEM TENISU SOS, Domžale**

Tekmovalo je 71 tekmovalcev (47 moških in 24 žensk), med njimi tudi 2 športnika na invalidskih vozičkih. Tekmovali so v igri posamezno ter mešanih parih na 13 mizah. Pri organizaciji je sodelovalo več kot 30 volonterjev, ves kolektiv Osnovne šole Roje ter 32 njihovih otrok. Podeljeno je bilo 11 kompletov medalj in 39 medalj za udeležbo, podeljevala pa sta jih znana atletinja Brigita Bukovec in Ljubo Miličevič. Navzoči so bili tudi številni občinski funkcionarji, k sodelovanju pa so pritegnili mnoge sponzorje, donatorje in dobrotnike iz širše okolice. Za družabni del je poskrbel ansambel Borisa Razpotnika, pozno popoldne pa je bilo popestreno še s presenečenjem za tekmovalce, ki so jim na izbiro ponudili številna darilca.

Marec–november: **NOGOMETNA LIGA SOS**

V ligi je sodelovalo 8 ekip (Črna na Koroškem, Maribor, Murska Sobota, Zagorje, Črnomelj, Koper, Krško in Novo Mesto), ki so bile razdeljene na vzhodni in zahodni del. Turnirji so bili v Črnomlju in Kopru za zahodni del (zmagalo je Krško), v Mariboru in Murski Soboti za vzhodni (zmagala je Črna), finale pa je bilo odigrano v Črni na Koroškem. Udeležilo se ga je 7 moštev s 66 tekmovalci. Prvo mesto je osvojil CUDV Črna pred Krškim in Polžem iz Maribora. Kot ugotavlja vodja lige Matjaž Bar[illegible], je bila dobro izpeljana, tekme pa so bile odigrane po pravilih UEFE in S[illegible]EE. Vsi tekmovalci so z dobro in borbeno igro pokazali, da redno vadijo. Še posebno pohvalno je, da ni bila dodeljena niti ena disciplinska kazen. Pokazalo se je, da je treba spremeniti sistem tekmovanja, saj so moštva z vzhoda neprimerno močnejša od ekip z zahoda. V prihodnje bo treba več sodelovati tudi z Nogometno zvezo Slovenije, predvsem na področju sojenja in izobraževanja.

IZBOR UDELEŽENK IN UDELEŽENCEV ZA SVETOVNE ZIMSKE IGRE SO NA ALJASKI:

Na 10. redni seji IO SOS dne 26. 6. 2000 so na podlagi razpisanih kriterijev izbrani udeleženci in udeleženke Svetovnih zimskih iger na Aljaski od [illegible] do 11. marca 2001. Slovensko delegacijo bo sestavljalo 8 fantov in 8 d[illegible]klet, od tega 8 v alpskem smučanju ter 8 v smučarskem teku. Tekmovalce spremlja 6 vaditeljev in 2 delegata, skupno šteje delegacija 24 članov.

KOMISIJA ZA PRIZNANJA SPECIALNE OLIMPIJADE SLOVENIJE:

[illegible]e v letu 2000 podelila 5 plaket posameznikom in ustanovam (Tea Bet[illegible]n, Janko Praprotnik, Ljubo Miličevič, Center Ig in VDC Golovec), prav tako pa tudi vsem tistim, ki so na Svetovnih letnih igrah specialne olimpijade v Severni Karolini prejeli zlate medalje (Danica Kranjc, Andrej Rauh, Drago Jančič, Milan Fašing, Janez Pernek, Aleš Sobočan, Tea Medved, Slavko Kovač, Bojan Grut in Helena Stojkovič). Pet plaket je bilo podeljeno tudi njihovim vaditeljem. Podeljenih je bilo tudi 10 priznanj, 5 za doseženo drugo oziroma tretje mesto v Severni Karolini (Mario Grbac, Dijana Mamuza, Andreja Bitenc, Marija Razboršek in Denis Kresnik), druga pa posameznikom in ustanovam (Osnovna šola Roje, CUDV Črna, Bronka Mulec in Željko Seferovič). Priznanja so prejeli tudi trije vaditelji Silvester Polc, Vanja Čeh in Borut Blaznik.

HIMNA SPECIALNE OLIMPIJADE:

V letu 2000 je bila premierno predstavljena himna Specialne olimpijade Tisoče ljudi, za katero so poskrbeli sami znani slovenski pevci: Irena Vrčkovnik, Maja Sopolšek, Simon Gorišek, Sanja Mlinar in Natalija Verboten. Za prevod in priredbo besedila sta poskrbela Andrej in Darja Fišer ter Samo Pučnik. Darja Fišer je bila tudi organizatorka in idejna voditeljica celotnega projekta. Himna je na zgoščenkah pri vseh članicah Specialne olimpijade in se bo uporabljala na tekmovanjih specialne olimpijade na območni in državni ravni. "Tisoče ljudi nam da ljubezen, pogum, tisoče ljudi to res skrbi, tisoče ljudi si zvezd tako želi, po tem srčno hrepeni."

7. SVETOVNE ZIMSKE IGRE SPECIALNE OLIMPIJADE ALJASKA 2001

ENE SMUČKE, ŠTIRI MEDALJE

Letošnje zimske igre Specialne olimpijade so potekale od 4. do 11. marca v Anchorageu na Aljaski, pod enotnim sloganom "PROUD TO PLAY". Na tekmovanjih in drugih spremljevalnih prireditvah se je družilo 1750 športnikov iz 79 držav sveta, ki so nastopali v šestih športih: alpskem smučanju, smučarskem teku, talnem hokeju, deskanju na snegu ter umetnostnem in hitrostnem drsanju. Poleg tekmovanj, ki so potekala na različnih lokacijah v samem mestu in njegovi okolici (alpsko smučanje na čudovitem gorskem smučišču Alyeske Resort, smučarski tek pa v parku Kincaid), so organizatorji pripravili tudi pestro dogajanje v olimpijskem mestu, s t. i. programom zdravih športnikov, kjer so številni dobili očala in druge pripomočke, tu so potekale tudi razne delavnice, v katerih so si lahko športniki spekli pecivo, spoznavali so kulturo Aljaske ali pa se družili s slavnimi osebnostmi. Med njimi je bil seveda najbolj oblegan Arnold Schwarzenegger, ki že nekaj let sodeluje s specialno olimpijado, športniki pa so se srečali tudi z miss Amerike.

Iger Specialne olimpijade se je udeležila tudi 16-članska slovenska delegacija, ki se tudi to pot ni izneverila tradiciji osvajanja medalj na največjem tekmovanju specialnih olimpijcev. Končna bera 16 tekmovalcev (8 jih je nastopilo v alpskem smučanju, 8 pa v smučarskem teku) je 22 medalj, od tega 6 zlatih ter po 8 srebrnih in bronastih. Od tega so jih alpinci osvojili 12, tekači pa 10. V alpskem smučanju so zlate medalje osvojili Helena Ocvirk, ki je z dvema medaljama (poleg zlate v smuku še srebrna v veleslalomu) najuspešnejša slovenska specialna olimpijka, z zlatom pa so se okitili še Darinka Zemljak in Pavel Kubale v slalomu ter Benjamin Jakopec in Bojana Lavrenčič v smuku. Slednja je dobila še bronasto medaljo v veleslalomu. Janja Pavlinek je bila druga v slalomu ter tretja v veleslalomu. Aljaž

☞

Uspešna Slovenska delegacija na Aljaski:

16 tekmovalcev je osvojilo 22 medalj, od tega 6 zlatih, 8 srebrnih in 8 bronastih. Najuspešnejša posameznika sta bila alpska smučarka Helena Ocvirk z dvema medaljama (zlata v smuku in srebrna v veleslalomu) ter smučar tekač Albin Šenveter s tremi medaljami (zlata na 7,5 km, srebrna na 10 km in bronasta v štafeti 4 x 1 km).

Kovač je bil dvakrat tretji (veleslalom in slalom), Andrej Tkalčič pa je osvojil bronasto medaljo v slalomu. Trenersko vodstvo alpskega smučanja so sestavljali glavni trener Ljubo Miličevič ter Tanja Princes, Leon Štemberger in Zvonka Zajko.

Med smučarji tekači je zlato medaljo osvojil Albin Šenveter na 7,5 km in je s tremi medaljami (srebrna na 10 km in bronasta v štafeti 4 x 1 km) najuspešnejši slovenski športnik na letošnjih zimskih igrah. Tri medalje je osvojil tudi Atif Mulič, dve srebrni (1 km in 500 m) ter bronasto v štafeti. Monika Pliberšek je bila dvakrat druga (100 in 50 m), dve medalji pa ima še Slavko Ovsenik (srebrno na 1 km in bronasto v štafeti). Enkrat so stopili na zmagovalni oder Vesna Potočnik na drugo stopničko v teku na 500 metrov, Vida Flis na tretjo v teku na 50 metrov, Zlatko Hojnik pa skupaj s sotekmovalci na tretjo stopničko v štafeti 4 x 1 km. Manj sreče je imela Bernarda Pušnik, ki je bila kar dvakrat le za las ob medaljo na 4. mestu. Trenersko vodstvo smučarskega teka so sestavljali glavni trener Silvo Polc ter Ivanka Vidovič in Tea Beton.

Vodja slovenske delegacije na Svetovnih zimskih igrah Specialne olimpijade v Anchorageu je bil predsednik Specialne olimpijade Slovenije Marijan Lačen. Medtem ko je bilo odprtje v pravem slogu Aljaske, saj so olimpijski ogenj, ogenj upanja, pripeljali z vprego vlečnih psov, nato pa so se na odru zvrstila številna imena domačega glasbenega življenja, je potekal sklepni večer že popolnoma v irskem slogu, z irskimi tradicionalnimi plesi in glasbo. Naslednje svetovne poletne igre specialne olimpijade bodo namreč leta 2003 v Dublinu na Irskem, kar bo veliko priznanje za evropsko specialno olimpijado, saj bodo poletne igre prvič zunaj Amerike.

Slovensko delegacijo so tudi to pot na svetovnih igrah podprli Zveza Sožitje, Zveza za šport invalidov ter generalni sponzor Specialne olimpijade Slovenije SAS Slovenija.

Besedilo in fotografija: Urška Andrejc

NAŠ ZBORNIK
LETO 2001, LETNIK 34, ŠTEVILKA 3

SOŽITJE

ZVEZA DRUŠTEV ZA POMOČ DUŠEVNO PRIZADETIM SLOVENIJE

LIKOVNO IZRAŽANJE

NAŠ ZBORNIK
LETO 33 - ŠT. 3/2001
SLO ISSN 0350-655 X
udk 376,3

Zbornik izdaja:
Sožitje - zveza društev za pomoč duševno prizadetim Slovenije,
Ljubljana, Samova 9,
Telefon: 01/43 69 750
Faks: 01/43 62 406
E-mail: info@zveza-sozitje.si

Izhaja šestkrat letno

Založnik:
FORMA 1, d.o.o., Moravče

Založniški svet:
Venče Ambrožič, Hermina Bavčar, Tanja Černe, Zoran Grom, Jelka Kovač, prof. dr. Anton Kotar, Viktor Kužnik, Viktorija Matekelj, Marija Uratnik

Uredniški odbor:
Milan Hafnar, prof. dr. Anton Kotar, Darinka Marolt, dr. Jana Šelih, Tilčka Šuman, Tereza Žerdin

Glavna urednica:
Tereza Žerdin
Odgovorni urednik:
prof. dr. Anton Kotar

Lektoriranje: Vlasta Kunej
Oblikovanje: Franci Mulec

Tisk:
FORMA 1 d.o.o.
Samova 9, Ljubljana
Tel./faks: 01/43 69 724

Celoletna naročnina znaša:
3.700 SIT, za ustanove 8.400 SIT.
Naročnino poravnajte na naslov:
Forma 1, d.o.o.
Vrhpolje 56, 1251 Moravče.
Številka žiro računa je:
50120-601-6137 Agencija za plačilni promet Domžale.

Fotografij in rokopisov ne vračamo. Gradivo za naslednjo številko mora biti v uredništvu najkasneje do 5. v mesecu pred izidom!

Slika na naslovni strani:
Ustvarjanje v svetu barv.

VSEBINA

UVODNIK 1

LIKOVNO IZRAŽANJE

Mag. Tonka Tacol
Razvijanje ustvarjalnosti in likovnoizraznih zmožnosti učencev 2

Mija Kemperle, spec. pedagoginja
Likovna ustvarjalnost v oddelkih vzgoje in izobraževanja 5

Ivan Plesec
Likovna ustvarjanje v Centru za usposabljanje Črna na Koroškem 9

Aleš Vrlinič
Grafično oblikovanje 11

ODSTIRAMO PROBLEME

Marjan Lačen
Vsi drugačni, vsi različni - vsi enako šolajoči 12

Janko Praprotnik
Od preskusa delovnih sposobnosti in zmožnosti do zaposlovanja oseb z lažjo motnjo v duševnem razvoju v črni na Koroškem 14

Lilijana Tomažič
Razmišljanje o prihodnosti mladostnikov v Centru J. Premrla Vojka 16

IZ NAŠIH DRUŠTEV IN USTANOV 17

IZ PRAKSE ZA PRAKSO 24

PISALI STE NAM 31

ŠPORT IN REKREACIJA 32

SUMMARY

Visual art is one of the basic and most commonly encountered ways of expressing themselves for the persons with disabilities. Their teachers and mentors have a unique chance to further develop and enhance this creativity. Paintings and sculptures is the most common way of introducing individuals with disabilities to the community.

The future of adolescents and young adults after their education is completed, is often insecure. The professionals from the centers in Vipava and Črna na Koroškem are writing about their solution to these types of problems.

Strechable fabric can be transformed into a learning tool. How? The report from Celje explains.

LIKOVNO IZRAŽANJE

Vsak otročiček začne, ko ugotovi, da pisala puščajo sled na papirju, mizi ali zidu, vztrajno segati po svinčniku, barvici ali kakršnemkoli pisalu. Pomembno je, da je nekaj nastalo, temu lahko rečemo edino čačke. Znano je, da je najpreprostejše in prvo izražanje čečkanje, ki pa se postopoma spreminja in dobiva oblike različnih predmetov, ki jih otrok pozna. Vse to se pojavlja tudi pri otrocih z motnjami v duševnem razvoju z večjim ali manjšim časovnim zamikom, pri nekaterih pa se seveda ne pojavi nikoli. Pri tem udejstvovanju otroka seveda spodbujamo tako, da mu dajemo velike papirje in debelejše svinčnike – barvnike, flomastre, sploh pisala, ki so mehka in puščajo živo sled.

K likovnemu izražanju pa sodi tudi delo z različnimi materiali, ne samo z barvniki in voščenkami itn. Otrok zelo rad oblikuje s testom, plastelinom in glino, ki pa se je starši in učitelji ogibajo, da ne bi otroci delovne površine in predvsem sebe umazali. Menim, da je to narobe, saj tako oblikovanje otroka zelo veseli in kaj kmalu zna z valjanjem narediti kačo (paličico), iz nje pa oblikuje znane predmete iz okolice. Vse načine likovnega izražanja moramo izpeljevati postopno, pri tem moramo otroka spodbujati in mu pomagati.

Ker imamo strokovnjake, ki poznajo otrokovo likovno izrazno moč, bi dodal le še tole: otrok se ob likovnem izražanju sprosti, umsko in gibalno razvija, svojega izdelka pa se razveseli, kar je tudi zelo pomembno. Otrokovih izdelkov ne smemo uničiti.

Prof. dr. Anton Kotar

RAZVIJANJE USTVARJALNOSTI IN LIKOVNOIZRAZNIH ZMOŽNOSTI UČENCEV

Likovni pedagogi vedno in povsod poudarjamo vlogo in pomen likovne vzgoje za oblikovanje učenčeve osebnosti. Pravimo, da je likovna vzgoja učinkovito sredstvo za razvoj zmožnosti opazovanja, predstavljanja, likovnega spomina in domišljije vsakega učenca. In to tistega, ki z lahkoto prehaja z ene razvojne stopnje na drugo (psihično in fizično razvitega učenca), in tudi tistega, pri katerem se pojavlja kakršnakoli motnja v razvoju s pomanjkanjem samozavesti. Likovni pedagog lahko ob upoštevanju stopnje in posebnosti motenosti učencev prav z likovno dejavnostjo razvija tudi njihovo močno voljo do doseganja uspehov pri delu, voljo do potrditve, pravilen odnos do svojega dela, vztrajnost in utrjuje samozavest.

Izhodišče za pravilno izvajanje učnega procesa likovne vzgoje je okvirni učni načrt za posamezne skupine učencev s posebnimi potrebami. Ti učni načrti morajo biti zasnovani tako, da vsebujejo tista likovna področja – npr. risanje, slikanje, kiparstvo, prostorsko oblikovanje, grafiko, ki dajejo učencu najboljše možnosti za kar največji likovni razvoj. Zdajšnji učni načrti so v skladu s prenovo osnovne šole potrebni temeljite prenove, kajti nekateri so se v zadnjih letih spreminjali brez sodelovanja ustreznih strokovnjakov s področja likovne pedagogike in didaktike.

Likovne naloge, ki jih učitelj oblikuje iz vsebin posameznih likovnih področij v učnem načrtu, morajo biti zasnovane tako, da njihovo reševanje temelji na učenčevem specifičnem občutenju stvari in pojavov v naravi in okolju. Učitelj mora namreč vsakemu učencu omogočiti čustveno in fizično doživljati naravo, da jo bo lahko v okviru svojih zmožnosti zaznal likovno, pri tem začutil moč barv, linij, ploskev, teles in vse to prenesel v svoje vsakdanje življenje. Do spoznanj bo prišel z dotikom, tipom, lahko samo z vidom, s sluhom, pa tudi z vonjem in okusom. Zato mora učitelj vsakega učenca motivirati, usmerjati, da bo občutljiv in bo lahko v skladu s svojimi zmožnostmi čim samostojneje odkrival likovne posebnosti ter jih povezoval z likovnimi izrazili. Da bo, kolikor je le mogoče, samostojno odkrival likovno-izrazne motive v naravi in okolju ter jih uporabljal za likovno izpoved z ustreznimi likovnimi materiali in orodji. Predstavljena likovna naloga mora učencu dajati možnosti, da svoja doživetja povezuje z govornimi, gibalnimi, vidnimi in s tipnimi izkušnjami, jih tudi medsebojno povezuje in se likovno izrazi.

Kako naj učitelj organizira učni proces likovne vzgoje-? Likovno dejavnost naj kar najbolj prilagaja posameznemu učencu. To pomeni, da v okviru učenčeve zmožnosti razvija individualno zmožnost doživljanja in izražanja čustev, obvladovanja likovnih pojmov in osnovnih tehničnih spretnosti, občutljivosti za likovne materiale, hkrati pa tudi za kritično dojemanje svojih likovnih del in stvaritev umetnikov. Vsak učenec se tako pri likovni dejavnosti duševno, umsko, telesno, čustveno in socialno razvija, zato je likovna dejavnost močno vzgojno-izobraževalna disciplina.

Učitelj se mora temeljito pripraviti na vzgojno-izobraževalni proces likovne vzgoje. Venomer si mora prizadevati, da vsak učenec doseže uspeh, pa čeprav zelo skromen. Učence mora dobro poznati, poznati mora njihove težave in posebnosti. Stalno mora slediti njihovemu likovnemu razvoju, truditi se mora razumeti njihove zmožnosti doživljanja, opazovanja, čutenja, predstavljivosti, spomina, likovne domišljije in likovnega mišljenja in morebitne motnje v njihovem razvoju. Za uspešen potek učnega procesa izbira učitelj tiste oblike in metode dela, ki v danem trenutku najbolj ustrezajo posebnostim posameznega učenca ali skupine učencev. Z izbranimi oblikami in metodami dela pospešuje zmožnosti razumevanja temeljnih likovnih pojmov, zmožnosti ravnanja z različnimi likovnimi materiali in orodji. Ob tem razvija učitelj pri učencih pozitivna čustva, samozavest in ustvarjalnost. V vsem učnem procesu mora voditi učenca skladno z njegovimi individualnimi potrebami. Ne sme zanemariti individualnega izražanja, značajske lastnosti učencev – individualne posebnosti, ki vplivajo na likovni izraz. Pozoren mora biti na vse, kar učenec že zmore, kar že obvlada. Vsakega učenca mora obravnavati individualno tako pri izbiri likovnega področja, likovnega problema kot tudi pri likovnih materialih in orodjih pa tudi pri motivih, ki jih bo učenec upodabljal. Učitelj mora vnaprej predvideti, ali bo učenec zmogel rešiti likovno nalogo, kaj bo z njo pridobil (razvil), kako bo ob njegovi smotrni pomoči lahko napredoval. Pri tem je učitelju v veliko pomoč poznavanje likovnih načel, še posebno načela skladnosti z učenčevim psihomotoričnim razvojem, načela postopnosti, kontinuiranosti, nazornosti in likovnosti. Nujno mora poznati tudi značilnosti risarskega in slikarskega razvoja, pa razvoj zmožnosti oblikovanja kiparskega in arhitekturnega prostora na posamezni učenčevi razvojni stopnji. Tako bo lahko razumel morebitno zaostajanje v likovnem razvoju, nagnjenost k posameznim področjem likovnega izražanja, željo po uporabi likovnih materialov in tudi izraznih sredstev ipd.

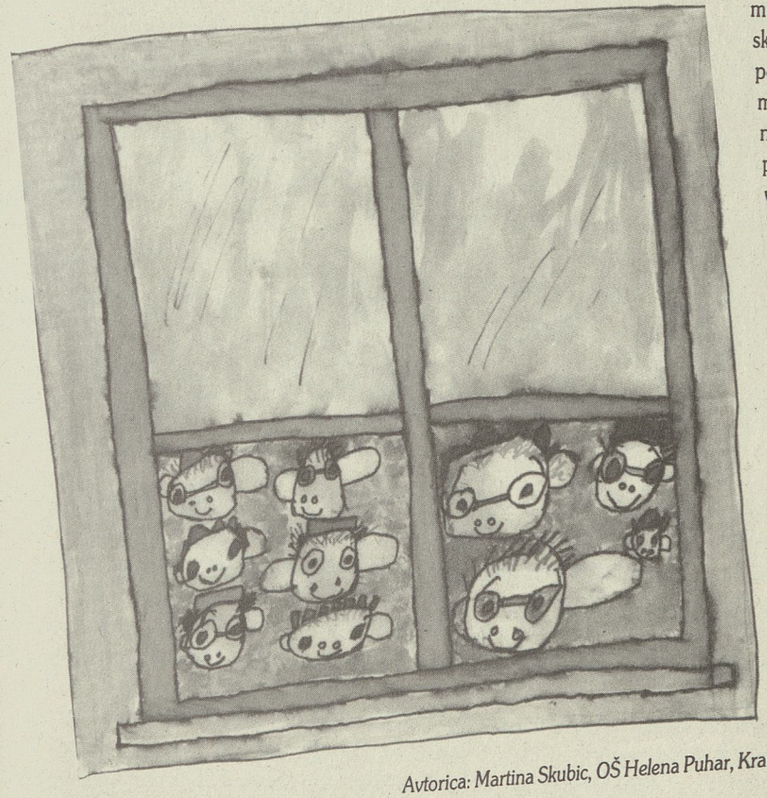

Avtorica: Martina Skubic, OŠ Helena Puhar, Kranj

Poleg nazorno oblikovane likovne naloge, izbire ustreznih metod in oblik dela, mora biti učitelj posebno pozoren na izvajanje učne ure po učnih korakih. Torej na nazorno, postopno in večkratno podajanje likovnih pojmov, ustrezno ponavljanje prikaza ravnanja z likovnimi materiali in orodji, na ustrezen pogovor o likovnem motivu, zadosten čas za reševanje likovne naloge, pa tudi za analizo nastalih likovnih izdelkov ob sodelovanju vseh učencev. Učitelj mora v posameznih učnih korakih ustrezno sproščati učence, odpravljati neprijetna čustvena stanja, poskrbeti mora za dobre, spodbudne odnose v skupini. Smotrno mora razsojati tudi o pomembnosti podajanja likovnih pojmov, o tem, ali je likovna tehnika ustrezna, ali je primarnega ali sekundarnega pomena, pri vsem tem pa izhaja iz individualnega likovnega razvoja učenca. Tudi likovni motiv mora izbirati v skladu z likovnimi hotenji učenca, njegovimi spoznanji, željami, zmožnostjo dojemanja in likovnega izražanja. Da učitelj čim bolj vzbudi predstavo o motivu pri učencih, ga izbere iz njihovega doživljajskega sveta – okolja, v katerem živijo, iz tega, kar poznajo, kar jim je blizu, kar lahko občutijo in doživijo. Pred začetkom upodabljanja motiva se učitelj z učenci pogovarja o likovnem motivu in s tem poskrbi tudi za razgibanost domišljije, likovnega spomina, pa če je še tako skromen.

V likovnem izražanju učencev s posebnimi potrebami mora biti učiteljev cilj predvsem, da razvije njihovo ustvarjalnost, iznajdljivost, vztrajnost, samostojnost. Zato naj vsakemu učencu pusti dovolj svobode v skladu z njegovimi zmožnostmi. To pomeni, da lahko vsak učenec vidi in čuti po svoje, razmišlja s svojo likovno logiko in se izraža individualno. Učiteljeva naloga je le, da mu prebudi radovednost in zanimanje za likovne pojme (če to zmore) ter likovne materiale in orodja, pri tem ga pouči o ravnanju z njimi, vendar pri delu z njimi sodeluje le izjemoma, spodbudi veselje za likovno izražanje ter potrjuje njegovo uspešnost s pohvalo. Učitelj si mora prizade-

Avtorica: Saša Borštnar, OŠ Helena Puhar, Kranj

vati, da se bo učenec spontano likovno izražal. Od njega ne bo zahteval, da se prilagaja njegovim zahtevam in pričakovanjem o oblikah upodobljenih podob. Zaradi prisile se učenec oddalji od svojega videnja, želje, domišljije, samozavesti, to pa so pogoji za ustvarjalno likovno izražanje.

Vsako poseganje, ki negativno vpliva na učenčevo spontano likovno izražanje, je napačno, usmerjeno je proti osebnostnemu razvoju in individualnosti likovnega izražanja. Učitelj zavira učenčevo ustvarjalnost s pretiranimi posegi v njegovo neposredno likovno izražanje v prepričanju, da učenec pač ne zmore, da potrebuje neposredno pomoč – s popravljanjem narisanih podob, natančnim poslikavanjem barvnih ploskev, pripravljanjem polizdelkov, ki jih učenec samo sestavlja ali dopolnjuje, itn. Pri individualni pomoči mora biti učitelj previden, oceniti mora, kdaj in kako učencu pomaga pri oblikovanju izdelka. Učenec mora čim samostojneje začeti in dokončati likovno delo, da bo "likovno čisto" in izid njegovega dela, prizadevnosti. Učitelj se mora zavedati, da je vsak učenec (pa čeprav z minimalnimi likovnimi zmožnostmi) le učenec, ki mora ob likovni dejavnosti zadostiti potrebi po telesni in duševni sprostitvi. Njegov likovni izdelek mora izžarevati njegovo idejo, mora ohraniti njegov izraz.

Kako pravilno vzgajati in izobraževati učenca, ne da bi mu učitelj okrnil ali preprečil njegovo ustvarjalnost, mora postati vsesplošni cilj pri organiziranju in izpeljavi učnega procesa likovne vzgoje. S spretno načrtovanimi cilji, pravo izbiro metod, oblik dela, nazornih učnih sredstev in primernih likovnih materialov in orodij (kar kaže tudi učiteljevo strokovno usposobljenost, njegovo ustvarjalnost in pripravljenost za bogato in ustvarjalno delo), približa učitelj učencu likovno izražanje in ga spremeni v igro, uživanje.

Uspešno doseženi cilji so učitelju znani takoj po končanem likovnem izražanju. Zelo pomembno je, da si vzame čas in z učenci ovrednoti nastala likovna dela. Ovrednoti jih po oblikovanih merilih, ki izhajajo iz načrtovanih ciljev. Zapis opažanj (ocena) v opisni, besedni ali številčni obliki je izid vrednotenja. Temelji na učenčevem delu, njegovi prizadevnosti in napredku, nikakor pa ne samo na učenčevih likovnih zmožnostih (nadarjenosti). Zapisana ocena za dosežek mora biti za učenca spodbuda za nadaljnje delo, za učitelja potrditev uspešnosti lastnega dela, poleg tega pa tudi kazalnik uspešnega ali manj uspešnega učenčevega razvoja – pridobljenih spretnosti, navad pa tudi znanja.

Mag. Tonka Tacol
asistentka za likovno didaktiko
Univerza v Ljubljani,
Pedagoška fakulteta v Ljubljani

LIKOVNA USTVARJALNOST

V ODDELKIH VZGOJE IN IZOBRAŽEVANJA

I. UVOD

Likovna vzgoja pomembno vpliva na razvoj učenčeve osebnosti, povezuje duševno in telesno delo, razvija duševne sposobnosti, ročne spretnosti, ostri opazovanje, predstavljanje. Pri zmerno duševno prizadetih učencih je opaziti primanjkljaj prav na teh področjih, zlasti pri predstavljanju in opazovanju.

Likovna vzgoja se mora povezovati z drugimi področji usposabljanja. V njih lahko učitelj najde naloge, v katerih se bo učenec lahko likovno izražal. To je odvisno od doživljanja učenčevega opazovanja, ročnih spretnosti, uporabe materialov.

Pri vzgoji in izobraževanju zmerno duševno prizadetih učencev mora učitelj potek dela prilagoditi njihovim sposobnostim, vendar se kljub temu lahko izvirno likovno izražajo. Spoznavajo nove postopke likovnih tehnik, materiale in orodja. Ob pravilnih usmeritvah in zadostni motivaciji ima lahko likovna vzgoja pomemben delež pri oblikovanju učenčeve pozitivne samopodobe. V polni meri se lahko pokaže njegova ustvarjalnost ob svobodni uporabi barv in materialov. Zelo pomembno je, da učenec pri delu doživlja uspehe.

Učitelj mora učenca obravnavati individualno. Upoštevati mora njegove sposobnosti opazovanja, pomnjenje, domišljijo, ročne spretnosti. Pri delu naj upošteva načelo postopnosti. Skozi postopnost bo učitelj razumel specifično likovno izražanje učenca. Lahko bo opazil prehitevanje ali zaostajanje v razvoju. Le-to se kaže v izražanju (izvirnost, detajli), v uporabi materialov in orodij.

Pred izpeljavo vsake likovne naloge je treba postopno in nazorno večkrat ponoviti potek dela. Ob tem bo učenec začutil, da bo nalogo lahko opravil. Delo bo zaradi tega sprostitev in igra. Drugače bo čutil notranje stiske in neuspeh je neogiben. Učitelj bo izbral tudi motive glede na individualni razvoj posameznega učenca. Motiv je vse, kar vidimo okrog sebe ali kar si predstavljamo v domišljiji. Nanaša se lahko na ljudi, živali in predmete, naravo. Pomembno je, da je motiv za učence čim zanimivejši. Učitelj mora učence tudi pravilno motivirati in navdušiti za delo. Pred začetkom dela se mora z njimi pogovoriti o motivu: v njihovi domišljiji mora dobiti čim večjo in natančnejšo sliko. Na podlagi tega bo nastal izviren in neponovljiv izdelek.

Cilj likovnega izražanja je namreč razviti pri učencih ustvarjalnost, iznajdljivost in samostojnost. To pa bo učitelj dosegel, če bo učencem omogočil svobodo. Vsakdo vidi na svoj način in razmišlja po svoje, nekdo je radoveden bolj, drugi manj. Učenčevo izražanje je povsem individualno. Ob delu mora dobiti občutek, da je uspešen. Zato učitelj ne sme skopariti s pohvalami.

Uspešno delo učencev je odvisno od pravilnega učiteljevega prijema, s katerim učencem pomaga odkrivati oblike, pojave, barve, in jih pravilno vključevati v likovno izražanje. Prizadeva naj si, da se učenci spontano likovno izražajo. Zato jim ne bo vsiljeval svojih zahtev, kajti tedaj se ne bi izražali svobodno; oddaljili se bodo od svojih videnj, želja in domišljije.

Dokler je učenec pri ustvarjanju svoboden, je delo igra in sproščanje. Ko je izbrana motivika dokončana, je treba nastale izdelke postaviti na ogled.

Noben izdelek ne dobi slabe ocene, kajti zavedamo se, da je vsak izdelek nekaj najboljšega, kar je učencu v danem trenutku uspelo ustvariti. Zanimiv je tudi odnos učenca do njegovega izdelka in do izdelka njegovega sošolca. Prav slednji pa je tudi kazalnik njegovega osebnostnega razvoja.

II. RISANJE IN SLIKANJE

Pojem ustvarjalnosti je širok in omogoča paleto dejavnosti: od risanja, slikanja, oblikovanja gline, dela s papirjem do slikanja na steklo, les, svilo, blago ... Tehnike dela poskušamo razvijati do te mere, da je motivika končnega izdelka prepoznavna, barvno usklajena in estetsko zanimiva.

Vsakdo lahko riše in slika. Človek lahko riše kjerkoli: doma, v šoli, v parku, na sprehodu. Slika je lahko majhna, v velikosti risalnega lista ali velikega plakata.

To pomeni, da lahko slikamo in rišemo povsem ljubiteljsko, iz našega notranjega

navdiha in potrebe. To lahko delajo otroci, umetniki ali duševno prizadeti ljudje. Nekaterih tehnik se je treba najprej naučiti. Po tem, kako posamezniki obvladajo razne tehnike in kako uporabljajo svojo domišljijo, se ljudje pri slikanju in risanju razlikujejo.

Vsi ljudje imamo željo po nečem lepem. Toda že prvi korak na poti k lepemu nam zastane pred papirjem. Ne obupajmo! Vsaka risba nam kaj sporoča. Tako otroško čečkanje, slikarjevo tihožitje kot risba duševno prizadetega otroka.

Akvarel:

Potrebujemo malo debelejši papir, vodene barve, čopiče, vodo, lončke. Akvarel lahko naredimo na več načinov: preprosto z vodenimi barvami in vodo na moker ali suh papir. Zmočimo risbo, narisano z barvnimi flomastri. Bele barve ne uporabljamo!

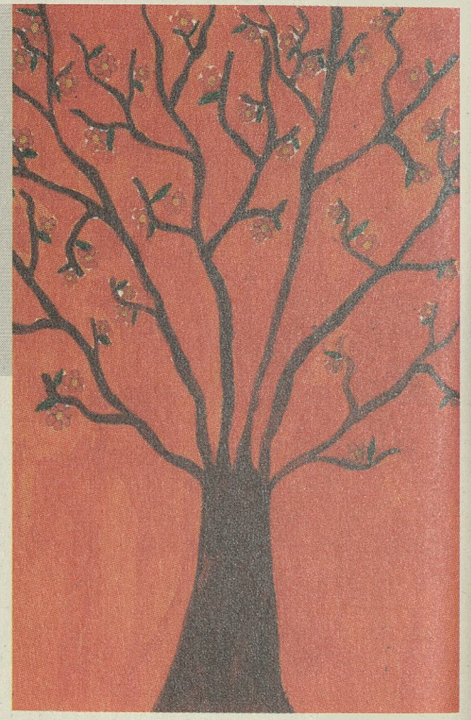

Slikanje na svilo:

Potrebujemo svilo, barve, sol, čopiče različnih debelin, vodo, likalnik, lesen okvir. Svileni izdelek (ruta) napnemo na leseni okvir. Barve nanašamo z debelim čopičem na svilo. Barve se prelivajo. Če želimo poseben učinek, izdelek posujemo s soljo. Na delih, kjer je veliko barve, sol posrka vlago in na tem mestu je barva svetlejša. Vsak izdelek je unikat.

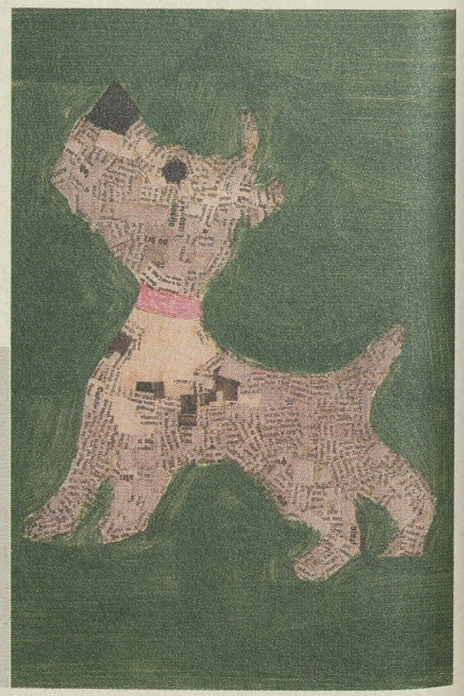

Lepljenka:

Potrebujemo papir za podlago, revialni papir, kolaž ali časopisni papir, škarje, lepilo. V tem primeru lahko želeni motiv nanesemo na papir s pomočjo šablone. Papir lahko učenci trgajo ali strižejo na koščke, nato lepijo v obliko motiva. Z natančnim delom je izdelek estetsko dovršen in zanimiv.

Pomembno je veselje do dela, ki pa je povezano tudi z ročnimi sposobnostmi. Od risarjeve roke je odvisno, ali bo risba učinkovala blago, agresivno, toplo, hladno, veselo, žalostno. Dobro in natančno opazovanje je pogoj za kakovosten izdelek. Seveda pa je vsak izdelek unikat. Taka risba je lahko samo tvoja. Pri risanju in slikanju naj vsak človek začuti veselje do poskušanja. Naloga naj postane igra, ki nas bo prevzela. Ob njej se bomo sprostili in prosto

Slikanje na les (panjske končnice):

Potrebujemo les, tempera barve, lak, čopiče, vodo. S svinčnikom narišemo na les motiv in ga pobarvamo z gostimi tempera barvami. Ko se slika posuši, pobarvamo še ozadje (barve so bolj vodene). Na koncu panjsko končnico še prevlečemo z lakom in zadaj opremimo z obeskom. Izdelek nam krasi steno kjerkoli v stanovanju, najlepše mesto zanj pa je na čebelnjaku.

Slikanje na steklo:

Potrebujemo kose stekla (z obrušenimi robovi) ali steklene izdelke, izdelke iz porcelana, barve za steklo Marabu, barvno konturo, čopiče različnih debelin. Izberemo motiv. Prosto ali po predlogi nanašamo motiv na steklo. Motiv občrtamo ali narišemo najprej s konturo. Ko se posuši, ga pobarvamo z barvami. Barve nanašamo s čopiči, nato izdelek pustimo, da se posuši (štiriindvajset ur). Temu sledi še pečenje v pečici petintrideset minut pri 1500 C. S tem postane barva obstojna. Barvamo lahko steklene izdelke, porcelan ali dele stekla, ki jih lahko vežemo za vitraž.

izrazili svoja čustva. Ob takem delu bomo pozabili na stavek "Tega pa jaz ne zmorem".

Risanje in slikanje pomenita neomejeno zadovoljstvo, pri katerem je dovoljeno vse, kar ponuja domišljija. Preden začnemo z likovnim ustvarjanjem, moramo pripraviti prostor, kjer bomo delali. Navadno delamo na mizi. Zaščitimo jo s časopisnim papirjem. Dobro premislimo, kaj bomo potrebovali pri delu. Vse potrebščine pripravimo na mizo: risalni list ali karton, svinčnike, voščenke, čopiče, barvice, vodo ... Pri delu potrebujemo tudi veliko svetlobe.

Po končanem delu moramo pospraviti za seboj. Čopiče operemo, paleto očistimo, barve dobro zapremo, konice svinčnikov ošilimo. Izdelek pustimo, da se posuši. Na koncu ga opremimo z imenom, priimkom in datumom. Dodamo lahko tudi naslov izdelka. Risbe razobesimo na flanelo. Zelo pomembno je, da učitelj skupaj z učenci ovrednoti nastala likovna dela. Ocena naj temelji na učenčevi prizadevnosti pri delu, natančnosti opazovanja, domišljiji, obvladovanju likovnih tehnik, natančnosti pri delu in estetskem videzu. Pri ocenjevanju naj učenci dejavno sodelujejo. Pomembno je namreč lastno doživljanje svoje slike in odnos do lastnega likovnega izražanja.

III. PREDSTAVLJANJE LIKOVNIH IZDELKOV

Pogosto razstavljamo svoje likovne izdelke v šolski avli in na hodniku. Pred leti smo v odprti učni uri za starše pripravili povsem pravo razstavo naših likovnih del. Poimenovali smo jo Prižgi luč, namesto da se pritožuješ nad temo. Ob tej priložnosti smo pripravili tudi lično knjižico, ki zajema nekaj misli o likovni ustvarjalnosti, pregledu in opisu likovnih tehnik. H knjižici je bil dodan še slikovni material. Vsak izmed staršev je na razstavi našel izdelke svojega otroka. Na njihovih obrazih je bilo opaziti veselje in srečo, ker je tudi njihov otrok uspešen.

Praskanka:
Potrebujemo gladek papir, svečo ali voščenke, gobo, tuš, žebelj ali leseno paličico. Papir prevlečemo z debelo plastjo voska ali voščenke. Z gobo nanesemo tuš. Ko se tuš posuši, z žebljem ali paličico prosto rišemo želeni motiv. Prosto se odločamo, kaj bomo izpraskali – motiv ali ozadje.

Laviranje:
Potrebujemo gladek papir za podlago, tuš, paličico, čopič, vodo. Papir močimo s čopičem in vodo, paličico pomakamo v tuš in ga nanašamo na mokro podlago. Tuš se v vodi raztaplja, črte so lahko mehke in nežne, obdane s sivino; nastala risba bo nekaj posebnega.

Prav je, da začutijo in spoznajo ustvarjalnost naših učencev tudi ljudje zunaj šolskih zidov. V ta namen se občasno predstavljamo z razstavami zunaj šole: v Pionirski knjižnici (Kranj), v Beli dvorani gradu Kieselstein (Kranj), v Osnovni šoli France Prešeren (Kranj), v Festivalni dvorani na Bledu, v Domu Petra Uzarja (Tržič).

Uresničili smo tudi nekaj zanimivih projektov, v prelomnem letu 2000 smo na primer pripravili in izdelali koledar. Slikovni material je nastajal dalj časa. Likovni izdelki v različnih tehnikah so bili izvirni, izraz veselja, pa tudi trenutkov žalosti in osamljenosti.

Naše likovne izdelke z naslovom Petelin, izdelane v akvarelni tehniki, smo poslali v objavo časniku Delo. Risbe so bile objavljane v rubriki Mala galerija.

Uspešno smo sodelovali tudi na natečajih, kakršna sta bila prometna vzgoja drugače in ob Prešernovi 200-letnici rojstva. Uspeh je bil izreden.

V jeseni letošnjega šolskega leta smo sodelovali s Humanitarnim zavodom VID in zanj pripravili osnutke novoletnih voščilnic. Odločitev zavoda VID se je izkazala za pravilno, hkrati pa je bilo tudi spodbuda delu zmerno duševno prizadetih učencev.

Uspeh daje učencem občutek potrditve in tega, da jih zunanji svet sprejema, hkrati pa je to tudi dobra motivacija za razvijanje pozitivne samopodobe.

Vsi skupaj jim lahko pomagamo izsanjati sanje in domišljijo, življenje pa lahko postane tudi praznik. Korak za korakom, počasi in vztrajno!

Mija Kemperle, specialna pedagoginja
Oddelki vzgoje in izobraževanja,
Osnovna šola Helena Puhar, Kranj

LIKOVNO USTVARJANJE

V CENTRU ZA USPOSABLJANJE, DELO IN VARSTVO ČRNA NA KOROŠKEM

Človekova likovna dejavnost je zelo široka, čeprav ko govorimo o likovnem izražanju navadno pomislimo na slikarstvo, kiparstvo, na ostale zvrsti likovnega izražanja pa praviloma pozabljamo. Za lažje dojemanje, doživljanje in tudi vrednotenje likovnih del je vzgoja na likovnem področju neobhodna. Ta pa bo tem bolj uspešna čimprej bomo z njo začeli. Otroku likovna dejavnost pomeni način izražanja. S svojimi izdelki nam otroci po eni strani sporočajo o svojem doživljanju, čustvih, željah in potrebah, po drugi strani pa likovno izražanje omogoča otroku zadostiti njegove želje po ustvarjalnosti in potrjevanju.

Likovno ustvarjanje predstavlja eno od področij, ki človeka zaznamuje na prav poseben način, saj zajema veliko področij človeške aktivnosti, posebej močno pa je zastopano na področju komuniciranja. Da pa bi se otroci in mladostniki lažje izražali, morajo spoznati vsaj nekaj osnov likovnega jezika. Ravno zaradi tega pa likovna vzgoja ni samo vzgojno področje, ampak je tudi izobraževalno področje, pri katerem otroci spoznavajo različne likovne pojme in se učijo različnih ročnih spretnosti.

Poleg teh novih znanj, ki jih otroci pridobijo pri likovni vzgoji pa le ta razvija tudi različne sposobnosti kot so opazovanje, pomnjenje, pozornost, mišljenje, domišljijo, vztrajnost, doslednost, motorično spretnost, ustvarjalnost.

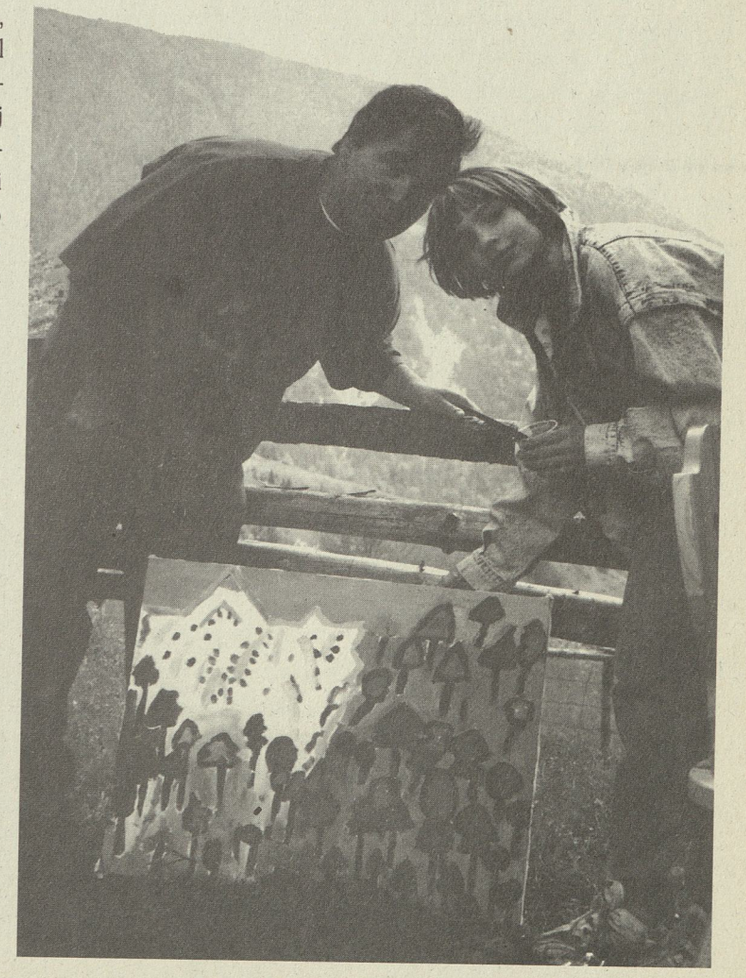

In kako poteka likovna vzgoja v CUDV Črna na Koroškem?

Del likovne vzgoje poteka pri pedagogu v matičnih skupinah, drugi del pa se kakor glasbena in gibalno športna vzgoja izvaja kabinetno v posebej za likovno vzgojo prilagojenem kabinetu, kamor prihajajo gojenci v manjših skupinah, tako je s tem omogočena večja individualizacija. Skupine so v precejšnji meri sestavljene po sposobnostih posameznih gojencev. Zaradi tega lahko skupino pri likovni vzgoji sestavljajo posamezniki iz različnih matičnih skupin. V matičnih skupinah se izvajajo predvsem osnove likovne vzgoje, v likovnem kabinetu pa se izvajajo likovne naloge, ki so tehnološko zahtevnejše oz. zanje potrebujemo posebne materiale in orodja (npr. grafična stiskalnica, peč za žganje gline...). Seveda pa to ne pomeni, da pri likovni vzgoji v likovnem kabinetu niso vključeni gojenci prve in druge stopnje usposabljanja. Bistvena razlika je v tem, da gre na nižji stopnji bolj za spoznavanje praktičnih nalog, samega prostora in materialov, medtem ko na višji stopnji že spoznavajo tudi teoretične zakonitosti likovnega jezika.

Pri izvajanju programa likovne vzgoje skrbim, da so enakomerno zastopane vse zvrsti likovnega izražanja od risanja, slikanja, grafike in prostorsko-plastičnega oblikovanja. V vse te zvrsti pa pogosto vpletamo še vaje iz likovne terapije.

Likovna vzgoja - področje, ki nudi otrokom in mladostnikom vrsto možnosti za uveljavljanje in samopotrjevanje.

Likovne izdelke otrok pokažemo na različnih razstavah:

- vsakoletna razstava ob zaključku šolskega leta,
- razstave ob različnih praznovanjih Centra (npr. 30-letnica Centra),
- razstava v galeriji hotela Krnes v Črni,
- regijska razstava ob Svetovnem dnevu zdravja 2001 v Splošni bolnišnici Slovenj Gradec,
- mednarodna otroška razstava Tebi, prijatelj moj,
- razstave ob različnih natečajih (Prometna vzgoja drugače, Mavrica '97, Otroci odraslim, razstava ob 1. mednarodnem natečaju otroške in mladinske grafike).

Sodelujemo pa tudi na različnih likovnih natečajih (natečaj za novoletno voščilnico v organizaciji Območne organizacije Rdečega križa, Prometna vzgoja drugače, Otroci odraslim, natečaj MORS Naravne in druge nesreče...). Vsi ti natečaji pomenijo posebno doživetje za vse, ki so na njih posebej uspešni, pomenijo obliko njihovega samopotrjevanja, kot tudi eno od oblik vključevanja v družbo kot celoto, saj je precej teh natečajev namenjenih celotni populaciji otrok in mladostnikov.

Likovna kolonija

Naslednja od oblik likovnih aktivnosti na katerih otroci in mladostniki zadovoljujejo svoje želje in potrebe po ustvarjalnosti in potrjevanju je tudi likovna kolonija. Prva je bila organizirana leta 1993, od leta 1994 pa je organizirana bienalno, tako da je bila leta 2000 že peta po vrsti. Na njih je sodelovalo veliko število otrok in mladostnikov iz vse Slovenije, na tretji in peti pa tudi njihovi vrstniki iz sosednje Avstrije. Na likovnih kolonijah otroci in mladostniki ustvarjajo ob pomoči priznanih likovnih pedagogov in umetnikov s Koroške: Brezočnik Stojana, Bricman-Jurgec Katje, Fužir Leandra, Grošelj Andreja, Kumprej Benjamina, Popič Luke, Rojnik Nace, Repnik Antona, Branka in Janeza. Dela, ki so jih udeleženci ustvarili na posameznih likovnih kolonijah so bila predstavljena širši javnosti najprej na razstavi v galeriji hotela Krnes v Črni, z izjemo del II. likovne kolonije, katera so bila razstavljena v likovnem salonu na Ravnah na Koroškem, kasneje pa še v obliki koledarja, katerega izda Sožitje-zveza društev za pomoč duševno prizadetim Slovenije. Likovna kolonija ni le tridnevno srečanje mladih ustvarjalcev ampak pomeni obliko osebnega potrjevanja, emocionalnega zadovoljevanja in vključevanja v družbo kot celoto.

Plesec Ivan

GRAFIČNO OBLIKOVANJE

Na naši šoli v Črnomlju dajemo velik poudarek grafičnemu oblikovanju. Grafične tehnike prilagajamo starostni stopnji učencev ter njihovim psihofizičnim sposobnostim.

Učni načrt zajema učence od 5. do 8. razreda, z grafiko pa se ukvarjamo tudi v oddelkih vzgoje in izobraževanja ter v Varstveno-delovnem centru Črnomelj. Učence spodbujam, da osvojijo najpomembnejše vzgojno-izobraževalne cilje:

- spoznajo pozitiv in negativ,
- utrdijo pojme, slikar, kipar, grafik,
- navajam jih na pravilno signiranje in opremo grafike,
- seznanijo se s črno-belo linijo,
- spoznajo najpomembnejše ustvarjalce grafike in njihova dela,
- seznanijo se z različnimi grafičnimi tehnikami,
- pravilna uporaba tiskarskih pripomočkov in samostojna uporaba grafične stiskalnice,
- spodbujamo vztrajnost in natančnost,
- navajam jih na samostojno izdelavo in odtis matrice,
- spoznajo industrijsko in umetniško grafiko,
- priložnostni obisk razstave grafik.

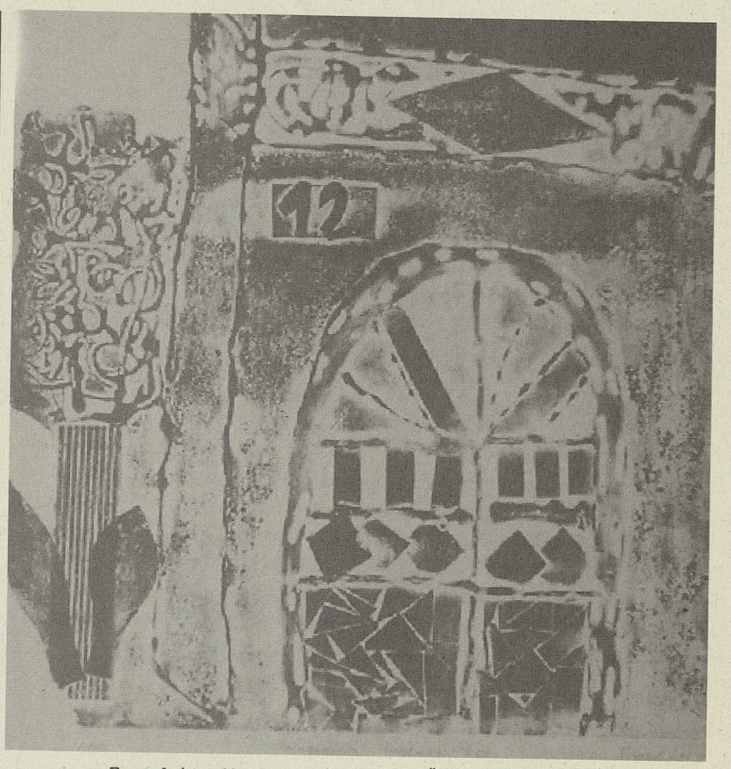

Franci Lakner, Varstveno–delovni center Črnomelj, Kolografija – šablonski tisk

Učence najprej seznanim z osnovnim načinom in pripravo materiala, ki ga bodo uporabljali pri pouku grafičnega oblikovanja. Najprej izdelajo zelo preprosto matrico iz različnih materialov, kot so: krompir, milo, pluta, radirka ... Izberejo si povsem preprost motiv, ki ga nato izrežejo, premažejo s tiskarsko barvo ter odti-skujejo v obliki ritmično razporejenega vzorca.

Likovno urejene kompozicije sestavijo tudi z različnimi oblikami, ki so lahko iz materialov z različno teksturirano površino(usnje, čipke karton, juta, vrvice).

Pri pouku uporabljamo tele grafične tehnike:

- monotipija (črno-bela in barvna),
- tisk s pečatniki,
- tisk s šablono,
- tisk z naravnimi materiali,
- kolažni (montažni) tisk,
- rez v mavčno ploščo,
- linorez (črno-beli, barvni),
- lesorez,
- suha igla,
- kolografija.

Na različnih stopnjah poučevanja uporabljamo različne grafične tehnike. V oddelkih vzgoje in izobraževanja ter v Varstveno-delovnem centru seznanjamo učence z monotipijo, tiskom s šablono, montažnim tiskom, linorezom in kolografijo.

Motiv in vrsta grafične tehnike sta odvisna od sposobnosti učencev, pri tem učence spodbujam k vztrajnosti.

V Osnovni šoli s prilagojenim programom pa izvajamo različne grafične tehnike, glede na starostno stopnjo učencev (izvajamo vse naštete grafične tehnike).

Večino grafičnih tehnik pa uporabljamo tudi pri likovnem krožku.

Učence bom še naprej spodbujala v iskanju novih možnosti kombiniranja grafičnih tehnik, predvsem pa razvijanju ustvarjalnosti.

Alenka Vrlinič
Osnovna šola Milke Šobar - Nataše, Črnomelj

VSI DRUGAČNI, VSI RAZLIČNI – VSI ENAKO ŠOLAJOČI

Vsi drugačni – vsi enakopravni, pred dvema letoma! Vsi različni – vsi enako vključeni, letos!

Dva slogana, ki vsemu svetu in tudi Slovencem želita posredovati neko humano spoznanje in resnico, ki bi ustvarjala neki lepši svet in dajala vsem vsaj približno enake možnosti v življenju. Čeprav so to le besede, zanesljivo niso odveč, saj se je mogoče tudi zaradi njih kaj le spremenilo. Vsaka sprememba v spoznanju in ravnanju, da naj se drugačnost ne izključuje, pa je v korist drugačnih. V slovenskem prostoru je to še posebno pomembno, saj ni nobena državna skrivnost več, da Slovenci nimamo internaliziranega (ponotranjenega) pozitivnega odnosa do drugačnosti. Kot da bi se zaradi neprijetnega zgodovinskega spomina te drugačnosti bali. Vsake drugačnosti, ne glede na njeno vrsto in izvor. Torej tudi takšne, ki je evidentno nenevarna, neškodljiva, infantilna, podrejena, sugestibilna, vodljiva, naivna, preprosta, neposredna. In takšna je motnja v duševnem razvoju. Potem ko so veliki razviti narodi to drugačnost resnično bolj ali manj v celoti integrirali, pri nas še vedno ostajajo predsodki in odklanjanja. Res za spoznanje manjši kot pred leti, a še vedno dovolj veliki in boleči: sprehod po parku ali ulici z osebo z motnjo v duševnem razvoju še vedno ni nekaj povsem vsakdanjega in normalnega; če v soseski odpremo bivalno skupnost za osebe z motnjo v duševnem razvoju, se porodi nič koliko odkritih ali prikritih nasprotovanj; vključevanje oseb z motnjo v duševnem razvoju v javne lokale še vedno povzroča odpor in negodovanje.

Sprejetje in spoštovanje drugačnosti pa je šele prvi korak k normalizaciji oseb z motnjo v duševnem razvoju. Drugi korak, morda še težji, se kaže v priznanju osebam z motnjo v duševnem razvoju, da so zaradi njihove drugačnosti njihove potrebe specifične in večje. Povedano z drugimi besedami, to pomeni, da te osebe potrebujejo vse to, kar drugi, in še nekaj več. In to je tisti resnični proces normalizacije in inkluzije (vključevanja) oseb z motnjo v duševnem razvoju v življenje, tako da se jim prilagaja okoliščine. Ta proces pa je pogosto nerazumljen in ga ljudje ne sprejmejo, tudi tisti ne, ki na strokovnih in upravnih položajih odločajo o usodi oseb z motnjo v duševnem razvoju. Takšno nerazumevanje (oz. različno razumevanje) je trenutno aktualno glede dolžine šolanja oseb z zmerno, težjo in težko motnjo v duševnem razvoju, kar bo usodno vplivalo na njihove razvojne možnosti v življenju. Osvetlitev tega problema pa je tudi edini namen tega prispevka.

Nespodbitna je ugotovitev, da sta ekonomsko stanje neke družbe in skrb te družbe za posameznika v zelo visoki (ne absolutni) korelativni povezavi. Prav tako je visoka povezanost med skrbjo družbe za posameznika in koristjo, ki jo ta skrb prinaša. Z drugimi besedami to pomeni, da družba prej z večjo intenzivnostjo vlaga v posameznika, ki ji bo lahko prej in več vračal. V vsaki razvojno naravnani družbi je to popolnoma razumljivo in sprejemljivo. Nekoliko manj sprejemljivo pa je takrat, ko ugotovimo, da v bistvu to pomeni manjše vlaganje v posameznika, če od vlaganja ni pričakovati ustrezne koristi ne glede na to, če so njegove potrebe še tako upravičene. S tem pa se odpre vedno aktualno vprašanje odnosa med humanostjo (socialnostjo) in ekonomičnostjo (profitabilnostjo). To vprašanje je aktualno na vseh področjih človeškega udejstvovanja in v vseh družbah (in slovenska ni nobena izjema).

Zelo nazorno lahko to trditev ponazorimo z razvojem šolskega sistema. Obvezno osnovno šolanje ima na Slovenskem vsaj dvestoletno zgodovino. To šolanje je bilo namenjeno predvsem zdravim, intelektualno normalnim osebam. Delno so se v ta sistem vključevali otroci z lažjo motnjo v duševnem razvoju, otroci s težjimi motnjami pa so ostali doma. Delno med obema vojnama, posebno po drugi svetovni vojni, ko je bilo redno osnovno šolanje že povsem utirjeno, pa se je začelo razvijati šolanje oseb z lažjo motnjo v duševnem razvoju. V zadnjih tridesetih letih pa smo priča razvoju šolanja oseb z zmerno, težjo in v zadnjih desetih letih tudi oseb s težko motnjo v duševnem razvoju. Očitno je, da se je šolski sistem razvijal v skladu z razvojem ekonomskih potencialov družbe, od zdravih otrok do otrok z vse težjimi motnjami.

Zaradi dolge tradicije šolanja in bogatih dolgoletnih izkušenj je danes redni šolski sistem utemeljen z osemletnim obveznim šolanjem, ki postopoma prehaja v devetletno šolanje. Ali ste se kdaj vprašali, zakaj obvezno osnovno šolanje traja ravno osem (devet) let? Zakaj ne traja štiri leta ali dvanajst let? Eden najzanesljivejših odgovorov je pravgotovo ta, da se je to utrdilo z dolgoletno prakso in izkustvom na eni strani ter z razvojem pedagoške stroke, ki je trajanje šolanja tudi teoretično utemeljila, na drugi. S tem pa pridemo do bistvenega razmišljanja tega prispevka: do vprašanja dolžine šolanja otrok in mladostnikov z zmerno, težjo in težko motnjo v duševnem razvoju. Vprašanje je postalo v zadnjih dveh, treh letih zelo aktualno. Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport je namreč podalo razlago, da traja po vsej pozitivni zakonodaji šolanje teh oseb do sedemnajstega leta. Po tem letu pa je zanje šolanje končano in se praviloma vključijo v varstveno-delovne centre, to pa v bistvu pomeni vključitev v delo. Takšno stališče ministrstva ni bilo podkrepljeno s stališči stroke ali teoretičnih spoznanj in empiričnih izkustev, temveč temelji na zakonsko-upravni razlagi, da se pač po zakonu o obveznem osnovnem šolanju leto pri teh letih konča. Naše konkretne izkušnje so žal drugačne.

Šolanje otrok z zmerno, težjo in težko motnjo v duševnem razvoju šteje nekako tri desetletja. In v tem obdobju so se porodila (nastajajo!) temeljna spoznanja o vsebini, metodiki in tudi trajanju šolanja otrok in mladostnikov z zmerno, težjo in težko motnjo v duševnem razvoju. Na podlagi dvestoletnih izkušenj je nastala doktrina osnovne šole, ki se je nato opredelila z ustrezno zakonodajo. Šele trideset let šolamo osebe z zmerno, težjo in težko motnjo v duševnem razvoju; v tem obdobju so se ustvarila določena spoznanja, ki naj bi se prenesla v potrebno normativno ureditev, ustrezno potrebam otrok in mladostnikov z zmerno, težjo in težko motnjo v duševnem razvoju. In na podlagi vseh spoznanj slovenske defektološke prakse v procesu šolanja teh oseb ugotavljamo, da mora njihovo šolanje trajati najmanj do enaindvajsetega leta, včasih pa tudi še kakšno leto več. Ta trditev, spoznanje je utemeljeno predvsem na tem:

- Skoraj tridesetletne izkušnje v Sloveniji, ki so se oblikovale v dobri praksi, se primerjale z evropskimi merili in se verificirale v pedagoški teoriji, so dolžino oz. konec šolanja otrok in mladostnikov z zmerno, težjo in težko motnjo v duševnem razvoju utemeljile pri enaindvajsetih letih. Čeprav dolžina oz. konec šolanja ni bila opredeljena nikjer, so v zadnjih več kot desetih letih vse ustanove šolale to populacijo najmanj do enaindvajsetega leta. Pričakovati je bilo, da se bo dobra praksa, kot je navadno v pedagoški stroki, uzakonila v pedagoških standardih in normativih. Podobno so se uzakonjala tudi druga pedagoška določila. Toda tokrat se izkušnje iz prakse ne upoštevajo. Brez enega samega resnega strokovnega razloga se tem osebam začenjajo nižati v praksi uveljavljeni standardi in v nekaterih okoljih v Sloveniji se njihovo šolanje končuje pri sedemnajstih letih.
- Osnovna šola je obvezen standard, srednje, višje in visoke šole pa so pravica. Sistem je zastavljen tako, da vsem pod enakimi pogoji daje enake možnosti za obisk in dokončanje teh šol. Danes tako rekoč ni več mladostnika, ki se ne bi vključil v eno izmed šol po osnovni šoli. Ob današnji stopnji razvoja je nesprejemljivo in celo zakonsko nedovoljeno, da bi petnajst-, šestnajstletnike neposredno vključevali v delo. Enaka logika mora slediti šolanju oseb z zmerno, težjo in težko motnjo v duševnem razvoju. Ker pa zanje nimamo strukturiranih programov za srednje in višje izobraževanje (zaradi narave njihove drugačnosti to tudi ni potrebno), se njihovo šolanje nepretrgoma nadaljuje do enaindvajsetega ali triindvajsetega leta na podlagi njihovega osnovnega programa (Program vzgoje in izobraževanja otrok in mladostnikov z zmerno, težjo in težko motnjo v duševnem razvoju in drugimi dodatnimi motnjami).
- Bistvo motnje v duševnem razvoju zmerne, težje in težke stopnje je v tem, da so intelektualne sposobnosti oseb znižane od normalnih vsaj za polovico. To pomeni, da te osebe dosegajo polovično mentalno-socialno starost. Pri sedemnajstletniku to pomeni, da je dosegel starost oseminpolletnega otroka. Če dodamo k temu še izkušnje, ki se pridobivajo premočrtno, je pred nami v najboljšem primeru otrok, ki je mentalno-socialno star deset ali enajst let. Vključiti takšnega otroka v delo brez nadaljnje možnosti šolanja pa je, najmileje rečeno, nehumano in kruto. Konec programa usposabljanja pri sedemnajstih letih kronološke starosti in vključitev teh oseb v varstveno-delovne centre (kjer ni več možnosti šolanja) pa pomeni prav to!
- Preučevanje sposobnosti oseb z zmerno, težjo in težko motnjo v duševnem razvoju je precej novo. Večina najbolj relevantnih raziskav je nastala v nekaj zadnjih letih. Vse raziskave so si enotne v tem, da je razvoj oseb z motnjo v duševnem razvoju zelo divergenten in pomaknjen v poznejša leta. To na eni strani pomeni, da je razvoj teh oseb zelo individualen in nepredvidljiv, pri nekaterih se začne prej, pri drugih pozneje, tudi dinamika razvoja je lahko precej različna. Po drugi strani pa to pomeni, da je doba najboljše učljivosti pomaknjena v precej poznejše obdobje kot pri zdravi populaciji. Mnoge svetovne raziskave so pokazale, da so te osebe najbolj učljive med osemnajstim in petindvajsetim letom kronološke starosti. Velik del prvega šolskega obdobja je namreč namenjen predvsem socializaciji, reševanju mnogih specifičnih osebnostnih lastnosti in posebnosti ter pridobivanju zelo zelo temeljnih privajenosti. Nespodbitno je, da pri sedemnajstih letih te osebe iztrgamo iz njihove najbolj burne dobe učljivosti!
- Vsa prej navedena spoznanja seveda niso nikakršna slovenska posebnost. Ta spoznanja so se udejanjila v večini razvitih držav. V resnici ne poznam nobene razvite evropske države, vkateri bi se šolanje oseb z zmerno, težjo in težko motnjo v duševnem razvoju končalo pri sedemnajstih letih. Če pa bi se to zgodilo v Sloveniji, bi bila to res slovenska posebnost, neznačilna za Evropo.

Marijan Lačen

OD PRESKUSA DELOVNIH SPOSOBNOSTI IN ZMOŽNOSTI DO ZAPOSLOVANJA OSEB Z LAŽJO MOTNJO V DUŠEVNEM RAZVOJU V ČRNI NA KOROŠKEM

Center za usposabljanje, delo in varstvo Črna na Koroškem je doživljal svoj intenzivni razvoj od ustanovitve leta 1968 do 1978, ko smo spoznali, da absolventi programa usposabljanja nimajo možnosti zaposlitve. Tako so bile ustanovljene delavnice pod posebnimi pogoji, zdajšnji Varstveno-delovni center (VDC).

Kaj kmalu se je pokazala potreba, da bi v Varstveno-delovni center vključili tudi posamezne absolvente šol s prilagojenim programom (OŠPP), ki se niso mogli redno zaposliti, tudi zaradi vedenjskih odklonov (asocialno vedenje) in siceršnje socialne problematike. Glede na obstoječo zakonodajo in poglavitni namen Varstveno-delovnega centra je bilo to nemogoče. Zaradi tega so komisije posameznike prerazvrščale v kategorijo zmerne motenosti v duševnem razvoju, da se je s tem pravno-formalno omogočila vključitev v Varstveno-delovni center. S spremembami v družbi in zmerom hitrejšim prehajanjem na tržno gospodarstvo so se pogoji zaposlovanja zaostrovali (vedno višje zahteve po strokovnem znanju in učinkovitosti). Absolventi osnovnih šol s prilagojenim programom pa so bili zmeraj bolj odrinjeni.

Dobršen del absolventov osnovnih šol s prilagojenim programom niti približno ne dosega sposobnosti in znanja, ki bi jim v današnjih razmerah omogočali redno zaposlitev. Ne dosegajo niti osemdeset odstotkov "normalne" uspešnosti – produktivnosti, ki bi jim omogočala zaposlitev v invalidskih podjetjih, če ob tem odmislimo, da nimajo statusa invalida. Po drugi strani pa presegajo storilnost in sposobnosti varovancev varstveno-delovnih centrov. Njihov položaj je bil torej navidez brezizhoden, ker niso sodili ne v ta ne v drugi vzpostavljeni in delujoči sistem.

Torej je bilo treba vzpostaviti nov sistem – način zaposlovanja, ki bo po eni strani dajal možnost socialne varnosti, po drugi strani pa omogočal, da pridejo do izraza vse njihove sposobnosti.

Še preden smo začeli razmišljati o iskanju možnosti zaposlovanja absolventov osnovnih šol s prilagojenim programom, smo izvajali za Zavod za zaposlovanje republike Slovenije preskus dela zmožnosti in sposobnosti za tiste mejne primere, ki naj bi jih prerazvrstili v skupino oseb z zmerno motnjo v duševnem razvoju.

Z izvajanjem tega programa smo si nabrali izkušnje, da smo bili pripravljeni, ko sta dala društvo za pomoč duševno prizadetim in center za socialno delo pobudo, naj začnemo z izvajanjem programa, ki bi omogočal zaposlitev tega dela populacije.

V skladu s takratno zakonodajo (1993) smo poskusno ustanovili invalidske delavnice. Že po letu in pol pa smo ugotovili, da delavnica, ki zaposluje povečini absolvente osnovne šole s prilagojenim programom, ne more delovati brez izgub. Podobnega pilotskega projekta v sklopu Zavoda za zaposlovanje republike Slovenije so se lotili tudi drugod po Sloveniji in njihova spoznanja so bila enaka.

Seveda bi lahko tej trditvi tudi oporekali češ, da niso bila izbrana prava dela, da koncept ni bil pravilno zastavljen. O izbiri del, primernih njihovim sposobnostim, samo tole: Želeli smo opravljati podobna ali enaka dela, kot jih opravljajo tudi drugod, v tujini in navsezadnje tudi pri nas (Želva). Vendar ugotavljamo, da je velika razlika med mestnim okoljem in podeželjem. Na podeželju parkovnih površin tako rekoč ni (zeleni program) ali pa naletimo na komunalno podjetje, ki to dejavnost uspešno opravlja že vrsto let in seveda ni pripravljeno popustiti v boju za delo in denar. Upravljanje stanovanj, njihovo vzdrževanje in čiščenje ni zaživelo, ker je splošen so-cialni položaj v našem okolju tako slab, da ni niti pomisliti, da bi stanovalci privolili v dodatne stroške za čiščenje – to opravljajo sami!

Tako smo bili prisiljeni poiskati dela drugod. Začeli smo s pakiranjem pisarniškega pisalnega pribora in njegovo sestavo (pakiranje črnilnih vložkov, sestava kemičnih svinčnikov in nalivnih peres, memo markerjev ipd.) in se v začetku sramežljivo spogledovali z lesnim programom. V njem smo toliko napredovali, da moramo dela zdaj odklanjati, ker nam jih ne uspe več opraviti. Pridobili smo del kovinarskega programa (struženje in manjša ključavničarska dela) ter sestavo manjših elektroelementov (priklopi za električne štedilnike, priklopni elementi za elektro omarice).

Našteta dela že sama po sebi govorijo (čeprav niso našteta vsa), da imamo širok asortiman del, ki jih lahko našim delavcem ponudimo v izvajanje. To večamožnost, da ni prenasičenosti z enim delom, ter omogoča, da izberemo skupno z uporabnikom najprimernejše delo, pri katerem bo zadovoljil svoja pričakovanja, usklajena s sposobnostmi in zmožnostmi, kar tudi omogoča, da bo pri delu uspešen.

Z vsakim, ki se ga namerava vključiti v usposabljanje, se najprej opravijo uvodni spoznavni pogovori, ki jih pri nas opravijo defektolog, psiholog, višja medicinska sestra, delovni terapevt, socialni delavec, vodja in delovni inštruktor.

V teh pogovorih se poskuša ugotoviti, kakšna so uporabnikova pričakovanja, kakšna je njegova pripravljenost za sodelovanje, če so morebitni odkloni (vedenje, vrednostni sistem, zdravje ipd.).

Sledi postopno vključevanje v proizvodnjo (delo), kjer kandidat – porabnik začne svoje usposabljanje pri delih, ki jih že v pogovorih izbere kot zaželena – prioritetna. Preskusi se seveda tudi v drugih delih in šele nato skupaj z njim ugotovimo, katero je zanj najprimernejše, glede na njegove sposobnosti in glede na to, kako uspešno ga opravlja.

Po začetnem "iskanju" začne uporabnik vedno bolj sodelovati v redni proizvodnji v naši delavnici. Postavljen je pred normo, tako kvantitativno kot kvalitativno. Norme so preverjene v normalnih proizvodnjah in so dokaj zanesljive. Ker jih kandidati seveda ne zmorejo, se norma prilagodi njihovim individualnim sposobnostim in zmožnostim.

Če se med usposabljanjem ugotovi, da kandidatova uspešnost presega petdeset odstotkov produktivnosti zaposlenih pod rednimi pogoji, potem se predlaga zaposlitev pod "višjimi" pogoji, kot je prehodna delavnica, v nasprotnem se predlaga vključitev v le-to, ali pa tam, kjer je to potrebno, tudi prerazvrstitev na stopnjo zmerne motenosti v duševnem razvoju.

Vsa ta leta izvajanja programa usposabljanja z vso odgovornostjo na podlagi spoznanj trdimo, da situdita del populacije zasluži potrebno pozornost in pomoč družbe – države, ki bo z ustrezno zakonodajo in ustrezno delno finančno udeležbo omogočila, da si sami zagotavljajo s svojim delom in v skladu s svojimi sposobnostmi del socialne varnosti. S tem jim bomo tudi omogočili človeka dostojno življenje, zato jih nikar ne prezrimo.

Janko Praprotnik

Avtorica: Nina Gale, OŠ Helena Puhar, Kranj.

RAZMIŠLJANJE O PRIHODNOSTI MLADOSTNIKOV V CENTRU JANKA PREMRLA - VOJKA

V Centru Janka Premrla – Vojka že drugo leto izvajamo program institucionalnega varstva za odrasle osebe z motnjami v duševnem in telesnem razvoju. Mlajše odrasle osebe so vsi tisti varovanci, ki so dopolnili enaindvajset let in s tem izkoristili vse možnosti šolanja. Program je nastal iz nujnosti po oskrbi mladostnikov, ki po končanem usposabljanju nimajo ustrezne namestitve v domačem kraju. V matični družini so se razmere v letih usposabljanja bistveno spremenile. Starši so ostareli in kljub ljubezni in pripravljenosti pomagati ne zmorejo negovati odraslega otroka z motnjo.

Naš cilj usposabljanja ni vrnitev mladostnika v družino, pač pa samostojno življenje v skladu z njegovimi zmožnostmi.

Beseda mladost odraslim navadno pomeni sinonim za svobodo, sproščenost in brezskrbnost. Ko pa se spustimo v pogovor z mladimi, vidimo, da doživljajo veliko hudih trenutkov, ko ne vedo, kako naj se odločijo, da imajo svoje skrbi, da jih je marsičesa strah in da potrebujejo pomoč pri urejanju življenja. Mlade odrasle ljudi navadno najbolj skrbi, kako priti do stanovanja in zaposlitve. S podobnimi vprašanji se ukvarjajo tudi naši mlajši odrasli uporabniki. Znanje, ki so ga pridobili v šoli in pri drugih terapevtskih obravnavah, jim omogoča samostojno življenje v prilagojenih pogojih, ob pomoči odrasle osebe.

Program institucionalnega varstva odraslih omogoča štirinajstim odraslim osebam namestitev, oskrbo in terapije, to pa ne izpolnjuje v celoti potreb mladih. Potrebujejo še zaposlitev, kot jih organizirajo varstveno-delovni centri. Porodila se je zamisel, da bi zanje pridobili prostore za delavnico v Vipavi, kamor bi dnevno odhajali na delo. Povezali smo se z Ministrstvom za delo, družino in socialne zadeve, ki je v letu 1999 pripravilo mrežo oskrbe za odrasle osebe z motnjami v razvoju za vso Slovenijo. Načelo, po katerem se oskrba zagotavlja, je načelo ločenosti nastanitve in delovnih prostorov. To načelo omogoča, da uporabniki resnično začutijo, da odhajajo na delo, se pripravijo in uredijo, spremenijo okolje in se vračajo domov.

Tako bo njihov ritem življenja in dela čim bolj podoben ritmu večine zdravih ljudi.

V Vipavi smo iskali ustrezne prostore v pritličju, ki bi jih z manjšimi stroški preuredili v delavnico. Izbran je bil prostor v nekdanji trgovini z elektromaterialom: prostor so po denacionalizaciji vrnili lastnikom. Mladostniki so si sami ogledali prostor, vključujemo pa jih tudi v vse razprave v zvezi z opremo in prilagoditvami. Preurejanje bo predvidoma končano v letošnjem letu. Mladostniki nestrpno pričakujejo, da se bodo vselili, saj njihova starost narekuje drugačne potrebe in drugačen način življenja od naših osnovnošolskih varovancev.

Naslednji korak, ki ga bo treba narediti, bo najem prostorov za prilagojena stanovanja, kjer bodo ti mladostniki ob ustrezni pomoči samostojno živeli. Na zahodu so že dalj časa uveljavljene bivalne skupine za dve do štiri odrasle s posebnimi potrebami. Zadnjih osem let je take skupine pri nas razvijala Zveza za cerebralno paralizo, mislimo pa, da mora biti taka oskrba odraslih ponujena v okviru nacionalne mreže.

Populacija oskrbovancev našega Centra se iz leta v leto spreminja. Vedno več je mladostnikov in mlajših odraslih oseb. S spremenjeno populacijo se spreminjata tudi način dela in odnosov. Pomembno je, da smo se teh sprememb in novo nastalega položaja zavedeli, prisluhnili potrebam mladih in začeli iskati temu ustrezne rešitve.

Socialna delavka Lilijana Tomažič

TOLMIN

PETI STROKOVNI POSVET MENEDŽMENT V IZOBRAŽEVANJU

VLOGA RAVNATELJA PRI VKLJUČEVANJU OTROK S POSEBNIMI POTREBAMI

Od devetega do enajstega aprila je v organizaciji Šole za ravnatelje v Portorožu potekal peti strokovni posvet Menedžment v izobraževanju pod naslovom Vloga ravnatelja pri vključevanju otrok s posebnimi potrebami. Na posvetu je bilo predstavljenih več prispevkov znanih strokovnjakov, poleg tega pa so na njem sodelovali in predstavili izkušnje iz neposredne prakse še ravnatelji in strokovni delavci različnih šol iz vse države. Vsi udeleženci smo z zanimanjem prisluhnili osebnim izkušnjam gostov posveta - staršev in drugih odraslih oseb s posebnimi potrebami. Z nami so delili osebno izkušnjo ob vključevanju svojega otroka ali ob svoji integraciji v programe rednega izobraževanja, in sicer v času, ko se pri nas o integraciji še ni govorilo.

Dr. Marija Kavkler je v svojem prispevku Pomoč otrokom s posebnimi vzgojno-izobraževalnimi potrebami poudarjala nujno sistematičnost pri pripravi pogojev in veliko prožnost pri izvajanju vključevanja otrok s posebnimi potrebami. Menila je, da takšno vključevanje zahteva, da je vse osebje na šoli seznanjeno z resničnim položajem, poleg tega si morajo vsi strokovni delavci vrtca ali šole vsaj deloma prizadevati za vpeljevanje sprememb v poučevanje, potreben je čas za učenje novega znanja, spretnosti, metod dela in strokovno utemeljen načrt sprememb, ki mora obsegati cilje in predvideti čas za uresničitev le-teh. Ker so številni otroci s posebnimi potrebami že zdaj vključeni v redne vzgojno-izobraževalne ustanove, ne morejo čakati, da bodo rešena vsa administrativna in strokovna vprašanja, ampak jim je treba takoj zagotoviti optimalne možnosti za razvoj njihovih potencialov. Po novi zakonodaji je integriranim učencem dovoljena dodatna strokovna pomoč v obsegu do pet ur na teden.

Mag. Andreja Trtnik Herlec je ugotavljala, da poteka integracija otrok s posebnimi potrebami, kljub temu da je bila v preteklosti »tiha«, v Sloveniji že četrto desetletje. Poleg tega da ima Slovenija razvito mrežo posebnih zavodov za usposabljanje, rehabilitacijo ali vzgojo in izobraževanje, mrežo šol s prilagojenim programom in razvojnih oddelkov v vrtcih, pomeni velik napredek na tem področju razvoj mobilne službe. Medtem se v svetu že uveljavlja nova paradigma inkluzije namesto integracije; pri tem gre za nov sistem vrednot, ki ga je mogoče vpeljevati kjerkoli. Če pomeni izraz integracija posameznikovo adaptacijo na obstoječe učno-vzgojno okolje, pomeni inkluzija akomodacijo okolja na raznolikost slogov, potreb oseb s posebnimi potrebami. Vloga ravnatelja in učiteljskega zbora je v procesu integracije oz. inkluzije bistvenega pomena, pomembno pa je tudi zavedanje na ravni našega naroda - nas vseh, da inkluzija ni toliko »stvar« vzgoje in izobraževanja, pač pa »stvar« vseh nas in pomeni kvalitativni premik v načinu našega razmišljanja, kadar gre za osebe s posebnimi potrebami.

Dr. Lidija Magajna je udeležencem predstavila posebnosti otrok s primanjkljaji na posameznih področjih učenja in vzroke zanje. Prepričanje, da specifične učne težave otrok z leti preraste, je v stroki ovrženo. To so glede na nova spoznanja težave, ki se lahko pojavljajo vse življenjsko obdobje in vplivajo na posameznikovo delovanje. Omilimo jih lahko z različnimi podpornimi metodami dela in razvijanjem kompenzacijskih mehanizmov.

Mag. Branka Jurišič se je zelo razgibano in slikovito dotaknila motečih oblik vedenja učencev, učiteljev in tudi ravnateljev in nam predstavila tehniko kognitivne modifikacije vedenja in reševanja problemov.

V dopoldanskem delu drugega dneva posveta smo spregovorili praktiki - strokovni delavci in ravnatelji, ki smo z referati ali ob plakatih predstavili svoje izkušnje in razmišljanja o integraciji. Popoldanski del je bil namenjen gostom posveta - staršem otrok s posebnimi potrebami in odraslim osebam s posebnimi potrebami, ki so v preteklosti sami izkusili vključevanje v redne programe izobraževanja. Danes so to ljudje, ki so kljub ozkosti družbe in šole, ob brezmejni požrtvovalnosti staršev in skupni vztrajnosti na svoji poti uspeli. Ob pozitivnih izkušnjah so bili prisotni tudi spomini na negativne, pogosto že kar banalne dogodke, ki so se zgodili zaradi netolerantnosti, ozkosti in omejenosti šolskega okolja. Ti so v marsičem vplivali na življenja prizadetih, predvsem pa so v njih zapustili nepotrebno grenkobo. Žal sta ob tem ugotovitev gospe Poljanec (matere dekleta s cerebralno paralizo, ki zdaj študira pravo), da je bilo njeni družini in predvsem hčerki kljub veliko poznanstvom v šolskih krogih pogosto zelo težko pri utiranju šolskih poti (arhitektonske ovire, osebje šole ni upoštevalo posebnih potreb ...) za hčerko, in predvsem vprašanje, kako težko je šele tistim, ki nimajo nikogar, obtičala nekako v zraku. V pogovoru so sodelovali tudi predstavniki Ministrstva za šolstvo, šport in znanost, ki so odgovarjali na zastavljena vprašanja udeležencev posveta.

Delovni dopoldan zadnjega dneva posveta sta sklenila mag. Anton Širec s poročilom o ugotovitvah šolske inšpekcije za leto 2000 in dr. Tone Jerovšek - redni profesor na Pravni fakulteti v Ljubljani, ki nas je seznanil z najpomembnejšimi postavkami Zakona o upravnem postopku, ki so pomembne pri vodenju vrtcev in šol.

Nikolaja Munih,
profesorica defektologije

LJUBLJANA

MLADOSTNIKI IN BONTON

Naše življenje je prepleteno s celo vrsto fraz, gest, kretenj in drugih oblik komunikacije med ljudmi. Le redko pa se zavestno "zalotimo", da s tem uporabljamo le oblike lepšega oziroma uglajenega sodelovanja z ljudmi, ki nas obkrožajo. Seveda govorimo o bontonu.

Izvoli, hvala, prosim, dober dan, kako ste kaj ... Ali so te besede dovolj, da lahko rečemo, da poznamo pravila lepega vedenja? Na ta in podobna vprašanja so odgovarjali mladostniki z zmerno motnjo v duševnem razvoju v Zavodu za usposabljanje Janeza Levca v Ljubljani, Oddelki za vzgojo in izobraževanje Jarše, na predtekmovanju o poznavanju bontona.

Organizatorji tekmovanja so nam poslali navodila in skripta, ki so nam bili v pomoč pri učenju pravil o lepem vedenju. Odločili smo se, da je tema primerna za vse mladostnike 6. skupin na III. razvojni stopnji. Mladostniki so se pogovarjali o bontonu pri splošni poučenosti v posameznih razredih.

Izbrali sva petnajst mladostnikov in zanje organizirali predtekmovanje. Mladostniki so posamično odgovarjali na vprašanja s tremi možnimi odgovori. Najboljših pet bo odšlo na regijsko tekmovanje, od tam pa trije najboljši na končno tekmovanje, ki bo 18. maja 2001 v Velenju.

Tekmovanje je spremljala tričlanska komisija: defektolog, vojak na civilnem služenju vojaškega roka in mladostnik.

Povabili smo vse mladostnike šestih skupin, da so z navijanjem spodbujali svoje prijatelje.

Tekmovalci so poleg vprašanj s tremi možnimi odgovori svojo pripravljenost pokazali tudi s samostojno pripravo pogrinjka in potrditvijo ali zanikanjem danih trditev.

Seštevek točk je pokazal:

1. mesto Petra
2. mesto Maja
3. mesto Jože.

Vseh petnajst tekmovalcev je dobilo priznanja za sodelovanje v predtekmovanju, prvi trije pa tudi praktične nagrade. Sama organizacija je zahtevala ogromno priprav, vendar so bili vsi udeleženci zadovoljni, da so lahko pred prijatelji pokazali svoje znanje, mladostniki pa so preživeli prijetne trenutke ob navijanju. Meniva, da so takšne prireditve dobrodošla sprememba v rutini vsakdanjika.

Mentorici:
Vanda Kočar Junkar
Klavdija Raspor
Zavod za usposabljanje Janeza Levca

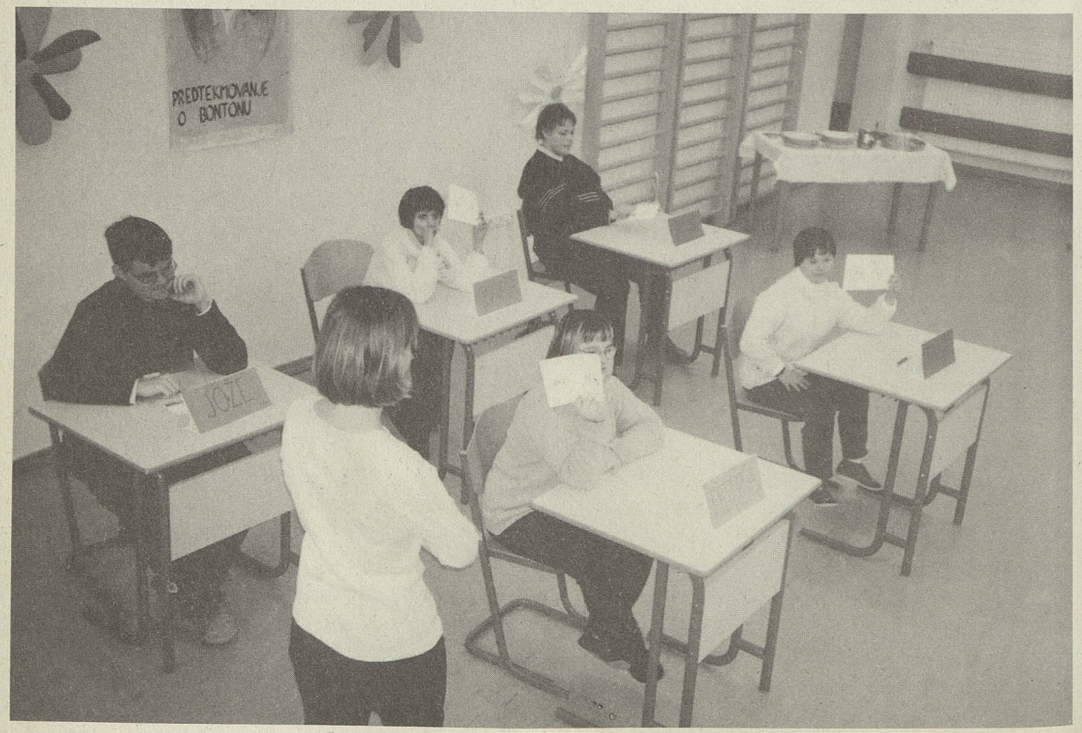

GORNJA RADGONA

OBČNI ZBOR DRUŠTVA SOŽITJE

V začetku marca smo imeli v Osnovni šoli dr. Janka Šlebingerja občni zbor Društva Sožitje. Od sto štiriinosemdeset članov se nas je zbralo kar petindevetdeset. Med nami so bili tudi nekateri gostje gospod Ivo Škof – predsednik Zveze Sožitje, gospa Zofija Frank, predstavnica društva invalidov, gospod Slavko Midelič, župan občine Sveti Jurij, gospa Mira Klener, predstavnica Centra za socialno delo, gospod Branko Klun, ravnatelj Osnovne šole dr. Janka Šlebingerja in gospa Alenka Kern, predstavnica Vzgojno-varstvenega Zavoda Manko Golar. Že v začetku smo ugotovili, da si bomo zaradi prostorske stiske morali poiskati večji prostor za naša srečanja.

Predsednica Društva Sonja Korošec je podala poročilo o našem dozdajšnjem delu v društvu. Ugotovili smo, da je društvo dobro delovalo saj smo praznovali trideseto obletnico obstoja društva, udeležujemo se vseh seminarjev in letovanj, odpravili pa smo se tudi na izlet.

Za podpredsednico društva smo izvolili Stanko Fras. Sprejeli smo delovni načrt za leto 2001, ki je zelo obširen.

Predsednica Društva Sonja Korošec se je posebej zahvalila ravnatelju Osnovne šole dr. Janka Šlebingerja, gospodu Branku Klunu, za pomoč in podporo društvu.

Občni zbor smo sklenili z družabnim srečanjem – s pogostitvijo in se zavrteli ob zvokih harmonike. Vsem navzočim smo za dan žensk podarili nagelj. Veliko smo si imeli povedati, zato je naše druženje kar hitro minilo.

Hvala vsem, ki dejavno sodelujejo v društvu Sožitje Gornja Radgona.

Valerija Zemljič
Hermina Kaučič

TRIDESET LET NAŠEGA SOŽITJA

Okrogle obletnice, naj bodo življenjske ali delovne, navadno proslavimo. Sredi decembra lani je Društvo za pomoč duševno prizadetim Gornja Radgona, Radenci in Sveti Jurij, zdaj imenovano Sožitje, proslavilo trideset let obstoja.

V času od 1. do 15. decembra lani smo imeli razstavo v TICU (Turistično informacijski center v Gornji Radgoni). Razstavljeni so bili izdelki, ki so jih naredili varovanci Varstveno-delovnega centra, učenci Osnovne šole dr. Janka Šlebingerja in oddelkov vzgoje in izobraževanja.

K slovesnemu razpoloženju ob praznovanju jubileja v kulturnem domu je pripomogel bogat program praznovanja. Program je vodil in povezoval moderator Bojan Rajk z radia Maksi-Ljutomer. Po nagovoru predsednice Društva Sonje Korošec sta pozdravila navzoče tudi predsednik Sožitja – zveze društev za pomoč duševno prizadetim Slovenije Ivo Škof in ravnatelj Osnovne šole dr. Janka Šlebingerja Brane Klun. Sledil je govor gospe Cilke Žerdin Dimec, ki nam je s toplimi besedami povedala, kako sta se začela ustanavljati šola in hkrati društvo za pomoč duševno prizadetim osebam Pomurja, pozneje imenovano društvo Sožitje.

Takrat se je imenovala pomožna šola. V sklopu šole so pozneje odprli tudi oddelke delovnega usposabljanja. Veliko dela in truda je bilo treba vložiti in prav gospa Cilka ima veliko zaslug za to. Pozneje so bile ustanovljene tudi delavnice pod posebnimi pogoji – zdaj Varstveno-delovni center.

Radi bi se zahvalili vsem, ki so vlagali svoj trud in delo, da je našim otrokom danes lepo. Vsem nekdanjim predsednikom smo podelili zahvale. V pestrem programu so sodelovali: aktiv kmečkih žena Apače, tamburaši iz Radencev, pevec Tonček Dugar, ki je dejal, da je z veseljem prišel in je srečen, počaščen, da lahko zapoje pred takim občinstvom. Predstavili so se tudi učenci šole, ki so nam pokazali, česa so se sposobni naučiti. Z nasmehom na obrazu in z roko v roki smo program končali s pesmico Mi se imamo radi. Pripravili smo tudi zgibanko in se odpovedali velikim stroškom za glasilo. Ta denar bomo namenili za nakup aparata komunikator, ki ga potrebuje naša mlajša članica.

Po kulturnem programu sta sledila pogostitev in zabavni del programa, tamburaši so zaigrali in najpogumnejši so zapeli in zaplesali.

Zahvaljujemo se vsem, ki so nam materialno in kakor koli drugače pomagali pri organizaciji praznovanja našega dela, še posebno glavni pokroviteljici občini Gornja Radgona in županu Mihu Vodeniku. Posebna zahvala je namenjena Osnovni šoli dr. Janka Šlebingerja, ki je bila v teh letih zelo požrtvovalna, še posebno ob pripravi na jubilej.

Dobrota in ljubezen ne bosta nikoli zbledeli. Lepo je, če se imamo vsi radi, še lepše pa je, če si znamo pomagati.

ČE IMAŠ SRCE IN ŽELJO, BOŠ SPOŠTOVAL, POSLUŠAL, HODIL Z ODPRTIMI OČMI, VERJEL, DA JE MOGOČE LJUBITI TUDI DRUGAČNE LJUDI.

Članica Nadzornega odbora Društva
Nevenka Činč in sodelavci

V SPOMIN

MIRANU IN PETRU

Miran in Peter sta bila z nami v Ježku in sta bila naša prijatelja. Miran je umrl na svoj rojstni dan. Bil je star trideset let. Miran je bil veseljak. Tak je bil vesel in rad je pomagal. Peter je umrl teden pozneje. Peter je kar naenkrat zbolel. Ko smo slišali, da je Peter umrl, nas je prizadelo. Nismo mogli verjeti, da je umrl. Peter je bil veseljak in rad je igral na harmoniko. Rad je tudi pomagal. Rad je delal doma. Skrbel je tudi za svojo staro mamo. Peter je rad pomagal vsakemu v Vinski gori. Imeli so ga zelo radi.

Jelena

Miran je bil v Varstveno-delovnem centru srečen. Zelo rad je sodeloval pri vsakem delu, kolikor se je dalo. Tatjani je rad delal venčke in druge figurice iz slanega testa. Največkrat je rad metal žogo. Nam drugim je pomagal barvat svilene rute. Vesela sem, da imam ruto, ki sta jo barvala Miran in Peter. Oba sta že pokojna. Peter je bil živahnejši, zelo rad je hodil z nami na fitnes.

Udeležil se je vsakega športa in je bil vedno zelo uspešen. Zmeraj je dobil medaljo. Teh uspehov je bil rad deležen. Ves čas je govoril o tem. Spomnim se, kako je nestrpno govoril in čakal, da bi koza skotila mladiče, ki bi jih čuval in gnal na pašnik. Na žalost pa tega ni dočakal. Izguba dveh prijateljev nas je zelo potrla, nismo mogli verjeti, da smo v enem tednu zgubili kar dva prijatelja.

Snežana

KAMNIK

KULTURNO OBARVAN ŠPORTNI DAN

Prebudili smo se v sončno aprilsko jutro. Kamniški hribi so bili ob osmi uri prelepo obsijani s soncem, vreme je bilo kot nalašč za športni dan, ki je bil pred nami.

Pot nas je izpred šole vodila proti vasici Palovče, ki se zaspano razteguje nad Kamnikom, polja se vlečejo počez med gozdovi, pogled nam je segel na raznoliko pokrajino, na Mengeško polje, na Ljubljano ... Vijugasta cesta se je vila vedno bolj navkreber, mimo odcepa za Stari grad do zaselka Palovče, kjer počiva v svoji 350-letni zgodovini Budnarjeva muzejska hiša. Seveda smo si jo ogledali in izvedeli, kakšno je bilo življenje nekoč. Ogledali smo si črno kuhinjo. Z odprtega ognjišča se sicer ni kadilo, bilo pa ga je z vsemi pripadajočimi rekviziti vseeno zanimivo videti. Vstopili smo še v kmečko izbo – "hišo" z javorjevo mizo pod bogkovim kotom, klopjo okrog in okrog, krušno pečjo z zapečkom, posteljo, metrgo ... Skratka, enkratno in vredno ogleda.

Po ogledu smo se polni novih vtisov vrnili v dolino.

Jasna Lampe
Osnovna šola 27. julij, Kamnik

V torek, tretjega aprila, smo z učitelji odšli na športni dan v Palovče, kjer smo si ogledali Budnarjevo hišo. Hiša je bila stara in tako lepa, kot bi bila nova. Upraviteljica nam je povedala, da jih je v tej hiši živelo zelo veliko. Ko nam je razkazala hišo, smo počasi odšli.

Urška Veršnik, 6. razred

Bili smo v Budnarjevi hiši. Tam smo videli črno kuhinjo in sobo, kjer so jedli in spali. V tej hiši se je rodilo osem otrok. Vsi so imeli iste čevlje.

Damjan Varjačič, 5. razred

V torek smo imeli športni dan. Obiskali smo Budnarjevo hišo. Hiša je stara. Kuhinja je čisto črna. Ko so otroci včasih hodili v šolo, so imeli samo ene čevlje, spali so na podstrešju. Živeli so zelo revno. Jedli so zelje, repo, klobase in jabolka. V Budnarjevi hiši mi je bilo zelo všeč.

Marica Hribar, Oddelki vzgoje in izobraževanja

Imeli smo športni dan. Šli smo daleč. Videli smo zelo staro hišo in veliko starih predmetov. Hiša ni imela dimnika. Po hiši se je valil dim. Stranišče so imeli zunaj. Imeli so samo ene čevlje. Na atovem stolu ni smel sedeti nihče. Ko je ata molil, so morali ponavljati za njim.

Vanja Savšek, 4. razred

Bili smo v Budnarjevi hiši. Hiša ima majhna okna. V sobi je v kotu bogkov prostor. Otroci so spali na podstrešju. Ata in mama sta spala v postelji v hiši. Najmlajši otrok je spal v zibki.

Petra Mlakar, 4. razred

Šli smo na športni dan. Oblekla sem modro trenirko in obula superge. Ogledali smo si Budnarjevo hišo. Hiša je stara. Bilo je lepo.

Urša Gruber, Oddelki vzgoje in izobraževanja

Ogledali smo si Budnarjevo hišo. Videl sem zibko za dojenčka in posteljo. V črni kuhinji so visele klobase. Hiša je bila lepa.

Primož Žmavc, Oddelki vzgoje in izobraževanja

KOPER

NOV KOMBI

Izpolnila se nam je dolgoletna želja: dobili smo nov kombi!

Kako potrebno je tako prevozno sredstvo za naše mladostnike, najbrž ni treba posebej pojasnjevati. Življenje in delo bosta v marsičem veliko lažja, saj ne bomo več vezani na mučno iskanje prevoznega sredstva. Ko smo iskali denarne vire za tako naložbo, smo ugotovili, kako dragocena je pomoč vseh, ki so nam nesebično pomagali pri tem kar zajetnem denarnem zalogaju.

Poleg Sožitja - zveze društev za pomoč duševno prizadetim smo dolžni vso zahvalo Združenju žena diplomatov v Sloveniji S.I.L.A. Na bazarju so namreč organizirale prodajo izdelkov svojih držav. Izkupiček so v celoti namenile Sožitju za nakup kombija. Pokroviteljica bazarja je bila mestna občina Koper z županom Dinom Pucerjem. Precejšnjo pomoč nam je namenila zavarovalnica Adriatic in seveda tudi Citroen je bil s svojo ponudbo zelo uvideven. Predsednici Obalnega društva Sožitje Vesni Grižon je z vztrajnostjo in prepričljivostjo uspelo dokazati, da lepa beseda lepo mesto najde, še posebno, ko gre za našega otroka, ki mu je usoda namenila večno otroštvo.

Vsem darovalcem, ki so pomagali uresničiti našo dolgoletno željo, prisrčna hvala!

Za Obalno društvo Sožitje:
Rajko Makovec

KRŠKO

POZDRAV POMLADI V ODDELKIH VZGOJE IN IZOBRAŽEVANJA KRŠKO

V deželo je prišla pomlad in otroci ter mladostniki iz Oddelkov vzgoje in izobraževanja pri Osnovni šoli dr. Mihajla Rostoharja, Krško, so jo v petek, šestega aprila, praznovali skupaj s starši.

Predstavili so se jim z igrico Zrcalce, z recitacijami, s petjem in plesom. S prisrčnim in sproščenim nastopom so med starše vnesli dobro voljo, ki je dosegla vrhunec, ko so skupaj zaplesali.

Na koncu pa so jih pogostili s sladkimi dobrotami, ki so jih spekli skupaj s specialnimi pedagoginjami.

Marinka Herakovič
Romana Cvar

SEVNICA

OTROCI SO OGLEDALO SVOJIH STARŠEV

Pomlad se prebuja. Življenje se začne na novo. Zimskega spanja je konec. Živa bitja poskrbijo za svoje potomstvo. Praviloma je mladi zarod podoben staršem. Kaj pa ljudje? Ko se mimoidoči ustavljajo s pogledi na mladi mamici na sprehodu in njenem dojenčku, komentirajo njuno podobnost: Da, dojenčkova podoba že kaže prihodnjega otroka, mladostnika, odraslega človeka. Kakšen pa bo ta človek kot osebnost pozneje, je odvisno ne samo od ljubezni staršev, temveč še od marsičesa drugega.

Starši, vzgojitelji in učitelji se zavedamo dovolj, da je pri vzgoji otrok ljubezen premalo. Pomembne so temeljne zakonitosti medsebojnega sporazumevanja, ki oblikujejo in utrjujejo vrednote ljudi.

Otrok ob različnih okoliščinah razvija svoj odnos do sebe, do drugih ljudi in življenja nasploh. Potrebuje starše, vzgojitelje, učitelje, ki so se vsak trenutek sposobni vživeti vanj in mu razumevajoče prisluhniti. Skratka, vzgajati otroka in ga vzgojiti takšnega, da bo srečen sam s seboj in z okoljem. Otroci se najbolj naučijo tisto, kar živijo. Življenje otroka in njegove izkušnje iz otroštva ga bodo spremljale kot popotnica do konca dni.

Na osnovni šoli s prilagojenim programom sem v času službovanja spoznala mnogo različnih otrok. Ne le da so bili podoba svojih staršev, tudi sicer so bili njihovo ogledalo. Mnogi med njimi so prinašali s seboj nekatere družinske vedenjske vzorce. Ti so bili sprejemljivi, pozitivni, a tudi taki, ki so povzročali učencem težave v sožitju s sošolci, učitelji in doma z okoljem.

Otroci se nenehno učijo od svojih staršev. Mogoče se ne učijo tega, kar jim starši ukazujejo, prav gotovo pa njihovega početja. Starši so otrokom prvi in najučinkovitejši zgled.

Otrokom postane način, kako izražajo in obvladajo svoja čustva, zgled, ki si ga bodo zapomnili za vse življenje.

Tako se je Janezek, ki je doživljal doma sovražnost, naučil nasilnosti. Do sošolcev se je vedel nepotrpežljivo in napadalno. Povsod je želel uveljaviti svojo voljo, in to z grobostjo, z udarci. Med sošolci je naletel na neodobravanje in na konfliktne položaje, saj so ga zavračali, kajti zanje je bilo njegovo vedenje nesprejemljivo. Zaradi tega je bil nesrečen.

Med mojimi učenci je bil tudi Franček, ki je neprenehoma preklinjal, kazal svojo nejevoljo. Doma je bil deležen nestrpnosti, zato se ni naučil potrpežljivosti. Nemirno se je odzval že v najmanjšem, zanj motečem položaju. Tega se je zavedal, a žal si sam ni znal pomagati.

Spominjam se Nejca. Ta je izhajal iz številne družine. S sestrami in brati je delil dobrine. Pri njem je bila zelo opazna velikodušnost. Kar je imel, je rad podelil z drugimi. Posojanje šolskih potrebščin je pomenilo zanj radostno dejanje. Zaradi radodarnosti je bil priljubljen.

Če otroci doživljajo v družini sprejemanje, se naučijo ljubiti. In večina ljudi bi se strinjala, da ni v življenju nič pomembnejšega od tega, da ljubiš in si ljubljen. Temeljna človeška potreba je, da je človek sprejet, ljubljen. Tudi otroci se morajo počutiti ljubljene. Čeprav ušpičijo neumnost, naredijo škodo, se morajo počutiti varne, ljubljene. Če otrok ni ljubljen, tega ne bo znal pokazati. Če pa je doživljal naklonjenost, jo bo znal prenašati na bližnje. Otroci, ki so odrasli s toplino in s skrbnostjo, sprejetostjo, ki jo potrebujejo, se naučijo imeti radi sami sebe. Ljubezen bodo pričakovali od drugih in jo znali tudi dajati.

Pomemben je tudi vidik, kako se otroci naučijo resnicoljubnosti. Če doživljajo iskrenosti, se naučijo tudi resnicoljubnosti. Ne glede na svoja osebna merila skoraj vsi vsaj včasih govorimo "male nedolžne laži" zato, da bi z njimi poenostavili življenje, prihranili čas ali druge obvarovali pred prizadetostjo.

Vsi otroci poskušajo lagati in se šele nato naučijo, da tega ne smejo. Zato je ena od pomembnejših spretnosti, ki jih morajo razviti starši, ta, kako ukrepati takrat, kadar otroci lažejo. Z lažjo je treba otroka soočiti, toda tako, da otrok razume, da smo na njegovi strani. Otroci bi se morali naučiti resnicoljubnosti, ker bi spoštovali naše vrednote in nam želeli ugajati, ne pa ker bi se nas bali.

To sem v svoji praksi mnogokrat doživela.

Toda razlikovati moramo, kdaj si otroci izmišljujejo in kdaj nam lažejo. Pogosto sem bila priča izmišljanju, ki je bilo plod domišljije, zlasti pri mlajših. Včasih pa so si izmišljali tudi učenci na višji stopnji. To so učenci hitro razkrili, neljubi položaj in krivca pa sem morala "pogladiti".

Med učenci naše šole s prilagojenim programom in lažjo motnjo v duševnem razvoju se je vedno našlo nekaj učencev, ki so živeli v rejniških družinah. Tu so se otroci počutili varne. Brez pravih staršev in doma bi bili izgubljeni. Tako pa jim je rejniška družina dajala toplo zavetje in varen dom. Rejenec Jernejček se je lepo vrasel v novi dom in postal normalen, zgleden mladostnik, brez vedenjskih odklonov, si pridobil ustrezne delovne navade. Sreča je za takega otroka, ki se počuti varno in se bo lahko naučil zaupati vase in v ljudi okrog sebe.

Otroci razvijajo vero vase postopoma, z leti. Jaz! To bom naredil sam! Da bi otroci odrasli z občutkom varnosti, jim moramo pustiti dovolj časa in prostora za poskušanje, za učenje, celo padce, ves čas pa jim moramo biti na voljo za spodbudo, pouk in pomoč. Prepričana sem, da bo Jernejček zaupal vase, v svoje sposobnosti, dobrohotnost in splošne zmožnosti, in mu bo ostalo le malo stvari, ki jih ne bo mogel doseči, če se bo zanje odločil.

Morda bi opozorila še na neko pomembno vrednoto, to je spoštovanje. Lahko otroke naučimo, da so vljudni in so videti spoštljivi, toda tega ni mogoče enačiti s pristnim spoštovanjem. Otroci se naučijo spoštovanja, kadar vidijo, da njihovi starši ravnajo drug z drugim in z drugimi družinskimi člani prijazno, pozorno in spoštljivo, ter odraščajo v prepričanju, da je treba z drugimi ravnati tako, kot so ravnali z njimi.

Prijaznost in pozornost sta zaščitni znak spoštovanja. Izražati ju je mogoče na tisoče načinov, dan za dnem, teden za tednom, leto za letom. Če tega v družini ni, se otroci ne morejo naučiti spoštovanja.

Ivanček zaskrbljen pove, kako je alkoholiziran oče grob do družinskih članov. Vinjen išče prepir. Vede se nasilno. Najhujše pa je, ko se začne fizično nasilje nad mamo. To je gorje! Kakšen bo postal otrok v takšni družini? Slaba napoved zanj. Takšen oče seje zlo. Posledice so tu in se že poznajo na dvanajstletniku. Kako naj se jim nemočen otrok ogne?

Najvplivnejši odnos, ki ga otroci opazijo, je torej najbrž prav odnos med staršema. Otroci bodo v resnici sprejeli tisto sporočilo, ki ga bodo razbrali iz medsebojnega starševskega ravnanja. Hitro opazijo, kako se pogovarjamo drug z drugim, ton našega glasu, naša čustva. Gre za način, kako rešujemo nesoglasja in kako se odzivamo na potrebe drugega. Otroci opazijo celo najmanjše kretnje pozornosti in vljudnosti. Tu še kako velja pregovor: "Besede mičejo, zgledi vlečejo." Zavedati bi se morali, da si ocene v šoli življenja služimo z majhnimi, vsakodnevnimi prijaznimi dejanji.

Taka prijazna dejanja so tudi praznovanja rojstnih dni učencev v šoli. Pri nas jih praznujemo redno. Kako lepo je videti, ko se otroci zberejo, kako vzklikajo od veselja, kako so pomembni. Nadvse pomembno je sporočilo, da so ljubljeni, cenjeni in občudovani. Zavedajo se pripadnosti razredni skupnosti, doma pa družini, domu. Življenje je zanje tudi prijazno, življenje je zanje zabava.

Tako jim v šoli skušam tlakovati pot, da bodo gledali svet v najboljši luči in si ustvarili prijeten kraj življenja.

V svojem razmišljanju namerno nisem razgaljala posameznikov, saj gre za njihovo zasebnost. Želela sem prikazati kamenčke v mozaiku življenja učencev, zlasti učencev z drugačnimi potrebami.

Vsi, ki ste prebrali moj prispevek, ste morda podoživeli svoje otroštvo.

Verjamem, da se strinjate, da se otroci resnično naučijo tistega, kar živijo. Nato odrastejo in živijo tisto, česar so se naučili.

Starši, vzgojitelji, učitelji, defektologi na šolah s prilagojenim programom tlakujmo otrokom pot v svet, kjer bodo prijetno živeli.

Terezija Zierer, defektologinja

PREDSTAVITEV NOVE REVIJE

HANCA

HANCA je revija, ko smo jo naredili za odrasle osebe z zmanjšano umsko sposobnostjo, o odraslih s posebnimi potrebami in skupaj z njimi.

Poimenovali smo jo HANCA – tak ali drugačen, vedno nasmejan.

S tem dopisom vas želimo seznaniti s temeljno zasnovo revije, saj bo v sami reviji informacijam za spremljevalce, sodelavce, starše, zagovornike namenjen le najnujnejši prostor. Kajti, revija bo v celoti pripravljena tako, da bo razumljiva skupini ljudi, ki jim je namenjena. Torej bo preprosta, razumljiva, informacije bodo kratke, zanimive za odrasle in zabavne.

Zakaj revija

Od leta 1996 skupaj z Verico Županič, stanovalko domskega dela Varstveno-delovnega centra Tončke Hočevar, vodiva knjižnico za naše uporabnike. Knjig, ki bi bile primerne za ljudi z zmanjšano umsko sposobnostjo, je malo. Če so knjige neobsežne, preproste, bogato ilustrirane, so to navadno knjige za majhne otroke, med njimi je le malo knjig z velikimi tiskanimi črkami. Največ bralcev naše knjižnice tako sega po slikanicah, v katerih pa je vsebina za otroke.

V revijah, ki jih lahko kupimo v kioskih, pa se večina ljudi z zmanjšano umsko sposobnostjo ne znajde najbolje, saj so zanje nepregledne in zapletene.

HANCA in vsi, ki jo bomo ustvarjali, bomo k neodvisnosti in samostojnosti na različnih ravneh (spretnosti, prepričanja, vrednote) dodajali majcene, a pomembne iskrice.

Revija HANCA odpira nove možnosti za uveljavljanje ljudi z motnjo v duševnem razvoju. V prvi številki je že nekaj prispevkov. S Hanco se odpira nov medijski prostor, v katerem bodo lahko osebe z zmanjšano umsko sposobnostjo objavljale svoje pisne prispevke in zanimive fotografije.

Veliko pozornosti bomo posvetili samozagovorništvu.

V reviji bo tudi prostor, ki bo ustrezno obveščal o prihodnjih dejavnostih, primernih za bralce (delavnice, natečaji), namenjenih udeležencem posameznih regij ali vse Slovenije.

S HANCO je ustvarjena nova možnost za udejanjanje pravice do vseživljenjskega učenja za vse in pravice do razumljivih informacij.

V letu 2001 bodo izšle še poletna (15. junij), jesenska (15. oktober) in zimska številka (15. december).

Revija stane 200 tolarjev.

Želimo, da se s to revijo sreča, jo začne prebirati in v njej sodelovati čim več ljudi, ki jim je namenjena. Zato vas prosimo, da seznanite z njo ljudi, s katerimi delite svoj delovni dan. Morda nam boste sporočili tudi odziv na revijo?

Veselimo se sodelovanja z vami in vas prisrčno pozdravljamo.

Uredništvo revije HANCA bo v
Varstveno-delovnem centru
Tončke Hočevar
Vodnikova 56
1000 Ljubljana

Glavna in odgovorna urednica je
Vessna Janežič.

NAJPOGOSTEJŠE NEPRAVILNOSTI TELESNE DRŽE IN NJIHOVO ODPRAVLJANJE

1 UVOD

Pokončna drža je biološka vrednost človeške vrste, ki si jo je ta pridobila v svojem filogenetskem razvoju. Telesna drža ni le posledica mišičnofizioloških procesov, odvisna je od gibalne in psihosocialne komponente, ki se med seboj dopolnjujeta in v interakcijskih povezavah oblikujeta položaj telesa. Telesna drža zato ni tog položaj, temveč je dinamičen proces, saj se nenehoma spreminja.

Pokončna drža je dejavnost, za katero se porabi kar najmanj energije in ki omogoča telesu najboljše delovanje notranjih organov glede na posameznikove psihomotorične sposobnosti. Vzravnana telesna drža je stanje, ki vpliva na zdravje in videz.

Pravilna telesna drža, ki izvira iz primerne mišične napetosti, omogoča smotrno akcijo in zmanjševanje telesne utrujenosti. Utrujenost in spremembe v tkivih zaradi slabe mehanike lahko povzročijo slabo strukturno razvrstitev, kar vodi v kronično slabšanje telesne drže in pojav bolečine.

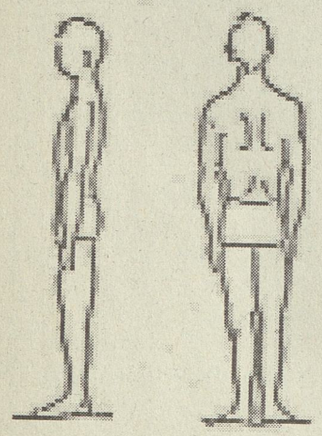

Pravilno držo ima človek, ki je vzravnan in mu prilegajoče se lopatice s hrbtenico sestavljajo do pasu lahno zaokroženo ploskev. Prsni koš je nekoliko dvignjen, ramena so v vodoravni črti in rahlo potegnjena nazaj.

V ledjih nastaja fiziološka lordoza, ki jo pogojuje tudi naravni naklon medenice naprej. Stegna so navpična in tudi nagnjena naprej. Prav tako koleno in golen, ki sestavljata nekaj manj kot pravi kot z visokim nartom in dobro izbočenim stopalnim svodom.

2 NAMEN ČLANKA

Poglavitni namen članka je prispevati k humanizaciji pouka športne vzgoje in pomoči učitelju pri prepoznavanju in odpravljanju slabe telesne drže in posledic, nastalih zaradi le-te.

3 VZROKI ZA SLABO TELESNO DRŽO IN NJENE POSLEDICE

Vzroki za spreminjanje vzravnane drže so različni. Vzravnana drža sama, kot biološka neprilagojenost človeške vrste, najbolj povzroča nepravilnosti v vzravnavi in je lahko tudi vzrok za različne bolezenske pojave. Prav tako je v današnjem času še vse premalo spodbud za zdravo rast in razvoj. V velikih mestih manjka različnih možnosti za gibanje na svežem zraku. Pomanjkanje dvorišč, drevja za plezanje in zviranje, stez in trat za tekanje, jarkov za preskakovanje in brun za urjenje ravnotežja, vse to siromaši človekovo telesno dejavnost. To se pozna že pri otrocih, ki ostanejo nerazigrani in čutijo le biološko potrebo po živahnem gibanju. Posledica tega je ohlapnost mišic in potem slaba drža. Tudi na vasi najdemo otroke s slabo telesno držo, vzrok je v zakoreninjeni miselnosti, "češ da se otrok že tako z delom dovolj razgiba". Vemo pa, da se tudi otroci, ki so zaposleni z domačimi deli, ne razvijajo pravilno, skladno, to opažamo pri njihovi drži, mišicah, pa tudi v delovanju notranjih organov.

Otrok se ne rodi s slabo držo. Ta je posledica pomanjkanja skrbi za razvoj in rast, torej se oblikuje z razvojem in rastjo. Ugotovitve zdravnikov predšolskih otrok nazorno povedo, da slaba drža ne nastaja le v šolskem obdobju, temveč je treba vzroke za to iskati že od obdobja, ko je otrok dojenček.

Najpomembnejši vzrok za nepravilnost je šibkost tonostatičnega aparata. Pri predšolskih otrocih se pojavlja slaba drža zaradi utrujenosti, ki je posledica nezadostnega in neprimernega počitka ali pa bolezni. Najnevarnejša doba za nastanek slabe drže je mlajša šolska doba. Nošenje težke šolske torbe na hrbtu ali vedno v isti roki, nepravilno in dolgotrajno sedenje v šoli in pri domačih nalogah negativno vpliva na rast in telesni razvoj učenca. Slaba drža se oblikuje tudi v starejši šolski dobi. Neskladen razvoj mišičja in kosti zmanjšuje funkcijsko sposobnost držnega aparata, to pa povzroča spremembe položaja skeleta. Posledice enostranskega naprezanja mišic pri sedenju ali drugih statičnih obremenitvah (dolgotrajna stoja, nošenje težkih šolskih torb, kronične bolezni, šibka telesna konstitucija ipd.) so lahko usodne za posameznike v zrelih letih. Slaba drža povzroča spremembo lege notranjih organov, zato nastanejo motnje v dihalih, obtočilih in prebavilih. Te motnje spremljata še nevroza in čustvena neubranost v različnih oblikah, kar lahko vodi v motnje vedenja in osebnosti. Že zgodaj nastajajo spremembe v hrbtenici, in to v mišično-vezivnem tkivu. Prav tako so zaznavne spremembe v vretenčnih sklepih in na vretenčnih telesih.

Slaba telesna drža pravzaprav ne pomeni nastajanja deformacij, pač pa nepravilnosti telesne mehanike, ki jih lahko odpravimo z načrtno dodatno aktivnostjo mišic.

4 NAJPOGOSTEJŠE NEPRAVNOSTI TELESNE DRŽE

Nakazani znaki slabe telesne drže so pogosto opazni ob spremembah hrbteničnih krivin. Hrbtenica se lahko krivi naprej, nazaj, vstran, in to čelno in bočno.

4.1 OKROGLI HRBET ALI KIFOZA

Kifotična drža je najpogosteje lokalizirana v prsnem delu hrbtenice, ramena so povešena in potegnjena naprej, hrbet je rahlo okrogel (grbavost). Pogosto se veže z udrtim hrbtom v ledvenem predelu kot kompenzacijsko krivljenje.

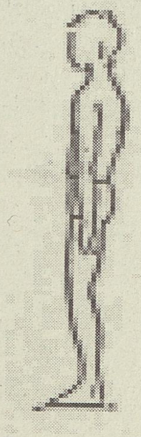

- Glava je nagnjena nazaj,
- ramena so spuščena in potisnjena naprej,
- opazna je grba,
- prsni koš je na sprednji strani upadel,
- lopatice štrlijo,
- trebušne mišice so mlahave in trebušna stena izstopa v primerjavi s prsnim košem,
- kolena so rahlo upognjena,
- stopalni loki so pogosto spuščeni.

4.1.1 VAJE ZA PREPREČEVANJE OKROGLEGA HRBTA

Z vajami želimo krepiti hrbtne mišice in preprečiti, da nasprotno delujoče prsne mišice ne bi preveč približale svojih pripojev in se tako pasivno krčile in povzročale spremembo telesne drže.

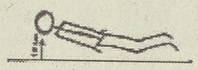

Leže na trebuhu, roke so ob telesu:
- dvigovanje glave 10 cm od podlage, pogled usmerjen v tla,
- dvigovanje glave in ramen 10 cm od podlage in zadržani položaj (štej do 5).

Leže na trebuhu, roke sklenjene na hrbtu:
- dvigovanje glave in ramen, noge so iztegnjene in pritiskajo ob podlago.

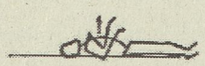

Leže na hrbtu, roke ob telesu:
- dvigovanje prsnega koša tako, da se telo opira ob podlago z glavo in komolci.

Klečeča opora, roke na tleh iztegnjene daleč naprej, stegna navpično na podlago:
- potiskanje ramen navzdol,
- potiskanje s partnerjevo pomočjo.

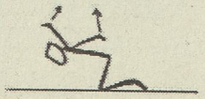

Iz klečeče opore:
- dvigovanje rok do odročenja in nazaj.

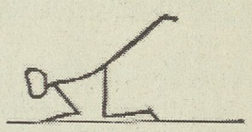

Klečeča opora:
- upogibanje rok in dotikanje z brado ob podlago, hkrati zamahovanje desne oziroma leve noge nazaj gor.

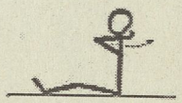

Sedenje z iztegnjenimi nogami, roke sklenjene v zatilju:
- zatezanje komolcev nazaj in vzravnanje trupa (položaj vsakokrat zadrži do 5, potem spusti), ponovi vajo.

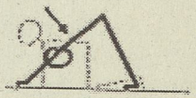

Iz klečeče opore:
- dvigovanje bokov tako, da so iztegnjene roke in noge, pri tem pritisk v hrbet in zazibanje.

Klečeča opora, roke iztegnjene v vzročenje naprej:
- drsenje z rokami 20 cm naprej in zadržati položaj nekaj trenutkov.

Razkoračna stoja:
- zamahi rok do vzročenja ter iztezanje trupa,
- veliki čelni krogi nazaj.

4.2 UDRTI HRBET ALI LORDOZA

Je povečano ukrivljenje hrbtenice v ledvenem delu hrbta; trebuh je povečan in ohlapen. Ta okvara je lahko prirojena ali pridobljena.

- glava je nekoliko nagnjena nazaj,
- prsni koš je raven ali na videz rahlo izbočen,
- povečana je fiziološka krivina hrbtenice v ledvenem delu,
- medenica je vsa močneje obrnjena naprej, zato je trebuh napet in izbočen,
- kolena so zadaj močneje zategnjena, stopalne mišice so največkrat šibke, kar se opazi po spuščenih stopalnih lokih.

4.2.1 VAJE ZA PREPREČEVANJE UDRTEGA HRBTA

Z gimnastičnimi vajami toniziramo in krepimo trebušne in sedalne mišice, hkrati pa sproščamo in raztezamo mišice v ledvenem delu hrbta.

Leže na hrbtu, roke ob telesu:
- zatezanje trebušnih mišic tako, da se ledveni del hrbta dotakne podlage,
- isto vajo je mogoče izvajati tudi stoje ob steni.

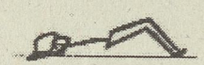

Leže na hrbtu, roke sklenjene v zatilju, noge pokrčene:
- dvigovanje bokov, opora z glavo, rameni in stopali.

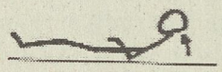

Leže na hrbtu, roke ob telesu:
- dvigovanje glave in ramen.

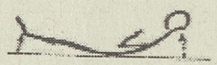

Leže na hrbtu:
- dvigovanje glave in ramen ter hkrati dvigovanje nog 5–10 cm od tal.

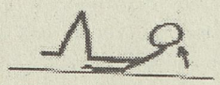

Leže na hrbtu, roke ob telesu, noge pokrčene:
- dvigovanje glave in ramen,
- dvigovanje trupa do sedenja.

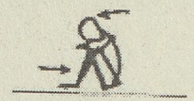

Leže na hrbtu, roke ob telesu, noge iztegnjene:
- sočasno dvigovanje trupa do sedenja, krčenje nog in objemanje kolen.

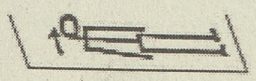

Leže na hrbtu, roke ob telesu:
- dvigovanje glave in upogibanje stopal navzgor.

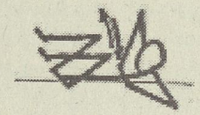

Leže na hrbtu, roke sklenjene v zatilju, noge pokrčene na trebuhu:
- prenašanje pokrčenih nog levo in desno od trupa, roke ostanejo na tleh.

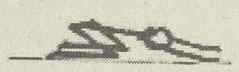

Opora klečno, sedenje na petah, roke iztegnjene v vzročenje:
- močno iztezanje trupa naprej.

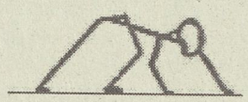

Hoja po štirih simetrično – naprej se pomikata leva roka in leva noga (kamelji hod).

4.3 KRIVA HRBTENICA ALI SKOLIOZA

Nastaja v čelni ravnini z odklanjanjem trupa levo ali desno, celo s sukanjem trupa.

- Glava je navadno nagnjena na eno stran, to je odvisno od vrste krivljenja,
- ena rama je višja,
- izražena je lopatica na konveksni strani skolioze,
- kot, ki ga oklepa roka s pasom, ni enak na obeh straneh,
- trebuh je spuščen,
- sedalne mišice so na eni strani močneje izražene,
- ena noga je v kolenskem sklepu bolj upognjena,
- stopalni loki se rahlo spuščajo.

4.3.1 VAJE ZA PREPREČEVANJE KRIVE HRBTENICE

Nastajanje krive hrbtenice se uspešno preprečuje s plazenjem in plezanjem. Vaje za preprečevanje krive hrbtenice morajo zajemati delo prečnih in vzdolžnih mišičnih skupin trupa.

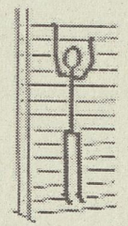

Asimetrična vesa – za desno delno ukrivljenost:
- vesa na letveniku, levica drži klin više od desnice,
- raztezanje leve strani hrbta.

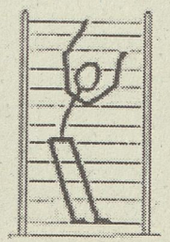

Stoja čelno ob letveniku, z rokami širok prijem nad glavo, levica drži klin više – za desno ukrivljeno hrbtenico:
- potiskanje bokov v levo,
- raztezanje mišic leve strani hrbta.

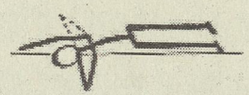

Leže na trebuhu, desnica v vzročenju, levica v zatilju:
- dvig trupa in odklon v levo,
- krepitev mišic leve strani hrbta in raztezanje mišic desne strani.

Vaja je primerna za delno levo ukrivljenost hrbtenice.

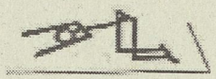

Štirinožna opora, roke iztegnjene daleč naprej:
- z zibanjem navzdol v ramenih,
- simetrično plazenje naprej in v levo (roke drsijo po podu, s koleni se delajo kratki koraki).

Vaja je primerna za delno levo ukrivljenost.

Pri delni desni ukrivljenosti hrbtenice se vaja izvaja v desno.

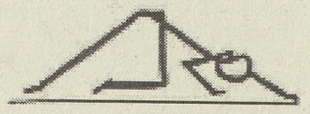

Klečna opora, iztegnjena leva roka in desna noga; s pokrčeno desnico opora na tleh:
- plazenje v tem položaju tako, da levica drsi naprej, pokrčena noga zadržuje položaj,
- prehodni položaj predstavlja dvig trupa z rahlim potiskom desne roke naprej in pokrčenje desne noge.

Vaja je primerna za kompenzirano "S" skoliozo, to je zgornja desna in spodnja leva ukrivljenost hrbtenice.

Primerne vaje so še:
- hoja po štirih po črti, teža telesa naj bo porazdeljena na roke in noge,
- hoja po štirih z iztegnjenimi koleni, zibanje bokov,
- hoja po kolenih z moč-nimi zamahi rok v smeri ukrivljenosti hrbtenice,
- plazenje v trebušni legi z rokami, kot tjulenj,
- plazenje v trebušni legi z rokami in nogami, kot močerad.

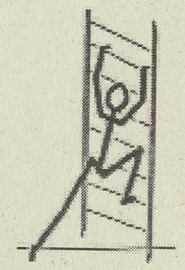

Stojna vesa, čelno k letveniku, desna noga je pokrčena in oprta na letvenik, leva noga je iztegnjena daleč nazaj:
- iztezanje hrbta z vlekom leve noge nazaj in dol.

Vaja je primerna za desno ledveno ukrivljenost hrbtenice.

5 SKLEP

V članku so zajete tri temeljne nepravilnosti telesne drže - kifoza, lordoza in skolioza. Pri vsaki je navedenih 10 vaj za korekcijo posamezne nepravilnosti. Te vaje naj bi bile v pomoč in usmeritev učiteljem razrednega pouka, pa tudi učiteljem športne vzgoje, da bi se lahko smotrno in načrtno lotili dela.

Jasna Lampe

6 LITERATURA

Kremžar, B.: Telesna vzgoja gibalno motenih otrok. DZS, Ljubljana 1978.

DIDAKTIČNI PRIPOMOČEK: RAZTEGLJIVO BLAGO

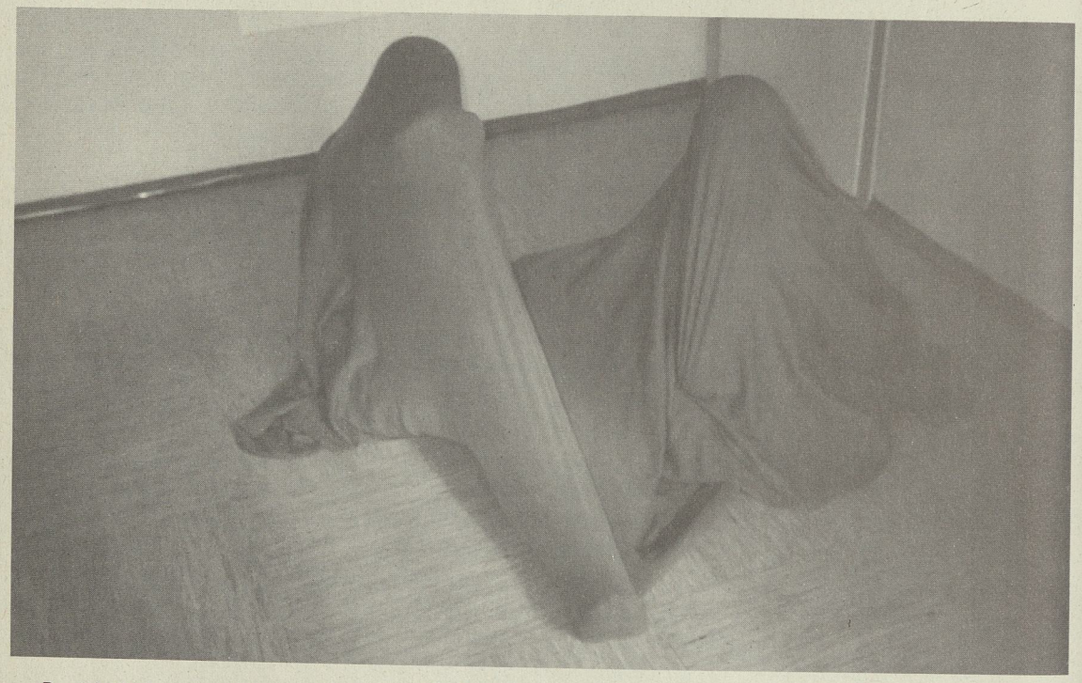

Decembra lani sem se udeležila seminarja z naslovom Izražanje in ustvarjanje z gibom v vzgojno-izobraževalnem, svetovalnem in terapevtskem delu.

Vodja seminarja, gospa Lojzka Žerdin, izredna profesorica na Akademiji za gledališče, radio, film in televizijo, nas je med drugim seznanila tudi z blagom, ki lahko rabi različnim namenom. Raztegljivo blago (jersey) je po dolžini sešito, na obeh koncih je odprtina, skozi katero lahko otrok zleze vanj.

Na omenjenem seminarju smo praktično preskusili to blago (zlezli smo vanj, ga tipali, raztegovali v različne smeri). Priznati moram, da sem imela sprva neprijeten občutek ob pogledu na blago, vendar pa mi je ob dotikanju in raztezanju le-tega postajalo delo z njim vedno zanimivejše. Poskusili smo delati tudi tako, da sta bili v blagu po dve udeleženki hkrati.

KAKO SO OTROCI SPREJELI BLAGO?

Sama poučujem v oddelkih vzgoje in izobraževanja prvo razvojno stopnjo (Osnovna šola Glazija v Celju) in sem seveda želela čim prej spoznati, kako bodo otroci sprejeli to blago. V razredu imam deklico, ki se marsiče-sa boji (ropota, teme, pasjega laježa ...), zato sem pričakovala, da ne bo želela zlesti v blago.

Ko je bila v blagu njena sošolka, na katero je zelo navezana, sem ji predlagala, naj tudi ona zleze v blago. Brez posebnega prigovarjanja je to tudi storila. Deklici sta se v blagu pogovarjali, se smejali in dotikali.

Tudi drugi otroci so bili navdušeni nad blagom. Zelo zanimivo se jim je zdelo, da sta lahko bila v njem hkrati dva otroka. Opazila sem, da vsak otrok želi iti v blago samo s sošolcem, ki mu je všeč. Tako se je zgodilo, da z dečkom, ki je občasno agresiven do drugih, ni želel biti skupaj nihče.

Na začetku sem otrokom dovolila, da so v blagu samo ležali ali počeli to, kar so hoteli. Ko

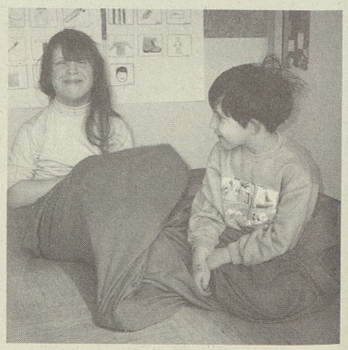

je začetno navdušenje minilo, sem ugotovila, da otroci sami nimajo dovolj zamisli za gibanje v blagu, zato sem jih začela usmerjati s preprostimi navodili (Primi blago z roko in ga vleci! Dvigni roki! Primi blago s prsti na nogi in ga vleci!). Spodbujala sem jih tudi z različno glasbo in iskala različne vaje, ki bi jih lahko otroci izvajali v blagu.

VAJE, KI SMO JIH IZVAJALI Z BLAGOM

Vse vaje so učenci izvajali najprej brez uporabe blaga in šele nato, ko so vajo obvladali, tudi z blagom.

Z otroki smo izvajali tele vaje:

1. Otrok leži ali sedi v blagu. Posluša učitelja in se ravna po njegovih navodilih (na primer: Iztegni roko! Dvigni eno nogo! Daj obe roki na hrbet!). Otrok tako spoznava različne dele svojega telesa.
2. Otrok sedi ali leži v blagu. Učitelj poskuša z gibanjem rok na otrokovem hrbtu ponazoriti načine gibanja različnih živali (majhna miška steče čez hrbet; poskakujoči zajček; bolha, ki žgečka in grize ...). Otrok poskuša uganiti, katera žival je bila.
3. Otrok leži v blagu. Obe roki položi na trebuh. Globoko diha in čuti, kako se trebuh dviga in spušča.
4. Otrok se mora spremeniti v nekaj drugega (npr. v muco, cvetlico, drevo, gosenico ...), in to ponazoriti z gibi. Učitelj mu pri tem pomaga z navodili: »Predstavljaj si, da si cvetlica. Spusti se na kolena in sedi na pete. Zdaj položi čelo na tla, roki naj bosta spuščeni ob telesu. Zdaj se cvet počasi odpira. Dvigni glavo, roki in trup in se počasi dvigni od tal. Prsti na rokah so široko razprti. Zdaj zapiha veter in cvetlica se pozibava sem in tja ...«

Seveda potrebujejo otroci pri teh vajah učiteljevo pomoč in spodbudo. Najboljše je, če ima vsak otrok svoje blago, saj mu ni treba čakati na vrsto.

Menim, da je omenjeno blago zelo uporabno pri praktičnem delu z otroki s posebnimi potrebami. Otrok ga lahko tipa (kar mu povzroča prijetne občutke) in razteza v različne smeri. V njem ga nihče ne opazuje. Spoznava svoje telo in možnosti gibanja. Tako se otrok v blagu tudi sprošča. Poleg vsega naštetega pa se lahko otroci skozi blago (»tunel«) tudi samo plazijo, kar je dobra gibalna vaja.

Irena Gorenjak, prof. def.

LITERATURA:

Wilmes - Mielenhausen, Brigitte (1999). Kje je doma tišina? Starši in otroci odkrivajo poti do sprostitve. Radovljica: Didakta.

METODA FUNKCIONALNEGA UČENJA PRI VZGOJNO-IZOBRAŽEVALNEM DELU OTROK S POSEBNIMI POTREBAMI V DUŠEVNEM RAZVOJU

Z metodo funkcionalnega učenja sem se seznanila na seminarju, ki ga je organiziral Zavod za gluhe in naglušne v Ljubljani. Seminarja sem se udeležila zato, ker sem želela spoznati metodo dela, ki je namenjena otrokom s posebnimi potrebami na področju govora in jezika. Razmišljala sem tudi, kako bi jo vključila v vzgojno-izobraževalni proces, zlasti pri dveh učencih, ki imata izrazite težave v pridobivanju govora in jezika.

Učim v prvem razredu in pri svojem delu ugotavljam, da imajo učenci velike začetne težave. Kažejo pa se pri učnem delu, komunikacija je slaba, kažejo se tudi čustvene in vedenjske motnje. Program dela prilagajam otrokovim sposobnostim in zmožnostim. Pri načrtovanju dela vedno upoštevam otroka, njegovo poprejšnje znanje, življenjsko okolje, iz katerega prihaja, spremljam njegove reakcije in čustva ter se skušam vanje vživeti in jih razumeti. Pri pouku je potrebna ogromna učna motivacija. Učenci potrebujejo pri učnem delu individualno pomoč in celostno obravnavo.

Kar precej učencev ima motnje na področju govora. Govor je nerazločen ali nerazumljiv, izgovarjava glasov je nepopolna. Pri učnem delu se velikokrat besedno ne odzivajo. Uporabljam različne metode in oblike dela, saj pri nekaterih učencih težko preverim, koliko so razumeli učno snov. Skrbim, da so učni pripomočki pestri in zanimivi. Pri delu uporabljamo tudi računalnik, ki je aktualno učno sredstvo in izredna učna motivacija.

Po metodi funkcionalnega učenja delam enkrat na teden pri dopolnilnem pouku. Pri dopolnilnem pouku sem z dvema učencema po 20 minut intenzivno uporabljala učno orodje. Za delo sem si pripravila ustrezen delovni material. Delo je potekalo tekoče, ker sta bila učenca umirjena, primerno motivirana in se delu nista upirala. Pri tem je najpomembnejše usmerjanje in vzdrževanje pozornosti ter vztrajanje pri dejavnosti do konca. V začetku je bilo treba voditi njuni roki, pozneje pa sta delala že samostojno. Pri delu sta se sprostila in lepo delala. Pri učencu, ki neprenehoma govori, ponavlja besede in vprašanja ne glede na to, ali mu odgovorim ali ne, je bila velika težava, ker med delom ni smel govoriti. Po večkratnih vajah, ko je bil pri delu že dokaj samostojen in uspešen, je čedalje manj govoril. V delo je vlagal vso svojo energijo. Učenca uporabljata učno orodje tudi med učno uro, če ne zmoreta slediti zahtevnejšemu šolskemu delu. Njuna pozornost se je okrepila in izboljšala. Pri delu vztrajata do konca. Sta uspešna in zadovoljna, saj razvijata in pokažeta tisto, kar zmoreta. Okrepila sta si tudi samozavest.

Za starše sem organizirala predstavitev metode funkcionalnega učenja. Pri dopolnilnem pouku so spoznali osnove dela in s svojim otrokom urili učno orodje. Pri pouku so opazovali, spremljali delo svojega otroka in spoznali, kako in kje se učno orodje včlenjuje v vzgojno-izobraževalno delo. Pomembno je, da bodo z otrokom delali tudi doma in postopoma to delo vključevali v vsakodnevne domače

zaposlitve. Po tej metodi delata dvakrat na teden tudi pri logopedinji.

Metodo funkcionalnega učenja sem v povezavi z učnim programom uvrstila v vzgojno-izobraževalni proces. Učno orodje sem uporabljala z vsemi učenci v različnih delih učne ure. Delo sem prilagodila njihovim sposobnostim in zmožnostim. V začetku so imeli učenci kar nekaj težav, dokler se niso navadili na takšen način dela. Težko so zdržali, da pri delu niso govorili. Z zanimanjem so izvajali program z učnim orodjem. Pri tem me je vodila misel, da zmorejo otroci izredno kratkotrajno in slabo pozornost ter da težko vztrajajo pri določeni zaposlitvi. Z delom po tej metodi se te težave zmanjšajo. Prav tako se tudi razvijajo in krepijo groba in fina motorika, grafomotorika, koordinacija telesa, prostorska orientacija, razumevanje in mišljenje. Učence je delo zanimalo in pri tem so bili uspešni. Pri pouku sem torej učno orodje včlenila kot krajše zaposlitve v povezavi z učno snovjo.

UČNO ORODJE PRI UČNIH URAH:

- Pri glasbeni vzgoji smo vadili udarjanje. Pri delu smo uporabili glasbila, udarjali smo ritem in se igrali ritmični odmev. Zanimivo je bilo tudi udarjanje z različnimi lesenimi predmeti.
- Pri likovni vzgoji so učenci risali od točke do točke in ustvarjali preproste like in risbe. Zelo radi so izvajali vaje tudi s kuhalnicami in lesenimi palicami.
- Za popestritev učnih ur smo igrali "SPOMIN".
- Pri ustvarjalni igri smo gradili s kockami. Učenci so sestavljali zanimive strukture. V telovadnici smo nameščali telovadne pripomočke v različne zaboje, se gibali po prostoru, iskali pare predmetom, ki smo jih razporedili na različna mesta. Učenci so bili izredno sproščeni in zadovoljni. Z igro smo prihajali do zanimivih sklepov.
- Pri matematiki smo nizali. Nizi so bili različno dolgi in težavni. Prilagojeni so bili otrokovim sposobnostim in zmožnostim (po velikosti, barvi, časovnem in logičnem zaporedju). Urili smo se v velikostnih in količinskih odnosih, razumevanju, logičnosti in sklepanju.
- Pri slovenskem jeziku in spoznavanju narave in družbe smo razvrščali. Učenci so razvrstili ustrezen slikovni material, ga poimenovali, opisali in ga povezovali z ustreznim življenjskim okoljem.
- Pri vsakodnevnih zadolžitvah smo vadili pospravljanje igrač, telovadnega orodja, šolskih potrebščin, učnih pripomočkov za šolsko delo, pripravljanje likovnega pribora, razvrščanje jedilnega pribora za malico, urejali smo osebno garderobo ...

Otroci s posebnimi potrebami imajo več ali manj težave v grobi in fini motoriki, koordinaciji telesa, grafomotoriki, slabi pozornosti in motivaciji, težave vztrajanja pri isti zaposlitvi, pomanjkljivo govorno izražanje, učne, čustvene in vedenjske težave. Metoda funkcionalnega učenja je ustrezna pri vzgojno-izobraževalnem delu otrok s posebnimi potrebami. "Učno orodje" je primerno in se ga lahko uvrsti tudi v pouk kot krajšo zaposlitev. Popestrijo učno uro.

Če so učenci ustrezno motivirani, pri delu uspešni in zadovoljni, bo delo zagotovo uspešno.

Januša Lovšin
Osnovna šola Ljubo Šercer, Kočevje

NOVOSTI IZ ZAKONODAJE

Sklep o valorizaciji nadomestila za invalidnost in določitvi višine dodatka za tujo nego in pomoč

1. Nadomestilo za invalidnost po zakonu o družbenem varstvu duševno in telesno prizadetih oseb znaša od l. aprila 2001 42.241,15 tolarjev.

2. Dodatek za tujo nego in pomoč po zakonu o družbenem varstvu duševno in telesno prizadetih oseb znaša od l. aprila 2001:

za invalidne osebe, ki potrebujejo pomoč pri opravljanju vseh osnovnih življenjskih potreb, 24.137,80 tolarjev in za invalidne osebe, ki potrebujejo pomoč pri opravljanju večine osnovnih življenjskih potreb, 12.068,90 tolarjev.

3. Ta sklep začne veljati naslednji dan po objavi v Uradnem listu Republike Slovenije 1. 4. 2001.

Nevenka Ljubič, pravnica

SEVNICA

DELOVNA PRAKSA V KRUHKU

Imeli smo kar štirinajst dni prakse. Na praksi sem bil v Kruhku. Vsak dan sem začel ob osmi uri. Tam sem dobil tudi belo pekarsko obleko. Gospod Kozole je meni in Rudiju naročil, naj paziva na stroje. Prvi dan sva z Rudijem pobirala drobtine. Pomagal sem rezati kruh. Pobiral sem tudi mlince. Z Rudijem sva videla, kakoo je tovornjak pripeljal moko in jo stresel v silose. V vsakem silosu so okoli tri tone moke. Ko so bili silosi polni, sem lahko vse pometel po tleh. Vsak dan sva z Rudijem pometla po tleh. Za malico pa sva dobila pico in sok. Če sva bila še lačna, sva lahko dobila še eno pico. Po malici pa sva zlagala pecivo v plastične posodice. Najin šef je bil gospod Kozole. Tudi čistilka nama je dajala delo. Nekoč sem pomagal zmešati maso za poticO. Tako so mi vsi dnevi hitro minili. Na učni praksi sem se naučil veliko novega. Vsak dan sem dobil tudi vrečko dobrot za domov. Na učni praksi mi je bilo lepo. Znova bi rad šel na tako učno prakso. Tudi gospodu Kozoletu sem hvaležen, da me je sprejel na učno prakso. Hvala!

Primož, 8. razred

NA PRAKSI V DOGI

Bil sem na praksi pri Rudiju Dobniku v Krmelju. Delavnica se imenuje Doga. Delal sem od sedme do enajste ure. Prvi dan, ko sem začel prakso, so mi razkazali delavnico. Gospod Rudi Dobnik je povedal nekaj stvari o varstvu pri delu, kako se dela na strojih, kaj vse delajo in kaj uporabljajo pri delu. Moje delo je bilo različno. Delal sem razna opravila.

Zbiral sem razne vijake, podložke, matice, zlagal sem tudi vrtala. Na kaveljčke sem obešal ploščice, skodelice in obešalnike, ki jih potem cinkajo. Seveda sem moral tudi skrbeti za red. Večkrat sem pospravil delavnico in jo pometel. Na malico sem hodil v gostišče Barbaro. Malico sem imel ob pol deseti uri. Čistil sem tudi delavnico. Prvi teden, v petek, je prišel na obisk gospod ravnatelj. Proti koncu prakse sta naju prišli obiskat še gospa Zemljakova in gospa socialna delavka.

Dnevi so mi zelo hitro minevali, kajti delo mi je bilo zelo všeč in tudi delavci.

Marko, 7. razred
Osnovna šola Ane Gale, Sevnica

ČRNOMELJ

PRESENEČENJE ZA STARŠE

V našem Varstveno-delovnem centru smo se tudi letos odločili, da bomo tako kot vsako leto staršem pripravili presenečenje za materinski dan.

Pripravljali smo se dva do tri mesece. Ko so prišli, jih je najprej pozdravila Zdenka Vrlinič, potem smo jim zaigrali lutkovno igrico Zaljubljeni zvonček. Lutke smo naredili sami z Alenko Vrlinič. Tudi nekaj pesmic smo pripravili. Peter je zaigral na sintesajzer pesmico Ob bistrem potočku je mlin. Tudi nekaj pesmic o mami smo zrecitirali. Za konec pa smo v pevskem zboru zapeli pesmi Moja mamica, Mamica je kakor zarja, Regiment po cesti gre, Moje dekle je še mlado in Jaz grem na zeleno travco.

Naše starše smo tudi obdarili z darilci, ki smo jih pripravili sami. Naši starši so bili zelo zadovoljni in tudi mi.

Mimica Plesec, 23 let, varovanka
Osnovne šole Milke Šobar – Nataše Črnomelj

KAMNIK

KOŠARKARSKO TEKMOVANJE

V šolo sem prišla ob sedmih. Tam sem počakala svoje sošolke in tovarišico Jasno Lampe. Skupaj smo počakale kombi, ki nas je odpeljal v Ljubljano.

Ko smo prišli v šolo, smo se dekleta najprej preoblekla v telovadne majice in kratke hlače, lahko smo imele tudi trenirko. Potem smo odšle v telovadnico. Tam je bila predstavitev ekip, poslušali smo himno, nato smo se začele ogrevati. Začela se je tekma. Na začetku smo si podale roke. Bila sem rezerva, če bi bila katera iz naše ekipe izključena, bi jo nadomestila. Tovarišica Jasna je med tekmo navijala. Na koncu tekme smo se šle preobleč in preobut, potem pa smo počakale na podelitev. Dobile smo zlate medalje in pokal. Potem smo se odpeljale nazaj v šolo, kjer so nas pričakali sošolci, ki nam niso verjeli, da smo dobile zlate medalje in pokal. Tovarišici Danila, Danica, ravnateljica in tovariš Zlatko so nam čestitali in skoraj niso verjeli, da smo bile prve. Tudi doma so mi čestitali.

To je bila moja prva tekma v življenju. Imela sem se lepo in bila sem zelo vesela.

Meta Mikuš, 8. razred
Osnovna šola 27. julij, Kamnik

S KOLESI OD JEZERA DO JEZERA

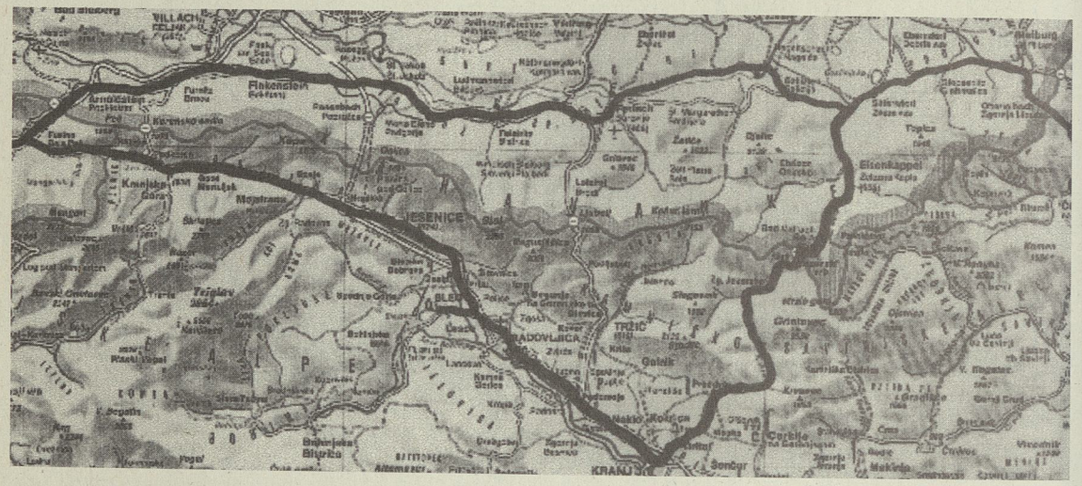

V Centru za usposabljanje, delo in varstvo Čma na Koroškem nam delo po principih doživljajske pedagogike ni neznano. V svoje delo na različne načine vpeljujemo načela in oblike te vrste pedagogike in izvajamo različne projekte. Dolgo časa smo razmišljali tudi o potovalnem doživljajskem projektu.

Projekt je kar dolgo dozoreval v nas. Preteklo pomlad pa je dozorel, z Matjažem sva pripravila okvirni načrt potovanja. Nato sva povabila na sestanek nekaj fantov, za katere sva domnevala, da so kondicijsko dovolj pripravljeni, in ki bi jim nekaj dni zares drugačnega življenja posebno koristilo. Predstavila sva jim načrt potovanja, življenja in dela. Takoj se je javilo šest navdušenih kolesarjev, in to je bila ravno prav velika skupina. Z občasnim kolesarjenjem so si fantje začeli nabirati kondicijo. Nekaj dni pred odhodom smo se učili postavljati šotore, fantje pa so sodelovali tudi pri vseh drugih pripravah.

V začetku julija smo se odpravili na pot. Cilj prvega dne je bilo Baško jezero v Avstriji. Vozili smo po manj prometnih cestah, ustavili smo se tudi ob dveh manjših jezerih v Avstriji. Večji del poti prvega dne smo prevozili po dobro urejeni kolesarski progi ob Dravi. Okrog sedmih zvečer smo prispeli v Ledenice. Dogovorjeni smo bili, da prespimo v vaškem župnišču, kjer nas je sprejel prijazni pastoralni asistent. Sto deset kilometrov kolesarjenja prvi dan nam ni bilo dovolj, zato smo se zapeljali še nekaj kilometrov naprej do Baškega jezera in se v njem dobro ohladili. Po vrnitvi v župnišče smo si pripravili večerjo in zares utrujeni popadali v spalne vreče.

Drugo jutro smo se odpeljali proti Italiji. Kar dobro smo čutili svoje zadnjice, vendar smo se tolažili s tem, da je do Belopeških jezer pod Mangrtom, kamor smo bili namenjeni, le približno petinštirideset kilometrov. Ob petnajsti uri smo bili na cilju. Ker nam to za drugi dan ni bilo dovolj, smo jo "pičili" (tako so ta podvig poimenovali fantje) do avtokampa Šobec. Tam smo si najprej postavili šotore, nato pa smo si v restavraciji privoščili večerjo. V sredo smo počivali. Uživali smo na kopališču Zaka na Bledu, zvečer pa smo se odpeljali do Radovljice. Prespali smo v Zavodu Matevža Langusa, kjer so nas sprejeli kot junake in nas zelo lepo pogostili.

V četrtek smo potovali po Sloveniji. Zjutraj smo se iz Radovljice odpeljali po stari cesti proti Kranju in nato naprej proti Preddvoru, kjer smo se v restavraciji ob jezeru spet malo posladkali in si tako pridobili energije za vzpon proti Jezerskemu. Ob štirinajsti uri smo že bili tam. Ob Planšarskem jezeru smo si pripravili kosilo. Zvečer smo si na travniku kmetije pri Šenku postavili šotore, pripravili taborni ogenj in si pripovedovali vtise. V petek smo se povzpeli do mejnega prehoda Jezerski vrh, se potem spustili v dolino do Železne Kaple in od tam do doma. Na dvorišču Centra nas je pričakalo presenečenje, kajti pripravili so nam pravi sprejem.

V petih dneh smo prevozili natanko tristo petdeset kilometrov. Janez, Karli, Andrej, Gusti, Fredi, Janko in enajstletni Miha so jih v celoti opravili na kolesih, midva z Matjažem pa vsak pol v kombiju. Med potjo smo si vsi včasih potihem zaželeli udobnih foteljev in mehkih postelj. Ves čas smo imeli pred seboj skupni cilj. Vedeli smo, da ga lahko dosežemo in moramo doseči skupaj. Vso pot so nas spremljali posebni občutki, na cilju vsake etape in na koncu pa posebno zadovoljstvo. Ob analizi zadnji dan smo ugotovili, da je bilo teh pet dni v našem življenju tako posebnih, da jih ne bomo nikoli pozabili.

Vojka Lipovšek

VLADA REPUBLIKE SLOVENIJE
URAD ZA INVALIDE IN BOLNIKE
1000 Ljubljana , Železna cesta 14
Telefon 01/473 55 22, Faks 01/473 55 40

SKLAD ZA NAGRAJEVANJE INOVACIJ
NA PODROČJU USPOSABLJANJA, ŽIVLJENJA IN DELA INVALIDOV
PRI VLADI REPUBLIKE SLOVENIJE

O B J A V L J A
razpis nagrad za inovacije na področju usposabljanja, življenja in dela invalidov za leto 2001.

1.

Sklad za leto 2001 razpisuje pet denarnih nagrad za inovacije, ki jih bodo prijavili invalidi, strokovni delavci in drugi inovatorji.

2.

Sklad je ustanovljen z namenom, da bi spodbujal inovacijsko delo in podpiral prizadevanja posameznikov ali avtorskih skupin, da bi z izumi, tehničnimi in drugimi izboljšavami prilagajali invalidom delovne razmere, delovna orodja, bivalne razmere, predmete za vsakdanjo rabo oziroma vpeljevali inovacije na področje aktivnega varstva invalidov.
Posebej bodo ocenjevane in nagrajevane idejne zasnove ter inovacije, ki bodo enostavne, poceni in takoj uporabne pri prilagoditvi določenega ortopedskega pripomočka za individualno uporabo, in posebej inovacije, ki bodo pomenile bistveno izboljšavo pri uresničevanju programov izobraževanja, usposabljanja, zaposlovanja in urejanja bivalnih in delovnih razmer invalidov.

3.

Na razpis se lahko prijavi vsak državljan Republike Slovenije (posameznik ali skupina), podjetje, zavod, organizacija ali društvo, ki mora poleg osebnih podatkov (ime in priimek, starost, izobrazba, zaposlitev) predložiti:
- popoln opis inovacije,
- skice, načrte, opis tehnoloških postopkov in vso možno dokumentacije o uporabnosti, koristnosti ter namembnosti inovacije, če gre za inovacijo na področju izvirnih metod dela z invalidi,
- opis načina delovanja ali uporabe in obrazložitev, zakaj je predlagana inovacija boljša od dozdajšnje rešitve,
- stopnjo razvoja rešitve (idejna rešitev, prototip, že izvedena rešitev, že preskušena rešitev) in predlog, kako tehnično ali organizacijsko izpeljati novo rešitev.

Na vsakem poslanem predlogu mora biti naslov prijavitelja z vidno oznako "Ne odpiraj, za razpis za inovacije".

4.

O predlogih za nagrade sklada bo odločala strokovna komisija, ki jo bo imenoval Odbor ustanoviteljev sklada izmed znanih strokovnjakov za posamezna področja, kamor sodijo predlogi. Komisija bo delala in odločala skladno z aktom o ustanovitvi in delu sklada. Komisija lahko predlaga tudi priznanja za prijavljene inovacije. O nagradah in priznanjih dokončno odloča odbor sklada.

5.

Nagrade pomenijo družbeno priznanje. Avtorske pravice so v celoti pridržane avtorju, sklad pa si bo prizadeval, da bi vse inovacije, ki bodo nagrajene, resnično tudi našle mesto v življenju in delu invalidov.
O višini nagrad za leto 2001 bo odločal Odbor ustanoviteljev sklada.

6.

Podelitev nagrad bo javna in slovesna, organizirana pa bo v decembru 2001, ob praznovanju mednarodnega dneva invalidov.

7.

Predloge za nagrade pošljite na naslov: Urad Vlade Republike Slovenije za invalide in bolnike, Železna cesta 14, Ljubljana, najpozneje do 1. septembra 2001.

ODBOR USTANOVITELJEV SKLADA

Avtorica risbe:
Martina SKUBIC,
Osnovna šola Helene Puhar, Kranj

NAŠ ZBORNIK
LETO 2001, LETNIK 34, ŠTEVILKA 4

SOŽITJE

ZVEZA DRUŠTEV ZA POMOČ DUŠEVNO PRIZADETIM SLOVENIJE

PREDŠOLSKA VZGOJA
OTROCI S POSEBNIMI POTREBAMI
V VRTCU

UTRIP RAZVOJNEGA ODDELKA V VRTCU MEHURČKI

MALI KORAKI MAJHNIH OTROK

NAŠ ZBORNIK
LETO 33 - ŠT. 4/2001
SLO ISSN 0350-655 X
udk 376,3

Zbornik izdaja:
Sožitje - zveza društev za pomoč duševno prizadetim Slovenije, Ljubljana, Samova 9, Telefon: 01/43 69 750 Faks: 01/43 62 406 E-mail: info@zveza-sozitje.si

Izhaja šestkrat letno

Založnik:
FORMA 1, d.o.o., Moravče

Založniški svet:
Venče Ambrožič, Hermina Bavčar, Tanja Černe, Zoran Grom, Jelka Kovač, prof. dr. Anton Kotar, Viktor Kužnik, Viktorija Matekelj, Marija Uratnik

Uredniški odbor:
Milan Hafnar, prof. dr. Anton Kotar, Darinka Marolt, dr. Jana Šelih, Tilčka Šuman, Tereza Žerdin

Glavna urednica:
Tereza Žerdin
Odgovorni urednik:
prof. dr. Anton Kotar

Lektoriranje: *Vlasta Kunej*
Oblikovanje: *Franci Mulec*

Tisk: *FORMA 1 d.o.o. Samova 9, Ljubljana Tel./faks: 01/43 69 724*

Celoletna naročnina znaša:
3.700SIT, za ustanove 8.400 SIT. Naročnino poravnajte na naslov: Forma 1, d.o.o. Vrhpolje 56, 1251 Moravče. Številka žiro računa je: 50120-601-6137 Agencija za plačilni promet Domžale.

Fotografij in rokopisov ne vračamo. Gradivo za naslednjo številko mora biti v uredništvu najkasneje do 5. v mesecu pred izidom!

Slika naslovni strani:
Utrinek iz razvojnega oddelka vrtca Mehurčki v Ljubljani

VSEBINA

UVODNIK 1

PREDŠOLSKA VZGOJA

Metka Šter
Otroci s posebnimi potrebami v vrtcu 2

Prof. dr. Anton Kotar
Pomen predšolske vzgoje 5

Tereza Žerdin
Mali koraki majhnih otrok 6

Prof. Peter Skuber, spec. klin. psihologije
Predšolska vzgoja: stanje in problemi 10

IZ NAŠIH DRUŠTEV IN USTANOV 11

VPRAŠALI STE - MI ODGOVARJAMO 24

PISALI STE NAM 26

ŠPORT IN REKREACIJA 29

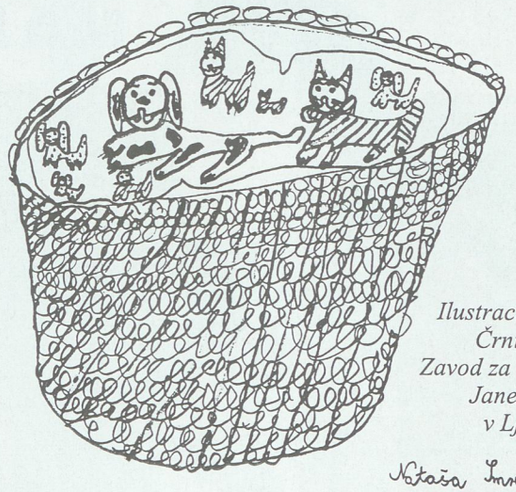

Ilustracija iz glasila Črni murni - Zavod za usposabljanje Janeza Levca v Ljubljani

Nataša Smrekar 3.a

SUMMARY

The current issue of Naš zbornik brings you a view on the conditions in preschool education of children with disabilities, a view on the forms of early institutional education of children with special needs, and also what problems we face in this process. We also visited a group of children in one of the kindergartens in Ljubljana and spent some time with them. Parents can find explanation of novelties in slovene legislation, and finally, we bring you news from our societies and institutions.

PREDŠOLSKA VZGOJA

Menim, da je na področju predšolske vzgoje toliko sprememb, da moramo o njem znova spregovoriti. Zgodile so se spremembe in pogledi na predšolsko vzgojo v Evropi so postali drugačni. Tudi v Sloveniji ne zaostajamo za tem; slediti skušamo ugotovitvam pedagoške in defektološke znanosti.

Pri nas smo se zelo trudili za odprtje razvojnih oddelkov, ki so namenjeni otrokom z motnjami v razvoju, pri rednih vrtcih. Danes je glede na prejšnja leta teh razvojnih oddelkov manj, morda tudi zato, ker se rodi vse manj otrok, predvsem pa zato, ker smo začeli z vključevanjem predšolskih otrok z motnjami v razvoju v redne vrtce. To vključevanje ne poteka mehanično, pač pa po navodilih pedagoške službe, ki ima določene normative, in predpisane pogoje, ki so potrebni za to, da so otroci z motnjami v razvoju strokovno obravnavani, ne le navzoči v rednih vrtcih.

Obstaja skupina otrok, ki nikoli ne bo mogla biti vključena v redne skupine v vrtcih. To so otroci s težko motnjo v duševnem razvoju in otroci z več motnjami. Povsod po evropskih državah so ugotovili, da je za te otroke najboljše, da so v posebnih oddelkih, v katerih so vsestransko strokovno obravnavani. Mislim, da je tako tudi pri nas, v kolikor niso ti otroci že v zgodnjem predšolskem obdobju usmerjeni v zavode za vzgojo in izobraževanje.

Prof. dr. Anton Kotar

OTROCI S POSEBNIMI POTREBAMI V VRTCU

Majhni koraki – naši koraki

Vrtec kot prostor življenja otrok in vseh tistih, ki v njem bivajo, vzgajajo, varujejo, daje ogromno možnosti za povezovanje, pridobivanje novih izkušenj, spretnosti in znanja. V njem se pretaka splet izkušenj, kjer se otroci učijo od vzgojiteljev, vzgojitelji od otrok, otroci drug od drugega, starši od vzgojiteljev in nasprotno.

Vse naše dejavnosti so usmerjene k OTROKU, njegovemu dobremu in varnemu počutju.

Čim bogatejše in čim pestrejše je otrokovo okolje, tem več možnosti ima za pridobivanje novih izkušenj in širjenje svojega sveta.

To je še pomembnejše za predšolske otroke s posebnimi potrebami, kjer je vključevanje otrok mnogo naravnejše kot v poznejšem šolskem obdobju. Otrokom omogočamo doživljati uspehe v majhnih in velikih stvareh. Pokažemo jim, da so sposobni opraviti določene naloge. Do cilja pridemo po korakih, vsak od njih je uspeh zase. Otroci s posebnimi potrebami pa sodelujejo v vseh dejavnostih v vrtcu.

Iz razvojnega oddelka vrtca MEHURČKI.

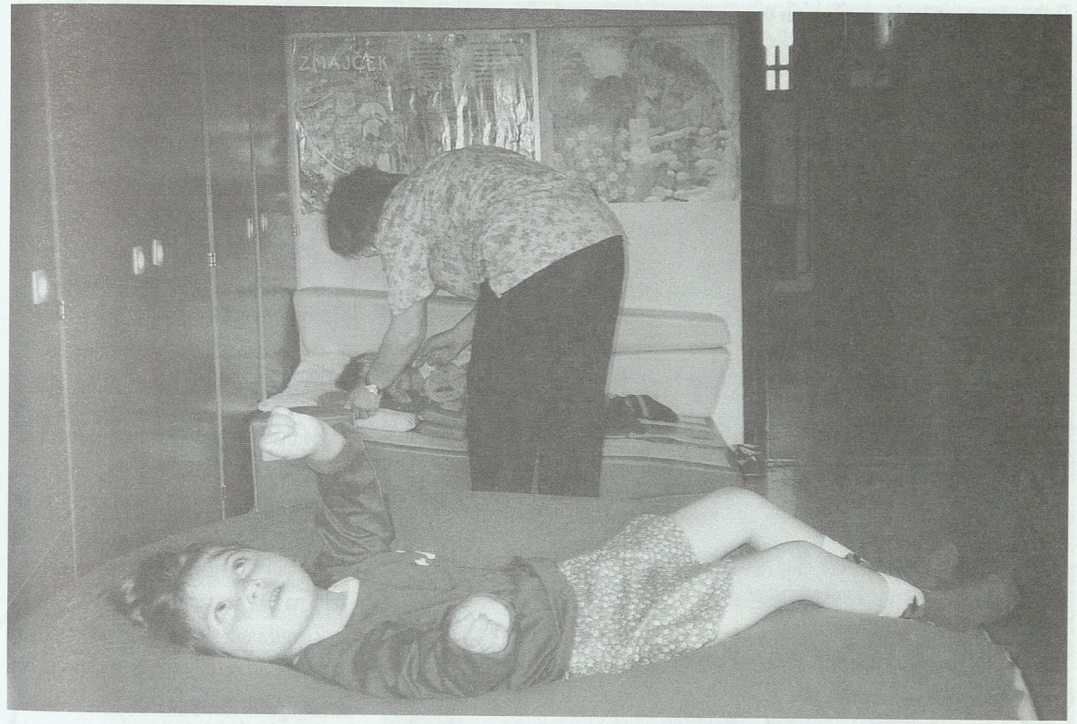

Iz razvojnega oddelka vrtca MEHURČKI.

Programi za otroke s posebnimi potrebami v vrtcu

Prilagojeni program za otroke s posebnimi potrebami

je namenjen otrokom, ki potrebujejo več zunanje spodbude in individualne pomoči za pridobivanje znanja, spretnosti in navad.

Vodijo jih specialne pedagoginje – defektologinje, fizioterapevtke in pomočnice vzgojiteljic. Te programe izvajamo v razvojnih oddelkih, ki so ena izmed skupin v vrtcu. V skupini je od tri do šest otrok. Za vsakega otroka izdelamo individualizirani program za posamezno šolsko leto.

Največ pozornosti namenjamo skrbi zase: hranjenju, oblačenju, osebni higieni ...; spodbujanju komunikacije in govora, razvoju motorike: spodbujanju gibanja, razvijanju spretnosti rok, skrbi za pravilne telesne položaje; razvijanju čutil in spoznavanju okolja: spoznavanju predstav, pojmov; razvijanju in utrjevanju socialnih odnosov, samostojni igri, odnosom med otroki, med otrokom in odraslim.

Dejavnosti razdelimo na posamezne korake, ki se jih postopoma učimo z igro. Delo poteka predvsem individualno. Tudi pri dejavnostih, ki se izvajajo znotraj celotne skupine, so **v ospredju individualni cilji za vsakega otroka posebej**.

Strokovna delavka v razvojnem oddelku je lahko tudi fizioterapevtka. Poglavitni cilj fizioterapevtovega dela v vrtcu je usposobiti otroka s kombiniranimi motnjami za življenje in delo.

Fizioterapevt vpliva na otrokov razvoj celostno - tudi na njegovo vedenje in na njegov duševni razvoj. S pravilnimi telesnimi položaji, s pravilnim ravnanjem, z redno individualno nevrofizioterapijo zavira nepravilno refleksno dejavnost, spodbuja dejavnosti normalnih vzorcev in občutenje dejavnosti ter tako preprečuje nastanek deformacij in kontraktur. V vrtcu, kjer se počuti otrok sproščenega in varnega, rad sodeluje s fizioterapevtom, zato tudi hitreje napreduje.

Prilagojeno izvajanje predšolskih programov z dodatno strokovno pomočjo

Prilagojeno izvajanje predšolskih programov z dodatno strokovno pomočjo je namenjeno otrokom, ki imajo manj izrazite težave v razvoju. Program poteka v vrtcih tako, da otroka, ki je vključen v običajno skupino, v vrtcu obiskuje mobilna specialna pedagoginja, ki s pestrimi vsebinami, dejavnostmi in igrami, prilagojenimi otrokovim sposobnostim, spodbuja njegov razvoj na tistih področjih, kjer ima težave.

Mobilna specialna pedagoginja oblikuje in izvaja individualizirani program, pri čemer upošteva mnenja in priporočila strokovnjakov, ki obravnavajo otroka v zdravstveni oz. svetovalni ustanovi, opažanja vzgojiteljic ter lastne ugotovitve. Pri oblikovanju programa sodelujejo starši. Program predvideva oblike na posameznih področjih, načine izvajanja dodatne strokovne pomoči, prehajanje med programi ter potrebne organizacijske prilagoditve.

Izhodišče za delo je kurikulum za vrtce, ki je bil sprejet marca 1998 in ga vrtci vpeljujejo postopno. Sestavljen je iz različnih vzgojno-izobraževalnih področij: gibanje, jezik, umetnost, družba, narava in matematika. Pred potrditvijo v strokovnem svetu za izobraževanje so tudi navodila za prilagojeno izvajanje programa z dodatno strokovno pomočjo za otroke s posebnimi potrebami v predšolskem obdobju.

Strokovni delavci v vrtcu si ob vključevanju otrok s posebnimi potrebami želimo sodelovanja s starši:

- pričakujemo, da starši realno opišejo svojega otroka,
- o skupnem delu se pogovorimo s starši in strokovnjaki, ki so otroka poznali pred vstopom v vrtec,
- o vključevanju dodatnih strokovnjakov,
- iščemo možnosti nakupa terapevtskih pripomočkov,
- skupaj s starši ugotavljamo stanje vključenosti in postavljamo nove usmeritve za delo,
- ob koncu šolskega leta pregledamo opravljeno delo in oblikujemo izhodišča za naslednje leto.

Problemi

- Čas odkrivanja otrok s posebnimi potrebami (vključitev v čim zgodnejšo sistematično obravnavo),
- ni registra rizičnih oseb (kot včasih, ali ga lahko uporabljajo le posamezniki – ne vem, zakaj je tako!?),
- nedostopnost informacij (zdravniki pediatri s koncesijo se ne povežejo s pediatri razvojnih ambulant ali z mentalnohigienskimi oddelki zdravstvenih zavodov),
- na nekaterih območjih Republike Slovenije ni organiziranih obravnav (ni popolnih timov, čeravno je že v dozdajšnji zdravstveni zakonodaji zapisano delovanje služb za otroke s posebnimi potrebami),
- zaradi občin, ki nimajo dovolj denarja, ni možnosti za organiziranje programov.

Dodatni viri pomoči za bolj kakovostno delo z otroki in družinami

Podpora družini, otrokom, ožjemu in širšemu okolju:

- razna društva – npr.: Sožitje, Sonček; podpora staršem, izobraževanje, ozaveščanje ožjega in širšega okolja ...,
- prostovoljci – neposredno delo z otrokom pod nadzorom,
- humanitarne organizacije so dodatni vir pomoči, še posebno pri letovanjih, zimovanjih, vrtcih v naravi ...

Sklep

Še tako velika stiska družine se lahko zmanjša, če starši iščejo pomoč in če smo jo pripravljeni ponuditi in smo za to usposobljeni. Predvsem pa želimo čim prej pomagati otroku s posebnimi potrebami, tako pa tudi posredno staršem.

Zavedamo se našega poslanstva, poskušamo razbremeniti družino, zlasti pa razumeti vsakega posebej. Pripravljamo vedno bolj kakovostne programe in v resnici upoštevamo vsakega posameznika ter mu prilagajamo izvedbeno raven prilagojenega programa in programa s prilagojenim izvajanjem z dodatno strokovno pomočjo.

Zaklad je pot, po kateri hodiš,
in ne kraj, kamor si namenjen.
Edini učitelji so ljudje,
ki jih na poti srečuješ.

Paolo Coehlo

Metka Šter
svetovalka za razvojne oddelke
in mobilno specialnopedagoško
službo Mesta Ljubljana

POMEN PREDŠOLSKE VZGOJE

Najpomembnejši možje pedagogike so že v prejšnjem stoletju poudarjali pomen predšolske vzgoje (Komensky, Rousseau, Krupska in drugi) in poudarili, da vsega, kar smo zamudili v predšolskem obdobju, ni mogoče nikoli nadomestiti. To velja za zdrave otroke, in če velja za zdrave otroke, velja za otroke z motnjami v razvoju še toliko bolj. Strokovnjaki po svetu in pri nas danes zelo poudarjajo zgodnje odkrivanje teh otrok in seveda zgodnjo strokovno obravnavo. To pomeni, da je potrebna najprej medicinska diagnoza, defektološka in psihološka diagnoza. V zgodnjo obravnavo pa moramo seveda nujno vključiti še fizioterapevta, ki je usmerjen v delo s temi otroki in logopedsko obravnavo, ki je potrebna za spodbujanje govora. Ta zgodnja obravnava pripravi in usmeri otroka v ustrezno predšolsko vzgojo.

Iz razvojnega oddelka vrtca MEHURČKI.

V Sloveniji smo pravzaprav pozno začeli s predšolsko vzgojo, vendar ne zato, ker se nismo zavedali njenega pomena, pač pa zato, ker še nismo imeli razvite mreže osnovnih šol s prilagojenim programom, oddelkov vzgoje in izobraževanja in delavnic pod posebnimi pogoji. Bilo je preveč težav z otroki šolske starosti in mladostniki, ki niso bili v šolskem obdobju vključeni nikamor. Hkrati z urejanjem vseh teh problemov pa so se začeli odpirati razvojni oddelki, ki so kar zacveteli in se širili povsod po Sloveniji, kjer so bile ustrezne možnosti. Tako kot so razvojni oddelki nastajali, se zdaj postopoma zapirajo, vendar dokaj previdno.

Kaj se dogaja danes s predšolskimi otroki z motnjami v razvoju, predvsem z motnjami v duševnem razvoju? Lahko bi rekli, da so razvojni oddelki še vedno posejani po Sloveniji, da pa veliko predšolskih otrok obiskuje redne vrtce, se pravi, da so integrirani. Ta oblika je danes po vsej Evropi najbolj razširjena in tudi najnaravnejša. Zakaj ne bi zdravi otroci v predšolskem obdobju spoznali, da so tudi drugačni otroci? Skupna vzgoja zdravih otrok in otrok z motnjami v razvoju je najbolj razširjena in tudi uspešna, če je pravilno vodena in skrbno načrtovana. V skupini je določeno število zdravih otrok in en ali dva otroka z motnjami v razvoju. Vzgojiteljica mora imeti pomoč defektologa, če je treba, pa tudi drugih strokovnjakov. Vse to delo ima seveda tudi zakonsko podlago.

Še vedno živi več otrok z motnjami v razvoju v družini, ti so le občasno obravnavani. To pomanjkljivost skušamo odpraviti z obravnavo otrok na domu. Menim, da imamo predšolsko vzgojo otrok z motnjami v razvoju dokaj dobro urejeno, žal pa mentalnohigienske posvetovalnice ne delujejo več tako kot nekdaj, kar je velika škoda.

Prof. dr. Anton Kotar

UTRIP RAZVOJNEGA ODDELKA V VRTCU MEHURČKI

MALI KORAKI MAJHNIH OTROK

Starši le s težkim srcem oddajo svojega otroka iz varnega domačega okolja v neznano okolje, v vrtec. Starši bolnih, gibalno oviranih otrok, otrok z motnjami v duševnem razvoju ali kako drugače prizadetih se za tak korak odločijo še teže. Še posebno, če jim strokovnjaki svetujejo, naj svojega otroka vključijo v posebni, tako imenovani razvojni oddelek vrtca. Če imajo priložnost, da pred tem spoznavajo utrip takšne skupine, se morda laže odločijo. Pozneje jim ni žal. Oddelki otrok s posebnimi potrebami, ki so sestavni del nekaterih vrtcev, pa so pomembni tudi za razvoj socialnega čuta zdravih ljudi, otrok v vrtcu in njihovih staršev.

Na načrtu mesta Ljubljane, ki je na notranji strani ovitka publikacije Majhni koraki - naši koraki, je dvanajst pik. Ustavila sem se na piki številka ena, na Reboljevi 18 za Bežigradom. Tam domuje vrtec Ciciban, enota Mehurčki. V njem pa je tudi razvojni oddelek, v katerem so otroci s posebnimi potrebami. Zjutraj, ko so se še zbirali, sem jih našla v živžavu sosednje sobe. Matica sem spoznala najprej, čeprav po videzu ni izstopal izmed drugih otrok. Le njegovo pozornost sem najprej zbudila s svojim prihodom. Takoj me je prišel pogledat, toda besede niso hotele iz njega. Natašo sem prepoznala zato, ker je bila na vozičku. Liza in Nina sta prišli pozneje, ko smo se že umaknili v sosednjo, njihovo sobo.

Zjutraj se zbirajo skupaj. Matic teka z drugimi otroki, čeprav se besedno ne sporazumeva. Uredi svojo garderobo, se sam umije, sam tudi je. Otroci iz Mehurčkov so del njegovega sveta. Nataše se drugi otroci mimogrede dotaknejo ali jo popeljejo na vozičku. Tisti, ki imajo več socialnega čuta, storijo to večkrat. Pozneje je skupinica šestih ali petih fantkov in deklic iz redne skupine prišla na obisk v sobo razvojnega oddelka. Zdi se, da je zanje posebno privlačen bazen z barvnimi žogicami. Specialna pedagoginja Irena Vevode je mednje posadila tudi Nino, otroci pa so jo pokrili z žogicami. Naslednji dan sem jih vse skupaj našla na igrišču. Tudi na sprehode ali na izlete odhajajo skupaj, saj se sicer sploh ne bi mogli sprehajati. Otroci ali vzgojiteljica jim pomagajo voziti Natašo, Lizo ali Nino.

Trenutno so v oddelku štirje otroci, prideta pa še dva. Za toliko otrok še lahko poskrbita dve osebi, specialna pedagoginja in varuhinja. Pa še to je ob »konicah«, v času hranjenja ali pripravljanja na sprehod, kar naporno. Zdaj, v času dopustov, je namesto varuhinje vskočila mobilna pedagoginja Milena Vene, ki sicer dela v treh drugih vrtcih, tako da hodi iz enega vrtca v drugega. Za zajtrk sem se ponudila, da Nataši podajam mlečni močnik. Toda Nataša je odprla usta samo za prvo žličko, potem pa ugotovila, da nisem prava oseba. Obrnila se je k Ireni in raje počakala na »Eno žličko Lizi, eno Nataši, eno Lizi« in tako naprej. Nataša opaža spremembe, ve, kaj je prav in kaj ne, zna pokazati, kaj misli in čuti, in uveljaviti svojo voljo.

Zaposleni imata kar precej dela z nego otrok in skrbjo, da se deklice, ki se ne morejo gibati, telesno počutijo

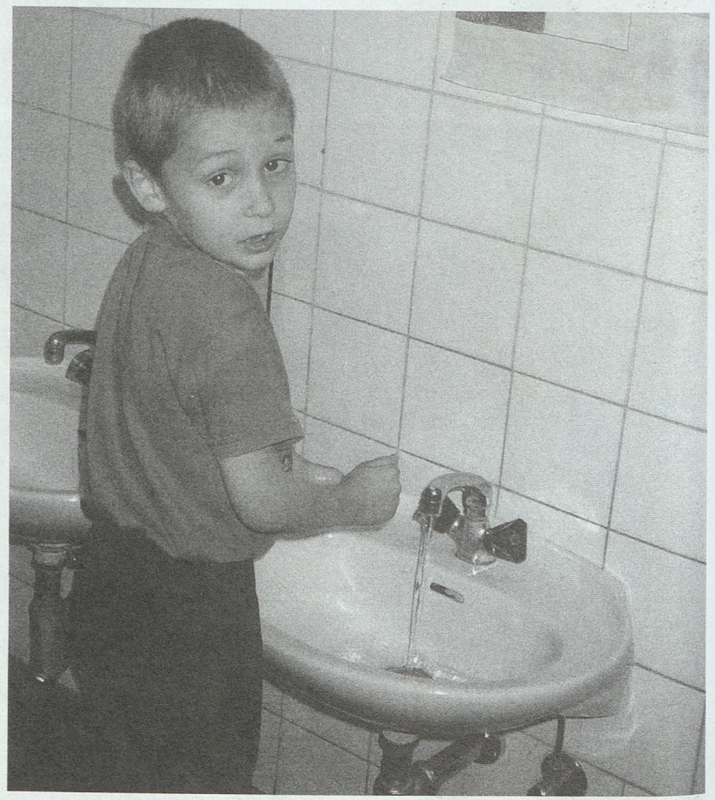

kar se da udobno. Medtem ko so Lizo položili na veliko mehko blazino, je bilo treba Nataški zamenjati pleničko. Maticu zelo godi, če posluša mehko glasbo otroških pesmic in ritmično poskakuje na veliki žogi. Milena je Nino prestavila z vozička na blazino, da bi popestovali medvedka. Pogosto jim morajo menjavati lego in položaj in jih telesno razgibavati. Fizioterapevtka prihaja le enkrat na teden, in to je seveda premalo. Žal ti otroci tudi nimajo logopedske obravnave, ker so iz različnih občin. Ko so bili v skupini otroci iz bežigrajske občine, je iz njihovega mentalno-higienskega oddelka na štirinajst dni prihajala logopedinja.

Ko govorimo o dobri skrbi za zgodnje odkrivanje in zgodnjo pomoč otrokom, ki so se rodili bolni ali prizadeti, ne računamo na administrativne ovire, ki jih povzročajo občinske meje. Starši so hudo obremenjeni in ni prav, da morajo svoj dragoceni čas zapravljati še s tem, da otroke vozijo posebej k logopedu, ker niso iz prave občine. Morali bi se zavedati, da ima čas, posebno po nepotrebnem izgubljeni čas, čedalje višjo ceno. Čas staršev bi moral biti enakovreden času strokovnjakov.

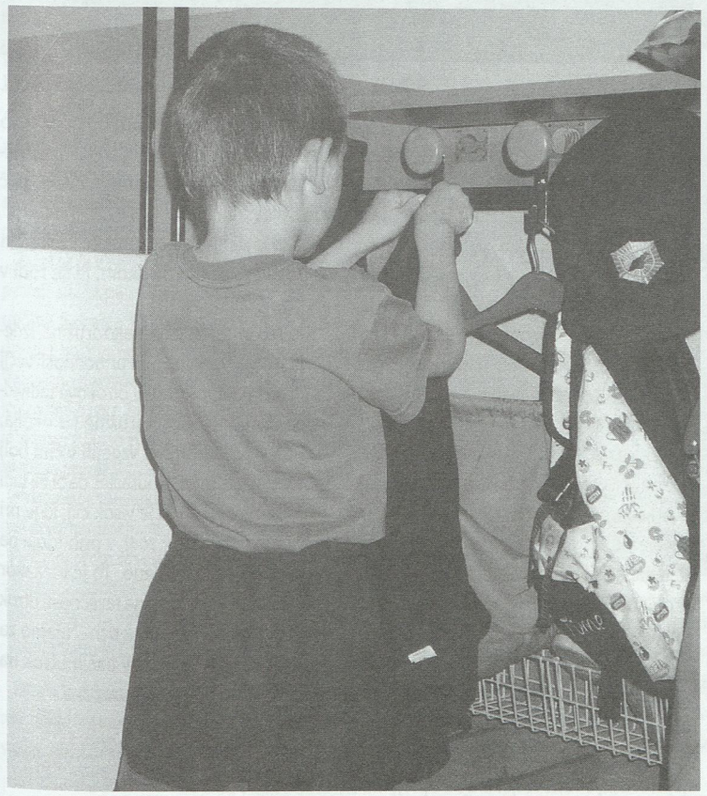

Oddelki, ki so v okviru vrtcev namenjeni otrokom s posebnimi potrebami, niso zliti s svojim vrtcem le pri druženju otrok, medsebojni pomoči, skupnih dejavnostih. Imajo pomembno vlogo tudi v pretoku informacij, spoznavanju, privajanju, začetku sprejemanja ... Starši se težko odločijo, da bi svojega otroka vključili v razvojni oddelek. Pravzaprav se vsi starši težko odločijo za oddajo otroka v vrtec, posebno takrat, ko otrok potrebuje še veliko nege, ko mu je pomembna predvsem ena sama oseba in ko zanj še niso pomembni stiki z vrstniki. V vrtec gredo le tisti otroci, za katere starši ne najdejo druge rešitve. Če je otrok bolan, gibalno oviran, če se počasneje razvija, je razumljivo, da ga starši želijo zavarovati pred spremembami, ki pomenijo stres. Starši potrebujejo čas za odločitev. Če razvojni oddelek spoznajo počasi, iz varne razdalje običajne vrtčevske skupine, se potem morda laže odločijo za naslednji korak, za premestitev otroka v razvojni oddelek, kjer bo napredoval s tako velikimi koraki, kot jih bo zmogel. Ti koraki bodo majhni, toda sčasoma bodo spoznali, da so zanesljivi in varni. Ta občutek potrebujejo tako starši kot njihovi otroci.

Zahvaljujem se otrokom in njihovim staršem ter specialnima pedagoginjama, da sem lahko nekaj časa preživela z njimi.

Tereza Žerdin

PREDŠOLSKA VZGOJA: STANJE IN PROBLEMI

Predšolsko obdobje je čas, preden gre otrok v šolo. Obdobje časovno opredeljujemo od petega življenjskega leta pa do vstopa v šolo. V tem obdobju otrok še bolj zraste, da je potem sam sposoben hoditi v šolo. Postane primerno samostojen, da je nekaj ur sam od doma in se je zmožen brez večjih težav vključiti v otroško družbo. V predšolskem obdobju otrok postopoma zapušča domišljijo in jo nadomešča z realnostjo. Pridobiva si tudi motorične sposobnosti, zmožen se je za nekaj časa zbrati in se prilagoditi zahtevam odraslih.

To velja za otroka na splošno. Kaj pa naši otroci? Če velja, da si dva otroka nista povsem enaka, je pri naših otrocih to še očitneje. Nekdo v predšolskem času shodi, naredi nekaj korakov, pa še to okorno, večkrat ob pomoči odraslih; nekateri naši otroci so v tem času še povsem nepokretni. Nekateri otroci spregovorijo prve besede - ali pa tudi ne. Naučijo se čistoče - ali pa tudi ne. Včasih jih navadimo obleči, umiti se, pa tudi ne vedno. Ko se drugi predšolski otroci igrajo na dvorišču in jih z veseljem pokažemo prijateljem, je naš otrok pogosto še na kavču, v vozičku in nam ni z njim za v družbo.

Ali je potem upravičen pojem predšolski otrok tudi v našem primeru? Nekaj že, saj tudi mi pričakujemo, da se bo naš otrok šolal. Beseda "predšolski" kar sili, kliče po šoli. Ali lahko naše otroke poenotimo v tem obdobju in jih damo v "čakalnico" za šolo?

Če dobro prisluhnemo našemu otroku, opazimo, da imamo opraviti z enkratnim bitjem, ki ga v okolici ni enakega. Otrok nam pripoveduje toliko stvari: z očmi, kretnjami, z glasom ..., le opaziti je treba. Nismo sami, v okolici so tudi dobronamerni ljudje. Neki starš s hčerko, nepokretno in težje

Iz razvojnega oddelka vrtca MEHURČKI.

duševno manjrazvito, je na seminarju rekel: "Sosedje, vaščani hodijo okoli naše hiše v oddaljenosti. Ali pa iz obzirnosti nočejo blizu?" Rekel sem mu: "Pa naredite dan odprtih vrat, povabite jih!"

Sosedje nas bodo tako sprejeli, kot se bomo sami predstavili; nekaj resnice je na tem. Na dobronamerne ljudi mislim, tudi na strokovnjake, ki so posebej usposobljeni in se želijo ukvarjati z našim "predšolskim" otrokom in delajo včasih nedaleč od nas.

Vem, strah je tisti, ki zapira vrata. Vendar, kdor ni pripravljen na bolečino, ne bo doživel ljubezni. Koliko pomešanih čustev nas obdaja, od sovraštva do sprejetosti. Ne bojte se tega, saj taki smo vsi. Kdo pa ne živi s problemi, tako ali drugače, le vprašati je treba.

Tukaj je tudi društvo Sožitje, ki bi rado spoznalo že "predšolske" otroke ter njihove starše. Sožitje ponuja marsikaj.

Za "predšolske" otroke so razvojni oddelki pri vrtcih, v vseh večjih krajih. Sprejemajo že male otroke od prvega leta življenja. V teh vrtcih delajo odlično, imajo visoko sposobne in ljubeče vzgojiteljice in pedagoge, ki so posebej usposobljeni za pomoč v razvoju naših otrok.

Tako je stanje, kako pa naprej? Problem se pojavi z vsakim otrokom, ki se rodi v družini.

Potreben je pomoči, enako družina. Izdelan je sistem. Verjetno bo v prihodnosti večji poudarek na upoštevanju otrokove individualnosti in posebnosti družine ter okolja. Naš cilj je, da bi otroka vzgojili v čim bolj samostojnega, in ko bi odrastel, da bi bil tudi avtonomna oseba. To je visok cilj, ki je pri nekaterih dosežen že zdaj, v prihodnje pa bo to še bolj izpostavljeno. To je vsekakor eden od izhodov iz tolikšne različnosti otrok in družin v obdobju, ki ga označujemo za predšolskega in je delitev naših otrok na predšolske še komajda upravičena.

Prof. Peter Skuber, spec. klin. psihologije

SEVNICA

ODPRTJE NOVIH PROSTOROV ZA ENOTO VARSTVENO-DELOVNEGA CENTRA

V petek, enajstega maja, so se uradno odprla vrata novih prostorov Varstveno-delovnega centra Krško-Leskovec, enota Sevnica.

V občini Sevnica so pred enaindvajsetimi leti organizirali varstvo za osebe z motnjo v duševnem razvoju v obliki delavnic pod posebnimi pogoji; vanje je bilo vključenih devet varovancev. Z leti je število naraščalo in kmalu se je pokazalo, da so potrebni novi, večji prostori.

Leta 1990 se je Varstveno-delovni center priključil novoustanovljenemu invalidskemu podjetju INDE, d. o. o. Sevnica, in s tem so pridobili nove prostore v pritličju stolpnice. Tu so se kmalu pokazale ovire in pomanjkljivosti, predvsem pa so bili pretesni.

Velika angažiranost staršev in društva Sožitje Sevnica je pripomogla, da je župan Kristjan Jarc podprl zamisel direktorice INDE, d. o. o. Sevnica, Martine Bobnič, da se obnovi stavba obrtne zbornice za potrebe varstveno-delovnega centra, in to se je potem tudi uresničilo.

Za odprtje smo pripravili izdelke, ki so bili razstavljeni v naši trgovini, z varovanci pa smo tudi pripravili kulturni program.

Začel se je z nastopom varovancev, ki so zapeli pesmi, sledili pa so pozdravni nagovori župana občine Sevnica Kristjana Jarca, predsednice društva Sožitje Sevnica Berte Logar, direktorice Varstveno-delovnega centra Krško Leskovec Lidije Žnidaršič ter ministra dr. Vlada Dimovskega, ki je skupaj z Nušo Kožuh, najstarejšo varovanko, svečano prerezal trak.

Prisrčno se zahvaljujemo vsem, ki so nam pomagali pri organizaciji odprtja:
- voditelju programa Viliju Zupančiču,
- Bojanu Zakšku za ozvočenje,
- sponzorjem in donatorjem,
- varovancem in njihovim mamicam za pecivo.

Hvala tudi vsem gostom, ki ste se odzvali našemu vabilu ter nas v tako velikem številu počastili s svojim obiskom in darili.

Bojana Tkalec Štrasner
vodja Varstveno-delovnega centra

Vse skupaj se je začelo okoli enajste ure dopoldan.
Odprtja se je udeležilo veliko ljudi. Najprej je bil nagovor. Po končanem nagovoru so prerezali trak. Prerezala ga je Nuša, ki je najdlje v delavnici. Nato so si ljudje lahko ogledali nove prostore. Videli so, koliko prostora je notri. Hip zatem smo se v Lisci poveselili in zaplesali. Tudi hrane in pijače ni manjkalo. Vse skupaj je potekalo do 15.30 ure.

Dušan Cesar

KRANJ

VIKEND SEMINAR V ZREČAH

To je zame proces integracije - da se lahko povsem naravno, nevsiljivo vključiš med hotelske goste, kjer te nihče od domačih ali tujih gostov ne bo opazoval, ker si drugačen.

Društvo Sožitje Kranj je v dneh od 11. do 13 maja organiziralo vikend seminar v Termah Zreče. Seminarja se je udeležilo dvanajst družin.

Polni pričakovanj in nekoliko utrujeni, ker so mnoge družine dopoldan še opravile svoje obveznosti v službah, smo se okrog pol petih zbrali v recepciji hotela. Gostoljubna receptorka je družinam razdelila ključe apartmajev.

Po udobni namestitvi so se družine srečale z gospo pravnico iz Sožitja – zveze društev za pomoč duševno prizadetim Slovenije, ki je staršem razložila in pojasnila mnoga pravna vprašanja s področja pravic in dolžnosti oseb s posebnimi potrebami. Starši so bili zelo zadovoljni, saj so dobili odgovore na mnoga svoja vprašanja, ki jih zaposlujejo v vsakodnevnem življenju. Otroci in mladostniki so, medtem ko so se starši pogovarjali z gospo pravnico, odšli na sprehod po bližnji okolici hotela, nato pa so se igrali namizne družabne igre.

Sledila je skupna večerja v restavraciji hotela. Prijazen nasmeh in pozdrav hotelskega osebja ob vhodu v restavracijo sta nakazovala, da bo bivanje v tem hotelu zelo prijetno. In res. Vse tri dni našega bivanja v prelepem okolju pod Pohorjem so bili vsi delavci hotela zelo prijazni. Z iskrenim spoštovanjem drugačnosti so dokazali, da so te osebe resnično del njihove vsakdanjosti, prekrasni so občutki, ko srečaš ljudi, ki jim ni treba igrati sprejemanja drugačnosti. Spoznala sem že veliko ustanov in hotelov, v katerih smo bivali, toda še nikjer niso bile osebe s posebnimi potrebami sprejete tako iskreno in odprto. **Predlagam, da Sožitje – zveza društev za pomoč duševno prizadetim Slovenije podeli hotelu Terme Zreče posebno priznanje za tako prijetno in sproščeno bivanje v njihovem hotelu.**

Po večerji se je vsa druščina zbrala v kavarni hotela, kjer smo najprej prijetno klepetali, ob zvokih glasbe pa takoj zaplesali. Veselja in smeha ni zmanjkalo. Ko je bila skupina najbolj gibalno razigrana, je sledil za mnoge od nas in goste hotela nepozaben nastop nadarjene in gibalno zelo ustvarjalne plesalke našega društva Eve Pirnat. Eva je s svojim plesom, s svojo koreografijo, potrdila spoznanje, da nihče drug ne more odplesati tako kot ona, saj je to ples, ki ga čuti ona, ples, ki je način izpovedovanja njenega sedanjega trenutka. Prepričana sem, da mnogi še nikoli niso videli tako skladno izpeljanih težkih gibov kot ta večer. Gostje hotela so z burnim aplavzom nagradili njeno ustvarjalnost, direktorica hotela pa ji je izročila čudovit šopek cvetja. Tako so mnogi tujci, ki so bili takrat nastanjeni v hotelu, imeli priložnost spoznati odnos naše družbe do drugačnosti in sprejemanje drugačnosti.

Polni prijetnih in nepozabnih vtisov smo legli k počitku. Naslednji dan smo imeli po programu izvajanje fizioterapevtskih vaj. Otroci, mladostniki in starši so se v športni opremi zbrali v telovadnici, kjer so izvajali vaje pod vodstvom fizioterapevtke Nike Rožej. Prijetno utrujeni so starši sklenili, da bodo jeseni enkrat na teden nadaljevali z vajami in tako skrbeli za svoje telo in svoje zdravje. Popoldan je bil namenjen sprehodom in kopanju v bazenu, proti večeru smo se odpeljali v Skomarje na kmečki turizem k družini Arbajter. Tam nas je pozdravila čreda jelenov in prijazni gospodar v družbi z udomačenim jelenčkom. Mnogi so se tako prvič srečali z jelenčkom, mu s strahom ponudili koruzo, ga pobožali. Po prijetni igri smo posedli k obloženim mizam, polnih dobrot, kot so jelenov golaž, kruhovi cmoki, polenta, domač kruh, sok in pecivo. Tudi tukaj smo se zavrteli ob zvokih harmonike, ki jo je raztegnil domači sin. Znova smo se naužili lepot plesne predstave, ki jo je uprizorila Eva, in se okrog desete ure zvečer že nekoliko prijetno utrujeni vrnili v svoje apartmaje k mirnemu počitku.

Tretji dan je bil namenjen kopanju, po kosilu pa odhodu domov. Vreme je bilo nekoliko hladno in vetrovno, vendar pa to ni vplivalo na prijetno bivanje in razpoloženje udeležencev seminarja. Vse družine so se zgledno držale vseh skupnih dogovorov, zato je bil ta seminar tudi organizacijsko eden najboljših. Vsak je po svojih močeh dodal kamenček v mozaik lepšega in bolj kakovostnega življenja naših otrok in mladostnikov. Zelo veliko zaslug za tako prijetno bivanje pod Pohorjem pa je imel Milan Hafnar, dolgoletni član izvršnega odbora našega društva, ki so ga Zrečani za zelo uspešno večkratno organizirane seminarje sprejeli že za svojega, za občana Zreč.

Napolnjeni z novimi vtisi, spoznanji in novo energijo smo se popoldan odpeljali proti lepi Gorenjski. Ob koncu seminarja smo bili vsi udeleženci enotnega mnenja, da je taka oblika izobraževanja oseb s posebnimi potrebami in njihovih staršev zelo pozitivna. Postala naj bi vsakoletna in stalna oblika izobraževanja.

Stanka Grubešič
Društvo Sožitje Kranj

DOMŽALE

KONČNI IZLET S PENDOLINOM V MARIBOR

Odločitev je padla. Naši otroci se namreč zelo radi vozijo z vlakom, vsaka vožnja do Ljubljane, kamor se kdaj peljemo, jim je prekratka, želijo si več, toda kam? Proga namreč ni speljana ravno tja, kamor bi si mi želeli, kjer bi imeli kaj "iskati".

Pendolino. Je to za nas izvedljivo? Pokličemo na Slovenske železnice in, glej ga vrabca, prijazno nam povejo, da so navdušeni, da smo prišli na to zamisel, in še več, celo malce bi nam znali pogledati skozi prste, če bi se tako odločili. Prvič hura!

Naredimo okvirni načrt, obvestimo starše in jih prosimo, da nam sporočijo, ali se s tem sploh strinjajo, potem bomo načrtovali naprej. Starši navdušeni pozdravijo našo odločitev in pripišejo, da se že vnaprej veselijo z nami. Drugič hura!

Toda, nismo še tako daleč. Načrt bo treba tako izdelati, da bo imel neki smisel in da bo zanimiva dopolnitev vožnji s hitrim vlakom. Staknemo glave, Mirka piše. In potem ... potem ga bomo nesli naši ravnateljici Marjanci. Takoj dobimo "žegen" in navdušena še ona stopi v akcijo ter se dogovori, da se bomo lahko za simbolično ceno peljali v Maribor. Tretjič hura!

Določimo še datum in povabimo s seboj četrti razred. Otroci ne morejo dočakati izleta. Gospa Slavica, Mariborčanka, se nam ponudi za vodnico. Potrebujemo torej samo še lepo vreme in srečo na poti!

In kaj so otroci iz oddelka vzgoje in izobraževanja povedali:

NENO: Pendolino je vlak, zelo velik in dolg, modro-bele barve, zelo lep in hiter ...

ANA: S pendolinom smo se peljali v Maribor, kjer so mi najbolj ostale v spominu ribe, kače in krokodili.

BOJANA: Meni je bilo vse lepo in všeč, manjkal mi je samo moj prijatelj Simon. Med hitro vožnjo nas je Edi hitel opozarjati, da ne bi pozabili gledati skozi okno, kje se vozimo: krave, mucke, konje, ovce ...

JASMINA: Na izletu mi je bila najljubša vožnja s pendolinom. Ne morem tudi pozabiti kombija, s katerim nas je po Mariboru vozila Mojca, in v košarici kužke Lili s čopkom.

MATEJ: Meni je bil všeč mestni avtobus v Mariboru, ki je imel v sredini "krog", ki se je na vsakem ovinku prav smešno vrtel. A se še spomniš, ko nisem mogel priti na vlaku ven iz stranišča? Vrata so ostajala zaprta, ker sem pritiskal na napačen gumb, zelenega bi moral. Potem me je Edi rešil.

PETER: Na pendolinu sem občudoval vse: vrata so se sama odpirala, voda je kar sama tekla; pravo čudo ... na senzor.

MATIJA: S tako "nobel" vlakom se nisem še nikoli peljal. Vesel sem bil, da sem si smel ogledati strojevodjevo kabino. Strojevodja sploh nima volana, vlak "šofira" kar z ročico in računalnikom. Same tipke, ful hecno.

MIHA: Vlak me je vozil v daljavo, v Maribor. Vse mi je bilo super. Slavica je imela dobro ekipo, kombi lep, Edi, Stanka v redu, kače in krokodili, hvala bogu, zaprti!

Tak izlet priporočamo vsem, ki ste kdaj razmišljali o vožnji s pendolinom. Osebje je izredno prijazno, povabili so nas celo v lokomotivo k vlakovodji, nam vse razložili in pokazali, vožnja je bila nadvse udobna in prijetna. Na cilj smo prišli spočiti in zadovoljni ter se že vnaprej veselili vožnje domov.

Ob tej priložnosti se še enkrat zahvaljujemo osebju Slovenskih železnic, ker zna prisluhniti tudi malim ljudem.

Stanka Razpotnik,
razredničarka Oddelkov vzgoje in izobraževanja III. stopnje,
osnovna šola Roje, Domžale

RADOVLJICA

PROMETNA VZGOJA DRUGAČE

Društvo defektologov Slovenije, Svet za preventivo in vzgojo v cestnem prometu RS in Zavod Republike Slovenije za šolstvo so v šolskem letu 1999/2000 med zavodi za usposabljanje organizirali natečaj Prometna vzgoja drugače. Tema natečaja je bila Hočem živeti.

Na tretjem državnem natečaju za likovne izdelke s prometnovzgojno vsebino so sodelovali otroci, učenci štiridesetih zavodov za vzgojo in izobraževanje otrok in mladostnikov s posebnimi potrebami - otroci v razvojnih oddelkih v vrtcih in v zavodih, učenci osnovnih šol in enot s prilagojenim programom, drugih zavodov za usposabljanje in varstveno-delovnih centrov iz Slovenije.

Ksenija, Anita, Mirsad, Robi in Matjaž so pri likovni vzgoji izdelali plakat, ki smo ga poslali v Ljubljano. Čakali smo vse leto, skoraj smo že pozabili na natečaj, zato je bilo presenečenje toliko večje, ko so učenci dobili povabilo na srečanje avtorjev izbranih plakatov. Veselje je bilo nepopisno. Ves teden je bilo po šoli slišati, da bodo odšli v Ljubljano. Takrat še niso vedeli, da je bil njihov plakat izbran kot PLAKAT NATEČAJA ZA ŠOLSKO LETO 1999-2000.

Četrtega aprila smo se odpravili v Ljubljano, kjer so nas pričakali s prijetnim programom, nagradami in pogostitvijo. Bilo je fantastično. Več o tem pa učenci sami:

Anita Močnik:
Četrtega aprila sem imela rojstni dan. Ta dan sem šla v Ljubljano. Dobila sem nagrado za risbo o prometu. Moja čelada je rdeča. Všeč so mi bile pesmi, ki so jih peli otroci. Bila sem vesela.

Ksenija Dornik:
Vsi sošolci Oddelkov vzgoje in izobraževanja 3 smo dobili pisma iz Ljubljane. Vabili so nas na podelitev priznanj za plakat o prometu. Bila sem zelo navdušena. Spremljala sta me starša. Bila sta ponosna name. Peljala sta me na večerjo. Plakat sem obesila na steno.

Robert Burnar:
Zelo sem bil vesel, ko sem prebral vabilo. Naša risba je bila izbrana za plakat natečaja o prometu. Dobil sem modro čelado, plakat in sladkarije. Pogostili so nas.

Mirsad Veseli:
Dobil sem nagrado, čelado, sladkarije in plakat. Bilo je lepo.

Matjaž Tibola:
Tovarišici Dušanka in Tadeja sta nas peljali v Ljubljano. Šli smo na podelitev priznanj za najlepši plakat o prometu. Plakat smo izdelali pri likovnem pouku. Bil sem vesel, da je naš plakat zmagal. Za nagrado sem dobil: čelado, sladkarije, plakat. Všeč sta mi bila kulturni program in pojedina. Ravnatelj nas je povabil na pico.
Temu pa res ni več kaj dodati, kajne!

Tadeja Rozman in Dušanka Strmole
Osnovna šola Antona Janše, Radovljica

GORNJA RADGONA

VIKEND SEMINAR ZA DRUŽINE

Tudi ti otroci imajo srce,
tudi oni znajo stisniti roko prijateljem,
tudi oni znajo božati in imeti radi življenje.

Toda kako naj ti otroci spoznajo,
da je življenje lepo,
če se njihova vrata zapirajo
in potoki sreče žuborijo mimo njih.

(Jurij Marussik)

V petek, šestega aprila, smo malo po sedmi uri odrinili iz Gornje Radgone. Naša prva postaja je bila na Trojanah, potem pa smo se vsi nestrpni odpeljali proti Ankaranu.

Po kosilu so šli starši na predavanje, ki ga je imela Tanja Plankar Grgurevič, otroci pa so ostali v varstvu Anite, Mojce in Dušice.

Na predavanju so se pogovarjali o vztrajnosti in popustljivosti staršev, ko misliš ja in rečeš ne, o negativnih trditvah o sebi in negativnih trditvah o otroku.

Otroci so se predali igram in risanju in šli na sprehod ob plaži. Največje veselje pa je bilo, ko so otroci pri večerji zagledali svoje starše.

V soboto smo že pred zajtrkom skoraj vsi odšli na sprehod, razen nekaterih zaspancev. Ob deseti uri so se starši udeležili predavanja, ki ga je kot prejšnji dan vodila Tanja Plankar Grgurevič, vendar je zdaj govorila o drugi problematiki, in sicer o pozornosti do otroka, pohvali pri njegovem ustvarjanju in postavitvi ciljev in kako jih doseči.

Medtem smo se spremljevalke igrale z otroki. Kljub deževnemu vremenu nas je naš šofer Gusti odpeljal na izlet v Portorož, vendar je bil tokrat izlet drugačen, saj smo si mesto ogledovali iz avtobusa. Po kratkem postanku v slaščičarni smo se popeljali do Debelega Rtiča, kjer smo videli dom za zdraviliška letovanja. Po kratkem izletu smo se odpravili nazaj v Ankaran, kjer nas je pričakal Tomaž Jereb, ki je govoril o novi zakonodaji v Sloveniji.

Šef strežbe je zelo lepo skrbel za nas, saj nam je prinesel sladoled in tudi sok. Otroci so lahko skupaj z njim pripravljali mizo za večerjo. Po večerji smo se poveselili ob živi glasbi. Zabaval nas je gospod Milan Petrovič, ki je igral na sintesajzer. Med člani društva smo imeli tudi slavljenca, našega Ivana, ki smo ga presenetili z majhno pozornostjo.

Naslednji dan, v nedeljo, je imel predavanje gospod Marijan Lačen, ki je govoril o samozagovorništvu duševno prizadetih oseb. Mala Špela je vedno, ko je mama šla na seminar, rekla: "Moja mami pa je šla na sestanek in mora lepo pridno poslušati!"

Po kosilu smo se zbrali in razpravljali o teh treh dneh, ko smo bili skupaj. Starši in skrbniki so povedali, kaj je bilo v redu, pa tudi, kaj ni bilo dobro, kaj je manjkalo in kaj bi lahko bilo boljše. Zelo mi je bilo všeč, da so tudi nas, spremljevalke, zelo pohvalili. Ob odhodu se je od nas poslovilo vse osebje hotela, ki je bilo res zelo prijazno in nam je ustreglo res v vsem, kar smo potrebovali. Od nas se je poslovila tudi Dara, to je dekle, ki je slabovidno, živi v Ankaranu, hodi v Varstveno-delovni center Koper in je prijateljica vseh nas, našega društva, velikokrat obišče Sonjo in Jožeka ter Sožitje v Gornji Radgoni.

Vsega lepega je enkrat konec in že smo bili v Gornji Radgoni, kjer so nas pričakali naši domači. Najsrečnejši so bili tisti varovanci, ki so bili na seminarju samo z enim od staršev, drugi pa jih je čakal pred Varstveno-delovnim centrom Gornja Radgona. Lepo smo se poslovili z upanjem, da bomo šli še kdaj skupaj na tak seminar.

Bilo nam je v veliko veselje, da smo se udeležile tega vikend seminarja družinske oblike, in upam, da nas še bodo velikokrat povabili zraven. Zelo rade smo z drugačnimi otroki, čeprav to niso, to so otroci, ki potrebujejo večjo pozornost in več ljubezni. Včasih je potrebno tako malo, da jih razveseliš, že majhna pozornost, mi pa včasih zahtevamo prav nemogoče stvari.

Z veseljem smo članice društva Sožitje in tudi zelo rade pomagamo, če je le v naši moči.

Oseba, ki je drugačna, ti z molkom in mimiko obraza pokaže svojo srečo in veselje.

Ob tej priložnosti bi se radi vsem sponzorjem in donatorjem v imenu društva zahvalili, da so nam omogočili izpeljati vikend seminar za družine. Še posebej hvala Sožitju – zvezi društev za pomoč duševno prizadetim Slovenije.

Spremljevalke Anita, Mojca in Dušica

VELENJE

OSAMOSVOJITEV SLOVENIJE

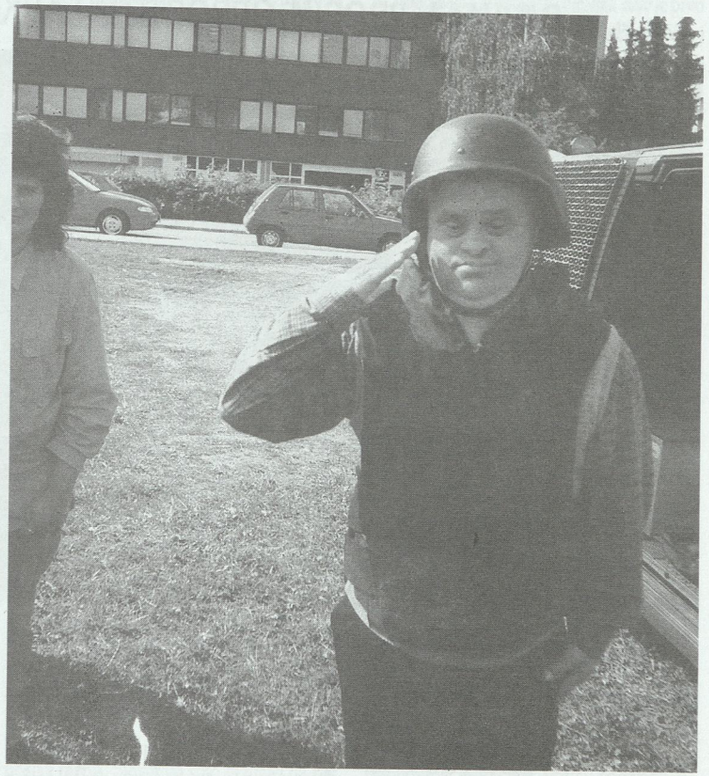

Po vsej državi potekajo proslave in prireditve v počastitev desete obletnice osamosvojitve naše države. Vsi se dobro spominjamo časa, ko se je Slovenija osamosvajala, in veseli smo, da danes mirno živimo v novi državi.

V petek, dvaindvajsetega junija, smo doživeli pravi »osamosvojitveni dan«. Mestna občina Velenje in Vojni veterani Velenja so pripravili osrednjo občinsko proslavo ob deseti obletnici osamosvojitve Slovenije in dnevu državnosti. Najzanimivejše pa je bilo, da je ves dan potekala predstavitev opreme in oborožitve slovenske vojske in policije.

Kaj vse smo doživeli! Nadeli smo si neprebojne jopiče in čelade ter občutili njihovo težo. Ogledali smo si različna policijska vozila; najbolj nas je prevzel laserski merilnik hitrosti, vgrajen v avto, tisti, ki te zasleduje in snema, če voziš prehitro. Prijazni policaji so nam veliko povedali o svoji opremi.

Raziskovanje se je nadaljevalo pri vojski. Zlezli smo v oklepno vozilo in na tank, ki je vse presenetil z velikostjo. Gledali smo skozi laserski daljnogled in videli zelene obrise vsega, kar oddaja toploto. Največje doživetje pa je bilo, ko je pristal helikopter.

Bil je pester in zanimiv dan. Prav lepo smo ga preživeli in tudi mi praznovali osamosvojitev Slovenije.

Darja Fišer

VELENJE

ČETRTI KVIZ VARSTVENO-DELOVNIH CENTROV S "HVALA, PROSIM, OPROSTITE" LAHKO VSE DOBITE

Varovanci v varstveno-delovnih centrih imajo različne motnje v telesnem in duševnem razvoju, pa tudi različne želje, med drugim želje po intelektualnem izzivu, seveda prilagojenem stopnji njihovega razvoja.

Letošnja tema kviza, ki je bil organiziran kot pet predtekmovanj in finalno tekmovanje, torej kot prvi državni kviz, je bila bonton. V projektu je sodelovalo enaintrideset centrov od vseh povabljenih oseminštiridesetih varstveno-delovnih centrov, kolikor jih je v vsej Sloveniji. V pripravah so varovanci raziskovali bonton; lepo vedenje na kulturnih prireditvah, primerno obleko ob različnih priložnostih in prirejeno gradivo z naslovom Bonton v varstveno-delovnem centru, ki zajema vsa področja bontona, natančneje v varstveno-delovnem centru.

Zakaj kviz?

V Varstveno-delovnem centru Ježek v Velenju se je porodila zamisel o organizaciji kviza za varovance, ki niso zmožni v celoti skrbeti zase, ne samostojno živeti. Zato so od zgodnje mladosti vključeni v različne ustanove, ki jim omogočajo razvoj in zadovoljevanje življenjskih potreb. To so varstveno-delovni centri, ki so javni socialni zavodi in vključujejo odrasle varovance z zmerno motnjo v telesnem razvoju, z dodatnimi motnjami v gibanju, odrasle osebe z lažjo motnjo v duševnem razvoju in dodatnimi motnjami ter odrasle osebe s težjo motnjo v duševnem razvoju ob lažjih dodatnih motnjah. Centri izvajajo storitve vodenja, varstva in zaposlitve pod posebnimi pogoji z različnimi dodatnimi dejavnostmi. Ena od teh dejavnosti je z letošnjim letom postal tudi kviz.

Kljub motnjam v duševnem razvoju se lahko varovanci priučijo, naučijo veliko spretnosti in pridobijo veliko znanja ter lahko z vključevanjem v različne dejavnosti motnje odpravijo ali vsaj malo izboljšajo. Glede na splošne potrebe varovancev in ker varovanci zelo radi spoznavajo nove stvari, zelo radi tekmujejo in preverjajo svoje znanje in sposobnosti, smo se odločili izpeljati program enkrat na leto.

Motivacija

Zelo pomembno je, da se ob tekmovalni mrzlici ne zanemarijo metode dela, da varovanci ne izgubljajo samozaupanja, da se ne poslabšajo medosebni odnosi. Misliti je treba na daljnosežne učinke. Potrebno je izenačevanje skupin, ki tekmujejo, da se ne pripisuje pretiran pomen zmagi ali porazu in da se vnaša sproščenost in humor. To je le občasna, dodatna oblika motiviranja in dejavnosti.

Pri kvizu gre za proces izzivanja varovančeve dejavnosti, njegovega usmerjanja v določene stvari in ravnanje, da se dosežejo določeni cilji. Seveda pa je na koncu pomembna tudi zunanja motivacija. V predtekmovanjih je motivacija priti najboljši ekipi v finale, na finalu pa pokazati znanje in prejeti nagrado. Tu ne gre za nagrajevanje dejavnosti, ki je varovancem že sama po sebi prijetna in smiselna, pač pa za to, da je nagrada podeljena za prizadevnost in uspeh, dosežen v posameznih okoliščinah.

Kratka zgodovina kviza

Pred štirimi leti se je začel projekt, ki vsako leto vodil v nov projekt. Danes se lahko

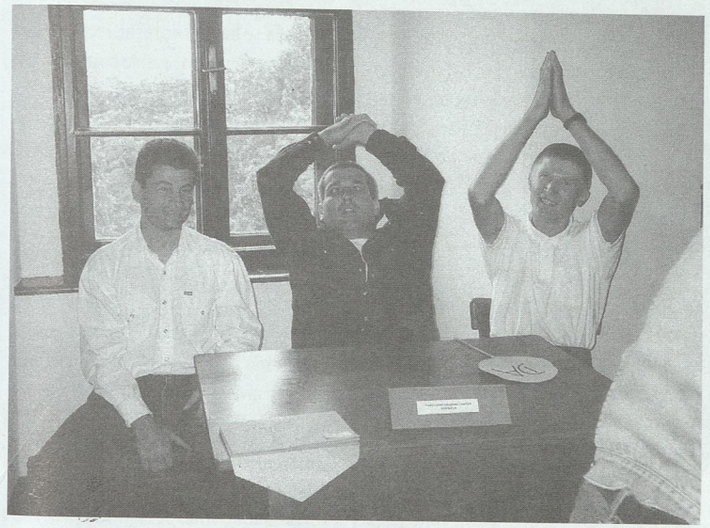

pohvalimo s projektom, ki je v slabih štirih letih zaobjel vso Slovenijo.

Začetki segajo v leto 1998, ko smo skupaj z Referatom za zdravstveno vzgojo Zdravstvenega centra Velenje pripravili prvi kviz za varovance varstveno-delovnih centrov. Povabili smo tri centre, tema je bila zaradi soorganizatorja dana sama po sebi - ZDRAVJE in tekmovanje se je začelo. Pri izvedbi so nam pomagali različni sponzorji.

V letu 1999 smo prav tako lokalno organizirali kviz na temo MUZEJI, centri pa so odgovarjali na vprašanja iz muzeja svojega kraja. Prav tako smo povabili tri centre in zmagovalci so bili vsi. Z obiskom na kvizu nas je razveselil tudi predsednik Slovenije Milan Kučan. Projekt smo predstavili na Ministrstvu za delo, družino in socialne zadeve, ki je sprejelo pokroviteljstvo nad njim. Podprlo ga je mnogo sponzorjev z denarnimi prispevki in v materialni obliki.

V letu 2000 smo se lotili teme GRADOVI. Tudi to leto so bili povabljeni trije centri, ki so odgovarjali na vprašanja o gradu svojega mesta. Zanimanje za ta projekt pa je začelo naraščati tudi med drugimi varstveno-delovnimi centri po Sloveniji. Delno je denarno projektu pomagalo Sožitje - zveza društev za pomoč duševno prizadetim Slovenije, na pomoč pa nam je priskočilo tudi veliko sponzorjev. Tako smo projekt v maju 2000 predstavili na aktivu varstveno-delovnih centrov, oblikovali organizacijski odbor in delo je v začetku leta 2001 steklo. Določili smo nacionalno dosegljivo temo BONTON in razposlali razpis. Slovenijo smo razdelili na pet regij, kjer je v povprečju sodelovalo šest centrov, skupna udeležba je bila kar dvesto šestdeset udeležencev. Seveda pa je treba povedati, da je v pripravah na kviz sodelovalo veliko več varovancev, saj so se pripravljali skupno, in nekateri centri so izvedli tudi interna četrtfinalna tekmovanja, da so dobili po tri tekmovalce, ki so zastopali center.

Priprava in potek kviza 2001

Že omenjena tema letošnjega kviza je bila torej bonton. Varovanci in njihovi mentorji so ob prijavi dobili gradivo, ki smo ga avtorji pripravili posebej za to priložnost. Prijavilo se je enaintrideset ekip iz enaintridesetih varstveno-delovnih centrov, ki so se v znanju najprej pomerili na petih regijskih predtekmovanjih.

Znanje in tudi nekaj sreče je po regijah dalo tele zmagovalne ekipe: v Postojni so pripravili predtekmovanje za primorsko regijo, zmagala pa je ekipa iz Tolmina. Bilo je prvo regijsko predtekmovanje, ki so ga Postojnčani zelo dobro izpeljali. Zadovoljni so bili organizatorji, predvsem pa varovanci, kar je pri tem projektu najpomembnejše. Naslednje predtekmovanje je bilo v Novem mestu, kjer je varstveno-delovni center iz Črnomlja z naskokom premagal vse ekipe iz dolenjsko-belokranjske regije. V Velenju se je pomerilo kar osem ekip iz Koroške in dela Štajerske - najuspešnejši so bili varovanci iz varstveno-delovnega centra iz Slovenj Gradca, v Mariboru so za prekmursko območje in del Štajerske organizirali predtekmovanje in prepričljivo je zmagala ekipa iz Dornave. Zadnje predtekmovanje je bilo v Ljubljani, kjer so ga organizirali za območje Gorenjske in Ljubljane z okolico. Najuspešnejša je bila ekipa iz Varstveno-delovnega centra Kranj.

Koliko navdušenja, adrenalina, strahu in vznemirjenja je bilo med varovanci, ki so bili v ekipah, pa tudi pri spremljevalcih in navijačih, skoraj ni mogoče opisati. A pravo veselje potrjuje, da je organizacija kviza na dobri poti.

Na koncu kviza, pred razglasitvijo izidov, se je večina ekip predstavila še s kratkim kulturnim programom. Razglasitev izidov pa je bila vrhunec prireditve. Vsemu dogajanju na predtekmovanjih so dali težo voditelji, poklicni in nepoklicni, ki so prireditev izpeljali izredno profesionalno, s posluhom za populacijo. Zmagovalci predtekmovanj so dobili vstopnice za finale prvega državnega kviza, ki je letos potekal v Velenju.

Vprašanja v finalu na Velenjskem gradu so bila zahtevna in kakšno vprašanje je bilo tudi trd oreh marsikateremu obiskovalcu, ki jih na gradu ni bilo malo. A vso slovensko konkurenco je premagala ekipa iz Dornave, ki je suvereno odgovarjala tudi na najzahtevnejša vprašanja. Vsem trem varovancem gre izjemna pohvala za ves trud. Branko Emeršič, varovanec iz Dornave, je na koncu izrekel stavek, ki ga velja zapisati: "Ob tej priložnosti bi se želeli zahvaliti tudi našim mentoricam, da

so nam odprla nova vrata. Hvala, Darja, da smo lahko sodelovali na kvizu."

Prav tako gre zahvala vsem vodjem in direktorjem varstveno-delovnih centrov, ki so dopustili mentoricam, da so lahko ekipe pripravljale na kviz. Varovancem pa za njihov trud in vztrajnost. Na tem mestu moramo omeniti tudi gostjo finalnega dela kviza; gospa Vladuška Cimperman z Ministrstva za delo, družino in socialne zadeve je namenila projektu dobro besedo na pot, nakazala sodelovanje pristojnega ministrstva in varovancem zaželela srečo na kvizu. Besede v spodbudo je spregovoril podpredsednik Srečko Lapajne s Sožitja - zveze društev za pomoč duševno prizadetim in pokazal pripravljenost Sožitja za nadaljnje sodelovanje. Tudi njemu velika pohvala in zahvala za trud v organizacijskem odboru kviza.

Podpora kvizu

Pred dvema letoma smo projekt predstavili tudi na Ministrstvu za delo, družino in socialne zadeve, ki je nad njim sprejelo pokroviteljstvo. Dejavnost podpira vse od takrat, letos pa je podprlo projekt tudi denarno, pri pripravi in izdaji knjige Bonton v varstveno-delovnem centru. Na ministrstvu pravijo, da bodo dejavnost podpirali tudi v prihodnje.

Projektu denarno pomaga Sožitje - zveza društev za pomoč duševno prizadetim Slovenije, ki je kviz uvrstilo celo v svoj program. To je samo še dokaz več, da je kviz za varovance z motnjami v razvoju ena od tistih dejavnosti, ki ima pred sabo svetlo prihodnost.

Podporo pomenijo tudi sponzorji, ki jih je v današnjem času težko pridobiti, razen če program, s katerim se predstavljaš navzven, ni resnično dober. Tisti sponzorji, ki od začetka sodelujejo s projektom kviz, nam ostajajo zvesti in bodo prav gotovo omogočili njegovo izvedbo tudi v prihodnje.

Bonton v varstveno-delovnem centru

Gradivo s tem naslovom je dobila vsaka prijavljena ekipa. Avtorice Milena Horvat, Jelka Verbič in Darja Fišer smo pripravile gradivo, razumljivo in s primeri iz konkretnih situacij iz življenja varstveno-delovnih centrov. Morda povzamem le uvod, ki smo ga zapisale avtorice: "Bonton se sčasoma spreminja. V današnjem času je veliko različnih in deljenih mnenj o lepem obnašanju in o normah. Vse to nas lahko moti, vse to nam je lahko všeč. Vprašati se moramo, kako se obnašamo mi. V varstveno-delovnem centru živimo in delamo. Imamo nekaj pravil, ki jih moramo spoštovati, da je naše življenje lepo in prijetno, delo pa dobro in uspešno. Naj vam kakšen nasvet iz knjige ostane v spominu, ko boste hodili po cesti, ko boste v restavraciji sedli za mizo ali ko boste v varstveno-delovnem centru začeli z delom."

Sklep

Sodelovanje Varstveno-delovnega centra na kvizu ni samo sebi namen. Kviz je sredstvo za oblikovanje ustvarjalne in celostne osebnosti varovancev. Ob preučevanju bontona lahko v svoje priprave vključijo obisk gledališke predstave ali koncerta. Zakaj pa ne? Tako lahko v praksi izkusijo, kakšna je videti obleka za to priložnost, kako se pomaknejo do svojega sedeža, če je vrsta že polna, in podobno. Torej ne gre za učenje na pamet, temveč za izkušnje v vsakdanjem življenju, ki jih lahko povežejo v celoto ter tako izkoristijo možnost za boljšo kakovost svojega življenja. Prav tako jim je ponujena možnost izbire še nove dejavnosti, s katero se lahko potrdijo, če se na drugih področjih ne morejo.

Morda bo koga predstavljeni projekt zanimal tudi poslovno. Radi sprejmemo sodelavce in vse, ki nam lahko pri projektu pomagajo. Veseli bomo podpore, saj nas v prihodnosti čaka še precej novih in verjamemo, da uspešnih projektov.

Že za naslednje leto lahko najavimo novo področje, ki ga bomo raziskovali in se na koncu preskusili na drugem državnem kvizu. To bo varnost v cestnem prometu. Čakajo nas nove dogodivščine in nova pričakovanja, za varovance pa nov izziv.

Darja Fišer

VELENJE

LETOVANJE V KOČEVJU ZELENO MORJE

Morda se bo kdo vprašal, čemu takšen naslov, ampak v nadaljevanju boste videli, da je res tako.

Ko smo se z varovanci Varstveno-delovnega centra Ježek v Velenju pogovarjali, ni pravzaprav nihče od nas vedel, kaj naj pričakujemo od našega tedenskega podviga, da se odpravimo na Kočevsko. Naš cilj je bil Dom Jurček, eden od centrov šolskih in obšolskih dejavnosti. Na zemljevidu smo si ogledali, kje kraj leži, na omrežju smo poiskali dom in smo se vznemirjeni ter željni novih dogodivščin odpravili na pot.

Z Jeleno sva komaj čakali, da greva na letovanje v Kočevje. Tam sva se imeli zelo lepo. Odpravili smo se v ponedeljek ob osmih zjutraj, vrnili pa smo se v petek ob petih.

Šli smo na jezero, tam smo si ogledali ptiče in druge jezerske živali. Hodili smo na pohode, streljali z zračno puško in lokom. Bili smo tudi v domu, v četrtek smo imeli zabavo. Šli smo na gozdno učno pot. Preden smo se odpravili proti domu, smo prejeli priznanja.

Saša Berlot

Prvi dan smo se z Robertom podali v Kočevje in okolico, kjer smo spoznali nekaj arhitekturnih, še več pa naravoslovnih zanimivosti. Odpravili smo se do jezera in opazovali ptice. Sprva nam to ni šlo najbolje, a z daljnogledi nam stvari postanejo bližje.

Naše raziskovanje se je nadaljevalo z odkrivanjem skrivnosti riechenavskega pragozda. Tam so ohranjene vse rastlinske, drevesne in živalske vrste takšne, kot bi morale v večini biti. V pragozdu človek narave še ni načel in dobro je tako, da ostane vsaj še kakšen košček narave prvobiten. Okrog in okrog

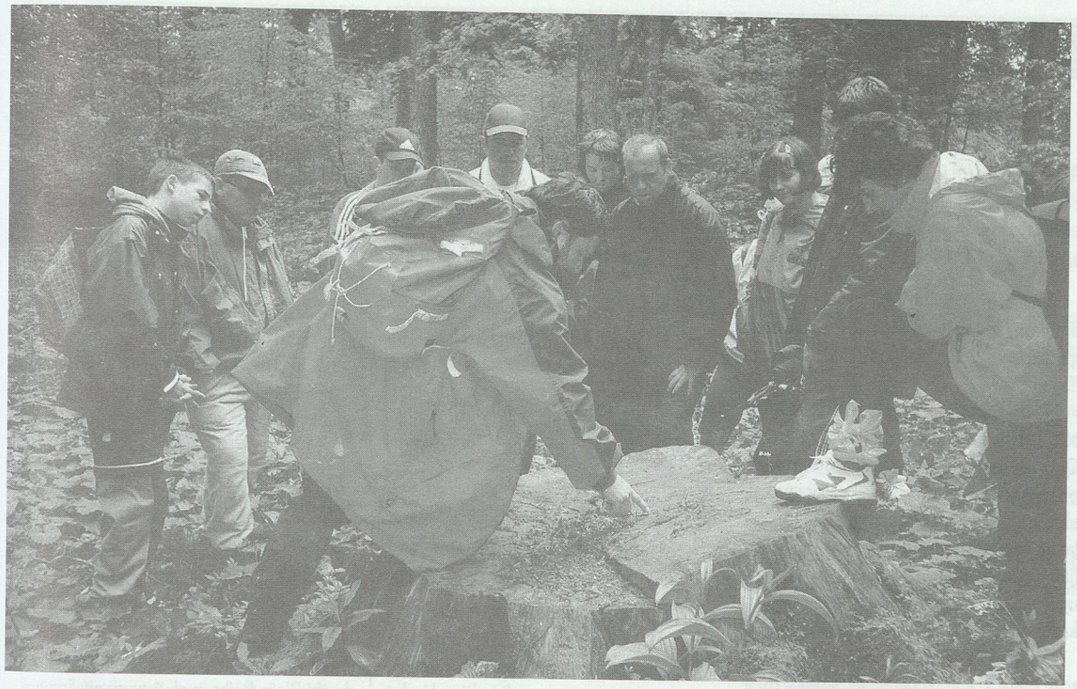

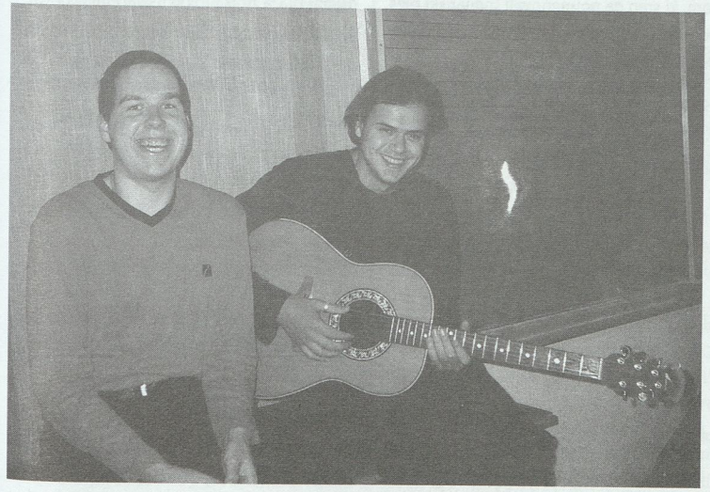

nas je bil sam gozd, samo zelenje in še tako dober poznavalec teh krajev bi se lahko izgubil. Res, kot pravo morje, zeleno morje ...

Medveda se nismo bali, saj smo vedeli, da se tudi medved boji nas, in tako smo se ognili drug drugemu. Izvedeli pa smo veliko novega tudi o tem velikem kosmatincu, ki straši ljudi.

Naše bivanje v domu Jurček so Marina, Jure, Robert, Slavko in vsi tam zaposleni popestrili z lokostrelstvom, streljanjem z zračno puško, košarkarskimi tekmami, nočnimi sprehodi, lovljenjem rib in še s čim. Jure nam je pripravil poučno in zanimivo predavanje o svojem delu z živalmi, peljal pa nas je tudi na gozdno učno pot, kjer smo našli celo odtis, ga vlili v mavec in odnesli s sabo za spomin. S čolni smo se vozili po reki Rinži, ki teče skozi Kočevje, in veslaški dvoboj je bil utrudljiv, a vsi smo bili nadvse zadovoljni. Obiskali smo ruševine gradu Friederichstein ter na pol pozidan grad Strmca, za katerega še vsi domačini ne vedo prav, kje stoji.

V Kočevju smo se imeli zelo super. Šli smo na sprehod v mesto. Šli smo si ogledat jamo. Imeli smo lepo vreme. Šli smo na nogometno igrišče. Tam smo kartali, igrali badminton, z žogo.

Nataša Šivak

Zadnji večer so nam pripravili zabavo z Andražem Hribarjem, ki nam je zapel: "Življenje je sreča, če ga deliš, življenje je lepo, če si želiš!" In prav ima. Peli in zabavali smo se z njim, dobili avtogram. Zjutraj so bile naše glave utrujene od zabave, vseeno pa je ne bi zamudili za nič na svetu.

Darja Fišer

CELJE

GLASBA NA OBISKU

"Glasba nam je lahko luč,
glasba nam je lahko kruh,
glasba nam je lahko življenje."

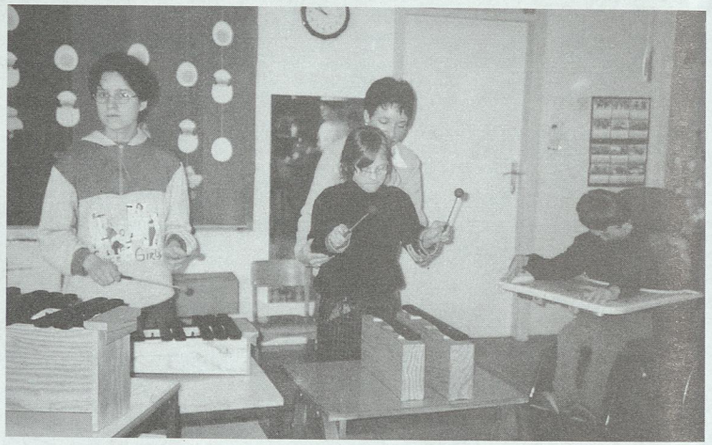

Učitelji in otroci iz oddelkov vzgoje in izobraževanja smo si bivanje polepšali z obiskom glasbenega gosta – gospoda Blaža Rojka iz Zagorja.

Gospod Blaž je prinesel s seboj veliko glasbil (Orffove instrumente, kitaro, flavte itn.). Otroci so ga takoj sprejeli, saj se jim je znal zelo prijetno približati. Kar na začetku jih je vprašal, ali je morda kdo prinesel s seboj kakšna glasbila, na katera bi lahko igrali. Otroci so razmišljali, se spogledovali, potem pa smo skupaj ugotovili, da imamo vsi s seboj roke, pa noge, kar bi lahko uporabili tudi kot glasbilo.

Vsi smo uživali, ko je gospod Blaž vzel v roke kitaro in smo skupaj zapeli pesmico Ko si srečen, seveda smo pri tem uporabljali svoje instrumente.

Skupaj smo zapeli še druge znane pesmice, ki jih je gospod Blaž spremljal s kitaro, otroci pa z Orffovimi instrumenti.

Naučili smo se tudi novo pesmico z naslovom Žabe. Oglašanje žabic smo ponazorili z orehovimi lupinicami (tolčenje, drgnjenje ene z drugo).

Ker je ta dan deževalo, smo z glasbo in plesom, ki smo ga poimenovali Indijanski ples, odganjali slabo vreme. Uspeh ni bil viden takoj, pokazal pa se je naslednji dan.

Otroci so bili ta dan razdeljeni v dve skupini. Ena skupina je bila na glasbeni delavnici, druga pa je ta čas izdelovala preprosta glasbila (in obrnjeno). Nekaj zamisli za izdelavo glasbil smo imeli sami, druge smo poiskali v različnih knjigah o glasbi.

Skratka, preživeli smo prijetno dopoldne v družbi Blaža Rojka in ob ustvarjanju "novih" glasbil.

Irena Gorenjak, prof. defektologije
Osnovna šola Glazija

ŠOLA V NARAVI

Z učenci 6. razredov Osnovne šole s prilagojenim programom Glazija iz Celja smo se letos že petič udeležili šole v naravi, ki jo organizira Center šolskih in obšolskih dejavnosti.

Za pet dni bivanja v naravi se vsakokrat poskušamo kar najbolje pripraviti. Že od začetka šolskega leta pa do odhoda učence in starše seznanjamo z namenom, cilji in jih motiviramo za drugačno učenje. Tako smo tik pred odhodom vsi že v napetem pričakovanju in se vsega zares veselimo.

Letos smo že tretjič odšli v dom Rak v Rakovem Škocjanu. Tretjič zato, ker narava tu ponuja za naše učence res veliko zanimivosti, sama lega doma sredi gozdov je čudovita in navsezadnje, ker smo z ekipo, ki nas ves teden vodi, v najboljših odnosih. Gre za razumevanje naših učencev, za sprejemanje drugačnosti in prilagajanje zahtevnosti in vsebine njihovim potrebam in sposobnostim.

Vsa ta prizadevanja se združijo v petdnevno bivanje, polno novih izkušenj, znanja, ob zahtevnejših dejavnostih tudi godrnjanja in strahu, na koncu pa občutkov ponosa in sreče, ko so ovire premagane.

Učenci so za vse dejavnosti dobro motivirani. Z vsemi čutili sprejemajo novo znanje in izkušnje, ki se jim za dolgo vtisnejo v spomin. Eni odhajajo prvič od doma in v druženju z vrstniki poglobijo prijateljstva, se naučijo strpnosti drug od drugega.

Kot spremljevalka sem z njimi v vseh dejavnostih. Tu se vloga razredničarke temeljito spremeni, saj smo kot velika družina. Učence doživljam zvečer, preden ležejo k počitku, zjutraj, ko se prebujajo, ko so utrujeni, veseli, žalostni, razposajeni ...

Zanimivo je, da so vedenjsko teže vodljivi učenci tu ponavadi pokazali pripravljenost za sodelovanje in težav z disciplino ni bilo.

V petek, ko smo se poslavljali, je bil pozabljen ves napor ali kakšen dan slabega vremena. Učenci so s spontanimi izjavami izražali svoja čustva: ostanimo do nedelje, odpovejmo avtobus, še nikoli mi ni bilo tako lepo ... Tudi kakšna solza je pritekla.

Seveda, staršev so se ob prihodu domov vsi razveselili.

Pri pouku se še kar vračamo k doživetjem. Rišemo, pišemo, izdelujemo plakate, ogledujemo si posnete fotografije in videokaseto. Vse poskusimo predstaviti tudi drugim učencem naše šole.

Nevenka Knafelj

CERKNICA

V BOVCU

Odpravljali smo se v Bovec, kamor nas je Društvo Sožitje iz Cerknice prijazno povabilo na vikend seminar. V hotelu Kanin so nas lepo sprejeli in že kar takoj nas je starše čakalo prvo predavanje. Z dr. Zdenko Zalokar Divjak sta nam dve urici minili, kot bi mignil. Ta čuteča gospa iz Dolenjske nam je natrosila toliko novih spoznanj, da se je bomo še dolgo spominjali. Medtem so bili naši otroci s svojimi "tovarišicami". Sobotno jutro je bilo bolj kislo, vendar nas to ni motilo. Obiskal nas je domačin dr. Dušan Baraga. Zna ravnati z otroki, radi ga imajo, zato so njegovo predavanje poslušali tudi oni. Govoril je o skrbi za zdravje in zdravi prehrani in pritegnil je prav vse. Prijetno je bilo v njegovi družbi, daleč od doma.

Popoldne je zasijalo toplo sonce in vsak je našel nekaj zase. Eni smo odšli na sprehod, drugi so se šli kopat, nekateri pa so počivali. A ne za dolgo, saj smo vsi nestrpno čakali na predavanje, ki je sledilo.

Pozdravila nas je gospa Brigita Nojič. Tema o ljubezni in spolnosti je potekala v dveh delih. Prvi del je bil namenjen staršem, drugi pa otrokom. Otroci so se muzali in pogledovali starše, nato pa odšli na sprehod, kjer so najbrž vsi premišljevali, kaj jih čaka. Odkrit odnos gospe Brigite do spolnosti nas je starše malce šokiral, saj kljub temu, da smo dokaj moderni starši, neradi naglas govorimo o tem. Marsikaj nam je razkrila in nas veliko novega naučila. Podrla tabu o spolnosti, a kljub temu smo imeli zanjo bolj malo vprašanj. Na srečo so vtis popravili naši otroci. Prav prisrčno so se ji odprli in zaupali. Samozavestno so prikorakali iz predavalnice s spoznanjem, da imajo tudi oni pravico do ljubezni in zakona. Večer smo preživeli na skupni zabavi, kjer se je pelo, plesalo, smejalo, in toplo nam je bilo prav vsem, ker smo se imeli tako lepo.

Alenka Zadnik

KRŠKO

ŠOLA V NARAVI

Pri Osnovni šoli dr. Mihajla Rostoharja v Krškem že vrsto let delujeta tudi dva oddelka vzgoje in izobraževanja, kamor so vključeni otroci z zmerno, težjo in težko motnjo v duševnem razvoju. Zanje vsako leto organiziramo šolo v naravi, ponavadi v gorah, bili pa smo že tudi na morju.

Tudi letos smo preživeli teden dni v planinskem domu Jelka na Pohorju.

Ker je naše bivanje povezano z denarnimi težavami, smo še posebej hvaležni Banki Maribor za denarno pomoč.

Šole v naravi so se udeležili vsi otroci, ki so vključeni v Oddelke vzgoje in izobraževanja, in tri spremljevalke. Program je obsegal:
- razvijanje samostojnosti,
- spoznavanje bližnje in širše okolice,
- pohode in druge oblike rekreacije,
- družabne igre, zabavo in ples.

Naš dan je potekal približno takole: Po jutranji negi in oblačenju smo odšli na zajtrk. Nato pa je sledil daljši pohod. Sprva je bila hoja težavna, saj se naši otroci najraje vozijo z avtomobili. Pa so se hitro navadili. Obiskali smo Bellevue, Areh, Mariborsko kočo, Planinko. Po kosilu so otroci počivali, nato pa smo šli na ogled bližnje okolice, se igrali na igralih, se žogali in igrali badminton. Po večerji je bil čas za družabne igre in ples, ob katerem so zelo uživali. Potem pa je minilo kar nekaj časa, da so se vsi zvrstili v kopalnicah pri osebni higieni. Tu je bilo potrebno veliko pomoči odraslih, saj so predvsem mlajši še zelo nesamostojni pri tem opravilu. Ko je prišel čas za spanje, so se kar sami od sebe umirili in zaspali. Hitro je minil teden dni in treba je bilo iti domov.

Otroci so se na Pohorju dobro počutili, se telesno okrepili in postali vztrajnejši pri hoji in delu. In tudi spremljevalke se v šoli v naravi veliko naučimo od otrok; spoznamo njihova močna in šibka področja, slog vzgoje staršev in otrokovo osebnost. Zato se, kljub temu da je delo naporno in odgovorno, vsako leto znova odločamo za tako obliko dela.

Da pa smo se imeli lepo, sta poskrbela prijazna oskrbnika v domu Jelka, katerima se lepo zahvaljujemo.

Romana Cvar, specialna pedagoginja

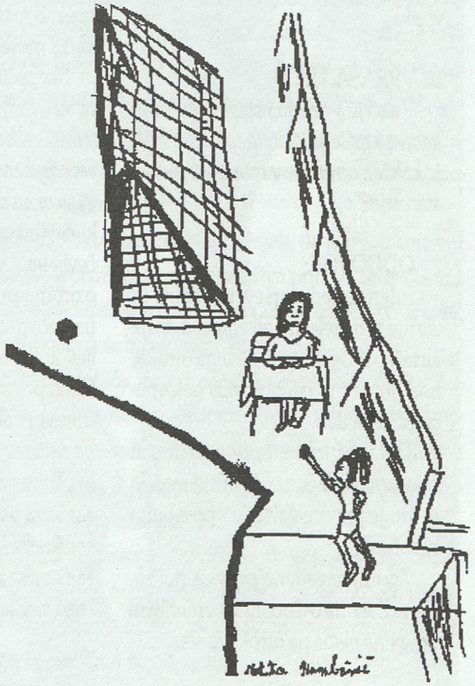

- Navzočnost invalidnega otroka v avtu
- Pravica do krajšega delovnega časa
- Ortopedski čevlji – posebej izdelani čevlji

■ VPRAŠANJE:

Ali še velja določba, da mora biti invalidni otrok zmeraj navzoč v avtu, ki je bil kupljen z oprostitvijo plačila prometnega davka?

ODGOVOR:

Zakon o prometnem davku je prenehal veljati 1. 7. 2000 in s tem so prenehala veljati vsa določila za avtomobile, ki so bili kupljeni po takrat veljavnih določilih (tudi triletni rok za prodajo vozila). Od 1. 7. 2000 velja Zakon o davkih na motorna vozila, ki ima določbo, da ni potrebna obvezna navzočnost invalida v motornem vozilu.

■ VPRAŠANJE:

Kako je s pravico staršev do uveljavitve krajšega delovnega časa? Ali je kakšna omejitev v zvezi z otrokovo starostjo?

ODGOVOR:

Eden izmed staršev, ki neguje in varuje težje telesno ali zmerno, težje ali težko duševno prizadetega otroka, ima pravico delati polovico delovnega časa na dan.

Delavec ima v takem primeru pravico do plače po dejanskem delu in druge pravice v skladu s posebnim zakonom.

Zgoraj navedena pravica po 85. členu Zakona o delovnih razmerjih ni omejena glede na otrokovo starost.

■ VPRAŠANJE:

Od česa je odvisna trajnostna doba za ortopedske čevlje, ker starši ugotavljamo, da se predpisuje različno?

ODGOVOR:

Sestavni del standarda ortopedskih pripomočkov je tudi doba, po preteku katere lahko zavarovana oseba dobi nov pripomoček. To je trajnostna doba ortopedskega pripomočka, ki je odvisna od vrste pripomočka in starosti zavarovane osebe.

Trajnostna doba za ortopedske čevlje za osebe do 18. leta starosti znaša 8 mesecev, za osebe nad 18 let pa 12 mesecev.

Skupščina Zavoda za zdravstveno zavarovanje Slovenije pa je sprejela spremembe in dopolnitve pravil obveznega zdravstvenega zavarovanja, in sicer se nadomesti izraz ortopedski čevlji z izrazom posebej izdelani čevlji ter Zavod krije stroške izdelave oziroma prilagoditve čevljev v višini nad povprečno ceno enega para čevljev, ki so na voljo na slovenskem trgu. Ceno povprečnega čevlja, ki jo določi upravni odbor, krije zavarovana oseba sama.

Trenutno krije zavarovana oseba sama za posebej izdelane čevlje:
- od številke 25 do številke 31 = 4300 SIT
- od številke 32 do številke 38 = 6999 SIT
- nad številko 39 = 9092 SIT

Nevenka Ljubič, pravnica

NOVOSTI IZ ZAKONODAJE

Sklep o valorizaciji nadomestila za invalidnost in določitvi višine dodatka za tujo nego in pomoč

1. Nadomestilo za invalidnost po Zakonu o družbenem varstvu duševno in telesno prizadetih oseb znaša od 1. aprila 2001 **42.241,15** tolarjev.

2. **Dodatek za tujo nego in pomoč** po Zakonu o družbenem varstvu duševno in telesno prizadetih oseb znaša od 1. aprila 2001:

za invalidne osebe, ki potrebujejo pomoč pri opravljanju **vseh** osnovnih življenjskih potreb, **24.137,80** tolarjev, in za invalidne osebe, ki potrebujejo pomoč pri opravljanju večine osnovnih življenjskih potreb, **12.068,90** tolarjev.

3. Ta sklep začne veljati naslednji dan po objavi v Uradnem listu Republike Slovenije 1. 4. 2001.

Nevenka Ljubič, pravnica

SKLEPI KONFERENCE

PRAVICE OSEB Z MOTNJAMI V DUŠEVNEM RAZVOJU

Zveza prijateljev mladine Slovenije, Sožitje - zveza društev za pomoč duševno prizadetim Slovenije in Društvo defektologov Slovenije so 22. in 23. januarja 2001 v Cankarjevem domu v Ljubljani organizirali Konferenco z naslovom Pravice oseb z motnjami v duševnem razvoju.

Namen konference je bil osvetliti položaj oseb z motnjami v duševnem razvoju v luči njihovih pravic. Predstavljene so bile nekatere vrste kršitev pravic, splošna spoznanja, možnosti uporabe zakonov ter nove oblike uveljavljanja pravic oseb z motnjami v duševnem razvoju.

1. Od vlade, ministrstev in državnega zbora pričakujemo, da bodo na področju pravic otrok in odraslih oseb z motnjami v duševnem razvoju dajali predloge in sprejemali take zakone in podzakonske predpise, ki bodo jasnejši, transparentnejši in v praksi uporabnejši, sočasno pa bo tudi materialno zagotovljeno njihovo izvajanje. Podpiramo tudi pobude nevladnih organizacij in strokovnih združenj, da se predpisi, ki so že sprejeti, dopolnijo in korigirajo v tistih delih, ki so nekonsistentni, neživljenjski in pomanjkljivi ali pa celo v nasprotju s temeljnimi pravicami oseb z motnjami v duševnem in telesnem razvoju.
2. Udeleženci konference podpiramo pobudo in s svojimi strokovnimi stališči argumentiramo izraženo zahtevo, da se v Sloveniji čim prej na interdisciplinarni podlagi sprejme Zakon o zgodnjem odkrivanju in obravnavi otrok s posebnimi potrebami (težje in težke motnje v duševnem razvoju).
3. Z vso svojo strokovno in državljansko odgovornostjo zahtevamo, da se v najkrajšem možnem času pripravijo in sprejmejo vsi predpisi, ki bodo operacionalizirali izvajanje Zakona o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami.
4. Udeleženci konference se strinjamo, da je treba oblikovati nove, atraktivnejše programe poklicnega izobraževanja, ki bi omogočili mladostnikom in odraslim osebam s posebnimi potrebami (osebam z motnjami v duševnem razvoju) boljšo možnost zaposlitve in vključitve v redne oblike dela.
5. Udeleženci konference smo ugotovili, da sta osebam z zmernimi, težjimi in težkimi motnjami v duševnem razvoju vse prevečkrat kršeni pravica do samostojnosti in pravica do vseživljenjskega učenja. Ta pravica je danes prepuščena dobri volji občin oz. centrov za socialno delo. Če te volje ni, osebe z zmernimi, težjimi in težkimi motnjami nimajo po trenutni zakonodaji nobene možnosti za samostojno življenje.
6. V Zakonu o usposabljanju in zaposlovanju invalidnih oseb je nujno predvideti rešitev trenutno najbolj aktualnega problema na področju oseb z motnjami v duševnem razvoju: to je vzgoja in izobraževanje oseb z lažjimi motnjami v duševnem razvoju, ki imajo dodatne motnje. V dozdajšnjem delovnem gradivu je bila ta možnost dana s tako imenovanimi socialnimi podjetji - vmesne delavnice (med varstveno-delovnimi centri in invalidskimi podjetji).
7. Udeleženci konference so se strinjali, da je treba koncept samozagovorništva in zagovorništva prilagoditi osebam z motnjami v duševnem in telesnem razvoju ter določiti pravila, v okviru katerih se bo zagovorništvo izvajalo.
8. Podpiramo stališča, da je treba določila mednarodnih dokumentov, ki obravnavajo osebe z motnjami v duševnem razvoju, vpeljati v slovenski pravni red in jih tudi v celoti upoštevati pri načrtovanju in izvajanju nacionalne, zdravstvene, izobraževalne in socialne politike.
9. Udeleženci konference se strinjamo, da vlada RS na področju oseb z motnjami v duševnem razvoju nima daljnoročne vizije, zato predlagamo oblikovanje nacionalnega programa za osebe s posebnimi potrebami.

LJUBLJANA

IZ GLASILA ČRNI MURNI – OSNOVNA ŠOLA JANEZA LEVCA, LJUBLJANA

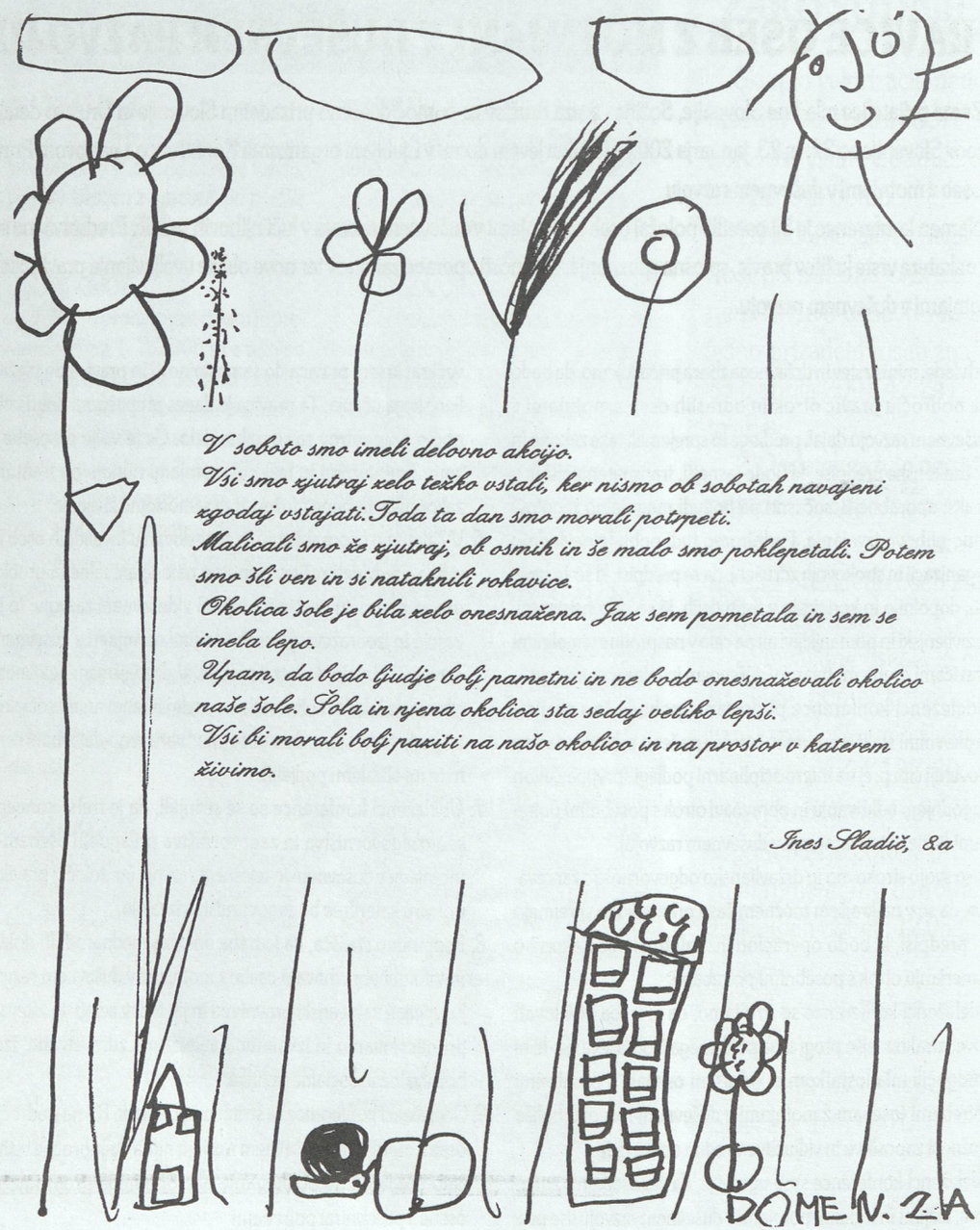

V soboto smo imeli delovno akcijo.
Vsi smo zjutraj zelo težko vstali, ker nismo ob sobotah navajeni zgodaj vstajati. Toda ta dan smo morali potrpeti.
Malicali smo že zjutraj, ob osmih in še malo smo poklepetali. Potem smo šli ven in si nataknili rokavice.
Okolica šole je bila zelo onesnažena. Jaz sem pometala in sem se imela lepo.
Upam, da bodo ljudje bolj pametni in ne bodo onesnaževali okolico naše šole. Šola in njena okolica sta sedaj veliko lepši.
Vsi bi morali bolj paziti na našo okolico in na prostor v katerem živimo.

Ines Sladič, 8.a

ČRNOMELJ

IZ GLASILA ZVONČKI – OSNOVNE ŠOLE MILKE ŠOBAR – NATAŠE, ČRNOMELJ

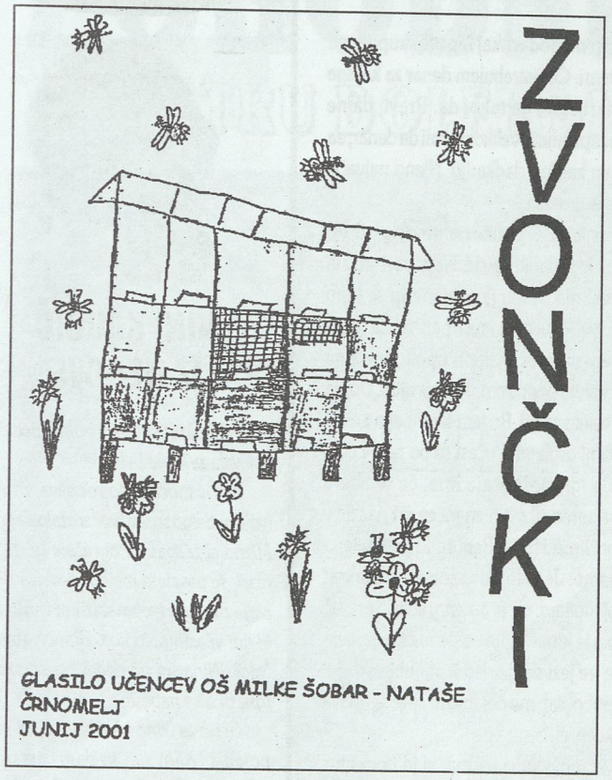

DRŽAVNO TEKMOVANJE IZ SPOZNAVANJA DRUŽBE

Na tekmovanje smo šli v Radovljico. Pisali smo test iz poznavanja družbe. Potem smo šli na letališče. Ogledali smo si padalce, jadralna in športna letala. Po ogledu smo šli na kosilo. Razglasitev rezultatov je bila po kosilu. Poslovili smo se in počasi odpravili domov. Na poti domov smo si ogledali izvir reke Krke. V Žužemberku smo šli na sladoled. Bilo je lepo.

Tomaž Šimec, 6. a razred

DRŽAVNO TEKMOVANJE IZ MATEMATIKE

V soboto, devetega junija, sem petnajst minut do sedmih čakal v Bojanji vasi. S kombijem smo se odpravili na državno tekmovanje iz znanja matematike, ki je bilo letos že četrtič na Jesenicah. Vozili smo se približno tri ure.

Ko pridemo na Jesenice, najprej pomalicamo. Po malici se zberemo v dvorani in od tam gremo po skupinah v razrede, kjer petinštirideset minut pišemo matematične teste. Potem smo šli v kino gledat film Aljaska. Film je bil zelo naporen in zanimiv. Sledila sta razglasitev in kosilo.

Bil sem enajsti. Potem smo šli domov. Na tekmovanju učencev šestih razredov sta bila še Tomaž Šimec, ki je bil enajsti, in Elvir Huskić, ki je bil štirinajsti. Spremljala nas je mentorica profesorica Mira Stegne.

Tekmovanje je zelo lepo pripravila Osnovna šola Poldeta Stražišarja z Jesenic.

Jože Šoštarič, 7. razred

VELENJE

TETRIS

V petek smo imeli tekmovanje v tetrisu, zmagal je Peter. Počutim se kar v redu kot zmagovalec turnirja v tetrisu. Pot je bila dolga in naporna. Konkurenco sem imel kar dobro. Posebne zahvale gredo Darji Fišer, ki je organizirala ta turnir. Upam, da bo drugo leto spet tale turnir.

Peter Žilavec, Velenje

ŠENTJUR

MOJA MAMA

Mojo mamo vsi poznajo, ker je bila medicinska sestra v šentjurskem zdravstvenem domu. Zdaj je že tretje leto upokojenka in je tako skoraj vseskozi doma. Vseeno pa skoraj nikoli ne počiva, saj vidi povsod okrog sebe veliko dela.

Mene in mojo sestro Lučko ima zelo rada. Mene ima rada zlasti zato, ker ji veliko pomagam. Večkrat me pošlje v trgovino po različne stvari. Vsak dan mi naroči, da opravim kakšno delo. Ta dela me je naučila opravljati ona. Naroči mi na primer, naj zložim oprano perilo, posteljem postelje, posesam stanovanje, pomijem šipe, pripravim mizo za kosilo, odnesem smeti v zabojnik, očistim naše umazane čevlje, nahranim mačke in podobno. Rad jo ubogam, ker je vedno prijazna z menoj in me za moje delo vedno kako nagradi.

Pogosto me vzame s seboj po različnih opravkih, seveda največkrat z avtom. Zelo rad se vozim z njo. V vožnji z njo sem videl že veliko sveta in dobro poznam našo bližnjo in daljno okolico. Svojo mamo imam nadvse rad in jo zelo spoštujem, ker tako lepo skrbi za našo družino in toliko dela za nas. Vedno nas s čim razveseli, velikokrat tudi mene. Pogosto mi podari kaj lepega, kupuje mi lepe stvari. Če potrebujem denar za kakšne drobnarije, mi ga takoj da. Pravi, da ne smem zapravljati. Velikokrat mi da denar, da si kupim kakšno sladkarijo. Njeno največje veselje je družina.

Brez nje naše družine ne bi moglo biti. Ne kadi in nima slabih navad. Ne govori grdo in ne preklinja. Rada je urejena in se lepo oblači. Veliko veselja ima s petjem. Že nekaj let prepeva pri celjskem upokojenskem zboru in tudi pogosto nastopa z njim. Doma mora veliko vaditi. Pri tem si pomaga z elektronskimi orglami. Počasi se bo nanje celo naučila igrati. Najraje ima, če se zbere družba sorodnikov in znancev pri nas ali v naši počitniški hiši v Repušu in potem lepo zapojemo. Je zelo pobožna in velikokrat skupaj molimo. Če je z menoj kdaj le preveč narobe, je jezna in me pošteno okrega, vendar se ne jezi dolgo. Ko ji obljubim, da se bom poboljšal, me objame in spet se imava rada kot prej.

To je moja ljuba mama, ki jo bom imel vedno rad. Za nič na svetu je ne bi zamenjal za drugo.

Dani Palir
Varstveno-delovni center Šentjur

GORNJA RADGONA

SEMINAR RAČUNALNIŠTVA

Imel sem se zelo lepo in sem se tudi naučil nekaj računalništva. Bilo mi je všeč. Tudi prijatelji smo se lepo razumeli. Zabavali smo se in si pripovedovali vice. Hodili smo tudi na Bled. Tam smo se vozili s kočijami s konji. Rad bi še šel večkrat na takšne izlete. Všeč so mi tisti lepi kraji, kamor gremo, pa tudi vidim mnogo lepega in tudi dosti novega. Najbolj pa sem bil vesel, da smo imeli tako dobrega in prijaznega spremljevalca. Da nas je tako lepo sprejel in nas tako lepo vodil. Mi smo ga morali ubogati in se držati tistega, kar nam je povedal.

Lep pozdrav od Lojzka!

V SLOVO

NINI KAUČIČ IZ NEGOVE

Velikokrat si bila v bolnišnici in se bojevala za svoje življenje.

Bila si močna, potrpežljiva, zdaj pa tvoje petletno srce ni več zdržalo napora. Mirno si zaspala. Pogrešajo te vsi domači, še posebno majhna sestrica Bianca; ta zastavlja tvojim staršem vprašanja, ki jim včasih niso kos. Bianca govori: "Moja Nina spi pri dedeku, se držita za roke in sta v nebesih.

Grem za Nino iskat jagodo, da jo bo pojedla. Kam naj jo dam, tukaj, na rožico? Kdaj bo Nina prišla iskat jagodo?

Nina, jagoda te čaka na beli marjetici, vzemi jo, saj je tvoja!"

Vsi se te bomo radi spominjali, obstali pri tvojem grobu ter prižgali svečko.

BELA VRTNICA, TO SI TI,
KOT KRALJEVI CVET ZACVETI,
S TRNJEM OBDANA SI,
A TUDI MAJHEN CVET OVENI.
ZATO PRISLUHNI VETRU, SONCU,
DA TRPLJENJA VEČ ZATE NI,
ZATO, DRAGA NINA, MIRNO SPI.

Sonja Korošec
Predsednica društva Sožitje
Gornja Radgona, Radenci, Sveti Jurij

POHODNIŠTVO

V CENTRU DOLFKE BOŠTJANČIČ

Slovenija je gorata dežela, zato ni čudno, da je izletništvo in pohodništvo med izjemno priljubljenimi prostočasnimi dejavnostmi. Tudi v našem Centru za otroke in mladostnike z zmerno, težjo in težko motnjo v razvoju je to ena izmed pomembnih dejavnosti. Vzrok lahko najdemo že v tem, da je naš Center v prelepem naravnem okolju v bližini kraja Ig, sredi travnikov, obdanih s hribi in gozdovi. Drugi vzroki, ki nas ženejo v to, pa so dejstva, da je narava največja igralnica in opremljena telovadnica, gibanje na svežem zraku razvija otrokove gibalne sposobnosti ter krepi obrambne sposobnosti pred boleznimi.

Hoja je nepogrešljiv del zdravega načina življenja, saj je temeljna oblika človekovega gibanja, je najpreprostejša, najcenejša in zelo učinkovita dejavnost, s katero bogatimo svoj prosti čas. Gibanje v naravi daje občutek svobode, hkrati pa z otroki in mladostniki spoznavamo lepoto narave, njeno raznolikost in bogastvo. Tako uresničujemo z izleti tudi druge vzgojno-izobraževalne cilje (ekološko ozaveščanje, spoznavanje narave in njenih lepot, spoštovanje narave in

kulturne dediščine, prijazen odnos do živali, vedenje v naravi). Hoja je zdrava, vendar tudi nevarna dejavnost. Kakor povsod drugod se lahko pripetijo različne poškodbe. Najboljša je seveda preventivna priprava (seznanjanje z nevarnostmi, pravilno gibanje). Obliži in povoji morajo biti stalni spremljevalci v naših nahrbtnikih.

Čeprav imenujem dejavnost pohodništvo, označujemo z njim zelo raznovrstno dejavnost. Izlete razdelimo glede na čas trajanja v tele skupine (Stritar 1998):

- Sprehod – krajši, navadno popoldanski - obisk bližnjih zanimivosti večinoma po ravnem. Posebna oprema ni potrebna.
- Krajši izlet – izlet do štiri ure hoje, ki ne zahteva spremembe dnevnega reda skupine. Potrebna je ustrezna oprema (čevlji, manjši nahrbtnik, pijača, malica).
- Poldnevni izlet – izlet, ki ga začnemo zjutraj in s katerega se vrnemo do konca delovnega dne, do popoldanskih ur. Potrebna je ustrezna oprema.
- Celodnevni izlet – traja od zjutraj do poznega popoldneva ali večera. Nujna je ustrezna oprema (čevlji, nahrbtnik, malica, pijača).
- Večdnevni izlet ali pohod – nekajdnevna tura.

V članku bom zato raje uporabljala izraz izlet.

Izleti so razporejeni na vse leto, vsak teden na bližnje hribe in enkrat na mesec na bolj oddaljene. Povzetek celoletnega dela pa je enotedenska šola v naravi, na kateri res preskusimo svoje znanje in izkušnje. Ven se odpravimo v vsakem vremenu, pomembno je predvsem, da poskrbimo za primerno obutev in oblačila. Tako kot za druge dejavnosti tudi za pohodništvo velja od lažjega k težjemu.

Pred izletom moramo otroka motivirati, predvsem se odločimo za takšen cilj, kjer je kaj posebnega, saj za otroka in mladostnika sama gora, hoja in razgled niso tako mikavni kot za odrasle. Izbrati moramo takšen cilj, ki smo mu sami kos in je hkrati primeren starosti in sposobnosti otrok in mladostnikov, prilagojen letnemu času in vremenskim razmeram.

- Udeležence nekaj dni pred odhodom seznanimo z izbiro cilja (motivacija je nujna in obvezna).
- Pripravimo nahrbtnike, planinske čevlje ali druge visoke čevlje z narezano gumo, oblačila, primerna glede na letni čas in vreme, pripravimo malico.

Če otrok ali mladostnik zaradi nizkih sposobnosti nekaterih dejavnosti ne more izvesti, ga spodbujamo, da sodeluje pri pripravah, in ga sproti seznanjamo s tem, kaj delamo.

Organizacija izleta mora zagotoviti varnost otrok in mladostnikov pred morebitnimi poškodbani in nesrečami. Zaradi telesnega in duševnega razvoja ter zdravstvenega stanja udeležencev moramo upoštevati individualne razlike in temu primerno prilagoditi zahtevnost izleta. Večina nesreč se ponavadi začne že pri pripravah, ker smo si izbrali prezahteven cilj, ker se v gore odpravljamo celo bolni, preobremenjeni, smo slabo načrtovali izlet.

Razlike med hodci so res velike, odvisne od zdravstvenega počutja, značaja, trenutne volje, želja, interesov, naših spodbud in pripravljenosti, da vsi skupaj preživimo lep dan. Z izbiro primerne poti razlike precej omilimo. Predvsem otrok in mladostnikov ne smemo priganjati, ampak jih le spodbujati. Poskrbimo za več krajših počitkov, da se otrok in mladostnik tu ali tam poigra, kajti nesmiselno hitenje in priganjanje povzročata le slabo voljo. Posebno moramo biti pozorni pri hoji navzdol; pri tem namreč zelo obremenjujemo sklepe in hrbtenico, teže tudi nadzorujemo teren. Hojo prilagodimo najpočasnejšemu udeležencu, kombiniramo jo z vmesnimi počitki.

Izlet izkoristimo za učenje pravilne in varne hoje, za spoznavanje novih krajev, ljudi, sveg, živali, rastlin, vremenskih razmer, razvijanje socialnih spretnosti. Učimo se živeti v sožitju z naravo. Izleti so prvovrstna priložnost za boljše spoznavanje samega sebe. Ob primernih telesnih naporih se otroci in mladostniki zavedo svojih sposobnosti in pomanjkljivosti, kalijo si značaj, preverjajo in utrjujejo čustva, doživljajo zmage in pridobivajo samozavest. Med udeleženci se razvijejo posebni socialni odnosi in skupinska dinamika.

Med potjo naberemo tudi različne zanimive veje, liste dreves, kamenčke, gozdne plodove, iz katerih naredimo doma zanimive izdelke. Za prijetno razpoloženje si med hojo tudi zapojemo.

Na cilju sta potrebna daljši počitek in malica na varnem, toplem in udobnem prostoru. Na cilju pohodnik sam pritisne žig v planinsko knjižico, in če zna pisati, se tudi podpiše.

Pomembne trenutke tudi fotografiramo, za lažjo poznejšo analizo in seveda za spomin na podvig. Fotografije razstavimo tudi na stenčasu.

Pomembno je, da imajo po končanem izletu otroci in mladostniki občutek, da je njihov dosežek pomemben, da so doživeli nekaj lepega in zanimivega, zato se o izletu veliko pogovarjamo, na to temo nekaj narišemo, uredimo fotografije in prineseni material.

Naš cilj za prihodnje je, da se včlanimo v planinsko društvo in povežemo s podobnimi pohodniškimi skupinami v drugih zavodih.

Alijana Miklič,
specialna pedagoginja

Literatura:

Stritar, A., Z otroki v gore, družinski izleti. Sidarta, Ljubljana 1998.

NAGRAJENI ZA ŠPORTNE DOSEŽKE

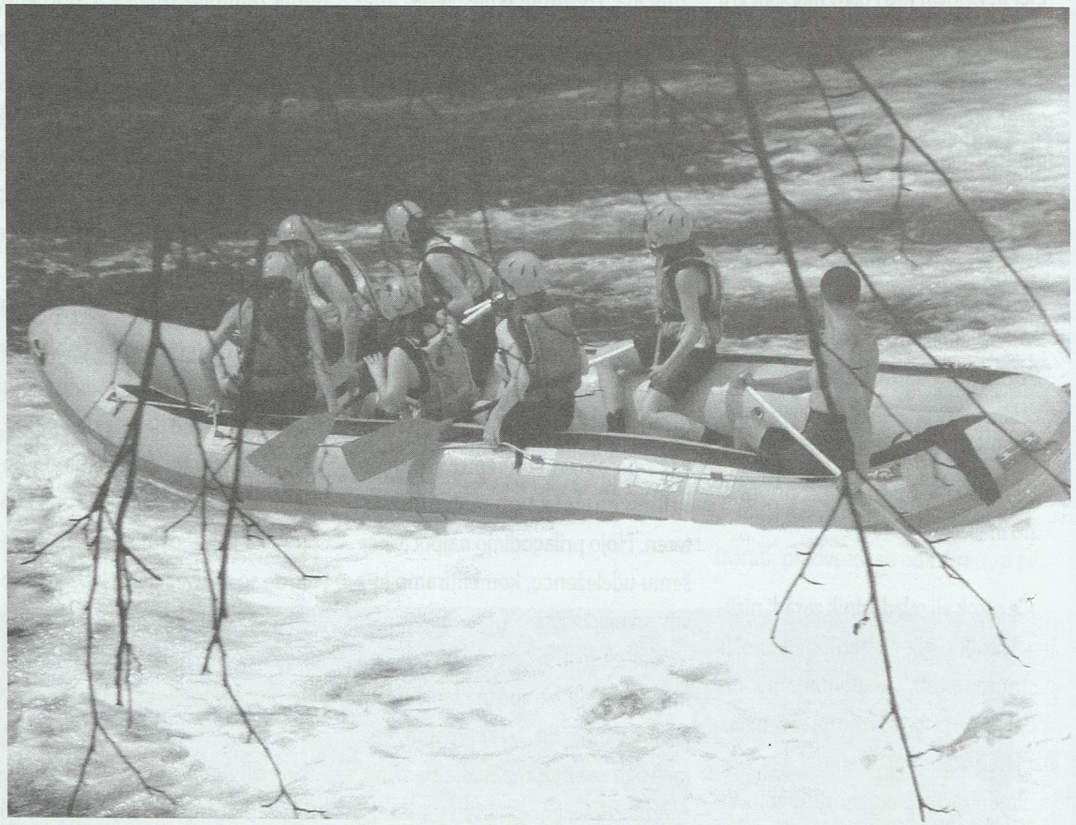

Učenci Osnovne šole Glazija so dobri športniki. To dokazujejo s svojimi športnimi dosežki. Na državnem prvenstvu osnovnih šol s prilagojenim programom v atletiki, ki je bilo sedmega in osmega junija v Murski Soboti, sta Matej Šumljak in Lidija Grobelšek postala državna prvaka v skoku v višino. Mojca Žaberl je bila druga v skoku v višino, Nataša Mandič druga v teku na 300 metrov in Lucija Krajnc tretja v skoku v daljavo. V skupni razvrstitvi med štiriintridesetimi prijavljenimi šolami so zasedle četrto mesto.

Dečki pa so v svoji kategoriji med triintridesetimi prijavljenimi šolami osvojili prvo mesto.

Matej Šumljak je sodeloval tudi na tekmovanju v VAP (veliki atletski pokal) in dosegel tretje mesto na medobčinskem in peto mesto na regijskem tekmovanju.

Za vse športne dosežke v letošnjem letu so bile deklice nagrajene z raftingom po reki Krki.

Tea Žličar
športna pedagoginja

Dovolite mi zmagati,
toda, če ne morem zmagati,
mi dovolite,
naj pogumno poskusim.

Specialna Olimpiada
Slovenije

Samova 9/II, Ljubljana
Telefon: 01 43 69 750

Uradne ure
Specialne olimpijade Slovenije
so vsako sredo od 10. do 12. ure.

POLETNE ŠPORTNE IGRE

V soboto, drugega junija, smo se z avtobusom že zgodaj zjutraj odpeljali z Jesenic na težko pričakovane poletne športne igre specialne olimpijade v Domžalah. Vso pomlad smo pridno vadili, da bi osvojili čim več medalj.

Na stadionu v Domžalah nas sta najprej pričakali okusna malica in darilna vrečka z mapo in majico. Za dobro razpoloženje je poskrbela godba na pihala in glasba, ki je odzvanjala iz zvočnikov. Spoznali smo maskoto iger – športnika Backa s harmoniko. Po kratkem kulturnem programu se je začelo resno delo.

Najprej smo navijali za sošolko Nedo in sošolca Dejana. Priskakala sta si prvi medalji.

Željko in Nejc sta tekmovala v elementih košarke. Odlično sta se odrezala, saj sta dosegla drugo in tretje mesto.

V metu žogice nas je sodelovalo kar osem. Tudi v tej disciplini smo dokazali, da smo pravi mojstri, saj smo osvojili dve zlati, dve srebrni in eno bronasto medaljo.

Po končanem tekmovanju nam je prijalo okusno kosilo.

Za zabavo so poskrbeli mladi glasbeniki. Zavrteli smo se ob veselih vižah. Največje presenečenje je doživela naša Betka, ki je praznovala rojstni dan. Njej na čast so zaigrali pesem skupine Agropop, ob kateri je zelo uživala.

Vsi smo se predali ritmom poskočne glasbe, ki nas je prehitro pripeljala do slovesa.

V avtobusu smo še enkrat podoživeli dogodke tega dne.

Kot bi mignil, nas je avtobus pripeljal na Jesenice, kjer so nas pričakali naši domači.

Zahvaljujemo se prijateljem iz Domžal in Mengša, da so nam pripravili lepo tekmovanje, ki nam bo še dolgo ostalo v spominu.

Učenke in učenci Oddelkov vzgoje in izobraževanja I., II., in III.
Osnovna šola Poldeta Stražišarja, Jesenice

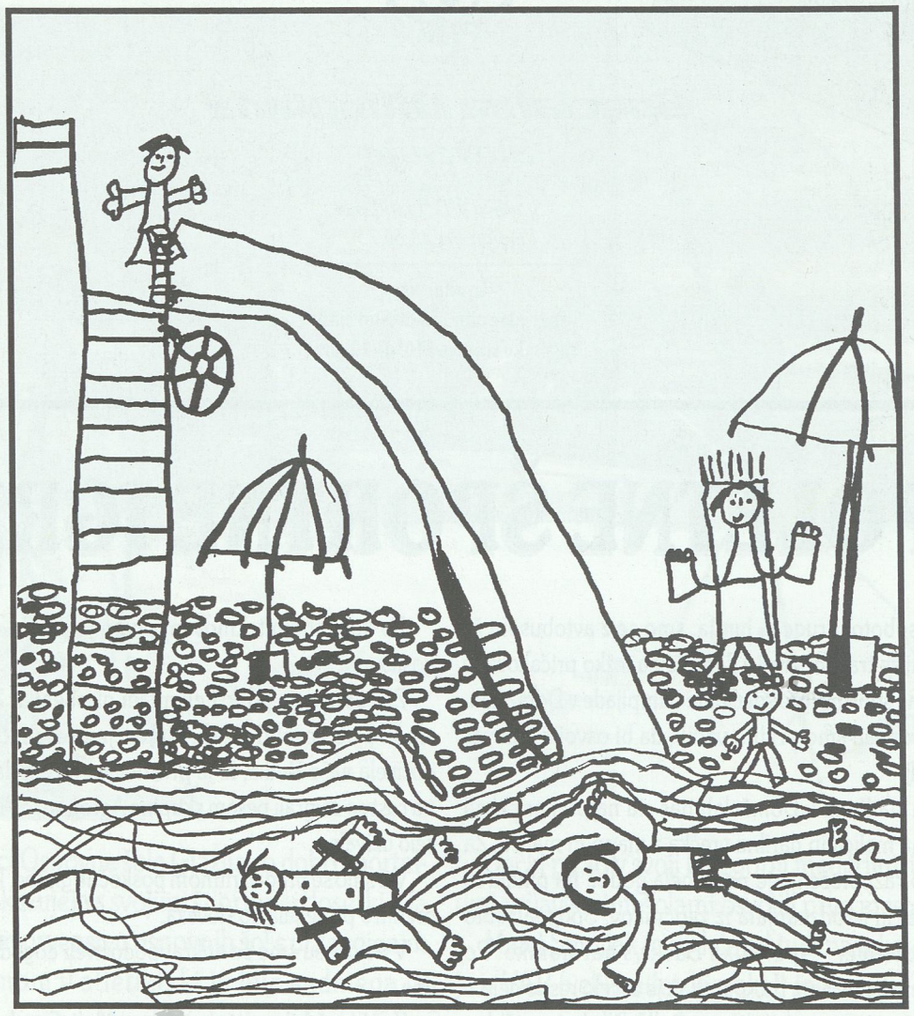

Tako je podoživel počitniško veselje Nenad iz 3.A razreda
(Iz glasila ČRNI MURNI - Zavod za usposabljanje Janeza Levca, Ljubljana)

NAŠ ZBORNIK
LETO 2001, LETNIK 34, ŠTEVILKA 5

SOŽITJE

ZVEZA DRUŠTEV ZA POMOČ DUŠEVNO PRIZADETIM SLOVENIJE

5. SVETOVNA
ABILIMPIADA
PRAGA 2000

REJNIŠTVO

NAŠ ZBORNIK
LETO 33 - ŠT. 5/2000
SLO ISSN 0350-655 X
udk 376,3

Zbornik izdaja:
Sožitje - zveza društev za pomoč duševno prizadetim Slovenije, Ljubljana, Samova 9, Telefon: 01/43 69 750 Faks: 01/43 62 406 E-mail: info@zveza-sozitje.si

Izhaja šestkrat letno

Založnik:
FORMA 1, d.o.o., Moravče

Založniški svet:
Venče Ambrožič, Hermina Bavčar, Tanja Černe, Zoran Grom, Jelka Kovač, prof. dr. Anton Kotar, Viktor Kužnik, Viktorija Matekelj, Marija Uratnik

Uredniški odbor:
Milan Hafnar, prof. dr. Anton Kotar, Darinka Marolt, dr. Jana Šelih, Tilčka Šuman, Tereza Žerdin

Glavna urednica:
Tereza Žerdin
Odgovorni urednik:
prof. dr. Anton Kotar

Lektoriranje: *Vlasta Kunej*
Oblikovanje: *Franci Mulec*

Tisk: *FORMA 1 d.o.o. Samova 9, Ljubljana Tel./faks: 01/43 69 724*

Celoletna naročnina znaša:
3.700 SIT, za ustanove 8.400 SIT. Naročnino poravnajte na naslov: Forma 1, d.o.o. Vrhpolje 56, 1251 Moravče. Številka žiro računa je: 50120-601-6137 Agencija za plačilni promet Domžale.

Fotografij in rokopisov ne vračamo. Gradivo za naslednjo številko mora biti v uredništvu najkasneje do 5. v mesecu pred izidom!

Slika naslovni strani:
Rejnica Cilka Urankar s "svojimi" otroci.

V S E B I N A

UVODNIK 1
REJNIŠTVO
Silva Grilanc Kitek
RAZVOJ REJNIŠTVA 2
Irena Lešnik, Zinka Kokol
REJNIŠTVO V LUČI ZAKONODAJE 4
Marjanca Djokovič
POLETNA ŠOLA ZA REJENCE 6
Stanka Razpotnik
PRI REJNICI POD LIMBARSKO GORO 8
IZ NAŠIH DRUŠTEV IN USTANOV 12
5. SVETOVNA ABILIMPIADA - PRAGA 2000 15
IZ NAŠIH DRUŠTEV IN USTANOV 31
IZ PRAKSE ZA PRAKSO
Vlasta Mažgon
PROJEKT ŠPORTNO-REKREACIJSKI CENTER PEKRSKI POTOK 38
VPRAŠALI STE - MI ODGOVARJAMO 14
PISALI STE NAM 42
ŠPORT IN REKREACIJA 44

SPOŠTOVANI NAROČNIKI!

Približuje se konec leta. Pri pregledu naročnin na našo revijo smo ugotovili, da še nekaj naročnikov ni poravnalo naročnine. Neprijetno je opominjanje. Poravnajte svoje obveznosti zdaj.

Hvala za razumevanje! *Uredništvo Naš zbornik*

SUMMARY

Foster child care began in Slovenia in 1926, when the first child was placed into fostercare.

This issue of Naš zbornik describes the history of foster care and associated legislature. Slovenian region with a large number of foster families, where we also talked with one of the families, is presented. A contribution describing summer school for foster children is included as well.

In Maribor, the special school responded to the city invitation for tenders for construction of recreation center. The students actively contributed in the project proposal and their ideas were presented to the general public.

REJNIŠTVO

Dolgo je že, odkar sem hodil v prvi razred, a prav dobro se spominjam, da sem imel sošolko, ki je bila v reji. Nisem bil najneumnejši v razredu, pa sem kljub temu mislil, da je deklica prišla k našim sosedom v pravo rejo, to mi je pomenilo, da se je prišla zredit. Učiteljica nam je nekoč pripovedovala o prehrani in dejala, da moramo jesti vsaj trikrat na dan. Deklica, ki je bila v reji, pa se je oglasila: "Človek mora jesti na dan petkrat," in ustrelila: "Zjutraj, opoldne, zvečer, in dvakrat malicati, dopoldne in popoldne." Ne vem več, kako je to sprejela učiteljica, jaz pa sem si mislil: Takole se boš pa že zredila. Na to rejo sem potem pozabil.

Za maturo smo se štirje sošolci učili v Depali vasi. Sošolka je imela starejšega brata, ki je bil že poročen in je imel enega otroka, pri hiši pa so bili trije. Vprašal sem, čigava sta dva otroka, če je samo eden bratov. Kratko mi je odgovorila, da sta dva v reji. Takrat sem že vedel, kaj to pomeni, samo nisem razumel, da sta oba otroka, ki sta v reji, duševno zaostala. Tako smo jih takrat poimenovali. Sošolka mi je lepo razložila, da so to otroci brezbrižnih staršev, staršev, ki nimajo možnosti za vzgojo in izobraževanje otrok, in da je v okolici več družin, ki imajo v reji otroke.

Problem rejništva že dolgo poznam. Najbolj sem spoznal rejništvo in rejnice v času, ko sem bil v službi v oddelkih za delovno usposabljanje v Jaršah. Vsi veste, da so bili to prvi oddelki za vzgojo in izobraževanje otrok in mladostnikov z zmerno in težjo motnjo v duševnem razvoju in mnogo otrok, ki niso bili iz Ljubljane, je bilo v reji. Spoznal nisem samo otrok, pač pa tudi rejnice, ki jih imam v najlepšem spominu. Večina teh rejnic je lepo skrbela za varovance, kljub temu da niso bile dobro nagrajene. V kakšnem položaju so danes ti otroci in rejnice, vam bomo skušali prikazati v naslednjih prispevkih.

Prof. dr. Anton Kotar

RAZVOJ REJNIŠTVA

S problemom zapuščenih otrok so se začeli ukvarjati šele v 18. stoletju, ko so se po francoski revoluciji začeli razvijati temelji humanizma. V predelih, kjer je bila pri nas vladavina Avstro-Ogrske, so zrasle "sirotišnice", te pa so bile v zelo slabem stanju. Le redki otroci so odhajali v varstvo v tuje družine, kjer pa so le životarili, zato je bila tudi umrljivost visoka. V takih primerih se tudi nihče ni bojeval proti smrtnosti zapuščenih otrok, saj je bila smrt teh otrok do neke mere tudi zaželena. Tako je bilo vse do konca prve svetovne vojne.

Po prvi svetovni vojni je 22. junija 1922 izšel Zakon o zaščiti otrok, zato se je začelo stanje izboljševati. V to obdobje sodi tudi ustanovitev društva Otroški in materinski dom kraljice Marije. To društvo je predvsem zbiralo denar z namenom, da pomaga zapuščenim otrokom. Prav iz teh sredstev je vzniknil tudi "Otroški in materinski dom" zaprtega tipa, ki je bil v kratkem času zaseden. Šestindvajsetega novembra 1926 je začetek rejništva v Sloveniji. Tega dne je namreč odšel prvi otrok v rejo v Lukovico.

Ker so opazili, da najmanjši otroci v rejniških družinah slabo napredujejo, so zvišali spodnjo starostno mejo od enega meseca na tri, zgornjo pa od treh let na šest. Za rejnice so organizirali štirinajstdnevne tečaje.

Skrb rejnic je bila, da dajejo otrokom zdravo prehrano, obleko in dostojno ležišče. Otroke so morale voditi v posvetovalnico, tudi rejnice same so bile pod nadzorom otroškega doma.

Zanimivo je, da so takrat iskali za rejništvo čim bolj izobražene ženske. Menjavanje rejnice je veljalo za škodljivo. Izjemoma pa so rejniške družine v tem času sprejemale tudi otroke z zmerno in težjo motnjo v duševnem razvoju. Rejništvo je bilo v tem obdobju namenjeno predvsem temu, da so se razbremenili prenapolnjeni otroški domovi. Zanimivo je, da so kaj kmalu ugotovili, da napredujejo otroci v rejniških družinah bolje kot otroci v domovih zaprtega tipa. To pripisujemo bolj naravni okolici v sklopu rejniške družine. Rejništvo je torej doživelo v obdobju med prvo in drugo svetovno vojno dokajšen razmah. V petnajstih letih je imelo 820 rejnic na skrbi kar 2110 otrok.

V času vojne od 1941 do 1945 se je obseg skrbi za zapuščene otroke bistveno zmanjšal. Po osvoboditvi se je močno zvečalo število rojstev, s tem pa tudi število otrok, ki so bili potrebni pomoči. Spet se je pojavilo vprašanje, kam z zapuščenimi otroki. Leta 1952 je bil v Ljubljani, na Vrazovem trgu, zgrajen prvi trakt novega otroškega doma. V tej zgradbi se je razvil center, ki je povezoval skrb za otroke v širšem pomenu besede, ukvarjal se je tudi z vprašanjem rejništva.

Tako v svetu kakor pri nas so se v tem času začela uveljavljati načela mentalne higiene. Po teh načelih je zadovoljevanje otrokovih psihofizičnih potreb in občutek varnosti pogoj za uravnovešen razvoj, za pridobivanje zaupanja vase. Za vse to je najpomembnejša vez med materjo in otrokom. Samo če takšnega sožitja ni mogoče doseči v otrokovi lastni družini, ga je treba iskati v rejništvu. In po tem vzoru so začeli v Sloveniji oblikovati organizacijo zaščite zdravstveno in socialno ogroženih otrok.

Tudi danes raje prepuščamo skrb za ogrožene otroke rejniškim družinam. Vsekakor pa je najprej treba zbrati vse podatke o otroku, starših in drugih okoliščinah. Šele po vsestranskem preudarku se odločamo za rejništvo, še zlasti, če so to otroci z motnjo v razvoju. (Zupančič 1977)

Rejniško delo družbeno še ni dovolj priznano. Podatek, da je v Sloveniji v reji več kot 2000 otrok, bi že moral izzvati priznanje. Spomnimo se ob tem samo na dejstvo, da bi bilo treba zgraditi celo vrsto domov, če ne bi imeli urejenega vprašanja rejništva. Vrhu vsega se spomnimo še izkušnje iz preteklosti, da je vzgajanje v domovih manj uspešno kakor v rejniških družinah. V Sloveniji je sicer z Zakonom o socialnem skrbstvu iz leta 1974 priznan naziv "rejnica" kot poklic, vendar pa še ni zadovoljivo rešeno vprašanje rejnine. Nizki dohodki rejnic pravzaprav silijo rejnice, da prevzemajo v rejo večje število otrok, to pa se lahko pokaže kot nepravilno. Pač pa so z zakonskim predpisom, ki je začel veljati 1. 1. 1977, natančno navedeni pogoji, ki jih mora izpolnjevati rejnica, in v nekoliko dopolnjeni obliki velja še danes.

Rejnica mora vzdrževati stike s starši, če je le mogoče. Otroka mora voditi k zdravniku, ob bolezni pa prevzeti skrb za zdravljenje. Dolžna je skrbeti za otrokovo higieno, za pranje perila, za otrokovo sprostitev na svežem zraku, za nočni počitek v topli sobi, kjer naj spijo največ trije otroci.

Pri starejših otrocih mora vzdrževati stike z učitelji, se udeleževati roditeljskih sestankov in skrbeti, da opravi otrok vse šolske obveznosti.

Vloga rejniške družine v vzgoji in izobraževanju

Tudi v rejniški družini naj bi otrok dobil osnovne socialne izkušnje, iz katerih pozneje oblikuje medsebojne odnose s posamezniki in ljudmi. Bistveno je, kako družina otroka sprejema.

Vsekakor prispevajo največ k otrokovi samostojnosti tiste rejnice, ki otroku izkazujejo zmerno ljubezen, toplino in nežnost. Vsi člani rejniške družine se morajo z otrokom veliko pogovarjati, se z njim tudi zabavati in skrbno spremljati otrokove odzive. Ker marsikateri otrok v svoji družini tega ni dobil zaradi subjektivnih in objektivnih vzrokov, med katerimi so nekako v ospredju družinsko nesoglasje, škodljive navade, telesno obračunavanje ali kronična bolezen, naj bi mu to ponudila nova rejniška družina.

Problemi družin z otrokom z zmerno in težjo motnjo v duševnem razvoju in dejavniki, ki pogojujejo sprejem v rejniško družino

Vsekakor gre za celosten in izredno pomemben problem. Družina z duševno prizadetim otrokom se znajde v stiski, ki je sama največkrat ne zna rešiti.

Poleg razlik v pogledu staršev na otroka, ki se kažejo z različnimi pričakovanji o otrokovi sposobnosti in razvoju, je velikega pomena tudi področje dejavnosti staršev. Stališče nezaposlene matere je drugačno od stališča očeta, ki je poklicno in družbeno dejaven. Različni pogledi staršev na svojega otroka z motnjo v duševnem razvoju vodijo do zgrešenih sklepov, kar navsezadnje vpliva na otroka. Pri otrocih se lahko razvije cela vrsta negativnih odzivov, če odrašča v družini z različnimi temeljnimi stališči vzgoje.

Neredko privedejo razdvojena stališča celo do nekakšnega sovraštva do lastnega otroka. Med pomembna zgrešena stališča lahko uvrstimo precenjevanje ali podcenjevanje otrokovih sposobnosti, kar pripelje do pretirane zaščite otroka. Med starše se lahko vtihotapi tudi občutek krivde in sramu. Če tedaj starši pravočasno poiščejo strokovno pomoč, jih lahko pravilno usmerimo v mišljenju in dejanjih. Prav zaradi občutka krivde in sramu se neredko kaj zgodaj pojavi želja, da bi otroka oddali v družino, da ga ne bodo videvali sorodniki, prijatelji in znanci. To so primeri, ki deloma kažejo na agresivnost staršev in na dejstvo, da se lastni starši niso sprijaznili s stanjem, ki jih je doletelo.

Rojstvo prizadetega otroka ne spremeni le odnosov v sami družini, ampak vpliva tudi na zunajdružinske odnose. To je socialna osamitev staršev.

Študije, ki raziskujejo odnos med socialno-ekonomsko strukturo družine in med stališči staršev do duševno prizadetih otrok, so pokazale, da so razlike tako med starši nižjega kakor med starši višjega socialno-ekonomskega statusa. Farber razlikuje glede na socialno-ekonomski status družine dve vrsti družinskih kriz: prva je tragična kriza, ki je pogostejša v družinah z višjim socialno-ekonomskim statusom. Ti starši so zelo frustrirani, zanje je značilno odmikanje od lastnega otroka. Njihova pričakovanja glede samostojnosti in vključevanja otroka v družbo so prevelika. Druga kriza se pojavlja pogosteje v družinah nižjega socialno-ekonomskega statusa. Tokrat ne gre za frustracijo staršev, ampak za zadrego, v katero je zašla družina, ker mora eden od staršev stalno skrbeti za otroka. Takšno stališče onemogoča člana družine pri dejavnostih v sami družini kakor tudi zunaj nje. V družinah, ki preživljajo to krizo, je pričakovanje staršev, kar zadeva otrokovo samostojnost, bistveno manjše.

Družinsko okolje, ki je ustrezno za vzgojo otrok, imenujemo psihosocialna ali čustvena atmosfera. Odnosi se kažejo na različne načine: z načrtnim izobraževanjem staršev v odnosu oče-mati-otrok, z razmerjem med samimi starši in z razmerjem med otroki. Te lastnosti so pogojene z njihovimi lastnimi globokimi osebnimi lastnostmi, ki izvirajo iz izkušenj v preteklosti (Berk 1988).

Če otrok nikakor ne more najti v svoji družini ustreznega psihosocialnega ozračja, ki bo nanj delovalo v smislu rehabilitacije, je upravičen sprejem duševno prizadetega otroka v rejniško družino, za katero smo se vnaprej prepričali, da ima lastnosti zdrave družine.

Problemi rejniške družine, ki sprejme duševno prizadetega otroka

Večina družin razmišlja o tem, ali naj prevzame odgovornosti, ki jim jih nalaga rejništvo. Neredki pomislijo ob tem tudi na svojo družino. Zavedajo se namreč, da je prihod novega člana v družino lahko celo usoden za družinsko harmonijo.

Po drugi strani pa se pojavljajo v prihodnji rejniški družini tudi razmišljanja, ki govore v prid vključitvi otroka z zmerno ali težjo motnjo v duševnem razvoju. Gre za vprašanje novega vira dohodka, ki bo zvišal splošno življenjsko raven rejniške družine, nadalje bo lahko duševno prizadeti otrok ustvaril v družini novo, morda celo ugodnejše ozračje. Neredko pa se pokaže ali celo prevladuje izrazito plemenita poteza, to je želja pomagati prizadetemu otroku in družini.

Silva Grilanc Kitek,
prof. defektologinja

REJNIŠTVO V LUČI ZAKONODAJE

Rejniška dejavnost je posebna oblika varstva in vzgoje otroka, ki dopolnjuje oziroma nadomešča vlogo otrokove družine v določenem časovnem obdobju in se opravlja v skladu z zakonom, trenutno še z Zakonom o zakonski zvezi in družinskih razmerjih Republike Slovenije. Pripravlja pa se nov zakon o rejniški dejavnosti.

Namen rejništva je, da se otrokom pri osebah, ki niso njihovi starši, omogoči zdrava rast, izobraževanje, skladen osebnostni razvoj in usposobitev za samostojno življenje in delo. Ti otroci so pod družbenim varstvom, ki ga izvaja center za socialno delo.

Center za socialno delo odda v rejništvo otroka, ki nima svoje družine, nadalje otroka, ki iz različnih vzrokov ne more živeti pri svojih starših, in otroka, katerega telesni in duševni razvoj je ogrožen v okolju, v katerem živi.

Center za socialno delo pa lahko ne glede na prej navedene razloge odda v rejništvo tudi otroka z motnjami v telesnem in duševnem razvoju, ki mu je potrebno usposabljanje v skladu s posebnimi predpisi, to je t. i. **specialno rejništvo**.

Center za socialno delo lahko odda otroka v rejništvo le s privoljenjem staršev.

Njihovo privoljenje pa ni potrebno, če jim je bil otrok odvzet ali jim je bila odvzeta roditeljska pravica, poslovna sposobnost ali pa so neznanega bivališča.

Najpogostejši vzrok za odvzem otroka je, da starši čezmerno uživajo alkohol. Posledica tega je vrsta škodljivih vplivov, zanemarjenost otroka oziroma opustitev skrbi zanj. Pri otrocih se to pokaže v čustveni oškodovanosti, motnjah, vedenjskih težavah ...

Med vzroki za namestitev otroka v rejniško družino je v več primerih tudi smrt enega ali obeh staršev.

Manjše število otrok biva v rejniški družini samo med tednom, ob koncu tedna so doma pri starših, zaradi prevelike oddaljenosti kraja bivanja od zavoda, kjer se usposabljajo, npr. v Mariboru, kjer obiskujejo Center za sluh in govor.

Center si pri svojem delu prizadeva najti najustreznejšo rejniško družino, ki bi otroku omogočila kar najboljše razmere za njegov zdravi osebnostni razvoj. Praviloma naj bi bila rejniška družina popolna, z moralnimi kvalitetami, s primernimi stanovanjskimi razmerami, zagotovljeno socialno varnostjo ...

Rejenec v bistvu ves čas ostaja otrok dveh družin - biološke (matične) in rejniške. Iz prve izhaja, v njej ima korenine, kakršnekoli že so. Pravico ima, da jih spozna, razpozna, poimenuje, razloči stvarnost obeh družin, s katerima je povezan. Otrok družino, iz katere izhaja, nosi s seboj kot del svoje identitete, zato se na centru za socialno delo trudimo ohranjati stik z matično družino, če je le mogoče.

Slovenska zakonodaja pozna že vrsto let tudi status **poklicnega rejnika ali rejnice**, iz katerega izhajajo vse pravice do zdravstvenega, pokojninskega in invalidskega zavarovanja. Poklicni status rejnika ali rejnice pridobijo polnoletne osebe, če za to izpolnjujejo materialne, zdravstvene in druge pogoje, ki so potrebni za skrb in vzgojo otroka. Pomembno je tudi število otrok in njihova motenost ali nemotenost. Tako mora rejnica ali rejnik na podlagi rejniške pogodbe, sklenjene s centrom za socialno delo, imeti v rejništvu:

1. **tri otroke, nemotene v psihofizičnem razvoju,**
2. **dva otroka z motnjami v duševnem razvoju**, razvrščena v smislu določb Pravilnika o razvrščanju in razvidu otrok in mladostnikov z motnjami v telesnem in duševnem razvoju, in sicer so to:
   a) lažje duševno prizadeti otroci, ki imajo zmanjšane sposobnosti za umsko delo in potrebujejo posebne oblike usposabljanja,
   b) zmerno duševno prizadeti, ki so sposobni vzdrževati stik z okolico, pridobiti navade in skrbeti za svoje osnovne potrebe ter se priučiti najpreprostejših opravil,
   c) težje duševno prizadeti otroci, ki so omejeni v gibanju, govoru in skrbijo za svoje osnovne potrebe, obenem pa so nesposobni za samostojno delo, lahko pa se priučijo najpreprostejših opravil,
   č) slušno prizadeti otroci,
   d) otroci z govornimi motnjami,
   e) slepi in slabovidni otroci,
   f) telesno invalidni otroci, pod pogojem, da niso nepokretni,
   g) vedenjsko in osebnostno moteni otroci,
   h) otroci z več motnjami;
3. **enega otroka z motnjami v telesnem in duševnem razvoju, in sicer:**
   a) težko duševno prizadeti otroci, ki imajo tako slabo razvite umske sposobnosti, da potrebujejo stalno varstvo, posebno oskrbo in nego;
   b) otroci z več motnjami, pri katerih pomeni oviro pri njihovem usposabljanju zmerna ali težja duševna prizadetost, hkrati pa je pri njih ugotovljena še telesna invalidnost ali vedenjska in osebnostna motenost;
   c) vedenjsko in osebnostno moteni otroci, če gre za izjemno hudo stopnjo motenosti, tako da je izključeno, da bi rejnica ali rejnik poleg takega otroka mogla imeti v rejništvu še kakega drugega otroka.

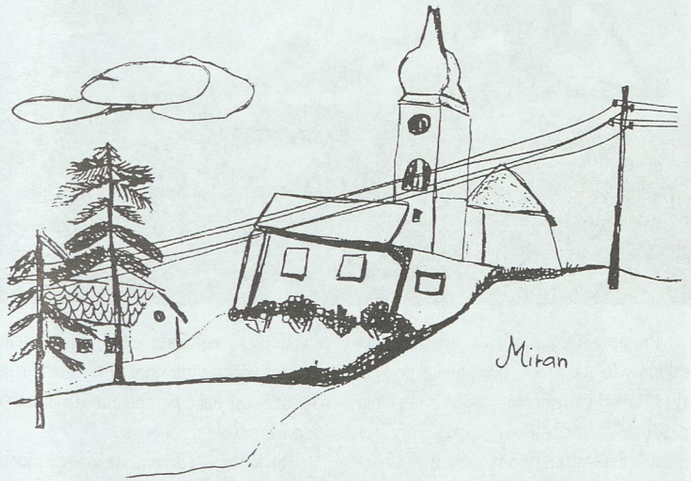

Risba iz Glasila varovancev Varstveno delovnega centra Ormož

Izpolnitev navedenih pogojev v vsakem primeru posebej ugotovi center za socialno delo, na območju katerega ima stalno prebivališče rejnica oziroma rejnik, in se zanj uveljavljajo pravice iz naslova rejništva kot samostojne poklicne dejavnosti.

Ob oddaji vloge za sprejem otroka v rejništvo večina prihodnjih rejniških staršev izrazi željo po zdravem otroku. Otroka, motenega v razvoju, pa najpogosteje sprejmejo starši, ki imajo že sami takega otroka. Pri nekaterih se motnja pri otroku ugotovi šele po nekem času bivanja v družini in ga potem kot takšnega tudi sprejmejo. Lahko pa gre preprosto za starše, ki nimajo svojih otrok in je želja po otroku tako močna, da so pripravljeni sprejeti tudi otroka, motenega v razvoju.

O oddaji otroka v rejništvo izda center za socialno delo najprej odločbo v upravnem postopku. Ko postane odločba pravnomočna, sklene pristojni center z rejniškimi starši rejniško pogodbo. Z njo sta med drugim določena tudi višina in način plačevanja rejnine. Rejniški starši prejemajo rejnino, ki se določi s sklepom Vlade Republike Slovenije. Rejnina je odvisna od otrokove starosti: za dojenčka do prvega leta starosti prejema rejniška družina trenutno 34.606 tolarjev na mesec, za predšolskega otroka 26.620 tolarjev, za šoloobveznega 31.944 tolarjev in za mladostnika, ki nadaljuje šolanje, 39.930 tolarjev na mesec. To so t. i. materialni stroški. Ti se lahko glede na zahtevnost oskrbe, varstva in vzgoje (na primer pri otrocih z motnjami v telesnem in duševnem razvoju) povečajo do 15 odstotkov. Drugi del rejnine je nagrada, ki jo rejniški starši prejemajo za delo z otrokom in pomeni v bistvu njihov osebni dohodek, ki znaša trenutno 15.528 tolarjev na mesec. Nagrada se lahko poveča za 15 odstotkov za delo z lažje prizadetimi otroki, 25 odstotkov za zmerno in 35 odstotkov za delo s težje in težko prizadetimi otroki.

Rejnino so po zakonu dolžni plačevati otrokovi starši, vendar jih centri za socialno delo lahko delno ali v celoti opravičijo plačevanja (glede na njihov materialni položaj). Polno rejnino plačuje v Sloveniji zelo malo staršev, saj je največ takšnih, ki so plačevanja rejnine v celoti oproščeni.

Center za socialno delo Ptuj je pristojen za izvajanje rejništva za otroke, katerih starši bivajo na območju upravne enote Ptuj. Število trenutno nameščenih otrok v rejništvu je 72, od tega je 21 otrok z motnjami v duševnem in (ali) telesnem razvoju.

Mesto socialnega delavca na Centru je med matično in rejniško družino, pri tem se neprenehoma sledi koristim rejenca z namenom, da se usposobi za samostojno življenje in delo.

Za rejniške starše, ki se počutijo tudi preobremenjeni, nemočni, z vrsto dilemami, vprašanji, imamo organizirana srečanja - skupne pogovore, skupinsko delo, izobraževalne programe ...

Rejništvo preneha, kadar prenehajo razlogi, zaradi katerih je bila potrebna oddaja otroka v rejništvo. Po zakonu naj bi bilo to najpozneje z izpolnitvijo polnoletnosti rejenca, razen pri otrocih z motnjami v telesnem in duševnem razvoju, ki nemalokrat ves čas življenja preživijo v rejniški družini.

Irena Lešnik
Zinka Kokol

POLETNA ŠOLA ZA REJENCE

Marjanca Djokovič, defektologinja, ki že devetindvajset let dela v Vzgojni posvetovalnici Centra za socialno delo v Celju, je v letošnjih počitnicah organizirala poletno šolo za rejence. Obiskovalo jo je petnajst rejencev, starih od osem do šestnajst let. Kako se je lotila tega projekta?

V maju sem poslala rejnicam obvestilo o poletni šoli, ki naj bi bila po mojih načrtih namenjena predvsem rejencem, starim od deset do dvanajst let. Prispelo je petnajst prijav, otroci pa so bili različnih starosti in so obiskovali osnovno šolo ali pa šolo s prilagojenim programom. Ker se mi skupina ni zdela prevelika, pa tudi nikogar nisem želela izločiti, sem sklenila, da bom program prilagodila tako, da bo primeren za vse otroke, ne glede na starost in njihove sposobnosti.

Z delom smo začeli 10. julija in se srečevali enkrat na teden od pol devete do pol dvanajste ure. Rejenci so prihajali iz okolice Celja, vodile pa so jih njihove rejnice. Na prvem srečanju sem vsem skupaj, otrokom in rejnicam, predstavila program, skupaj pa smo določili tudi pravila in okvirni načrt dela za posamezne ure.

Program je bil sestavljen iz dveh tematskih sklopov. Julijski program je potekal pod geslom "Če hočem, zmorem"; avgustovska tema pa je bila "Želim izboljšati metodo učenja". Na julijskih delavnicah smo se seznanjali s tem, kako biti pravi prijatelj, kako doseči uspeh, zakaj je televizija tako privlačna in kako pomembno je, da si znamo postavljati cilje ter si načrtovati delo. Iz vsake posamezne delavnice smo na koncu povzeli pozitivne smernice – spodbude, ki bodo otrokom in mladostnikom lahko koristile pri premagovanju težav. Otroci so vsaj spoznali, da ni nič narobe, če si za premagovanje svojih težav poiščejo pomoč, kadar jih sami ne morejo rešiti. Spoznali so tudi, da je treba prijatelju v stiski pomagati, da čezmerno sedenje pred televizijo ne pomaga do sreče. V življenju pa se morajo naučiti postavljati cilje in prevzemati odgovornost. Zato je potreben pogum, volja, trdo delo in vztrajnost. Pri vsem tem pa so spoznavali, kako pomembno je, da zaupajo vase in v svoje sposobnosti.

V avgustovskih delavnicah smo ob zgodbi Zlata ribica obdelali šest učnih korakov, ki jih lahko pripeljejo do boljšega razumevanja prebrane vsebine in načrtovanja domačega dela za šolo. Spoznali so, da jim na tak način ostane še vedno dovolj časa za zabavo in tiste dejavnosti, ki jih radi počno.

Kako je potekalo delo

Ob prihodu smo se pozdravili, sedli v polkrog in si ob podajanju žogice (da bi se sprostili) pripovedovali, kaj je kdo doživel v preteklem tednu, kako so opravljali svoje redne obveznosti, kako so se igrali, se zabavali. Vsak otrok si je namreč že takoj na začetku izbral neko delo, ki ga nima rad (pospravljanje, odnašanje smeti, brisanje posode ...), ter dejavnost, ki ga razveseljuje (poslušanje glasbe, risanje, gledanje televizije, igranje z žogo ...). O tem so vodili razvid, si v urnik vpisovali pluse in minuse.

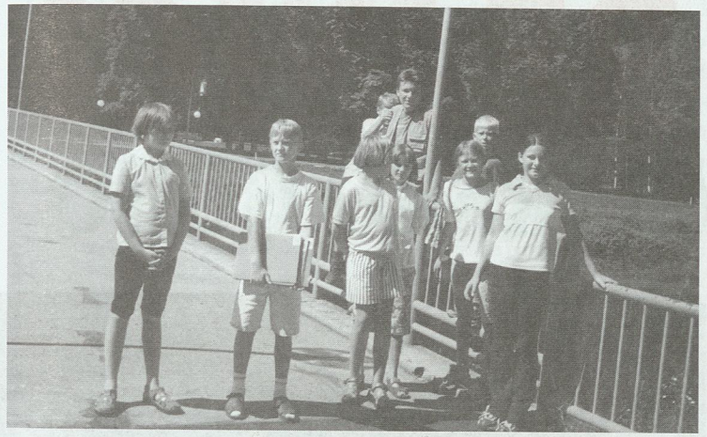

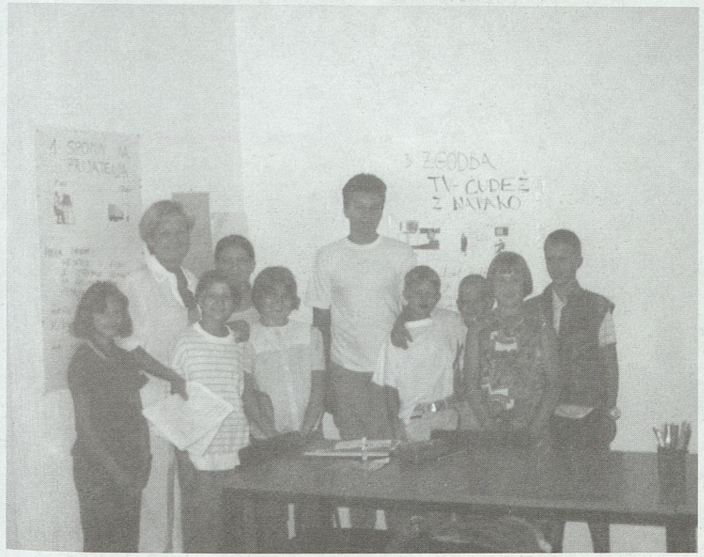

Na koncu poletne šole smo razdelili tri glavne in tolažilne nagrade. Pravila in merila za nagrade smo izdelali skupaj. Otroci so bili pri vodenju razvida natančni in vedno so se spomnili, da moramo pregledati urnike dela.

Po tem uvodnem pogovoru je sledilo "resno delo". Otroci so bili za delo zelo motivirani. Sami so si zapisovali nekatere stvari v zvezke, ker nobena stvar ni bila obvezna. Zaradi starostnih razlik med otroki in zaradi njihovih različnih sposobnosti sem morala program zelo individualizirati in pripravljati veliko materiala. Vsak otrok si je tudi izbral in v oblačku izdelal svoje geslo, ki naj bi ga spodbujalo pri delu.

Pri analizah zgodb so bili posamezniki zelo kritični. Njihove pripombe smo v različnih oblikah zapisovali. Ob koncu vsake delavnice so dobili tudi neobvezno domačo nalogo pod geslom "Naredi, če misliš, da je zate koristno!". V nalogah so odgovarjali na različna vprašanja, pisali spise, obnove, kaj pripravili, kaj narisali. Večina je naloge redno delala, zelo lepo in vestno.

Po enournem resnem delu je sledil petnajstminutni premor. Po odmoru smo se kakih deset minut še igrali, se pogovarjali in se umirili. Potem smo se odpravili na potep po Celju. Pri tem nas je spremljala še pripravnica, ki se je z otroki hitro zbližala in jih na ciljih teh potepov fotografirala.

Enkrat smo šli v keramično delavnico in delali z glino v ustvarjalnem okolju, drugič jih je akademski slikar spremljal v park, kjer so nastali lepi akvareli, šli smo v Hermanov brlog, otroški muzej, in Pelikanov atelje. Bili smo na razstavi umetniških slik v likovnem salonu, šli smo v park in ustvarjali z barvnimi kredami. Ob koncu poletne šole pa smo šli na sprehod ob Savinji in na sladoled. Dogovorili smo se, da se znova srečamo sredi septembra, ko bomo naredili razstavo za rejnice. Razstavili bomo vse izdelke, risbice, plakate, zvezke. Na željo otrok bomo s to obliko dela verjetno nadaljevali, če se bodo s tem strinjale tudi rejnice. O tem se bomo pogovorili ob razstavi.

Vesela sem, da je bila šola otrokom všeč. Spoznala sem veliko zgodb, vsem pa je bila skupna želja po ljubezni, pripadnosti, po razumevajočem odnosu do posameznika. Kljub temu da so bili otroci zelo različni, so med seboj navezali prijateljske in srčne odnose. Upam, da jim je poletna šola dala neka spoznanja in da jim bo ostala v lepem spominu. Meni so otroci s svojo razgibanostjo in živahnostjo polepšali poletni delovni utrip. Potrdili pa so mi tudi spoznanje, da ni treba narediti veliko, da jih razveseliš. Treba jim je prisluhniti, se z njimi pogovarjati, pošaliti ter jim zaupati. Če ti uspe biti z njimi v dobrem odnosu, so se tudi oni pripravljeni lotiti kakršnega koli dela.

Marjanca Djokovič

PRI REJNICI
POD LIMBARSKO GORO

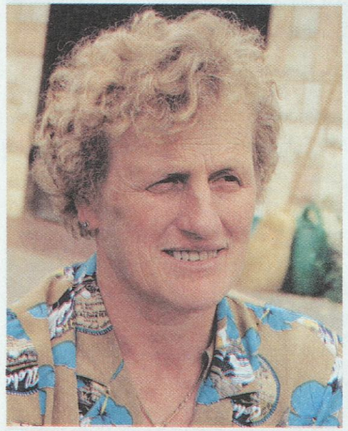

Pri Urankarjevih pod Limbarsko goro živijo trenutno kar štirje rejenci svoje brezskrbno in lepo otroško življenje, za katerega bi bili sicer prikrajšani v svojih matičnih družinah. Vsi obiskujejo Osnovno šolo Roje, šolo s prilagojenim programom. Dva od njih obiskujeta oddelek vzgoje in izobraževanja, ena deklica bo šla v peti razred, ena pa bo začela obiskovati skrajšani program srednje šole živilske stroke. Rejnica je zelo skrbna, otroci redno prihajajo k pouku, za njihove uspehe v šoli se zanima. Otroci so nanjo navezani in jo imajo zelo radi.

To bi bil kratek in zelo suhoparen zapis. Zgodba pa je mnogo daljša, polna raznih odtenkov življenja, ki jih znajo strniti v lepo sozvočje pravega družinskega življenja v prijetni mali vasici na Limbarski gori 23, pri gospe Cilki, ki ji otroci pravijo kar mama. V tej zgodbi je polno takih trenutkov, ki dajejo misliti, takšnih, ko moraš občudovati ljudi, ki se odločijo, da bodo k sebi vzeli tujega otroka, ne na počitnice, ampak za vse dni, za petke in svetke, ko jih občuduješ, kako se znajo z otroki veseliti, v žalosti pa jim stati ob strani in jih opogumljati. In zmeraj znova presenečajo, ko prihajajo k nam na govorilne ure nasmejani in polni energije. Taka je gospa Cilka Urankar. Vedno me je zanimalo, iz kakšnih nagibov se odločajo ljudje, da bodo postali rejniki. In v pogovoru z njo sem izvedela marsikaj.

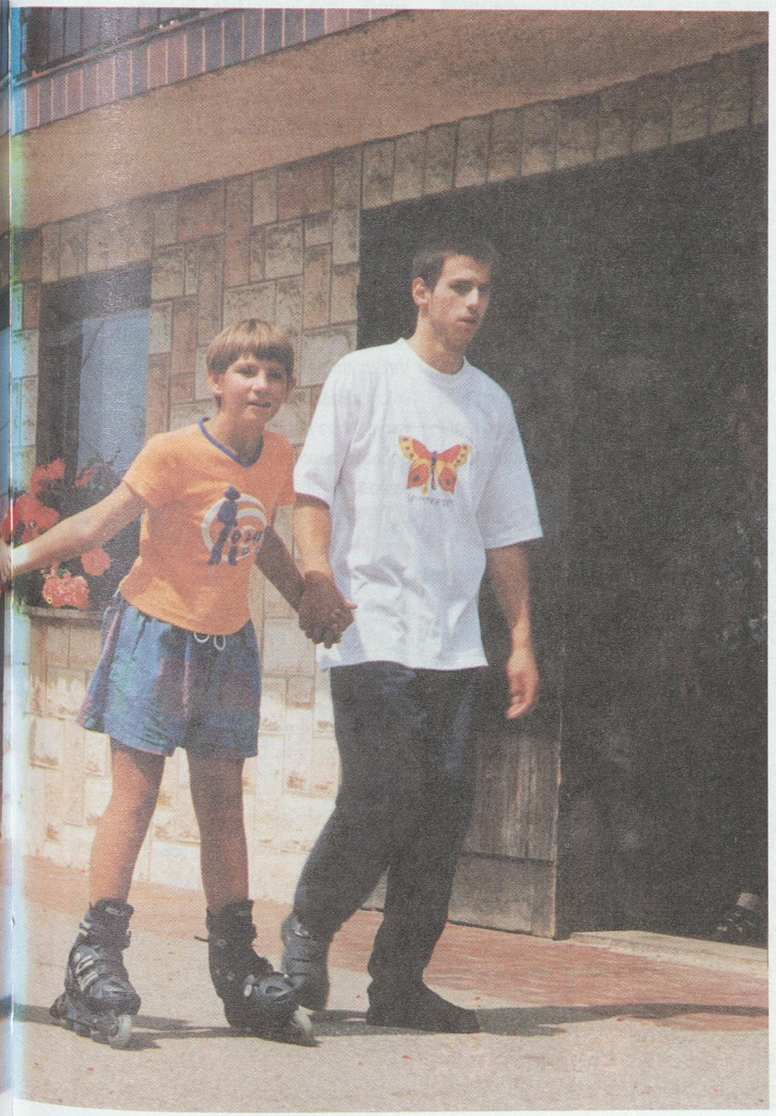

Takole pripoveduje:

"Smo družina, ki živi na vasi. Z nami živijo rejenci, zato smo rejniška družina. Postati rejniška družina ni muha enodnevnica. Zamisel je zorela več let in s takrat še živečim možem sva se za rejništvo leta 1982 odločila skupno, k temu naju je še posebno spodbujala moževa mati, ki je od svojega tretjega leta starosti preživela pri drugih ljudeh in je zato čutila do sirot vedno globoko razumevanje.

Da lahko sprejmeš še druge otroke, ni dovolj le, da jih imaš rad, zanje moraš pripraviti tudi ustrezen prostor in vse tisto, kar bodo potrebovale. Prvi otrok je prišel k nam komaj štiri dni star naravnost iz porodnišnice. Najini otroci so bili tedaj stari sedemnajst, petnajst, dvanajst in šest let. Vsi smo se ga zelo veselili. Moja hči ga je »krstila« za Igorja. Bil je prenošen otrok, zato ves suh in ubog, toda po petih mesecih je bil že pravi korenjak. Prišli so in ga posvojili. Nato smo dobili Samanto, ki je bila pri nas do drugega leta starosti in je veliko prejokala. Potem sta prišli dve dekleti, sestrici Urška in Karlina. Hodili sta v šolo in zelo lepo sta se ujeli z našimi šolarkami. Priučili sta se v živilski in druga v šiviljski stroki, se zaposlili, in ko sta odrasli, sta si obe ustvarili svoji družini. Lepo je slišati, da sta dobri ženi in mamici, ki lepo skrbita za dom in družino. Petra je bila pri nas le eno zimo, medtem pa si je njena prava mama uredila življenje in jo vzela k sebi nazaj.

Ne morem se hvaliti z velikim številom rejencev. Pri nas so povečini dolgo časa. Trenutno imamo štiri. Neno je pri nas od svojega enajstega meseca. Z možem sva ga odšla iskat v Zagreb, kjer je bil v karitasovem zatočišču. Bil je zelo nebogljen dojenček, v takem stanju, da kar verjeti nismo mogli, česa vsega pri svoji starosti še ni bil sposoben. Ker je do takrat vseskozi samo ležal v posteljici in se trikrat na dan hranil po steklenički, ni znal ne sedeti ne stati, ni poznal žličke, jeziček mu je v pokončni drži padal iz ust, ob rahli sapici ali vetrcu pa sploh ni znal dihati. Treba ga je bilo začeti učiti vsega, več kot od samega začetka. Zdaj je star šestnajst let in je že prav lep in močan fant. Poleg duševne prizadetosti je diagnoza še atipični avtizem, bojimo pa se, da je prisotno še kaj drugega. Zadnje čase postaja vse bolj problematičen, nepredvidljiv in delo z njim je vse težje. Pedopsihiater pravi, da je zelo dobro, da živi na podeželju, na kmetiji, toda opažam, da mu živali ne pomenijo nič. Počne stvari, ki so zanj lahko zelo nevarne, zato nikoli ne sme ostati sam in brez nadzora.

Hudo ji je, ko pripoveduje o tem. Ve, da je Neno sicer prisrčen fant. Kljub svojim obsesi-

jam, ritualom in vztrajanju v istosti, kar je značilno za otroke z avtizmom, je tudi nežen in tudi občutljiv. Upa, da bomo s skupnimi močmi našli rešitev, ki bo za Nenada najugodnejša.

Tudi Kaja, devetletna deklica z Downovim sindromom, je prišla k nam naravost iz porodnišnice, ker je njeni zaradi drugačnosti pač niso sprejeli. Prav nekaj posebnega je: živahna, ljubka, zgovorna, rada je lepo oblečena, izredno rada poje in pleše, prava igralka in posnemovalka drugih. Takoj omreži ljudi okrog sebe s svojo neposrednostjo in prisrčnostjo.

Oba z Nenadom obiskujeta program usposabljanja v oddelku vzgoje in izobraževanja, vsak na svoji stopnji.

Elvisa in Samira sta sestrici in hodita v razrede s prilagojenim programom. Skrbi me za starejšo, ki je bila kot otrok izredno prijetna in vodljiva, zdaj, v puberteti, pa je zelo dovzetna za vse »nasvete« drugih, posebno fantov, saj ji odpove vsaka samokontrola. Vse besede domačih ob tem zbledijo in močno se bojim, da bo zašla v težave in da bo prekmalu razočarana. Njena mlajša sestrica, ki ni imela ob prihodu nikakršnih higienskih navad, hoče vse videti in slišati, ima pa zelo kratkotrajno koncentracijo, zato ji šola uspeva le z veliko truda nje same, domačih in predvsem učiteljev.

Pri tako različnih otrocih res ni nikoli dolgčas in nikoli nismo brez skrbi. Moj mož je kmalu po Nenadovem prihodu k hiši zbolel ter po kratkotrajni in hudi bolezni umrl. Otroci, ki so ga klicali ata, so bili ob tem zelo pretreseni in prizadeti. Naša družina je zdaj še večja. Hčere so se poročile, prišli so vnuki in vsi smo zelo povezani, dopolnjujemo se in o vseh stvareh odločamo skupaj. Vnuki se igrajo in veselijo skupaj z rejenci, tako da ni nikoli čutiti - to so naši in to rejenci. Čeprav živimo na kmetiji, že poiščemo kakšen razlog, da gremo vsaj včasih na kak skupni izlet in kosilo. Seveda moramo imeti zato vsaj dva avtomobila. Tudi pri delu na kmetiji smo udeleženi vsi, vsak po svojih zmožnostih. Največja nagrada za pridnost je skupni sladoled, ki ga zdaj v modernem času pripeljejo kar na dvorišče. Vesela sem, če so pridni, da v šoli lepo delajo, da lepo opravijo svoje vsakodnevne zadolžitve. Če nastanejo težave, se obrnem na Center za socialno delo v Domžalah ali na šolo Roje in vsi so vedno pripravljeni pomagati. Rada se udeležujem strokovnih predavanj, ki jih pripravljajo na Centru ali v Osnovni šoli Roje. Ta predavanja so mi v pomoč pri vzgoji in tudi hrana za dušo. Tudi sama si rada poiščem literaturo, ob kateri lahko razmišljam, se učim in bogatim, hodim na skupine za samopomoč, na katerih si izmenjujemo izkušnje in se pogovarjamo o novostih. Še vedno pa pogrešam večere, kot so bili včasih, v času otroških zimskih počitnic, ko je bil zunaj mraz in obilo snega, mi pa smo vsi skupaj sedeli na peči, si brali in se pogovarjali.

Hvaležna sem svoji družini, ki mi zmeraj stoji ob strani. Vedno je treba koga kam peljati, in tega ne bi zmogel en sam, kajti ostali otroci ta čas ne morejo biti brez varstva. Tudi če zbolim, vse nemoteno teče.

In kdaj si vzamem čas zase? Najlepša so zgodnja jutra, ko še vsi spijo, jaz pa na hitro prelistam časnike in revije; nekaj je pa že treba vedeti, kaj se dogaja okrog nas in po svetu. To so tisti, čisto moji trenutki, ki mi veliko pomenijo."

Tako sva končali pogovor. Jaz pa bi dodala še nekaj, kar je pritegnilo mojo pozornost.

Ne zgodi se prav pogosto, pa vendar kdaj, ob pravem času, ob pravem trenutku, na pravem mestu ... Pred leti se je gospa Cilka pojavila pred gostilno Konšek v Trojanah, ki jo vsi poznamo po dobrih krofih. Vendar ni iskala teh, pač se je odločila, da bo s svojo deklico stopila k direktorju gospodu Gasiorju in ga poprosila, ali bi jo hotel zaposliti. In jo je, pa še sobo je dobila izjemoma, ker se pač ni mogoče vsak dan voziti v službo z Limbarske gore na Trojane. Še danes mu je močno hvaležna za ta njegov izredni čut za stiske drugih, in lahko bi kar rekli, da sta skupaj nadaljevala pot rejništva, ki je pripeljala tega otroka v lepo in urejeno življenje.

Prav lepo in zanimivo je bilo to slišati, tudi v razmislek, kajti poklic je jedro človekove identitete. Njeno dekle je dobilo delo, ki jo je veselilo in ga je bilo sposobno opravljati. Rada je hodila v službo in hitro se je znašla v povsem novem okolju. S pridnostjo si je pridobila spoštovanje in se enakopravno vključila v vse oblike življenja v tem okolju, si oblikovala pozitivno samopodobo, ki ji je pomagala razvijati in poglabljati ustrezne stike z drugimi. Znano je, da se pri Konšku kalijo dobri delavci, pa naj bo znano še to, da tudi nam kot šoli še nikdar niso odklonili pomoči, za katero jih poprosimo ob različnih prireditvah in tekmovanjih. Zato Trojanam hvala za vse tudi v imenu Osnovne šole Roje.

Nekoč mi je njihova rejenka Elvisa zaupala, da je prav srečna, ker ji mama vedno kupi tisto, kar si resnično želi, ravno tiste čevlje z debelimi podplati, ki so res "ful dobri".

Gospa Cilka ima resnično posluh za svoje otroke in jim želi z drobnimi pozornostmi ustvariti otroštvo, ki se ga bodo radi spominjali. Nič ji ni odveč, vsakemu dopušča malce svojevrstnosti, vsakega otroka pozna v dušo. Veliko jim privošči. Z veseljem jim omogoči šolo v naravi, kajti ve, da se smučanja in plavanja lahko naučijo le tako, in da vse to še dodatno pripomore k njihovi socializaciji in samostojnosti, in da si le tako lahko nabirajo izkušnje za življenje. Odveč ji ni tudi to, da spremlja otroke iz oddelkov vzgoje in izobraževanja na zahtevnejšem izletu, kjer potrebujemo zaradi varnosti otrok še dodatne spremljevalce. Tako je bil za nas vse nepozaben obisk Gardalanda.

Zelo je pozorna in velikodušna. To je spoznal vsak razrednik njenih »otrok«, ko nas povabi, da si pri njih doma ogledamo ličkanje koruze, stiskanje mošta ali pa po ekskurziji otrok na Limbarsko goro vse povabi na vroč čaj. Da ne govorim o pozornostih, s katerimi preseneča za praznike ves kolektiv šole.

Gospa Cilka, ti vaši otroci so tudi naši, zato vam hvala za vse tisto, kar smo skupaj doživeli in se drug od drugega naučili.

Stanka Razpotnik
učiteljica v Oddelkih vzgoje in izobraževanja Osnovne šole Roje, Domžale

REJNIŠTVO – V DOLINI ČRNEGA GRABNA IN MORAVŠKI DOLINI

V časih se pač zgodi, da otrok ne more živeti s svojimi biološkimi starši. Nikogar ne moremo obsojati zaradi tega, ker so nam vzroki neznani, ali pa se nam le zdijo znani. Vsako bitje namreč želi svojim potomcem najboljše, vendar včasih te želje ne more uresničiti. Ponavadi taki starši tudi sami v mladosti niso imeli pravega starševskega zgleda, ne dovolj ljubezni, svobode, miru in varnosti. Nekaterim »ptičkom brez gnezda« pa so starši umrli ali so trajno bolni. Tudi alkoholizem medicina šteje med težke, dolgotrajne - dosmrtne bolezni. Ker pa bolnik zaradi svoje razkrojene osebnosti uniči vse okrog sebe, se vsem brezmejno zameri in ga obsojamo.

Ko torej otrok ostane sam ali je v nevarnosti njegov telesni in duševni razvoj, je prav, da državna ustanova poseže vmes in kar najbolje poskrbi za svoje nemočne državljane. Zaradi nedotakljivosti družine pa včasih poseže prepozno, ko so posledice in poškodbe že hude.

Ker pa se otrok najbolje razvija v družini, socialno skrbstvo išče nadomestne družine. V dolini Črnega grabna pa tudi v Moravški dolini je rejništvo tradicija. Tu živijo žene in možje, ki po več desetletij v svoja gnezda sprejemajo tuje otroke. Potem poslušajo njihov jok, če so majhni, jih previjajajo, ponoči vstajajo, jih vozijo k zdravnikom, pozneje se z njimi učijo, hodijo na govorilne ure, preživljajo puberteto ...

Na Osnovni šoli Roje imamo vseskozi veliko rejencev, zato imamo stik z mnogimi rejniškimi družinami. Tu bi se radi zahvalili tistim rejnicam, ki imajo tako veliko srce, da jokajo in se smejejo s svojimi varovanci, da jih vsepovsod jemljejo s seboj, da o njih najprej povedo vse lepo, da jih zagovarjajo tudi, kadar si tega ne zaslužijo, da se pustijo pregovoriti in kupijo kaj, kar ni nikoli povrnjeno ...

Nanje sta mislili rejenki Bojana in Jasnina iz našega oddelka vzgoje in izobraževanja tretje stopnje in jih upodobili na risbah, ki jih prilagamo. Ne znata pisati, vendar sta s slikama tudi veliko povedali o svojih novih mamah.

Osnovna šola Roje, Domžale

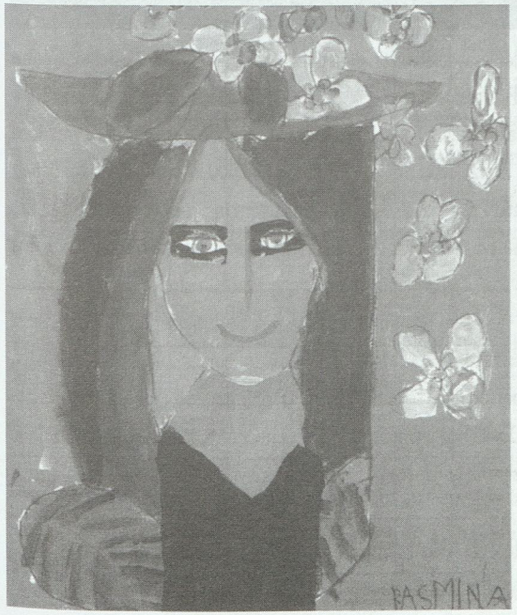

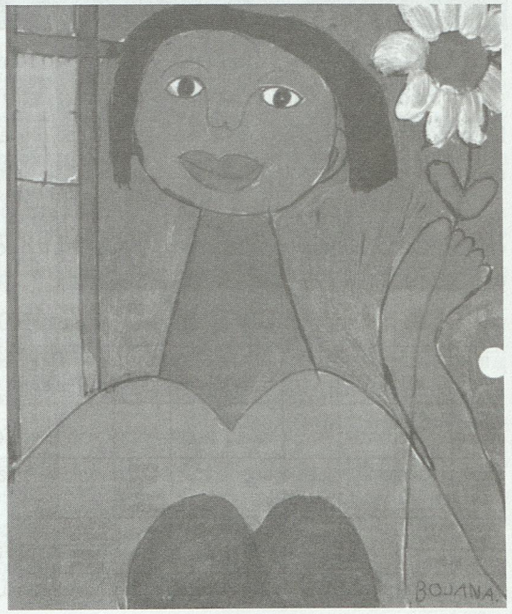

NOVO MESTO

DONATORSKA AKCIJA SOŽITJA NOVO MESTO

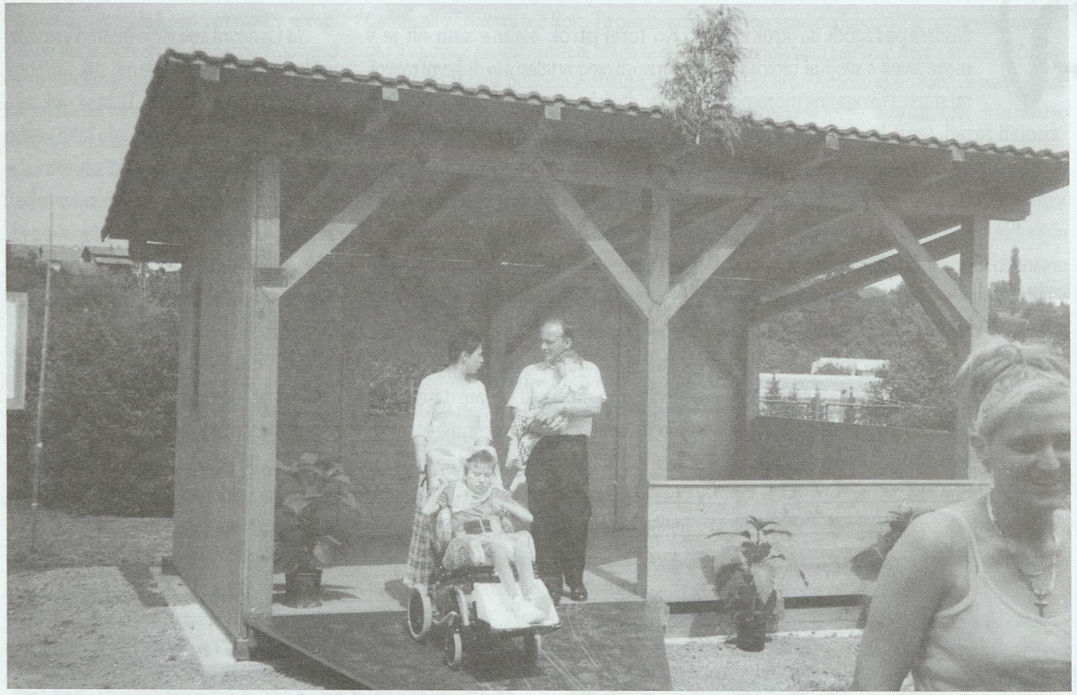

Dnevni center v Novem mestu, ki ima prostore v prizidku Doma starejših občanov Novo mesto, je v tem letu želel postaviti leseno uto, ki bi jo uporabljali za otroke na invalidskih vozičkih v vročih poletnih dneh. Zaradi omejitev investcijskih sredstev v proračunu Republike Slovenije to v tem letu ne bi bilo mogoče, zato smo donatorsko akcijo zbiranja materiala za postavitev ute v velikosti 6 m x 5 m speljali prek Sožitja, društva za pomoč duševno prizadetim v Novem mestu. Odziv podjetij in podjetnikov je bil dober. Betonski podstavek za uto je napravil Malkom iz Novega mesta, Roles, d. o. o., iz Spodnjih Sušic je daroval gradbeni les, GG Novo mesto, obrat Poganci, les za oboj ute, les je obdelal mizar Gazvoda iz Gotne vasi, Bramac je podaril strešno opeko, ostali potrebni material pa so prispevali še: Novoles iz Straže, in iz Šentjerneja naslednji podjetniki Piletič, d. o. o., Bojan Fifnja iz Hipot Eltasa, Franc Kovačič iz Hipot Pemsa. Leseno uto so s prostovoljnim delom postavili Dušan Gorišek, Roman Lešnjak in predsednik društva Janez Jankovič, vsi iz Šentjerneja, pomagali pa so tudi strokovni delavci Centra Dolfke Boštjančič in varovanci Varstveno-delovnega centra iz Novega mesta.

Ob koncu šolskega leta v Dnevnem centru v Novem mestu, 6. julija, je bila lesena uta izročena svojemu namenu. Direktor Centra Dolfke Boštjančič prof. Dušan Parazajda je v nagovoru poudaril, da je bila uta v vrednosti približno 600 000 tolarjev v celoti zgrajena z donatorstvom in prostovoljnim delom, kar kaže na razumevanje za reševanje varstva duševno prizadetih otrok v našem prostoru. Predsednik Sožitja gospod Jankovič se je vsem donatorjem zahvalil za sodelovanje in vsem izročil darilo - izdelek Varstveno-delovnega centra, simbolično darilo pa je izročila tudi vodja dnevnega centra Jožica Cesar. Z nekaj pesmimi je program sklenil Vinogradniški oktet iz Šentjerneja.

Ana Bevc

NOVO MESTO

BILI SMO V ŠMIHELU PRI ŽUŽEMBERKU

Naši prijatelji iz podružnične šole v Šmihelu pri Žužemberku so v maju letos dobili prenovljene šolske prostore. Veseli smo bili, ko nas je učiteljica Silva Papež povabila, naj se po uradnem odprtju oglasimo pri njih in si tudi sami ogledamo obnovljeno šolo.

V ponedeljek smo se namesto v klub odpravili skupaj z nekaterimi starši v Šmihel. Po lepi pokrajini, ob še čisti Krki smo se z dvema kombijema pripeljali v lepo vasico Šmihel. Na šolskem dvorišču so nas pričakali učenci in učiteljici. Pozdravili smo se kot prijatelji, saj smo jim vrnili obisk. Naš Bine je zaigral na harmoniko, Slavc in Slavko pa sta ga spremljala na orglice. Skupaj z učenci smo zaplesali. Nato smo si ogledali obnovljene šolske prostore. Povsod je bilo razstavljenih veliko izdelkov otrok in stari šolski pripomočki (računala, šolske klopi, peresa, črnilniki). Najbolj nam je bila všeč maketa, ki jo je izdelal mož učiteljice Silve. Maketa prikazuje stari mlin in žago na vodo, ki jih je bilo ob Krki včasih zelo veliko, zdaj pa izumirajo.

V eni izmed učilnic so bile razstavljene knjige pisateljice Ivanke Mestnik, ki je doma v Drašči vasi v Suhi krajini. Mestnikova je napisala več knjig za otroke, med njimi tudi knjigo o medvedku, ki temelji na resničnem dogodku iz njihovega okolja. V učilnici so imeli tudi nagačenega medvedka na drevesu in veliko igrač - medvedkov.

Opazili smo, da je šola vpeta v dogajanje v vasi in okolici. Otroci sodelujejo tudi z gasilci in se udeležujejo gasilskih tekmovanj. Pridobili so že več pokalov na tekmovanjih, ki so jih razstavili na ogled.

Vse v šoli nam je bilo všeč, najbolj pa prijazni učenci in njihovi učiteljici. Želimo si, da bi ohranili stike z njimi in da bi se še kdaj srečali.

Klubovci iz Novega mesta

NOVO MESTO

PIKNIK NA JASI

Sobotno jutro na Dolenjskem ni bilo sončno, kot toliko dni prej. Vsemu navkljub smo se odločili še za obvestilo po radiu, da bo piknik na Jasi, ob vsakem vremenu. Organizatorji smo si rekli, da za vsakim dežjem pride sonce. In prav smo se odločili.

Že pred deseto uro, pred uradnim začetkom, je bilo na pikniškem prostoru Jasa v Dolenjskih Toplicah kar nekaj družin. Potem pa so množičneje prihajali še drugi. Ansambel Prijatelji je skrbel za dobro razpoloženje. Plesišče se je kmalu napolnilo in razpoloženje je bilo vedno boljše, saj se je izboljševalo tudi vreme.

Zbralo se je dvesto šest oseb ali štiriinosemdeset družin. Vse navzoče je pozdravil predsednik društva gospod Janez Jankovič in nam zaželel lep dan. Prijetno nas je presenetil obisk podžupana Mestne občine Novo mesto. Prvič pa nas je na našem, letos že šestem pikniku obiskal tudi predsednik Zveze društev. Razveselili smo se obiska gospoda Mižigoja, predsednika Sožitja iz Krškega.

Po kosilu smo nadaljevali s plesom in družabnimi igricami. Za izvedbo družabnih igric in tekmovanj je poskrbel Veno Vranc. Zmagovalne skupine smo nagradili s sladkarijami in osvežilnimi napitki.

Za dobro razpoloženje in smeh nam je Slavko Podboj iz Trebnjega natrosil poln jerbas aktualnih šal. Potem je spet zaživelo na plesišču. Muzikantje so igrali tudi po željah obiskovalcev in veliko se jih je zvrstilo z nastopi pred mikrofonom.

V Dolenjskih Toplicah smo imeli piknik. Zabaval nas je ansambel Prijatelji. Plesali smo. Plesala sem s Cirilom. Potem je šel plesat s svojo mamo. Z nami so bili tudi starši. Bilo je zelo lepo.

Upam, da bodo naši Prijatelji igrali tudi na novoletnem srečanju.

Majda Grill

Člani izvršnega odbora društva smo, skupaj z družinami, zbirali dobitke za srečelov. Uspelo nam je pripraviti bogate dobitke, za vsakega udeleženca po enega. Z izkupičkom od srečelova smo poravnali račun glasbenikom.

Po srečelovu se prvi obskovalci navadno poslovijo. Tako je bilo tudi tokrat. Velika večina nas je še ostala. Pogovarjali smo se s starši, medtem ko so mladi še nastopali in plesali. Znova se je potrdilo, da je druženje za nas zelo pomembno.

V imenu izvršnega odbora našega društva se lepo zahvaljujem vsem družinam, ki so zbrale dobitke za srečelov, in vsem, ki so sodelovali v izvedbi programa. Iskrena hvala tudi kolektivu Zdravilišča v Dolenjskih Toplicah, saj nas vedno radi sprejmejo v svojo zeleno katedralo, kot se lepo reče Jasi.

V sončnem in toplem popoldnevu smo se razšli in že se veselimo naslednjih srečanj.

Milica Jakopin, Novo mesto

SOŽITJE

ZVEZA DRUŠTEV ZA POMOČ
DUŠEVNO PRIZADETIM SLOVENIJE

SLO ABILYMPICS

ABILIMPIJSKI KOMITE SLOVENIJE

5. SVETOVNA ABILIMPIADA PRAGA 2000

5. IN 6. OKTOBRA LETOS BO POTEKALA 2. ABILIMPIADA SLOVENIJE V CVD GOLOVEC CELJE. OB TEJ PRILOŽNOSTI SE JE ABILIMPIJSKI KOMITE SLOVENIJE ODLOČIL, DA OBJAVI VSE ČLANKE MENTORJEV IN TEKMOVALCEV, KI SO SODELOVALI NA 5. SVETOVNI ABILIMPIADI V PRAGI 13.-20. AVGUSTA LANI. TO JE BIL ZA SLOVENIJO IN ZA OSEBE Z MOTNJO V DUŠEVNEM RAZVOJU BREZ DVOMA ZELO POMEMBEN DOGODEK, SAJ SO SE TE OSEBE PRVIČ LAHKO POMERILE V DELOVNIH IN PROSTOČASNIH AKTIVNOSTIH IN SPRETNOSTIH NA MEDNARODNEM NIVOJU.

UVOD

Za nami je svetovna abilimpiada, ki je potekala od 13.-19. 8. 2000 v Pragi na Češkem. To je bila prva svetovna abilimpiada organizirana na evropskih tleh. Slovenci smo se je udeležili z 18. tekmovalci in 13. spremljevalci.

Nihče od nas se ni vrnil ravnodušen. Občutki tekmovalcev, ki so bili sprva razočarani in so dvomili v lastne sposobnosti, ko so videli, na kako visokem nivoju so bile tekmovalne naloge in kako dobri so bili drugi tekmovalci, so jih kasneje le še vzpodbudili, da so se zagrizli v delo in z neverjetno vztrajnostjo in samodisciplino presegli sebe ter dosegli dobre rezultate. Na koncu so bili vsi zadovoljni. Vsi po vrsti so hiteli pripovedovati, kako lepo je bilo in kako si še želijo takih tekmovanj.

Ko se danes ozremo nazaj na to prireditev, ugotovimo, da nam je poleg mešanih, a intenzivnih občutkov vsadila tudi zadovoljstvo ob spoznanju, da so naši tekmovalci tudi sposobni dosegati visoke tehnične standarde svojih izdelkov in da se lahko merijo tudi z mnogo bolj sposobnimi tekmovalci.

Predvsem pa nam je v veliko veselje, da jih je ta abilimpiada osrečila, napolnila z novimi izkušnjami, jim dala samopotrditev in jih motivirala za naprej.

Torej, vidimo se na drugi državni abilimpiadi v Celju letos oktobra!!

Zveza društev Sožitje
Abilimpijski komite Slovenije
Predsednik
Feregotto Fabio

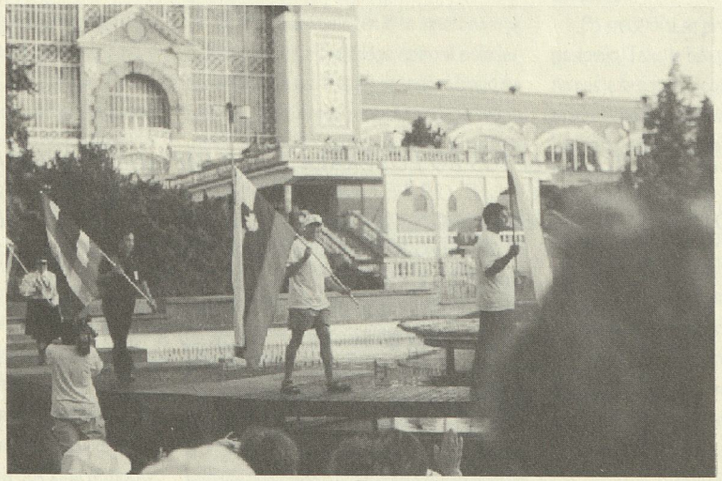

Stanko Ledinek nosi slovensko zastavo

5. SVETOVNA ABILIMPIADA PRAGA 2000

Invalidnost kot omejitev na področju gibanja, vida, sluha,in mentalnega funkcioniranja je v gibajočem se, videčem, slišečem in mislečem svetu že sama po sebi velika ovira, vendar pa se populacija invalidov vedno znova srečuje še z drugim problemom – problemom integracije v življenje in delo v okolju, v katerem živi. Prav integracija pa je tisti element, ki je v veliki meri odvisen od okolice, njene ozaveščenosti, in posluha za drugačnost. Tako strokovnjaki, kot laiki se, še vedno prepogosto, izgubljamo v krogu razglabljanj o okvarah, motnjah, hendikepih, primanjkljajih..., pri tem pa pozabljamo, da nižje sposobnosti ene ravni pogosto rezultirajo višje sposobnosti na drugih ravneh. Seveda je potrebno upoštevati omejitve, pa vendar je vsako izobraževanje in šolanje te populacije namenjeno prav razvijanju tistih dispozicij in sposobnosti, ki posamezniku omogočajo, da se po svojih močeh vključuje v svet, ki je last nas vseh. Ker vemo, kako pomembna je notranja harmonija in pozitivna življenjska naravnanost, ki jo vsi, tudi invalidi, pridobivamo z doseganjem uspehov in potrditev pri delu in v prostočasnih dejavnostih, smo tudi v Sloveniji podprli, sprejeli in pričeli z razvojem abilimpijske ideje. Državni abilimpijadi v Črni na Koroškem je sledila udeležba na 5. svetovni abilimpijadi v Pragi.

Prvo srečanje s tako veliko prireditvijo nam je pomenilo izziv, pa tudi odgovornost. Priprave, ki so potekale več mesecev pred odhodom, so bile usmerjene v pridobivanje gradiv, in navodil za tekmovanja, v informiranje javnosti, v pridobivanje finančnih sredstev, najpomembnejši pa so bili seveda usmerjeni treningi tekmovalcev. Slovenski tekmovalci, ki so prihajali iz enajstih ustanov, so nastopili v desetih disciplinah od skupno sedemintridesetih in sicer v

- rezbarjenju,
- oblikovanju narezka,
- fotografiranju na prostem,
- oblikovanju keramike,
- pletenju,
- strojnem šivanju,
- struženju lesa,
- vezenju,
- krašenju torte,
- aranžiranju cvetja.

Vse razpisane discipline so bile absolutne, kar pomeni, da so se vsi prijavljeni tekmovalci za posamezno zvrst pomerili med seboj, ne glede na vrsto invalidnosti in stopnjo okvare. Tekmovalne naloge so bile na izjemno visoki ravni, nekatere so zahtevale profesionalno obvladovanje določenih veščin. Ocenjevalni kriteriji so bili oblikovani po pravilih mednarodnih komercialnih standardov, pomembna je bila le kvaliteta izdelka. Za našo ekipo, ki so jo sestavljali tekmovalci z motnjami v duševnem razvoju, ki so bili kot udeleženci v veliki manjšini, je bilo to dejstvo destimulativno, kajti z ramo ob rami so se morali kosati s pravimi mojstri svojih poklicev. Dvom v lastne sposobnosti in smiselnost naših nastopov je bil videti utemeljen. Izkazalo pa se je drugače. Morda je skepsa prispevala neobremenjenost, težka konkurenca pa zagrizeno borbenost, vsekakor so nastopi naših tekmovalcev dokazali, da je tisto, kar potrebujejo – priložnost. Drugo mesto, ki ga je dosegla Marjeta Bratuša v vezenju, je bil uspeh, ki je presegel naša začetna pričakovanja, pa tudi naši ostali predstavniki so se uvrščali solidno in tako potrdili kvaliteto svojega dela tudi na mednarodni ravni.

V sklopu prireditve svetovne abilimpiade so vzporedno s tekmovanji potekale tudi različne spremljevalne dejavnosti. Za nas najpomembnejši dogodek je bil 6. zbor Medna-

rodne abilimpijske federacije (IAF). Čeprav smo se abilimpijskemu gibanju pridružili že v januarju 2000, pa je bil uradni sprejem Slovenije v družbo držav članic IAF izglasovan šele po uradni predstavitvi organiziranosti in dejavnosti, ki potekajo pod okriljem abilimpiade na naših tleh.

Kot spremljevalna dejavnost prireditve je potekala tudi konferenca, na kateri se je v treh dneh zvrstilo 24 predavateljev iz držav članic IAF. Informacije, ki smo jih bili deležni, so bile izjemno raznolike, segale so od predstavitev organiziranosti gibanj v posameznih državah, do osebnih izkušenj, o katerih so pripovedovali tekmovalci sami. Za nas, ki moramo svoj model organiziranosti gibanja šele oblikovati in ga prilagoditi slovenskim razmeram, so bili pridobljeni podatki zelo dragoceni. Ozirajoč se na države z dolgoletno abilimpijsko tradicijo lahko zatrdim, da je gibanje v družbi lahko zelo efektivno, vendar le v primeru, kadar gre za skupne, koordinirane akcije strokovnjakov s področja sociale, zdravstva in šolstva, ki delajo s to populacijo na eni ter pristojnih ministrstev na drugi strani, ki si v skupnih akcijah prizadevajo za izboljšanje položaja vseh kategorij invalidov, od širokega ozaveščanja družbe o potencialih in zmožnostih teh oseb, do konkretne pomoči pri zaposlovanju. Brez posluha države tekmovanja sicer potekajo, vendar ostanejo na ravni peščice zanesenjakov in postanejo sama sebi namen. Prav izkušnje, o katerih so pripovedovali udeleženci konference, nam bodo pri načrtovanju naših nadaljnih aktivnosti v veliko pomoč.

Češka se je kot prireditelja 5. svetovne abilimpiade ubadala z velikimi organizacijskimi in informacijskimi težavami. Uspešno izvedena tekmovanja gre tako v nemajhni meri pripisati tudi iznajdljivosti in prilagodljivosti vseh sodelujočih delegacij. Kljub vsemu pa je bil napor organizatorjev viden v različnih, tudi prostočasnih programih, s katerimi so se trudili tekmovalcem in spremljevalcem omogočiti čimbolj zanimivo in dinamično bivanje v Pragi. Otvoritveni in zaključni ceremonial sta bila pod vtisom igre svetlobe, zvoka in vode, izlete v mesto je začinil ogled Traviate v državni operi, na Češkem večeru smo se srečali z njihovo folkloro. Na končno presojo našega bivanja v Pragi je vsekakor najbolj vplivalo razpoloženje ekipe, predvsem tekmovalcev. Bili so najprej deprimirani in nato borbeni, najprej negotovi, nato samozavestni in tako uspešni, najprej brezvoljni, nato navdušeni in na koncu utrujeni, a zadovoljni.

Vrednost novih izkušenj se danes kaže v motiviranosti in pripravljenosti za nove izzive. Ob koncu lahko zato brez omahovanja zatrdim: izplačalo se je!

Podpredsednica Abilimpijskega komiteja Slovenije
Dolores Turičnik

Marija Drčar-pletenje

UTRIPAJOČA SRCA

Z abilimpiado sem se prvič srečala oktobra 1997 v Pragi, ko so se tekmovalci iz CUDV Črna na Koroškem kot gostje iz inozemstva udeležili češke abilimpiade. Stvar nas je presenetila, prevzela, izzvala, očarala. Bila je vsebinsko bogata, polna čustvenega naboja, vredna pohvale in posnemanja. Tekmovalci so se dobro odrezali in navdušenje je bilo toliko večje. Zavedla sem se pedagoške, psihološke in sociološke vrednosti te dejavnosti ter našega deficita na tem področju. Vsi spremljevalci smo začutili potrebo, da abilimpiado predstavimo slovenskemu prostoru. Ob pomoči strokovno in čustveno bogatih ljudi nam je to uspelo. Oktobra 1999 leta se je zgodila 1. abilimpiada Slovenije. Menim, da je bila čudovita, enkratna, saj so jo oblikovale glava, roke in srce. Za seboj ni pustila le lepih vtisov, ki počasi zbledijo, ampak pomembne temelje za nadaljnji razvoj. Osnovali smo Komisijo za abilimpijske dejavnosti Slovenije (danes Abilimpijski komite Slovenije). Njeni člani so imeli pomembno nalogo umestiti abilimpijsko idejo v slovenski prostor, informirati svetovno abilimpijsko javnost o našem delu in organizirati vse potrebno za odhod na 5. svetovno abilimpiado v Prago. S trdim in odgovornim delom jim je to tudi uspelo.

In kakšni so naši vtisi iz abilimpiade v Pragi?

Videli smo jo, doživeli smo jo, se potrudili po najboljših močeh, oziroma celo preko svojih zmožnosti. Dvignila se je v nebo, kot vodni vrelci Križikovih fontan in izzvenela kot zvoki Smetanove Vltave. V naših srcih bo še dolgo vibrirala; ostali bodo prebliski iz uvodne slovesnosti, posebno pogled na slovensko zastavo v rokah našega tekmovalca Ledinek Stanka, napeti in potni obrazi s tekmovanj, srebrna medalja v vezenju naše tekmovalke Marjete Bratuša iz Ormoža, zvoki Traviate v Praški operi, pravljičnost stare Prage, utripajoča srca na mareličnih sakojih Tajvancev, vožnja z ladjo po Vltavi in še kaj.

Mentorica
Marija Pustoslemšek, spec. ped.

MOJA PRAGA 2000

Takrat, v tistih oktobrskih dneh 1999, ko je potekala NAŠA ABILIMPIADA v Črni, nisem imela predstave, kako poteka druženje in tekmovanje na svetovni Abilimpiadi. Težko sem si predstavljala, kako je mogoče ves čustveni naboj, vso ljubezen in ponos, ki so nas prežemali pri pripravah v CUDV-ju toliko povečati, da bi bilo to dostojno za tako pomembno prireditev.

V Prago sem torej odhajala vznemirjena, polna pričakovanj in hkrati odločena, da dostojno opravim, kar mi je bilo zaupano. Bilo mi je kot materi, ki prvorojenca prvič pospremi v VELIKO ŠOLO.

Otvoritvena slovesnost je bila veličastna. Osebno mi je bila najbolj všeč predstava glasbene fontane, ki je nasitila mojo dušo in me povezala z vsemi invalidi v veliko raznoliko družino.

Naslednji dnevi so bili povsem drugačni, saj so se tudi naši varovanci nalezli tekmovalnosti, ki jo je bilo mogoče čutiti celo v zraku. Spremljevalci smo vztrajno mirili velikanska pričakovanja tekmovalcev in jim dopovedovali, da so doseženi rezultati več, kot smo smeli v tako hudi konkurenci celo naskrivaj sanjati.

Sama sem spremljala Snežano Abramovič iz Ježka Velenje, ki je predstavila svoje znanje v oblikovanju ikebane. Cvetje je aranžirala zadnji tekmovalni dan v konkurenci umetnikov iz Evrope in Azije, kjer je oblikovanje ikebane cela znanost. Generalna pokroviteljica celotne prireditve je bila žena japonskega veleposlanika na Češkem. Tekmovalna pravila so bila zelo stroga. Spremljevalce oz mentorje so npr.tudi fizično ločili od tekmovalcev, za razliko od nekaterih drugih panog, kjer so lahko bili mentorji svojim tekmovalcem vsaj v moralno oporo. Kot vsi naši varovanci, je tudi Snežana presegla samo sebe, saj je svojemu aranžmaju vdihnila tudi osebno doživljanje cvetja.

Naslednji dan smo se po zaključni slovesnosti, obogateni s številnimi vtisi utrujeni namenili domov.

Veliko smo se naučili, doživeli nepozabne trenutke v veličastni zlati Pragi, zato moramo gibanje ohraniti, saj lahko le malo katera prireditev ponudi toliko lepega osebam z zmerno motnjo v duševnem razvoju kot prav Abilimpiada.

Na koncu bi se želela zahvaliti vsem, ki so na kakršenkoli način prispevali in omogočili, da smo se lahko udeležili te res nepozabne prireditve.

Mentorica
Marija Studenčnik, spec. ped.

NAŠA TEKMOVALKA V PRAGI

Naša tekmovalka za strojno šivanje Pavla Zdešar je brez dvoma najboljša poznavalka šivalnega stroja in dela na njem v VDCju CUDV Črna na Koroškem.
Njena terapevtka sem že štiri leta in v tem času se je med nama stkalo prijateljstvo in zaupanje. Marsikatero težavo sva skupaj prebredli in marsikdaj sva se skupaj veselili njenih uspehov. V teh letih sva skupaj krojile, šivale ter ustvarjale različne izdelke za prodajo in dekoracijo naših prostorov.
Zato sem bila še toliko bolj vesela, ko je naša Pavla dosegla prvo mesto na prvi državni abilimpiadi v Črni na Koroškem in se tako kvalificirala za svetovno abilimpiado, ki je potekala letos avgusta v Pragi na Češkem. V posebno zadovoljstvo mi je bilo, da bom prav jaz njena spremljevalka na tako pomembno prireditev, ki bo v mnogočem osmislila najine napore zadnjih mesecev, ko sva se pripravljali na zahtevne naloge, ki so bile pred nama.
Tako zahtevnega izdelka, kot ga je morala izdelati v Pragi, tudi ona samostojno še ni izdelala, vendar sta njeno veselje do dela in njena samodisciplina pripomogli k premagovanju vseh težav, ki so se pojavljale.Tako so nastali izdelki, vredni občudovanja.

Pavla se je odhoda v Prago zelo veselila. Že ob pogledu na druge tekmovalke in specialne industrijske šivalne stroje pa sva vedeli, da delo niti malo ne bo lahko in da bova veseli vsake uvrstitve, ki ne bo zadnja. Kroj je bil zelo zahteven, pa tudi material (svila) se je močno razlikoval od materiala, s katerim sva delali doslej. Pavla se je z veliko treme lotila šivanja, vendar je le ta s časom izginjala. Pomagala sem ji, kolikor sem mogla. Uspelo ji je dokončati izdelek tik pred iztekom treh ur, kolikor je bila časovna omejitev dane naloge. Že samo to, da je končala tako zahteven izdelek in da je bila njena bluza uporabna in estetsko lepo izdelana, me je navdajalo z veseljem in ponosom.Tudi ona ni mogla skriti zadovoljstva ob končani nalogi.
V zelo hudi konkurenci je Pavla dosegla 12. mesto , kar je pomenilo, da je prehitela štiri zelo dobro pripravljene tekmovalke. Bili sva veseli. Srečni, zadovoljni,..saj je Pavla presegla samo sebe.
Spet sva se vrnili k vsakdanjemu delu.

Mentorica
Dodlek Anita

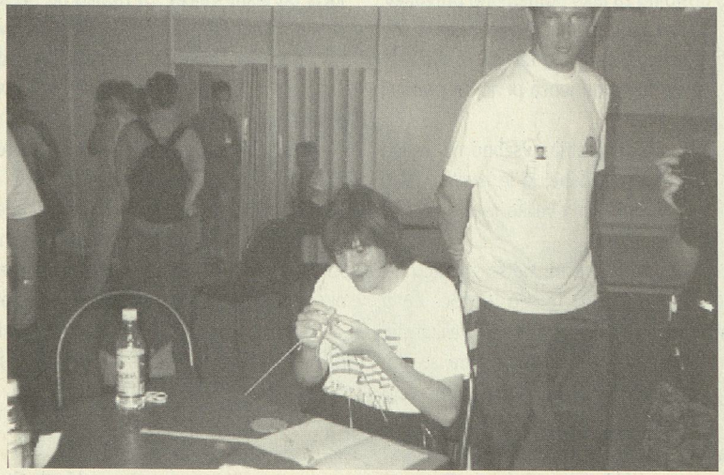

Marija Drčar-pletenje

SVETOVNA ABILIMPIADA NA ČEŠKEM PRAGA 2000

Mesca avgusta je v Pragi potekala svetovna abilimpiada, kjer so se tekmovalci pomerili v različnih spretnostih. Varovanec, ki je na 1. abilimpiadi Slovenije v Črni na Koroškem osvojil 1. ali 2. mesto je lahko sodeloval naprej na svetovni abilimpiadi v Pragi. Tako sem kot članica Abilimpijskega komiteja Slovenije potovala v Prago, pa tudi kot spremljevalka dveh tekmovalcev in sicer Sebastjana Bajta iz Črne na Koroškem in Jožice Drač iz Šentjurja pri Celju.Tekmovalna zvrst, ki sta jo zastopala je bila krasitev torte. Ob pripovedovanju, kako sta trenirala in se pripravljala vsak s svojim mentorjem v svojem zavodu, sem skušala dojeti kaj vse zmoreta pokazati na tekmovanju v Pragi.
Tekmovala sta v sredo popoldan od 14.ure do 17. ure. Na razpolago sta imela štiri teme: jubilej- rojstni dan, Valentinovo, dan otrok in ma-terinski dan. Sebastjan je oblikoval torto za Valentinovo, Jožica pa torto za rojstni dan, oziroma jubilej.
Organizator je vsakemu udeležencu zagotovil osnovni material, to je biskvitno testo ter belo in rjavo kremo.Ostale pripomočke je moral imeti vsak s seboj, ki pa jih je njihova komisija pred tekmovanjem pregledala.Ocenjevalni kriteriji so bili naslednji: pripravljen design dekoracije torte, uporaba osnovnih slaščičarskih postopkov, predvsem sodobnih, splošen estetski vtis, ustrezna uporaba dekorativnih elementov.Vse to sta Sebastjan in Jožica upoštevala, vendar je bila tako huda konkurenca delovnih invalidov iz drugih držav, ki delo opravljajo že profesionalno, da sta imela zelo težko delo. V svoji kategoriji pa sta bila vseeno uspešna. Zelo sta se trudila, nekoliko je bilo treme, nekaj težav je bilo tudi pri nanosu kreme, ker je bilo v prostoru zelo vroče. Pripravili so jim zelo lep zaključek, saj je vsak tekmovalec dobil spominsko darilo, torte pa so razstavili in se slikali vsak ob svoji.
Sebastjan in Jožica sta bila zelo zadovoljna..
Vsi smo pridobili veliko novih izkušenj in spoznanj, predvsem pa koristnih napotkov za nadaljno delo in seveda tudi veliko novih idej.
Zanimive so bile spremljajoče dejavnosti in dogodki, ki so popestrili naše bivanje v Pragi.
Moram priznati, da sem se nekoliko bala sprejeti odgovornost spremstva mojih dveh tekmovalcev, ker jih prej nisem poznala, vendar je bil strah odveč, saj sta bila zelo samostojna, iznajdljiva, predvsem pa zelo simpatična in družabna.

Članica Abilimpijskega komiteja Slovenije in mentorica
Alenka Vrlinič

PRAGA 2000

V okviru abilimpiade v Pragi sem bila zadolžena kot mentorica dveh varovancev, ki sta se pomerila v rezbarjenju lesa.
Zastopnika Slovenije v tej tekmovalni zvrsti sta bila Renato Maček iz Črne na Koroškem ter Zlatko Hojnik iz Celja. Na tekmovanju sta imela močno konkurenco udeležencev, ki so prihajali iz Japonske, Mauriciusa, Kitajske...,
to je dežel, v katerih je rezbarjenje »narodna veščina« in z omenjeno aktivnostjo ti udeleženci praktično živijo celo življenje. Med dvanajstimi tekmovalci je Zlatko dosegel deseto, Renato pa dvanajsto mesto.
Končni rezultat uvrstitve naših dveh tekmovalcev pa nam pomeni izziv, da se bomo v tej zvrsti še bolj potrudili in izpopolnjevali za naslednjo svetovno abilimpiado, ki bo novembra leta 2003 v New Delhiju v Indiji.

Članica Abilimpijskega komiteja Slovenije in mentorica
Maša Lečnik Zupančič

VTISI IZ 5. SVETOVNE ABILIMPIADE V PRAGI

Če pričnem iz zadnjega konca, moram priznati, da so bile moje ambicije glede uvrstitev na svetovni abilimpiadi večje. Mislim, da nihče od naših udeležencev ni pričakoval, da bodo tekmovanja potekala na tako visokem nivoju. Zelo težko je primerjati ustvarjalnost in sposobnost duševno prizadetih oseb z ostalimi invalidi. Pričakovala sem tudi večjo organiziranost in obveščanje. Na tem področju so bili organizatorji zelo površni.

Opazila sem tudi, da je bilo to tekmovanje zelo profesionalno, ni bilo važno samo sodelovati, temveč je bilo važno zmagovati. Tudi to je ena od razlik, ki je za nas drugačna, vseeno pa mislim, da smo se iz tega sodelovanja veliko naučili.

Predvsem bi pohvalila naše tekmovalce, ki so vložili v svoje izdelke vse svoje znanje in trud, ter niso obupali nad sabo. Mislim, da so s svojim odnosom pokazali, da tudi naša populacija invalidov lahko sodeluje na svetovnih tekmovanjih in nenazadnje doseže tudi zelo dobre rezultate.

Poleg napornih in delovnih ur pa smo doživeli kar nekaj lepega. Obisk opere je bil zelo zanimiv. Za nekatere že samo zato, ker smo se peljali s podzemno železnico. Dostop do podzemne je bil s tekočimi stopnicami, kar je bil za nekatere še en izziv več, ki pa so ga uspešno premagali. Nasploh smo v Pragi preizkusili skoraj vsa javna prevozna sredstva (razen fijakerjev), mestni avtobus, tramvaj, podzemno, ladjo in seveda pešpoti. Če bi ostali v Pragi še kak teden, bi prometne povezave obvladali bolj kot domačini.

Na žalost smo imeli premalo prostega časa za ogled same Prage. Možnosti za potepanje so velike in tudi preštevilne trgovinice so zaman čakale na naš obisk.

Vseeno pa mislim, da si je vsakdo lahko odnesel domov lep spominček na naše bivanje v Pragi in tudi kakšno darilo za svoje bližnje.

Za konec pa bom zapisala, da kljub temu, da se moje ambicije niso uresničile, sem zelo zadovoljna z našim sodelovanjem na svetovni abilimpiadi. Marjeti bi še enkrat čestitala za njen uspeh (in malo tudi naš), ki pomeni še več ob tako hudi konkurenci, ki je bila. Za naslednjo svetovno abilimpiado pa upam, da bomo vsi skupaj bolje pripravljeni in še bolj zadovoljni z našimi uspehi. Uspehi pa nedvomno bodo, če bo možno v zavodih razvijati abilimpijsko idejo in krepiti njen duh.

Članica Abilimpijskega komiteja
Slovenije in mentorica
Irena Borštnar

Tadej Krambergar-priprava narezka

TEKMOVANJE V STRUŽENJU NA 5. SVETOVNI ABILIMPIADI V PRAGI

Prvo abilimpiado v Sloveniji so vzorno pripravili v CUDV Črna na Koroškem. Tekmovalca, ki sta dosegla prvi dve mesti, sta bila izbrana za svetovno tekmovanje v Pragi. Pri obdelovanju lesa sta se najbolje uvrstila Stanko Ledinek iz CUDV Črna in Mitja Colja iz OŠ Gustava Šiliha – OVI Maribor. Tako so jima bila vrata v Prago odprta.

Navodila, ki so jih precej pozno poslali iz Prage, so bila prvi hladen tuš. Tekmovali naj bi v struženju treh izdelkov. Valj in kroglo naj bi stružili na navadni stružnici, zahtevno posodico za začimbe pa na kopirni stružnici. Struženje ni naša najmočnejša stran, zato smo oba tekmovalca hitro vključili v uk pri zasebnikih. Nekako smo se sprijaznili, da gremo v Prago poizkusiti srečo.

Niti sanjalo se nam ni, kakšna bo konkurenca. Bila je »sanjska«. Tekmovali so invalidi, ki so sicer mojstri svojega poklica. Drugi hladen tuš smo doživeli, ko je organizator zatrjeval, da kopirne stružnice niso bile predvidene. Naš požrtvovalni vodja, gospod Fabio Feregotto mu je dokazal nasprotno, na kar je predstavnik organizatorja ostal brez besed. Pri tem je ostalo... Tekmovalca sta bila »vržena v vodo« in – plavala. Bila sta prava olimpijca v smislu gesla *važno je sodelovati*. Tako sta lahko tekmovala le drug proti drugemu.

Izdelki so bili glede na vse okoliščine dostojni naše populacije.

Kljub vsemu je bilo sodelovanje na svetovni abilimpiadi veliko doživetje in velika izkušnja, ki jo bomo pomnili.

Mentor
Andrej Stergar

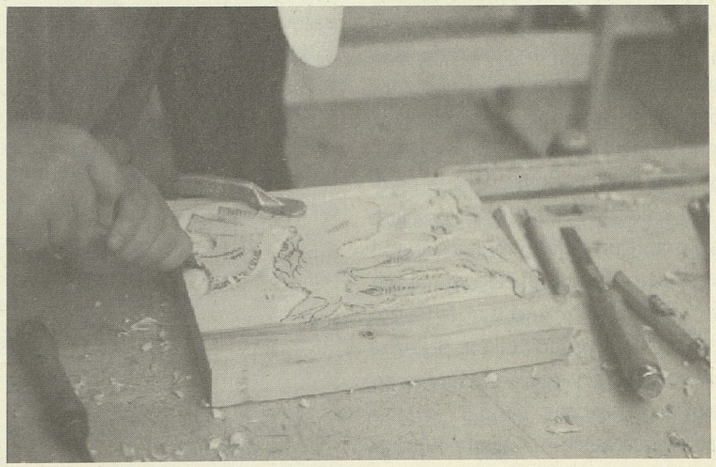

Tekmovanje v rezbarjenju lesa

KAKO SMO SE PRIPRAVLJALI, PRIČAKOVANJA, VTISI

Ko smo v Črni pred dobrim letom prejemali priznanja in ko smo že vedeli, da smo udeleženci naslednje abilimpiade v Pragi, nas je prevevalo nepopisno veselje, hkrati pa tudi vprašanje ali je to sploh mogoče in ali je vse skupaj res. Pa smo si kmalu odgovorili z: »Seveda, zakaj pa ne, saj smo prav presneto dobri!«

No. Potem se je začelo čisto zares. Anica je vse leto pletla, da bi lahko oblekla cel garnizon vojske, Tadej pa je v kuhinji pomagal pri pripravljanju obrokov. Ko smo pričeli dobivati prva obvestila od organizacijskega odbora smo vedeli – zdaj gre pa čisto zares! In prva vprašanja. Kdo bo še tekmoval? Koliko jih bo tekmovalo v moji kategoriji? Kaj pa če so boljši kot jaz? Mogoče pa ne bova zmogla!? Le kaj bom morala naplesti in kakšen narezek bom morala pripraviti? Ni dolgo trajalo, ko smo dobili prva konkretna navodila in mesec dni pred tekmovanjem se je začela borba s časom. Koliko zank, koliko vrstic, kakšen sirček, salamica...v času treh ur. In potem olajšanje. ZMOREMO!

GREMO! Imaš s seboj vse kar potrebuješ? Majico s kratkimi rokavi, zobno krtačko, kaj pa če bo hladno? Po dolgi in naporni vožnji smo se na lastni koži prepričali, da bo še kako vroče! Najprej vremenska napoved, ki je obetala cel teden temperature čez trideset stopinj, nato pa še vse mogoče pomanjkljivosti s strani organizatorjev. Kakšen kiks smo zaštrikali tudi sami, a smo ga z veliko dobre volje in medsebojne pomoči kaj kmalu rešili, saj smo v pičlem dnevu postali pravi prijatelji – v dobrem in v slabem! Tekmovalni dnevi so se pričenjali že zelo zgodaj ob šestih zjutraj in se zaključevali pozno v noč. Pa zopet cel kup nesporazumov, negodovanja in pritožbe vseh ekip, pristranskost ocenjevanja. Vprašanj za en ocean, odgovorov pa od nikogar. Vendar pa smo bili navdušeni nad otvoritveno in zaključno prireditvijo, samo Prago, opero, vožnjo z ladjico...

Vsak večer smo kot ubiti popadali v postelje in proti koncu tedna sem se spraševala kako naši tekmovalci vse to še zmorejo. Potem pa prve uvrstitve, ogromno vzpodbudnih besed, bodrenja, pomoči in prva medalja, BRAVO MARJETKA! In spoznanje, kako dobri smo in da vse naše uvrstitve vse to samo še potrjujejo, glede na močno konkurenco in organizacijo, kakršna je bila.

Vseskozi so se spletala prijateljstva, nekatera zelo hitro, druga bolj počasi, zadržano. Skupne fotografije za spomin, pa kaj pokliči in piši. Daj me prosim slikaj z Indijcem, tako zanimiv turban ima. Le kako dolgo so se vozili z avionom? Pa Kitajci, kako poševne oči imajo...

DOMOV! Utrujeni, polni vtisov, ki jih bo potrebno še malce »pošlihtati«.

Nisem zadovoljen, nisem bil dober, dobra.

Ne vem, če bi še. Mogoče pa, ampak v drugi kategoriji! Samozavest je malce padla, logično, vajeni smo zmagovati. Pa ni tako hudo, kakor je videti. IN KAKO NAPREJ? Stvari se bo treba lotiti drugače, z drugega konca in vse leto pridno trenirati. Predvsem pa moramo vedeti, da je to še ena oblika povezovanja, sklepanja prijateljstev, odkrivanja stvari, za katere sploh nismo vedeli, da jih zmoremo in da je pri vsej stvari pomembna predvsem kultura srca!

Mentorica
Špela Vidic

PRAGA 2000

Na podlagi rezultatov na abilimpiadi v Črni na Koroškem, kjer je Blaž Kužnik zasedel prvo, Drago Bobek pa drugo mesto v fotografiranju na prostem, smo se letos skupaj z ostalo slovensko ekipo odpravili na svetovno abilimpiado v Prago.

Tekmovanje smo pričakali z mešanimi občutki, saj nismo vedeli, kaj nas bo tam čakalo.

Tekmovanje v fotografiranju se je začelo že na prvi uradni dan v torek, ob 8 h. Ko smo prišli na prizorišče, smo se pravzaprav šele dobro zavedli, s kom bomo imeli opravka. Konkurenca je bila že na prvi pogled zelo huda. Vseh tekmovalcev je bilo 16. Tema fotografiranja je bila poljubna, omejen je bil le prostor. Vsi posnetki so morali biti narejeni na prostem na razstavišču, kjer je celotno tekmovanje potekalo. Čas za fotografiranje je bil prav tako določen, od 9h do 17h. Po obveznih prvih dveh fotografijah, ki sta zagotavljali, da film ni bil poslikan že prej, sta Blaž in Drago odšla po svoje in naredila kar pač sta. Blaž je končal že čez dobri dve uri in je prvi oddal film, Drago pa je delal malo dlje.

Naslednje jutro ob 8h so tekmovalci dobili svoje fotografije in izbrati so morali štiri slike (serija). Obljubili so nam, da bodo ob 17h že znani vsi rezultati. No, kot je bila na Češkem že praksa, so rezultate objavili s približno 20 urno zamudo. **Drago je zasedel 15., Blaž pa več kot odlično 8. mesto!** Morda se 8. mesto komu ne bo zdela ne vem kako dobra uvrstitev, vendar – »daje se na znanje:« razen Blaža, Draga in češkega tekmovalca so bili vsi ostali »le« telesno prizadeti. Za boljšo predstavo: Blaž se je uvrstil pred uradno fotografinjo Hongkonške reprezentance...Prvih 5 tekmovalcev pa se s fotografijo ukvarja poklicno. Pa naj še kdo reče, da se »naši« otroci ne morejo kosati s komerkoli! Tako, la – la!

Mentor
Rok Ulaga

MOJA PRAGA 2000

Leto dni od prve nepozabne prireditve v Črni na Koroškem je hitro minilo. Pred nami je bila 5. svetovna abilimpiada v Pragi. Dva dogodka, ki sta prinesla v naš VDC še več ustvarjalnega dela. Vedela sem, da moram Marjetko še bolje pripraviti na svetovno tekmovanje, kajti moja varovanka je imela še nekaj rezerve za napredovanje. Skoraj eno leto sva preizkušali nove vbode, nove motive, uporabljali različne materiale in Marjetka je počasi, a vztrajno napredovala. Le hitrost je ostala nespremenjena.

Štiri leta skupnega bivanja in dela v VDC-ju naju je še bolj povezalo. Skupaj sva stopili v nekaj novega, še nepreizkušenega in neznanega. Praga je bila za naju velika preizkušnja. Na pot naju je pospremilo veliko dobrih želja sodelavcev iz VDC-ja in znancev iz Ormoža. Včasih se je dalo začutiti tudi kanček zavisti, kar mi je dalo misliti in vedela sem, da se morava dobro pripraviti.

V nedeljo 13. avgusta sva se pridružili slovenski ekipi v Črni na Koroškem, od koder smo odpotovali na Češko. Prvi dan nas je čakala dolga vožnja do Prage in zvečer nastanitev v hotelu. Drugi dan smo si ogledali tekmovališča in se seznanili z razporedom tekmovanj. Zvečer nas je čakala svečana otvoritev. To je bila prelepa predstava ob vodometu, kjer so bile zbrane ekipe iz vsega sveta. Čarobna igra vode, barv in glasbe mi bo ostala v nepozabnem spominu. Podobna predstava je bila v petek zvečer ob zaključku, le, da sva jo z Marjetko pričakali še bolj vznemirjeni, srečni, presrečni... Podelitev medalj je trajala pozno v noč, ko je tudi slovenska ekipa prejela srebrno medaljo.

Hvala slovenskemu organizacijskemu odboru, ki se je več mesecev trudil, da je abilimpijsko gibanje med nami zaživelo.

Na svidenje v Celju!

Mentorica
Majda Mertik

SPOMINI NA PRIPRAVE IN NA NASTOP NA 5. SVETOVNI ABILIMPIADI V PRAGI

Zadnji mesec je v našem domu na Impoljci vladalo pravo "mrzlično razpoloženje" – vsi smo se zavedali, da se morata Lidija in Drago kot člana slovenske abilimpijske odprave na tekmovanje dobro pripraviti. Seveda je največji delež vseh priprav – tako strokovnih, finančnih in osebnih – ostal na meni kot spremljevalki. Lidija je pridno vadila pripravljati narezek, Drago pa se je uril v fotografiranju. Vseskozi sem jima stala ob strani, jima dajala napotke in ju vzpodbujala.

Tako smo dočakali nedeljo, 13. avgusta, za nas "veliko nedeljo", kajti potovati na 5. svetovno abilimpiado ni mačji kašelj.

Čeprav zgodaj, smo z lahkoto vstali, bili smo namreč polni pričakovanj. Potovanje do Črne je bilo povsem običajno, mogoče se nam je nekoliko vleklo. Ko smo se vkrcali na avtobus, smo začeli spoznavati ostale tekmovalce, prijatelje iz različnih krajev Slovenije. Kmalu smo ugotovili, da smo dobra druščina in da se bomo lepo razumeli.

V prijetnem vzdušju smo pripotovali v Prago in se namestili v sobe.

Takoj smo ugotovili, da bomo imeli priložnost spoznati tudi drugo, nekoliko bolj revno plat Češke. Vendar se s tem nismo obremenjevali. Najzanimivejši del vsega je bil še pred nami.

Že takoj naslednji dan smo začeli spoznavati ljudi iz vsega sveta in moram priznati, da smo bili precej impresionirani. Najbolj so nas navdušili Indijci, Kitajci, Japonci in ostali vzhodnjaki v svoji popolnosti, kar so dokazovali vse tekmovalne dni.

Lahko rečemo – kot se je kasneje tudi izkazalo – da ni bilo discipline, kjer ne bi prav oni posegli po medaljah. Prav zato pred našimi nastopi nismo mogli biti prav optimistični. Že ko smo videli njihovo vrhunsko opremo ter stopnjo prizadetosti, oz. motnje (ki včasih skoraj niso bile opazne), smo vedeli, da jim ne bomo mogli biti pravi tekmeci.

Tako smo se lahko razveselili vsake uvrstitve, ki je bila boljša od zadnjega mesta, pa tudi zadnje mesto v tem izboru ni bila nikakršna sramota.

Zato sem se Lidijinega 8. in Dragovega 15. mesta izredno razveselila.

Kaj mi je še ostalo v spominu? Vsekakor moram omeniti uvodno in zaključno prireditev, ki sta bili zelo zanimivi, ogled Traviate v znameniti praški operi ter ogled različnih tekmovalnih zvrsti, kjer smo lahko resnično uživali in si nabirali idej za svoje nadaljnje delo.

Ni mi žal vsega časa in truda, ki smo ga vložili v priprave. Zame je bila to čudovita izkušnja in motivacija za delo v bodoče, pa čeprav se zelo dobro zavedam, da se pod takimi pogoji in kriteriji nikoli več ne bomo imeli priložnost uvrstiti na tekmovanje podobnega ranga. V svojih sposobnostih smo namreč premajhni, obljubim pa, da bomo zato tembolj vztrajni.

Naj se čisto nazadnje zahvalim celotnemu slovenskemu abilimpijskemu odboru, ki je v priprave na potovanje in nastop vložil precej časa in truda ter nas srečno in varno pripeljal domov s koristnimi izkušnjami in bogatejše za marsikatero novo spoznanje.

Hvala vsem čudovitim sopotnikom in prijateljem.

Mentorica
Marija Črepinšek, spec. ped.

BILA SEM NA ABILIMPIADI

Od 13. do 19. avgusta sem bila na abilimpiadi na Češkem. Tekmovala sem v vezenju. Z menoj je bila tudi Najda iz CUDV Črna na Koroškem. V sredo popoldne je bilo na vrsti tekmovanje v vezenju. Z Najdo sva bili na tekmovališču že eno uro pred pričetkom. Imela sem veliko tremo. Tekmovanje je trajalo tri ure. Prva je končala Kitajka. Jaz sem izdelek oddala v zadnjih minutah. Drugo jutro sem izvedela, da sem osvojila drugo mesto. Dobila sem srebrno medaljo in pokal. Najda je osvojila sedmo mesto. Najina spremljevalka je bila z nama zelo zadovoljna in vesela.

Marjeta Bratuša
Tekmovalka – srebrna medalja v vezenju

SVETOVNA ABILIMPIADA V PRAGI

Na svetovno abilimpiado me je pripravljala gospa Martina. Delala in učila me je, kako se krasijo torte. Zahvalila bi se gospe Jelki iz Dolge gora, katera mi je prišla pokazati, kako se delajo rožice iz marcipana. Doma sem pridno vadila in delala rožice.

Odpotovali smo na svetovno abilimpiado, ki je potekala od 13.08.2000 do 19.08.2000. Po mene je prišla gospa Martina, nato smo se odpeljale do Šentjurja, kjer sva pobrali še gospo Alenko. Peljale smo se do Črne na Koroškem, kjer je bilo zbirno mesto za udeležence in mentorje. Ta skupina je štela 32 udeležencev iz cele Slovenije. Pot smo nadaljevali z udobnim avtobusom za tako dolgo pot. Vozili smo se 10 ur, zato je bila pot zelo naporna in tudi prijetna. Ko smo se pripeljali v prelepo

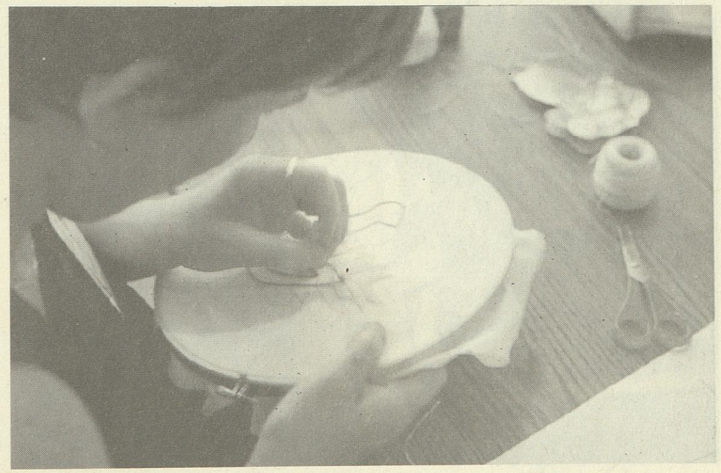

Marjeta Bratuša-vezenje

mesto Prago, smo bili zelo utrujeni, tako, da smo komaj čakali da pridemo do sob. Zvečer smo takoj zaspali in si nabrali moči za drugi dan. V ponedeljek smo si šli pogledat, kje bo potekalo tekmovanje. Nato je bila otvoritvena slovesnost. V torek so že potekala tekmovanja v fotografiranju, struženju lesa in pletenju. V sredo je bilo moje tekmovanje: dekoracija torte, oblikovanje gline, rezbarjenje lesa ter vezenje. Ta dan je bil za mene in za tovarišice zelo napet, zato smo držale pesti, da bi tekmovanje uspelo. Po tekmovanju smo bili zelo veseli, da smo delo dokončali. Ogledali smo si mesto Prago, kjer smo videli veliko zanimivega in lepega. Med drugim smo si ogledali grad ravno v času, ko je bila menjava straže. V četrtek smo odšli v opero. V opero smo se odpeljali z avtobusom in podzemnim vlakom. Opera mi je bila zelo všeč. Po končani operi smo se odpeljali z vlakom do zaliva na reki Vltavi, kjer smo se vozili z ladjo. Vožnja z ladjo je bila enkratno doživetje za vse nas. V petek dopoldan je bil ogled živalskega vrta, nekateri pa so odšli v mesto po nakupih. Zvečer ob 19. uri se je začela svečana podelitev medalj. Najbolj smo bili veseli, ko je naša sotekmovalka iz Ormoža osvojila srebrno medaljo v vezenju. Vsi Slovenci in Slovenke smo bili zelo veseli in ponosni. V moji kategoriji krašenja torte je bila zelo močna konkurenca. Dosegla sem šesto mesto in sem zelo zadovoljna. Tako je mineval dan za dnem in odpotovali smo domov, vsak v svoj rojstni kraj.

Ta abilimpiada je bila za mene čudovito doživetje in veliko sem si zapomnila o Pragi. Nabiramo si nove moči za nadaljnja tekmovanja v Celju 2001 leta.

Lepo bi se zahvalila Centru za socialno delo Šentjur, ki mi je omogočil to tekmovanje v Pragi.

Lepo vas vse skupaj pozdravljam.

Jožica Drač
Tekmovalka v krasitvi torte

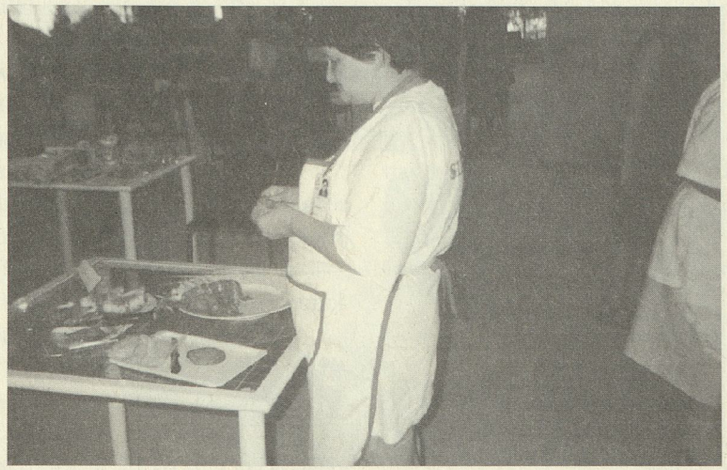

Lidija Kastelic-krasitev torte

MOJI VTISI IZ SVETOVNE ABILIMPIADE

13.avgusta smo odšli v Prago na Češko. Najprej smo se peljali z avtom do Črne na Koroškem. Tam nas je čakal avtobus, s katerim smo nadaljevali 12 urno vožnjo do Prage.

Med potjo smo se spoznali z ostalimi udeleženci. Ko smo prispeli v Prago, smo se namestili v dijaškem domu.

Zjutraj po zajtrku smo si šli ogledat, kje bomo tekmovali. Ogledali smo si tudi razstave in nekaj umetnikov, ki so predstavljali svoje izdelke. Zvečer je bila otvoritev iger. Bilo je zelo lepo in meni se je najbolj vtisnila v spomin voda, ki je pljuskala v višave.

Drugi dan se je začelo tekmovanje. Jaz sem imela tekmovanje šele tretji dan. Zelo sem se trudila, da bi bil moj izdelek čim boljši. Tudi Robi, ki je z menoj tekmoval, se je zelo trudil. Najina mentorica Irena naju je pohvalila, da sva se zelo dobro odrezala. Občudovala sem tudi druge, ki so izdelovali svoje izdelke kot pravi mojstri. Najbolj se mi je vtisnila v spomin tekmovalka, ki je bila slepa. Glino je obdelovala z velikim občutkom.

V četrtek smo si ogledali operno predstavo. Do državne Opere smo se peljali z podzemno železnico. Predstava je bila čudovita. Nato smo se peljali še z ladjo in uživali ob pogledu na Prago. To se z besedami ne da opisati, to moraš doživeti.

Zadnji dan smo imeli zaključek. Bili smo veseli, da je Marjeta iz Ormoža v vezenju dosegla 2. mesto. Nestrpno smo čakali na podelitev medalj. Po zaključku je bil še ognjemet, nato pa smo se z avtobusom peljali domov.

Natalija Čater,
Tekmovalka v keramiki

ANICA IN TADEJ:

Bila sva v Pragi. Zelo nama je bilo všeč ogledovanje Prage in živalski vrt. Tekmovala sva v pletenju in pripravi narezka, kjer sva oba dosegla sedmo mesto.

Tudi sem šli izlet na Pragi, da sem kupili za mamo lepe dazilo vrtnice steklo. Potem pa zaključek dne v petek ob 19 uri na dvorani zunaj, da so dali priznanje niso ampak medalje in so zelo dobri. Ob 12 uri pa ognjemet zelo lepe so, da zelo hitro minilo je in pa poslovim moji prijateljice odhod domov zelo sem žalosten tudi pogrešam jo. Ob 12 uri odhod avtobus iz Češke, da smo gledali televizijo film in nato malo spat. Prispeli smo se na cudu Črni na koroškem ob 11 uri, da so super bilo lepo!

Štruc
Robi

REZULTATI NAŠIH TEKMOVALCEV NA IA 2000

1. VEZENJE:
2. mesto: ***Marjeta Bratuša***
7. mesto: ***Najda Mešič***

2. PLETENJE:
5. mesto: ***Mojca Kanižar***
7. mesto: ***Marija Drčar***

3. IKEBANA:
7. mesto: ***Snežana Adamovič***

4. KERAMIKA:
12. mesto: ***Natalija Čater***
14. mesto: ***Robert Štruc***

5. KRASITEV TORTE:
6. mesto: ***Jožica Drač***
7. mesto: ***Sebastjan Bajt***

6. PRIPRAVA NAREZKA:
7. mesto: ***Tadej Krambergar***
8. mesto: ***Lidija Kastelic***

7. REZBARJENJE LESA:
10. mesto: ***Zlatko Hojnik***
12. mesto: ***Renato Maček***

8. STROJNO ŠIVANJE:
12. mesto: ***Pavla Zdešar***

9. FOTOGRAFIRANJE NA PROSTEM:
8. mesto: ***Blaž Kužnik***
14. mesto: ***Drago Bobek***

10. STRUŽENJE LESA:
9. mesto: ***Mitja Colja***
10. mesto: ***Stanislav Ledinek***

ČESTITAMO IN ŠE ENKRAT ČESTITAMO!!!!!!

Krasitev torte

NOVO MESTO

PLAVALNI TEČAJ V ŠMARJEŠKIH TOPLICAH

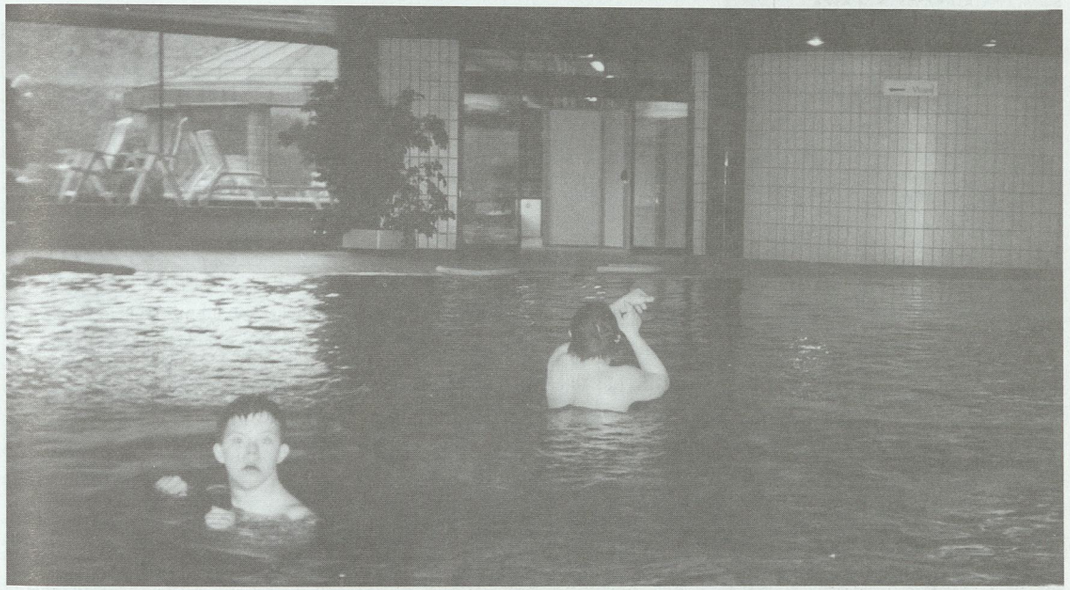

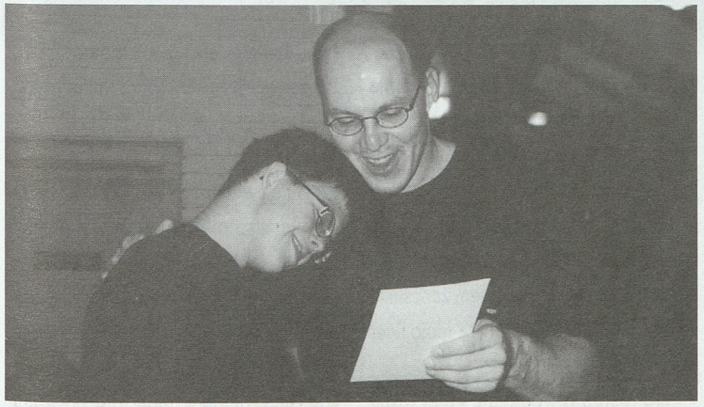

Letos spomladi smo dobili prijazno povabilo, da se lahko z našim Lukom udeležimo plavalnega tečaja, ki ga je organiziralo Sožitje, društvo za pomoč duševno prizadetim iz Novega mesta. Povabilu smo se z največjim veseljem odzvali.

Plavalni tečaj je potekal v Zdravilišču Šmarješke Toplice, ob torkih v popoldanskih urah. Ker je bil bazen med trajanjem tečaja namenjen le udeležencem tečaja, so lahko otroci sproščeno opravljali svoje dejavnosti in prav nič ni bilo narobe, če so skakali v bazen in se v njem žogali. Tečaja se je udeležilo sedem otrok v spremstvu staršev in drugih družinskih članov, vodil pa ga je gospod Matjaž Barič, specialni pedagog in učitelj plavanja iz Črnomlja. Deset ur je bilo premalo, da bi naši otroci splavali. Namen tečaja je bil predvsem, da se otroci sprostijo in otresejo strahu pred vodo ter se naučijo nekaterih spretnosti, ki so potrebne na dolgotrajni poti do samostojnega plavanja.

In zanimivo, da smo uživali tudi starši. Čeprav utrujeni po napornem dopoldnevu, smo se tečaja radi udeleževali, saj smo ugotovili, da je plavanje sprostitev in rekreacija, ki našim otrokom zelo koristi. Torkove popoldneve smo namenili plavanju in ravno, ko smo se dobro navadili, se je plavalni tečaj končal. Za pogum, vztrajnost in uspešen konec plavalnega tečaja je naš plavalni učitelj Matjaž otrokom podelil priznanja, na katera so bili naši otroci še posebno ponosni.

Želimo si, da bi bil podoben plavalni tečaj organiziran tudi v prihodnjem letu in da bi se ga lahko udeležilo čim več otrok. Sodelovanje na plavalnem tečaju toplo priporočamo tudi drugim družinam, ki se ga v tem letu iz kakršnih koli razlogov niso udeležile.

Na koncu bi se radi zahvalili gospodu Matjažu Bariču in članicam izvršnega odbora Sožitja Novo mesto, ki so tečaj strokovno in organizacijsko zelo dobro pripravili.

Družina Berus

NOVO MESTO

MOJI VTISI Z IZLETA

Z nečakinjo Tejo Kralj sem se udeležila izleta z invalidnimi otroki. Prvič sem bila v njihovi družbi in prav rada sem šla z njimi, čeprav malo v strahu, kako se bom vživela v njihovo skupino. Na izletu smo si ogledali prelepo Štajersko. Izlet je vodila gospa Milica Jakopin. Vreme je bilo ugodno, kar je dobro vplivalo tudi na udeležence izleta. Bila sem presenečena nad vedenjem otrok. Nobene razlike nisem občutila med nami in invalidnimi otroci. Vsi smo bili veselo razpoloženi. Zvedavo smo opazovali pokrajino, ki je bila vsa v cvetju in zelenju. Otroci, težki invalidi, so pokazali zelo veliko zanimanja za kraje in za ljudi, ki smo jih obiskali. Zadovoljna sem, da sem se lahko udeležila tega izleta, in želim si ponovnega srečanja s člani Sožitja.

Vika Gorše, Podturen

SLOVENSKA BISTRICA

ISKRICE V OČEH

Sedim v dnevni sobi. Dan je vse prej kot lep, saj dežuje in dežne kaplje tiho padajo po oknu. Da bi si nekako polepšala ta dan, se odločim, da bom gledala svojo priljubljeno video kaseto. Zame to ni navadna kaseta, pomeni mi mnogo več, kajti na njej imam posneto oddajo Mladost na krilih, ki je bila posneta v maju, najlepšem mesecu mladosti in ljubezni.

Kaseta prikazuje življenje otrok s posebnimi potrebami v Osnovni šoli Minke Namestnik - Sonje v Slovenski Bistrici, kakor tudi dom te šole, v katerem je tudi moja hčerka za nekaj dni v tednu našla svoj drugi dom. Tako na kaseti spremljam utrip življenja v tej ustanovi, delovne ure, delovni center, učne ure, razne nastope otrok, veselje ob praznovanju rojstnih dni, glasbene ure, skupna kosila. Posebno radostno pa so bili otroci razpoloženi, ko so odšli na piknik, kjer je bilo lepo vreme njihov spremljevalec. Večerni utrip v domu šole pa je sklenil fant z besedami: "Vesta, mamica in atek, lep dan je za nami." Tedaj sem zanesljivo vedela, da je bil takšen tudi za mojo hčer Slavico.

Ob raznih prireditvah, ki jih organizira vodstvo šole s svojimi sodelavci, z veseljem ugotavljam, da otroci z raznimi zelo lepimi nastopi potrjujejo svojo samozavest ter nas starše znajo še kako lepo presenetiti. Posebej bi omenila prireditev ob materinskem dnevu, projekt Od papirusa do papirja in navsezadnje Karaoke, na katere se je moja hčerka še posebno vneto pripravljala. Ko sva z možem dobila povabilo, sva se z veseljem odzvala. Glasba v živo ter pevski nastop otrok sta naju, pa mislim, da tudi druge navzoče, še posebno ganila. Ob tej priložnosti bi se rada še posebej zahvalila vsem, ki ste nam pripravili to lepo prireditev in nam polepšali ta dan. Ko sem spremljala nastop otrok, sem opazila, da so se vsi zelo lepo pripravili, zlasti pa iskrice v njihovih očeh, ki so povedale največ.

Želim in upam, da bodo ta družabna srečanja, kakor tudi razna predavanja, ki jih organizirajo vodje oddelkov in vodstvo šole, postala stalnica tudi v prihodnjem šolskem letu ter da si bomo starši in zaposleni v tej ustanovi zgradili most prijateljstva in razumevanja, ki nas bo povezoval še mnogo let.

Ne sprašujem se več, zakaj se rodijo tudi "drugačni" otroci. Spoznala sem namreč, da je življenje s takim otrokom prav tako čudovito, čeprav včasih naporno, hudo, ko so solze moje spremljevalke, prepredeno s kančkom mešanih občutkov. Navsezadnje so moje misli povezane z usodo, ki ji nihče ne more uiti, toda srčno upam, da bodo moje srce in srca mnogih mamic in očkov utripala še mnogo let, ko nas bodo otroci potrebovali.

Mama Slavica Majer Tomažič

VELENJE

BURJA DOŽIVETIJ V NAŠIH SRCIH

Razpihana jutra predramijo poležane glave,
odstrnejo nasmehu škure,
zazibljejo oljke in počešejo skuštrane trave.

Tako pravijo v Domu centra šolskih in obšolskih dejavnosti Burja v Seči pri Portorožu. Tam je dvajset varovancev in osem spremljevalcev preživelo teden dni v avgustu na doživljajskem taboru. Organizator teh taborov je Sožitje – zveza društev za pomoč duševno prizadetim Slovenije.

V Seči smo vsebino tabora razdelili na znanje, ki varovancem omogoča in lajša zadovoljevanje temeljnih človekovih potreb (osebni in socialni razvoj, razumevanje in sprejemanje, socialno priznanje, komuniciranje in lastna vrednost, učenje in raziskovanje), na znanje, ki varovancem omogoča in lajša življenje v družbi (splošna poučenost in razgledanost, socializacija) ter znanje, ki varovancem obogati prosti čas in zabavo (želja po druženju).

Prvi dan smo imeli spoznavni večer, saj smo bili iz različnih krajev Slovenije – iz Maribora, Bele krajine, Cerknega, Nove Gorice, Tolmina in Radovljice. V naslednjih dneh smo vsak dan doživeli kaj novega, veliko časa pa smo preživeli na obali, kjer smo preskušali, ali je morska voda še vedno slana.

Bili smo v vrtu kaktusov, kjer smo videli najrazličnejše kaktuse, nekatere smo si kupili za spomin. Ogledali smo si Formo vivo – galerijo skulptur iz kamna na prostem, kjer so razstavljena dela kiparjev iz vsega sveta. Pozneje smo poskušali svoje skulpture ustvarjati tudi sami. Ob koncu tedna smo jih odnesli domov, da nas spominjajo na Sečo.

S kanuji in kolesi smo se odpravili do Sečoveljskih solin, kjer smo spoznali soline, pridobivanje soli ter prisluhnili pripovedovanju o življenju solinarjev. Ob vrnitvi smo veslali do gojišča školjk, ki smo si jih z zanimanjem ogledali.

Na prelepo sončno popoldne smo se odpeljali z ladjo na vožnjo po slovenski obali. Ogledali smo si slovenska mesta Portorož, Piran, Strunjan, Izolo z morja, in tudi to doživetje je bilo nekaj posebnega. Odpeljali smo se v Piran, kjer smo si ogledali prelepo mesto in piranski akvarij.

To in še veliko več smo doživeli. Bilo je vroče, a to nam ni vzelo poguma, da ne bi zaigrali kakšno družabno ali športno igro. Zvečer smo šli na ples ob morju, imeli smo piknik in ob večerih smo prepevali ob kitari.

Doživljali smo tabor v pravem pomenu in tako je tabor resnično bil doživljajski. Lepo je bilo, še posebno, ker se je vsa skupina dobro ujela. To je temelj za dobro uspel tabor. Lepo je bilo. Še se bomo srečali.

Darja Fišer

MURSKA SOBOTA

LETOVANJE ČLANOV SOŽITJA V POREČU, LAGUNA, MATERADA, OD 3. DO 10. JULIJA 2001 - RAZMIŠLJANJE

Vsa slovenska društva Sožitje lahko prijavijo svoje udeležence na psihosocialni program Letovanje družin.

V hotelu Laguna Materada v Poreču je letovalo trinajst družin oz. sedemintrideset udeležencev in koordinatorki. Letovanja se je udeležilo trinajst otrok s posebnimi potrebami v starosti od trinajst do dvainpetdeset let iz različnih krajev Slovenije.

S pomočnico Mileno nama je uspelo v razmeroma kratkem času oblikovati skupino in uravnotežiti potrebo vsake družine po samostojnosti in potrebo po povezanosti med udeleženci, seveda ob upoštevanju načela prostovoljnosti ali individualne svobode v odločanju. Vsebine sva po poprejšnjem dogovoru s predstavniki Zveze Sožitje, ki je tudi denarno podprla program, predstavili v okvirnem tedenskem programu vsem udeležencem letovanja in ga seveda dopolnili s predlogi in željami udeležencev.

Uporabili in poiskali sva različne možnosti formalnega in predvsem neformalnega sodelovanja, druženja in komuniciranja med udeleženci.

O vsem sva jih vsak dan sproti obveščali na oglasni deski, pripravili sva vsakodnevna družabna srečanja ob večerih na terasi, sprehode, individualne pogovore, ustvarjalne delavnice za otroke, koordinirali in vodili pogovor udeležencev s predstavnikom Zveze Sožitje gospodom Škofom, pripravili igre v vodi in ponudili pomoč pri premagovanju strahu pred vodo, pripravili sklepni večer in podelitev priznanj za sodelovanje ...

Najboljša evalvacija najinega dela so bili ravno otroci, ki so ves čas na različne načine odkrito izražali, kako se počutijo. Ker so otroci resnično odkriti, iskreni in povedo, kaj mislijo v določenem trenutku, sva jim prisluhnili.

Moje razmišljanje, ki sem ga podelila z udeleženci velike družine Sožitje zadnji večer našega letovanja, je bilo takole:

"Življenje je sestavljeno iz trenutkov časa, ki so neponovljivi, in enako je tudi z našim druženjem. Skupaj smo preživeli sedem dni, razmeroma kratek čas, kajti za močne preobrate v naši zavesti ponavadi odtehtajo le drobci časa.

Vsak izmed nas je prišel na letovanje z določenimi pričakovanji, razlikovali smo se samo glede na vloge, ki so nam bile dodeljene.

Upam si trditi, da smo se vsi veliko naučili drug od drugega.

Dragi otroci in starši, z Mileno sva vam hvaležni, da sva kljub mnogim izkušnjam, ki jih že imava, lahko z vašo pomočjo potipali v povsem nova področja življenja in lastnega razmišljanja.

Ker je življenje nenehno učenje, se učimo predvsem na poprejšnjih lastnih izkušnjah, toda dovolimo si delati napake in opravljati popravne izpite, odpuščajmo si! Imejmo svojo pot, toda potujmo – živimo tako, da ob tem ne omejujemo poti drugega. Skratka bodimo strpni, ljubeči in prisluhnimo sočloveku, kajti le tako bomo vsak dan bogatejši in srečnejši."

Poslovili smo se z željo, da se še kdaj srečamo.

Darinka Zelko,
koordinatorka letovanja
prve poreške skupine

GROSUPLJE

NA SEMINARJU: SKRB ZA SAMEGA SEBE

Sožitje - zveza društev je tudi v letošnjem letu organiziralo razne oblike vseživljenjskega učenja za odrasle osebe s posebnimi potrebami. Vse oblike seminarjev: skrb za samega sebe, računalništvo, trening asertivnosti, obnovitev znanja in pisanja, staranje in starost, doživljajski tabori, seminar življenja v dvoje, seminar za dekleta in tabor – počitnice, so potekale pod strokovnim vodstvom in s spremljevalci iz posameznih društev.

Iz grosupeljskega društva Sožitje so se seminarja Skrb za samega sebe v Rogaški Slatini udeležili Silvester Grčman s spremljevalko Lojzko Potrpin v prvem delu in v drugem delu Anica Zajc, Marija Zaletelj, Darinka Omahen, Nataša Ostanek, Jani Kastelic in Sašo Zrnec in spremljevalki Mili Zidar in Katarina Drobnič. Urnik dela je bil predstavljen na samem seminarju in prav vsi so bili zaposleni kar do večernih ur. Kuhanje: nakup hrane, priprava in samo kuhanje s postrežbo; pospravljanje, pranje, čiščenje in skrb za osebno higieno. Veliko pozornosti so vsi skupaj namenili pedikuri in po začetnih težavah se je vse lepo končalo. Deležni so bili tudi obrazne masaže, ki jih je prijetno sprostila. To je le nekaj spretnosti, ki jih nekateri obvladajo bolj, drugi manj, vsi pa so enotnega mnenja, da je najboljše takrat, ko se zabavajo, kopajo, praznujejo in veselijo. Organizatorji so jim pripravili tudi piknik, in kar je bilo res dobro, je bila torta presenečenja za našo Anico. Pojedli pa so jo vsi. Pokusili so tudi donat - zdravilno vodo iz vrelca in jo prinesli za pokušino tudi domov. V okviru piknika pa so se srečali tudi s konji in se tudi sami pogumno preskusili v jahanju. Seveda so bili vsi, tudi spremljevalke, zelo navdušeni.

Vsi trenutki jim bodo ostali v nepozabnem spominu. Razšli smo se v upanju, da se naslednje leto znova srečamo. Postali smo dobri prijatelji.

Da je bilo lahko tako zelo lepo, se moramo zahvaliti vsem našim sponzorjem, ki so se odzvali na naš apel in pomagali pri izpeljavi seminarja.

Nevenka Zrnec

MURSKA SOBOTA

ODPRTJE NOVIH PROSTOROV VARSTVENO-DELOVNEGA CENTRA

V Murski Soboti je varstveno-delovni center dobil nove prostore.

To je povzetek besed, ki jih je spregovorila Štefanova mama:

"Danes je praznik, praznik sreče in zadovoljstva. Igra nam srce, ki je najboljši sodnik, zna ceniti ljubezen, ki je ključ za odpiranje vrat sreče. Sreča je, če nekoga osrečiš in ga ljubiš. Ljubezen je prijateljstvo, je čustvo in vez, ki zbližuje ljudi, je bogastvo našega življenja, ki se množi; če več dajemo, več sprejemamo. Največja sreča je poleg zdravja ljubiti in biti ljubljen. Človek, ki je v stiski, potrebuje pomoč, pomoč mu podarja prijatelj, ki ima v srcu ljubezen. Torej je prijatelj dih radosti, ki nam okrepi dušo in srce, da nismo osamljeni in si izkazujemo zvestobo.

Ti prijatelji ste bili vsi, ki ste napravili prve, velike, dolge in pomembne korake. Zvedali ste se, da so tudi ti otroci vaša skrb, humanost in preskušnja vaše vesti. Ko pomagamo tem nemočnim, smo bogati po srcu. Zasejali ste ljubezen, iz katere je zraslo današnje veselje. Naše srce je veselo in zna ceniti in vračati vašo ljubezen.

Varovanci Varstveno-delovnega centra iz Murske Sobote so to poletje letovali na Pohorju in v Fiesi

V imenu udeležencev letovanja in njihovih staršev se osebju, ki je z veliko ljubezni in požrtvovalnosti osrečevalo nemočne, iskreno zahvaljujem.

Vemo, da je vsaka beseda prerevna, toda prihaja nam goloboko iz srca. Hvala vam na ministrstvu, da ste razumeli našo stisko in nam nesebično pomagali ter nam tako olajšali naše skrbi, ki so nas morile vsak dan.

Neizmerno in globoko zahvalo smo dolžni gospe Požončevi, ki je naredila veliko pomembnih korakov ter pokazala veliko pripravljenost in sočutnost. Hvala vsem, ki ste nam kakorkoli pomagali, da smo danes nasmejani in prešerni.

Draga naša Angela, dragi vsi zaposleni v tem varstveno-delovnem centru, ljubi naši otroci:

Želimo vam veliko zdravja, sreče, lepega in mirnega življenja v tem prelepem domu. Veselje današnjega dne naj vas spremlja do konca vašega življenja.

Vse to vam iz globine srca želimo vsi, ki vas imamo neizmerno radi. Hvala vam!"

Feherjeva

SRČKI UTRIPAJO

V San Simonu smo se zbrali,
da bi skupno letovali,
morja, sonca se naužili
in se skupaj veselili.

Prav takoj smo se spoznali,
se dotikali z rokami,
božali smo se z očmi,
se vzljubili en, dva, tri.

V morju smo se poškropili,
z ladjico po njem vozili,
obiskali smo Piran,
lep je bil prav vsak naš dan.

Sonček nam je srca ogrel,
da utripajo glasno;
nam živeti je lepo,
naj to sliši vseh uho.

Napisali: Nataša in Magda Pipan
Izola - Simonov zaliv, 13. 7. 2001

VIPAVA

"ZA VARNO POT V VIPAVO"

Otroci višjih razredov in skupin Centra za usposabljanje invalidnih otrok v Vipavi pridno obiskujejo prometni krožek. Tam se seznanjajo z vsebino cestnoprometnih predpisov, ki veljajo za vse udeležence v prometu, tudi za invalidne osebe. Kako se vesti na cesti, upoštevati prometne znake in predpise, paziti na svojo varnost in varnost drugih udeležencev v prometu, so teme, ki jih obdelujemo v okviru krožka. Vse to pa postane resnično v praktični vožnji v Centru ali zunaj njega. Zato prometni krožek lepo sodeluje z vsemi strokovnimi delavci (defektologi, fizioterapevti, delovnimi terapevti, psihologom), ki so pripravljeni otroke voditi v ožjo okolico Centra. Otroci uporabljajo različna prevozna sredstva (kolesa, trokolesa, skuterje in električne vozičke) za vožnjo po prometnih površinah. Šele ko otrok dobro pozna svoje prevozno sredstvo in se nauči primerno ravnati z njim, lahko gre v spremstvu odraslega na cesto. Tam se uči varne in pravilne vožnje, ki mu zagotavlja, da se tudi na cesti dobro znajde in počuti. Le tako premaga strah in neugodje in se morda nekoč odpravi na samostojno pot na daljšo razdaljo v mesto.

V okviru prometnega krožka smo pripravili in izdali knjižico Priročnik za varno vožnjo zunaj Centra. V tej knjižici so opisane poti do želenega cilja in pravilno ter varno reagiranje na cesti.

Letos smo ob koncu prometnega usposabljanja organizirali tudi preskus iz praktične vožnje v skupini - osem gojencev se bo lahko gibalo samostojno, drugi v skupini - za osem gojencev pa preskus za samostojno vožnjo v Vipavo in nazaj. Z nami je bil policist, ki je bil nam delavcem v pomoč, otrokom pa v veliko spobudo. Otroci so to nalogo vzeli zelo resno. Pridno so vadili v skupinah.

Določili smo pot, ki jo bodo morali prevoziti. Na njej so bile štiri kontrolne točke, kjer so se morali otroci držati določenih pravil in paziti na varnost. Tako so nas ta dan prav prijetno presenetili. Vsi so z veliko zagnanostjo in skrbjo vzeli nalogo zares in opravili preskus.

Pokazali so, da se znajo vesti v skupini "voznikov" in poskrbeti za svojo varnost in varnost drugih udeležencev v prometu.

Tistim starejšim gojencem, ki bodo šli na samostojno vožnjo v bližnjo okolico, bo pridobljeno znanje še kako prav prišlo za ustrezno ravnanje v vsakih težjih okoliščinah.

V Centru smo jim podelili potrdila o opravljenem preskusu praktične vožnje. To potrdilo velja samo za interno uporabo in za vožnjo v Vipavo oziroma v bližnjo okolico in nazaj.

Upam, da bodo otroci in mladostniki vse pridobljeno znanje pridno uporabljali vedno in povsod, kjer se bodo znašli kot udeleženci v prometu.

Čestitam jim k uspehu in jim želim srečno vožnjo!

Ana Hlad, specialna pedagoginja
mentorica prometnega krožka

PROJEKT ŠPORTNO-REKREACIJSKI CENTER PEKRSKI POTOK

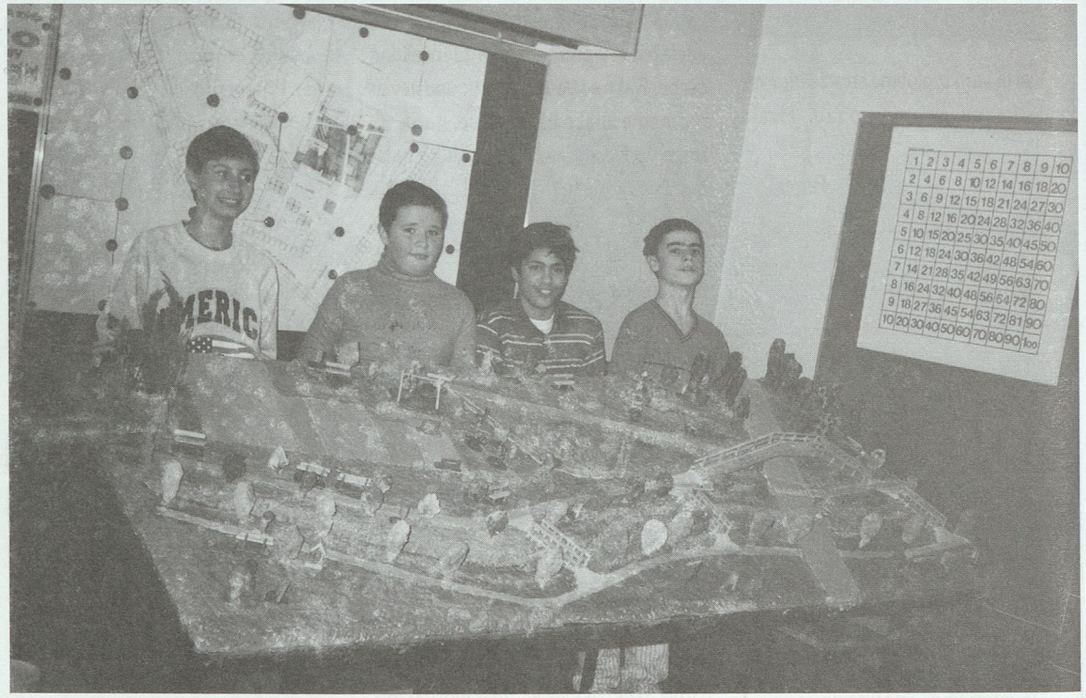

Učenci ponosno razkazujejo maketo

Na podlagi razpisa Mestne občine Maribor za sodelovanje v projektu Mladi za napredek Maribora v letu 2001 sva se razredničarki 5. b razreda Vlasta Mažgon in 5. c razreda Irena Purg odločili, da sodelujeva pri projektu in vključiva vanj inovacije učencev.

Odločilev se je ujemala z akcijo mariborske Zveze prijateljev mladine, ki je pobudnica gradnje otroških igrišč in novega mestnega parka vseh generacij ob Pekrskem potoku.

S svojimi inovacijskimi predlogi smo želeli sodelovati pri oblikovanju in snovanju zamisli ob nastajanju projekta, predvsem pa v tistem delu, ki je neposredno vezan na šolo.

Sami najbolje vemo in čutimo, kaj v okolju pogrešamo in si želimo. Izdelali smo predloge, pobude in načrte, ki bodo pripomogli k uresničitvi naših želja za bolj kakovostno bivanje in učenje ter prostočasne dejavnosti otrok z motnjami v razvoju.

Že nekaj obstoječih športnih objektov je uporabnih tako za naše potrebe kot tudi za potrebe ljudi iz okoliških naselij. Smiselno bi bilo usposobiti in dopolniti še neizkoriščene travniške površine. S tem bi zadovoljili interese otrok, ki obiskujejo šolo, otrok bližnjih naselij in odraslih.

Po pridobitvi soglasja vodstva šole za vključitev v projekt smo se odločili za poti reševanja ureditve okolice Pekrskega potoka. Izbrali smo si področje varstvo okolja in naslov inovacijskega predloga. Nato

Predstavitev projekta Pekrski potok

smo seznanili učitelje in učence s tematiko, ki jo bomo obdelovali.

Sestavili smo načrt dela:

1. ogled Pekrskega potoka z njegovo okolico
2. izdelava ankete
   - za učence
   - za sprehajalce ob potoku
3. pridobivanje mnenj glede ureditve okolice
4. obdelovanje podatkov

Na podlagi zbranih podatkov in pogovorov z učenci smo se odločili, da cilje ustrezno oblikujemo. Zastavili smo si nalogo, da bomo predstavili naše želje in potrebe širšemu krogu ljudi. Sočasno smo pritegnili k sodelovanju predmetne učitelje.

CILJI

(a) Globalni cilji:
- spoznati pomen varstva okolja;
- zavarovati okolje pred onesnaževan jem;
- popestriti delo v okviru predmetnika;
- animirati in aktivirati učence;
- ponuditi učencem možnosti boljšega in kakovostnega načina dela;
- urediti površine ob Pekrskem potoku, ki bodo prilagojene potrebam otrok Osnovne šole Gustava Šiliha.

(b) Operativni cilji:
- opazovati okolico šole in s tem tudi Pekrskega potoka;
- pisno izraziti želje, predloge in mnenja;
- zbrati in razvrstiti predloge;
- načrtovati izvedbo predlogov;
- narisati in napisati svoje videnje ureditve;
- zbirati ustrezne materiale;
- oblikovati, razporejati, risati, rezati, lepiti, kaširati, barvati, modelirati, žagati, sestavljati, vrtati ... izdelovati maketo;
- sodelovati pri dejavnostih ob koncu projekta;
- usklajevanje in vrednotenje programov v okviru projekta;
- predstaviti projekt učencem, učiteljem in povabljenim zunanjim gostom; članom komisije za izbor.

METODE

Uporabljali smo metode učnega sprehoda, vprašalne metode, metode demonstracije, metode opazovanja, metode razlage, pogovora in ročnega oblikovanja. Z učenci Osnovne šole Gustava Šiliha smo uporabljali navedene metode dela pri pridobivanju mnenj sprehajalcev ob Pekr-

NOVO MESTO

VTISI Z USPOSABLJANJA

1. SEMINAR NA ČATEŽU

V maju sem se udeležila še z dvema članoma Sožitja Novo mesto vikend seminarja na Čatežu. Na seminarju smo obnavljali branje in pisanje. Veliko smo pisali, brali, reševali rebuse in križanke. Rada sem brala in pisala.

Poleg učenja smo se tudi zabavali. Ogledali smo si cerkev na Zaplazu in se zvečer vračali v dom s prižganimi petrolejkami. Tudi taborili smo. Tam smo peli in na ognju pekli jabolka. Zanimivo je bilo tudi streljanje z lokom.

Zadnji dan seminarja smo si naredili mapo z našimi izdelki. Na koncu našega druženja smo izvedeli še veliko o čebelah in čebelarjenju. Nato smo še zapeli in se poslovili.

Vesela sem, ker sem obnovila branje in pisanje. Hvaležna sem vsem, ki so mi to omogočili.

Maja Malenšek

2. USPOSABLJANJE V ROGAŠKI SLATINI

V ponedeljek, 4. junija, smo šli trije člani Sožitja Novo mesto s spremljevalko na usposabljanje v Rogaško Slatino. V sobi sem bila s prijateljico Marjanco. Imeli sva se super. Imeli sva tudi telefon. V sobi poleg sta bili še dve tovarišici, Ana Bevc in Lojzka. Popoldne smo si ogledali okolje, ki je zelo lepo. Zvečer smo šli na koncert, ki so ga ob koncu šole pripravili otroci iz Glasbene šole v Rogaški Slatini.

Naslednji dan smo se dopoldne kopali, popoldne pa smo odšli na hrib Janina. Bilo je lepo - opazovali smo okoliške hribe, nekateri pa so se še povzpeli na opazovalni stolp. Zvečer sem začutila domotožje, kmalu bi začela jokati.

Udeleženci seminarja med ogledom Rogaške slatine.

Najbolj veselo je bilo v vodi, ko smo skupno premagovali strah pred njo.

V sredo smo po kopanju odšli na ogled steklarne. Ker je bilo slabo vreme, smo se hitro vrnili in smo risali na majice in pisali kartice. Zvečer smo iz plastelina oblikovali figure. V četrtek popoldne smo imeli piknik, kjer smo imeli tudi zelo dobro večerjo in ples. V petek smo se odpeljali z vlakom v Podčetrtek in v Olimje. Ogledali smo si najstarejšo lekarno in cerkev, opazovali smo jelene in pokusili šampinjone. Vožnja z vlakcem je bila nekaj posebnega. Bilo mi je zelo všeč.

V soboto smo odpotovali domov. Ko smo prišli domov, sem bila zelo žalostna za prijateljicami. Gospe Ana Bevc in Lojzka sta na naju z Marjanco lepo popazili. Upam, da bomo še kdaj skupaj. Bilo je zelo lepo. Tega seminarja in izletov ne bom nikoli pozabila. Drugo leto bom šla spet na usposabljanje, želim, da bi bila, tako kot letos, skupaj z Marjanco in Igorjem.

Lep pozdrav vam pošilja

Breda Podboj

MURSKA SOBOTA

LETOVANJE V POREČU

Bil sem na letovanju v Poreču v hotelu Materada. Hotel je velik in ima lepo urejeno okolico. Letovanje mi je omogočilo društvo Sožitje. Z mano sta bila mama in oče ter nečak Luka. Vodnici sta bili Darinka in Milena. Zelo sta skrbeli, da se je skupina imela lepo. Pripravili sta delavnice in izlet po Istri. Bili smo na izletu v Rovinju. Ker mi je bilo lepo, se bom drugo leto odločil za take počitnice. Spoznal sem nove prijatelje.

V delavnicah smo slikali na svilo. Ob večerih je bila glasba na terasi hotela. Ob njem sta tudi dva bazena. Hotel je dobil nagrado za urejeno okolico.

Dimitrij

NOVO MESTO

IZLET NA ŠTAJERSKO

Izletniki v Veržeju pred ogledom mlina.

V maju je organiziralo Sožitje, društvo za pomoč duševno prizadetim Novo mesto, izlet. V soboto, 19. maja, smo se ob sedmi uri zbrali na avtobusni postaji v Novem mestu. Potovali smo mimo Krškega, Celja po avtocesti do Slovenske Bistrice, nato pa mimo Ptuja in Ormoža do Ljutomera. Po malici smo si v Ljutomeru ogledali obrat tovarne zdravil Krka. Nato smo si ogledali še Babičev mlin na Muri v Veržeju, tam sem tudi slikala. Po ogledu mlina smo se odpeljali na kosilo v Beltince, nato smo nadaljevali pot do Filovcev, kjer smo se ustavili pri prekmurskem lončarju.

Ker moja mami ni mogla iti na izlet, je prosila svojo mlajšo sestro Viktorijo, da me je spremljala. Imeli smo se zelo prijetno, znova sem se srečala s prijateljico Andrejo Pečavar iz Podhoste in njeno mamico, tako da nama je bilo zelo lepo. Lahko rečem, da je bil to dozdaj moj najboljši izlet in upam, da se bom v prihodnje udeležila še kakšnega.

Teja Kralj

JESENICE

KAKO SEM SE IMELA V LENDAVI

Moram povedati, da je bilo enkratno. Upam, da delijo to misel tudi drugi gosti. Lepo je bilo na izletu po Madžarski pa tudi ob vseh drugih dejavnostih, ki smo se jih udeleževali. Rada bi se zahvalila tako v svojem imenu kot tudi v imenu vseh za enkraten teden počitnikovanja vsem, ki so nam ga omogočili.

Posebna zahvala gre Sonji in Heleni za ves trud in požrtvovalnost. Še enkrat najlepša hvala in srčno upam, da se bomo še kdaj srečali.

Azra Islamovič

DEBRECEN, MADŽARSKA EVROPSKO ATLETSKO PRVENSTVO SPECIALNE OLIMPIJADE

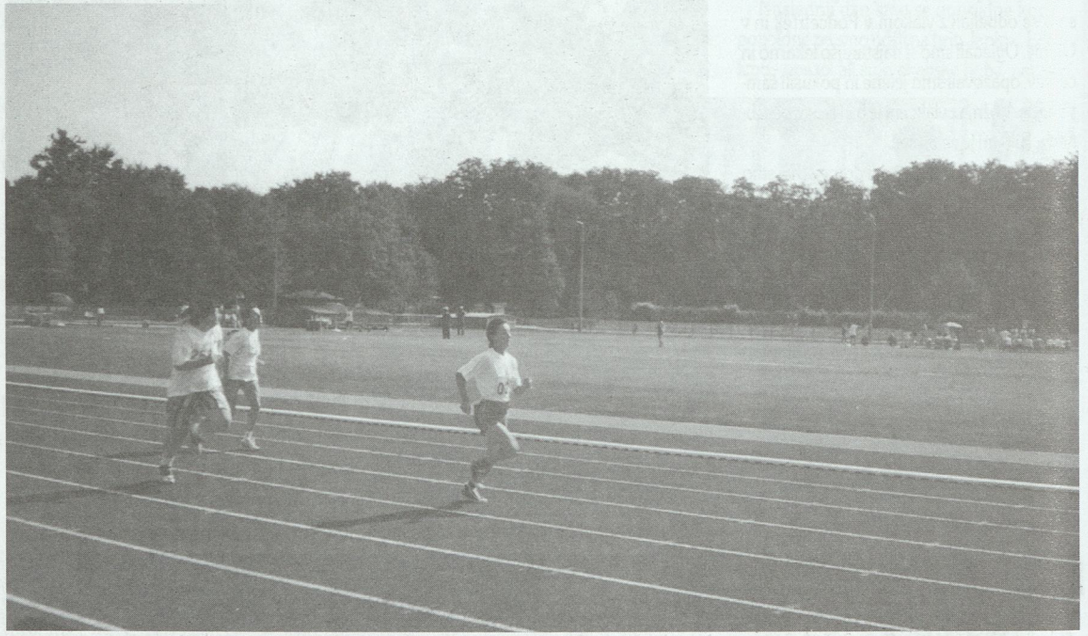

Dolga, ravna pot nas je privedla v mesto Debrecen na Madžarskem, približno devetsto kilometrov od Slovenije. Od 23. do 28. avgusta je tam potekalo evropsko atletsko prvenstvo Specialne olimpijade. Ekipa iz Slovenije je štela šestnajst članov in dostojno smo zastopali barve naše države.

Naša pot se je začela v sredo, ko se nas je avtobusu na različnih točkah Slovenije zbralo enajst tekmovalcev in pet spremljevalcev. Namenili smo se proti Madžarski in se najprej ustavili ob Blatnem jezeru. Veter nam je sicer preprečil kopanje in namakanje v jezeru, a vseeno nas je njegova veličina navdušila. Prvi večji postanek smo imeli v Budimpešti, kjer smo si med vožnjo ogl dali veličastne zgradbe in tu na Madžar tem prvič prespali. Zjutraj smo nadaljev li pot proti Debrecenu in malo po poldn vu prispeli v želeni kraj.

V petek se je začelo zares. Prva dva dneva so potekala predtekmovanja, zvečer prv ega dne pa nas je čakalo slovesno odprtje pr venstva. V slavnostnem mimohodu sko zi mesto smo se predstavile vse ekipe iz sed emindvajsetih sodelujočih držav. Ob takt ih madžarske himne smo spustili v zrak rdeče in zelene balone, po nekaj govorih in koncertu je nebo razsvetlil veličasten ognj net, ki je navdušil tudi najbolj brezbrižne a gledalca.

Lions club Madžarske je vsem atletom na prvenstvu omogočil brezplačni okulisti ni pregled, ki so ga opravili vsi tekmoval i. Eden od naših je dobil očala, ki jih je pra v tako brezplačno omogočil Lions club. Le a poteza tega kluba, ki je bil tudi eden od glavnih pokroviteljev prvenstva.

Zvečer smo se sprehodili do središča mesta, kjer je bil vsak večer koncert. Uživali smo v glasbi, nekateri smo zaplesali kar na ulici, posladkali smo se s sladoledom, posedeli ob čudovitih vodometih na glavni ulici.

Obiskali smo živalski vrt, teden pa je hitro mineval. Fantje so si s spremljevalcema Samom in Tomažem ogledali tudi nogometno tekmo.

Olimpijski ogenj je ugasnil, v naših srcih pa ne, saj smo s sabo prinesli veliko uspehov in spominov. Prav gotovo bodo imeli udeleženci veliko povedati. Mi smo vam želeli nadrobiti samo nekaj utrinkov z našega potovanja na evropsko prvenstvo v atletiki. Še dolgo se ga bomo spominjali. Tekmovalcem pa še enkrat iskrene čestitke za izredne uspehe!

Darja Fišer

REZULTATI			
Ime in priimek	Disciplina	Skupina	Mesto
Aleksander ŠADL Radovljica	tek 100 m tek 200 m štafeta 4 x 100 m	XI. VII. III.	1. 3. 4.
Ana MARINKOVIČ Vipava	100 m vožnja z inv. vozički met žogice	I. I.	2. 4.
Urban MIKUŽ Vipava	slalom 30 m z inv. vozički met žogice	I. I.	3. 1.
Sebastjan ZUPANC Velenje	tek 400 m tek 800 m štafeta 4 x 100 m	II. IV. III.	4. 2. 4.
Simon PAVLIČ Radovljica	tek 400 m tek 800 m štafeta 4 x 100 m	II. IV. III.	7. 3. 4.
Tanja PILIH Celje	suvanje krogle tek 100 m	I. VI.	3. 4.
Marta FORTUNA Žiri	tek 100 m tek 200 m	VI. IV.	1. 3.
Maja OMEJC Kranj	tek 100 m tek 200 m	II. IV.	6. 3.
Iztok HREN Jesenice	skok v daljavo z mesta met žogice	II. III.	2. 2.
Roman KOZELJ Ilirska Bistrica	met žogice suvanje krogle	II. III.	2. 4.
Tadej KRAMBERGER Radovljica	skok v daljavo z zaletom skok v višino štafeta 4 x 100 m	I. I. III.	6. 3. 4.

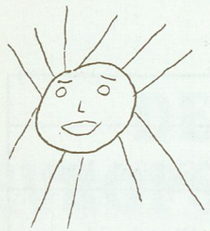

Na morju mi je bilo zelo lepo

Sandra

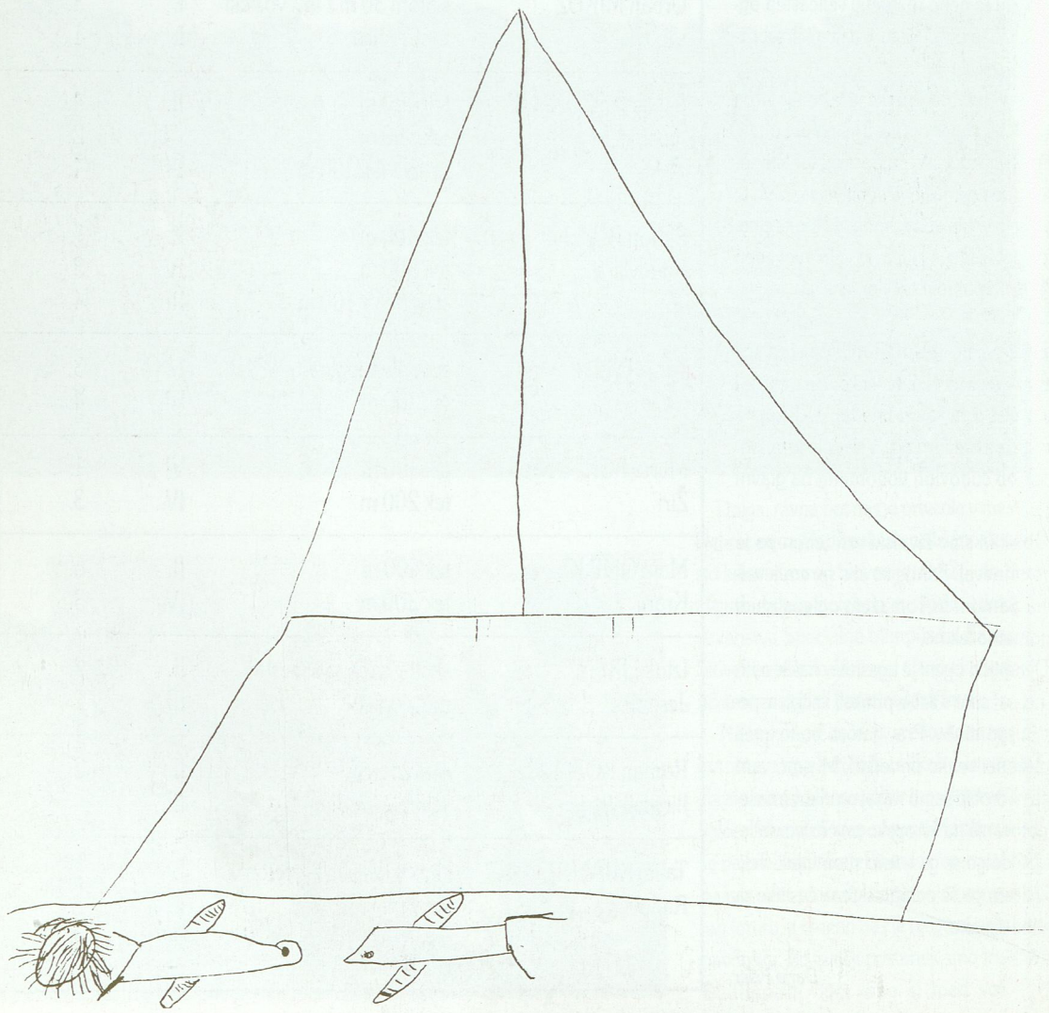

SOŽITJE

ZVEZA DRUŠTEV ZA POMOČ DUŠEVNO PRIZADETIM SLOVENIJE

NAŠ ZBORNIK

LETO 2001, LETNIK 34

ŠTEVILKA

6

OTROCI Z MOTNJAMI V DUŠEVNEM RAZVOJU

V REDNI OSNOVNI ŠOLI

NAŠ ZBORNIK
LETO 34 - ŠT. 6/2001
SLO ISSN 0350-655 X
udk 376,3

Zbornik izdaja:
Sožitje - zveza društev za pomoč duševno prizadetim Slovenije, Ljubljana, Samova 9,
Telefon: 01/43 69 750
Faks: 01/43 62 406
E-mail: info@zveza-sozitje.si

Izhaja šestkrat letno

Založnik:
FORMA 1, d.o.o., Moravče

Založniški svet:
Venče Ambrožič, Hermina Bavčar, Tanja Černe, Zoran Grom, Jelka Kovač, prof. dr. Anton Kotar, Viktor Kužnik, Viktorija Matekelj, Marija Uratnik

Uredniški odbor:
Milan Hafnar, prof. dr. Anton Kotar, Darinka Marolt, dr. Jana Šelih, Tilčka Šuman, Tereza Žerdin

Glavna urednica:
Tereza Žerdin
Odgovorni urednik:
prof. dr. Anton Kotar

Lektoriranje: Vlasta Kunej
Oblikovanje: Franci Mulec

Tisk: FORMA 1 d.o.o.
Samova 9, Ljubljana
Tel./faks: 01/43 69 724

Celoletna naročnina znaša:
3.700 SIT, za ustanove 8.400 SIT.
Naročnino poravnajte na naslov:
Forma 1, d.o.o.
Vrhpolje 56, 1251 Moravče.
Številka žiro računa je:
50120-601-6137 Agencija za plačilni promet Domžale.

Fotografij in rokopisov ne vračamo. Gradivo za naslednjo številko mora biti v uredništvu najkasneje do 5. v mesecu pred izidom!

Slika naslovni strani:
Poletni tabor Koritnica.
Center za usposabljanje invalidnih otrok Janka Premrla - Vojka, Vipava

VSEBINA

UVODNIK 1

OTROCI Z MOTNJAMI V DUŠEVNEM RAZVOJU V OSNOVNI ŠOLI

Doc. dr. Marija Kavkler
Kaj prinaša zakon o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami 2

Darinka Ložar
Kje so danes učenci z lažjo motnjo v duševnem razvoju 5

Milena Vukmirovič
Nova koncepcija - integracija otrok 8

Lorena K. Flis
Biti drugačen in preživeti 9

IZ NAŠIH DRUŠTEV IN USTANOV 10

MEDNARODNO SREČANJE 23

IZ PRAKSE ZA PRAKSO

Ivanka Vidovič
Naši pari na dopustu 24

Alenka Premrl, Tomaž Torkar
Poletni tabor - Koritnica 26

VPRAŠALI STE - MI ODGOVARJAMO 28

PISALI STE NAM 29

ŠPORT IN REKREACIJA 31

SUMMARY

Special educational institutions are taking care of less than 2% of persons with intelectual disabilites in Slovenia. New legislature formed in the last decade is enabling inclusion of children with disabilites in larger extent into mainstream schooling system. The system should ensure possibilities for adequate progress for every student. Parent as well as professionals are critical towards the present situation in this field. Today's main topic, Children with disabilities in mainstream elementary school, is trying to collect some critical views upon current educational system.

Otroci z motnjami v duševnem razvoju v redni osnovni šoli

Vsem nam je znano, da se postopoma vključujejo otroci z motnjami v duševnem razvoju v osnovno šolo in vse manj v osnovno šolo s prilagojenim programom. To je zahteven in zelo drag vzgojno-izobraževalni proces, pa ne vemo, kam vodi. Upati moramo, da ne bodo prikrajšani in da bodo pod strokovnim vodstvom, kot zagotavlja zakon. Kdor malo pozna našo osnovno šolo, ve, da manjše šole nimajo vseh ustreznih strokovnjakov, ki so potrebni za dobro vodenje in obravnavo otrok z motnjami v duševnem razvoju. Danes imamo v osnovni šoli veliko otrok z različnimi učnimi težavami, ki nimajo ustrezne obravnave, je pa jasno, da jih je treba reševati pred neprimernimi postopki.

Osnovne šole danes vključujejo v skupino strokovnih delavcev tudi defektologa. Dogaja se, da direktor, ko daje razpis, ne loči, kaj je, kakšno izobrazbo ima in kaj dela socialni pedagog in specialni pedagog oziroma defektolog. To je zelo slabo znamenje za pravilno obravnavo otrok z motnjami v duševnem razvoju. Defektolog, ki ima svoje redno delovno mesto v osnovni šoli, če so šole z manjšim številom otrok, je en defektolog za več šol. Tako pridejo otroci, ki so potrebni pomoči, enkrat do dvakrat v obravnavo k defektologu, kar je gotovo premalo. Defektolog ni samo inštruktor, pač pa posega pri otroku na vsa področja, kjer se kažejo težave, sodeluje pa tudi z učiteljem, kateremu ne sme biti nadrejen in ne podrejen, pač pa mora z njim ustvariti partnerski odnos, ki bo v korist otroku. Delo v osnovni šoli je vse težje, ker učitelji premalo upoštevajo posameznika, njegove sposobnosti in osebnostne lastnosti. Torej previdno z otroki, ki niso po učiteljevi meri.

Prof. dr. Anton Kotar

Članom Sožitja, našim bralcem in sodelavcem voščimo
srečno novo leto 2002

Veseli smo, da je med našimi sodelavci čedalje več društev in ustanov.

Uredništvo

Za naslednje leto je uredniški odbor revije Naš zbornik izbral naslednje teme:

Februar:
OTROCI Z MOTNJAMI V OSNOVNI ŠOLI, II.del
April:
ŠOLA ZA STAREJŠE
Junij:
BEREMO
Avgust:
POSEBNE ZMOŽNOSTI
Oktober:
PROGRAMI NAŠIH DELAVNIC
December:

KAJ PRINAŠA ZAKON O USMERJANJU OTROK S POSEBNIMI POTREBAMI

Številni dokumenti, kot so: Konvencija o otrokovih pravicah (1989), dokument Združenih narodov Izobraževanje za vse (2000), Unicefovi in Unescovi dokumenti poudarjajo enakost pravic vseh otrok, tudi otrok s posebnimi vzgojno-izobraževalnimi potrebami, do optimalne participacije in vključevanja v socialno okolje. Vpliv vseh teh gibanj lahko zaznamo tudi v slovenski šolski zakonodaji, saj je že Zakon o osnovni šoli (1996) uzakonil integracijo otrok s posebnimi vzgojno-izobraževalnimi potrebami. Uzakonitev integracije pa še ni dovolj za uvajanje le-te v prakso. Trajalo je več kot štiri leta, da je bil sprejet Zakon o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami (2000). Ta zakon opredeljuje skupine otrok s posebnimi vzgojno-izobraževalnimi potrebami, ki jih bo po tem zakonu mogoče usmerjati v različne izobraževalne programe, opredeljuje značilnosti izobraževalnih programov in sam proces usmerjanja. V 42. členu Zakona o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami (16. 6. 2000) je natančno navedeno, da morajo biti izvršilni predpisi iz tega zakona sprejeti najpozneje v enem letu po njegovi uveljavitvi. Po več kot enem letu od sprejema Zakona o usmerjanju pa ni mogoče uresničiti uzakonjene pravice otrok s posebnimi vzgojno-izobraževalnimi potrebami do optimalnega vključevanja v redne vzgojno-izobraževalne institucije, saj še vedno niso izpolnjeni temeljni pogoji za uresničevanje Zakona o usmerjanju, kot so: šolske uprave, potrebni podzakonski predpisi, merila za opredelitev populacije otrok s posebnimi potrebami in merila za usmerjanje v programe, navodila za izvajanje izobraževalnih programov itn. Trenutno lahko otroke usmerjamo le v izobraževalne programe, ki se izvajajo v posebnih ustanovah.

Poleg strokovnih delavcev po šolah so združenja staršev tista, ki lahko pomembno vplivajo na uveljavitev nove zakonodaje v praksi. Starši otrok s posebnimi vzgojno-izobraževalnimi potrebami dobivajo - po svetu in tudi pri nas - vedno pomembnejšo vlogo v usmerjanju in obravnavi otrok s posebnimi vzgojno-izobraževalnimi potrebami. Inkluzija terja od učiteljev in drugih strokovnih delavcev, da spodbujajo razvoj partnerskega odnosa s starši, saj le s skupnimi močmi lahko dosežejo optimalen razvoj otrokovih sposobnosti. V prispevku so zato predstavljene nekatere temeljne značilnosti Zakona o usmerjanju (2000), ki naj bi staršem pomagale pri uveljavljanju pravice otrok do optimalnega vključevanja v socialno okolje.

Otroci s posebnimi vzgojno-izobraževalnimi potrebami in izobraževalni programi

V 2. členu Zakona o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami (2000) so naštete podskupine otrok s posebnimi vzgojno-izobraževalnimi potrebami in programi, v katere se jih bo usmerjalo.

Otroci s posebnimi potrebami so po tem zakonu otroci z motnjami v duševnem razvoju, slepi in slabovidni otroci, gluhi in naglušni otroci, otroci z govorno-jezikovnimi motnjami, gibalno ovirani otroci, dolgotrajno bolni otroci, otroci s primanjkljaji na posameznih področjih učenja ter otroci z motnjami vedenja in osebnosti, ki potrebujejo prilagojeno izvajanje programov z dodatno strokovno pomočjo ali prilagojene programe vzgoje in izobraževanja oziroma posebne programe vzgoje in izobraževanja.

Otroci s posebnimi vzgojno-izobraževalnimi potrebami so v tem zakonu še vedno definirani z motnjami, ovirami, primanjkljaji, ki se zgledujejo po medicinskem modelu, namesto da bi bile poudarjene posebne vzgojno-izobraževalne potrebe otrok, kot v drugih evropskih državah, ki uveljavljajo inkluzivno izobraževanje. Usmerjenost v posebne vzgojno-izobraževalne potrebe zahteva tudi spremembe in prilagajanje okolja, ne le otroka. Od načina predstavitve otrok in mladostnikov s posebnimi vzgojno-izobraževalnimi potrebami je v veliki meri odvisna njihova identiteta in priložnosti, ki so jih deležni v okolju (Carrier 1990). Če so otroci s posebnimi vzgojno-izobraževalnimi potrebami predstavljeni le kot otroci z motnjami, ovirami in primanjkljaji, odrasli pogosto nerealno ocenjujemo vrednost njihovih dosežkov in jih preveč omejujemo, namesto da bi jih spodbujali pri izvajanju določenih kompenzacijskih dejavnosti in dejavnosti, povezanih z njihovimi močnimi področji. Opredelitev motenj, oviranosti ali primanjkljajev je res potrebna za določanje stopnje in vrste invalidnosti, na podlagi katere lahko otroci z izrazitimi posebnimi potrebami dobijo ustrezne materialne in druge oblike pomoči, nikakor pa taka opredelitev ni potrebna za vzgojno-izobraževalno področje, saj prav nič ne pomaga pedagoškim strokovnjakom pri določanju posebnih vzgojno-izobraževalnih potreb, katerih uresničitev je odvisna od ustreznih prijemov in oblik pomoči ter učnih in tehničnih pripomočkov.

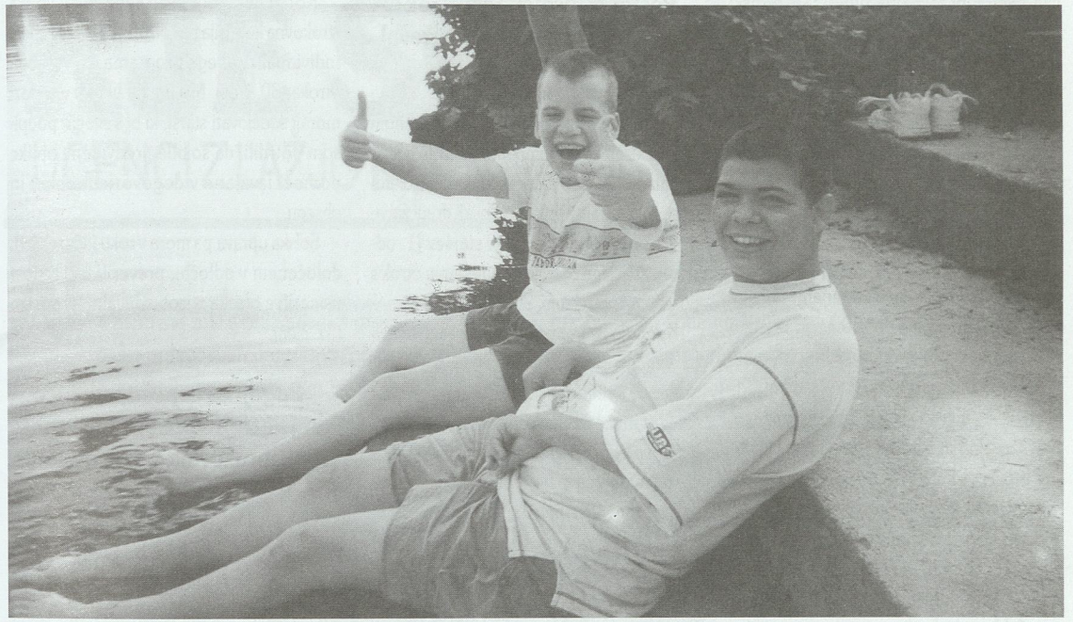

Maribor: Iz šole v naravi v Semiču

Pomembna novost, ki omogoča inkluzivno vzgojo in izobraževanje, opredeljeno v Zakonu o usmerjanju, so **izobraževalni programi, v katere lahko usmerjamo otroke s posebnimi vzgojno-izobraževalnimi potrebami.** Otrok s posebnimi potrebami **ne bomo več razvrščali v institucije** (redne ali specialne), ampak jih bomo **usmerjani v izobraževalne programe.** Izobraževalni programi se bodo lahko izvajali v rednih ali specialnih institucijah, odvisno od stopnje otrokovih posebnih potreb, in od tega, katera institucija bo imela take razmere, da bodo omogočale optimalen razvoj otrokovih potencialov.

Po drugih evropskih državah in v Združenih državah Amerike imajo starši več možnosti za vključevanje otrok z motnjo v duševnem razvoju v redne vzgojno-izobraževalne institucije, in sicer: z izbiro določenih šol v okolju, alternativnih šol (Montessori, walfdorska šola itn.) ali šol, ki se specializirajo za vključevanje določene skupine otrok s posebnimi potrebami (npr. z motnjo v duševnem razvoju). Specializirane redne osnovne šole vključujejo določeno število otrok s posebnimi potrebami, lahko jim omogočijo vključevanje v celoten razpon izobraževalnih programov, od tistih z manj prilagoditvami do posebnih programov vzgoje in izobraževanja. V takih šolah imajo strokovni delavci pozitivna stališča do vključevanja otrok s posebnimi potrebami, v njih so zaposleni tudi specialni učitelji in asistenti ter imajo potrebne materialne razmere za optimalen razvoj sposobnosti otrok.

Od Ministrstva za šolstvo, znanost in šport, ki financira in s podzakonskimi dokumenti opredeljuje stopnjo inkluzivne vzgoje in izobraževanja ter različnih drugih dejavnikov (iniciativnosti posameznih staršev in organizacij staršev, zmanjševanja števila otrok v populaciji, zmanjševanja števila delovnih mest za učitelje itn.), je odvisno, v katerih institucijah, rednih ali specialnih, se bodo večinoma izvajali določeni izobraževalni programi za otroke s posebnimi vzgojno-izobraževalnimi potrebami. Za nobeno skupino otrok s posebnimi vzgojno-izobraževalnimi potrebami ne bi smeli naprej določiti institucijo, v kateri bo potekalo vzgojno-izobraževalno delo, ampak morajo biti odločitve vedno odvisne od otrokovih posebnih vzgojno-izobraževalnih potreb in možnosti, ki jih ima določena institucija.

Zakon o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami navaja:

Otroke z motnjo v duševnem razvoju, ki glede na stopnjo motnje ne morejo doseči izobrazbenega standarda po izobraževalnem programu osnovnošolskega programa, **se usmeri v prilagojen ali poseben izobraževalni program z nižjim izobrazbenim standardom** (2. odstavek 6. člena).

S prilagojenim izobraževalnim programom in s posebnim programom vzgoje in izobraževanja, ki ne omogočata pridobiti enakovrednega izobrazbenega standarda, se lahko prilagodi predmetnik in učni načrt,

vzgojno-izobraževalna obdobja, nivojski pouk in prehajanje med nivoji v osnovni šoli, način preverjanja in ocenjevanja na koncu obdobij, napredovanje in pogoji za dokončanje izobraževanja (3. odstavek 12. člena).

Zakonodajalec opredeljuje določene omejitve pri izvajanju prilagojenih in posebnih izobraževalnih programov v rednih vzgojno-izobraževalnih institucijah v 13. členu, ko predstavi možnost **prehajanja med programi:**

- predšolskih otrok, ki so usmerjeni v prilagojene izobraževalne programe, ki se lahko občasno vključujejo tudi v redne programe za predšolske otroke;
- otrok, ki so usmerjeni v prilagojene izobraževalne programe, ki se lahko pri določenih predmetih občasno ali trajno vključijo v redne izobraževalne programe;
- otrok, ki so usmerjeni v posebne programe vzgoje in izobraževanja in se lahko občasno vključujejo v prilagojene programe osnovnošolskega izobraževanja;

in v 16. členu z izvajalci programov:

- Predšolsko vzgojo po prilagojenih programih izvajajo vrtci v razvojnih oddelkih, vrtci oziroma enote vrtcev, ki so ustanovljeni oziroma organizirani za izvajanje teh programov, in zavodi za vzgojo in izobraževanje otrok s posebnimi potrebami.
- Vzgojo in izobraževanje po prilagojenih izobraževalnih programih izvajajo šole v rednih oddelkih ali v oddelkih s prilagojenimi programi, šole oziroma podružnice šol, ki so ustanovljene oziroma organizirane za izvajanje teh programov, in zavodi za vzgojo in izobraževanje otrok s posebnimi potrebami.
- Vzgojo in izobraževanje po posebnem programu izvajajo šole oziroma podružnice šol, ki so ustanovljene oziroma organizirane za izvajanje prilagojenih programov izobraževanja in posebnega programa vzgoje in izobraževanja, ter socialnovarstveni zavodi.

Postopek usmerjanja otrok s posebnimi vzgojno-izobraževalnimi potrebami

Postopek usmerjanja otrok s posebnimi vzgojno-izobraževalnimi potrebami se uvede na zahtevo staršev. Zahtevo lahko vložijo tudi vrtci, šole, zdravstveni, socialni ali drugi zavodi, po poprejšnji seznanitvi staršev (1. odstavek 20. člena Zakona o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami, 2000).

Komisijo za usmerjanje sestavljajo: učitelj oz. vzgojitelj, pediater, zdravnik specialist ustrezne specialnosti, psiholog, socialni delavec in defektolog ustrezne specialnosti. Komisija pripravi strokovno mnenje (V strokovnem mnenju je tudi rubrika, v katero se vpisuje mnenje staršev v zvezi z usmerjanjem.). Na podlagi strokovnega mnenja in ugotovitev v postopku izda šolska uprava odločbo o usmeritvi v določen program (26. člen).

Na odločbo o usmeritvi komisije prve stopnje se je mogoče pritožiti na komisijo druge stopnje.

Strokovni tim vrtca ali šole mora v 30 dneh izdelati individualizirani program za otroka. Pri pripravi programa sodelujejo tudi starši (27. in 28. člen).

Sodelovanje staršev pri pripravi individualiziranega programa je pomembno zato, ker le starši lahko predstavijo nekatere otrokove posebne vzgojno-izobraževalne potrebe, njegova močna področja in okoliščine, v katerih najbolje deluje. Težko pa verjamem, da bodo vsi straši toliko spretni, da bodo znali uveljaviti pravice za uresničitev takih možnosti, kot jih zahtevajo posebne potrebe njihovega otroka. V različnih državah si starši pomagajo v okviru svojih združenj. Na sestanek s strokovnimi delavci na šoli, ko zbirajo informacije za individualizirani program za otroka, gre poleg staršev še predstavnik društva, ki zna zagovarjati in uveljaviti tudi tiste posebne otrokove potrebe, ki jih starši navajajo, tako da jih šolski strokovni delavci potem vključijo v otrokov individualizirani program.

Konec vsakega šolskega leta mora strokovna komisija na šoli preveriti ustreznost individualiziranega programa za vsakega otroka (30. člen). Mislim, da bi tudi v tej fazi morali sodelovati starši, ki bi s svojim podpisom potrdili, da so bile predvidene oblike pomoči izvajane v dogovorjeni obliki in obsegu.

Šolska uprava pa mora v roku (do treh let), določenem v odločbi, preveriti ustreznost usmeritve otroka v izobraževalni program (31. člen).

Pogoji za uspešno vključevanje otrok s posebnimi vzgojno-izobraževalnimi potrebami

Vključevanje otrok s posebnimi vzgojno-izobraževalnimi potrebami je proces, ki ga moramo skrbno načrtovati in fleksibilno izvajati. Izidi pa so pomembno odvisni od:

- stališč strokovnjakov in širše javnosti do inkluzivnega izobraževanja vseh otrok,
- zakonskih osnov in podzakonskih dokumentov,
- strokovne usposobljenosti strokovnjakov v organih odločanja, učiteljev v rednih vzgojno-izobraževalnih institucijah, svetovalnih delavcev in specialnih učiteljev ter
- materialnih možnosti šol (za dodatno strokovno pomoč, za nakup učnih in tehničnih pripomočkov itn.).

Doc. dr. Marija Kavkler
Svetovalni center za otroke, mladostnike in starše
Ljubljana

VIRI:
- Carrier, J. (1990). Special education and the explanation of pupil performance. Disability, Handicap and Society. No. 5, 211-227.
- Zakon o osnovni šoli (1996). Uradni list Republike Slovenije, št. 12.
- Zakon o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami (2000). Uradni list Republike Slovenije, leto X.,

KJE SO DANES

UČENCI Z LAŽJO MOTNJO V DUŠEVNEM RAZVOJU?

Na osnovne šole s prilagojenim programom in v oddelke prilagojenih programov pri osnovnih šolah je iz leta v leto vpisanih manj otrok. Res je, da se tudi na rednih osnovnih šolah manjša število otrok, ker upada število rojstev, vendar je upad števila otrok v šolah s prilagojenim programom bistveno večji. Po podatkih, ki jih je objavil dr. Opara, je bilo šolskem letu 1999/2000 v šole s prilagojenim programom vključeno 1,902 odstotka osnovnošolcev, medtem ko jih je bilo deset let prej vključeno 2,684 odstotka. Postavlja se vprašanje, zakaj tolikšen upad števila učencev na osnovnih šolah s prilagojenim programom. Odgovor, da se manjša število otrok z motnjo v duševnem razvoju, bi bil zelo razveseljiv, vendar je verjetnejši odgovor ta, da ostajajo na rednih osnovnih šolah.

V vzgoji in izobraževanju je pojem integracija že dolgo prisoten. Beseda integracija dobesedno pomeni povezovanje delov v celoto. Ko govorimo o integraciji v vzgoji in izobraževanju, pa pomeni povezovanje posameznika in družbe. Je sodobni trend v vzgoji in izobraževanju zahodnih držav. Temelji na zamisli o pravici vsakega posameznika do življenja v družbi, ki jo dopuščajo njegove zmožnosti. Zadnja leta bolj kot o integraciji govorimo o inkluziji oziroma vključevanju.

"Vsakega otroka z motnjo v telesnem in duševnem razvoju je potrebno vključiti v najmanj restriktivno okolje ali obratno v okolje, ki bo najbolj stimulativno za njegov razvoj." (Stančič 1977) Vprašati se moramo, ali je razred redne osnovne šole res najmanj restriktivno okolje oziroma najbolj stimulativno okolje za vse učence?

Mislim, da si ljudje, predvsem pa starši otrok z motnjo v duševnem razvoju, vključevanje teh otrok v redno osnovno šolo napačno predstavljajo. Ne zavedajo se, da bo otrok z lažjo motnjo v duševnem razvoju, ki je vpisan v redno osnovno šolo, kljub temu da ima prilagojene metode dela, učna sredstva, različne pripomočke, dodatno strokovno pomoč, moral doseči minimalno znanje programa osnovne šole. Otrok ima po zakonu pravico do prilagojenega izvajanja programa z dodatno strokovno pomočjo. Učitelji lahko program prilagodijo le do te meje, da so še upoštevani najmanjši izobrazbeni standardi. Če jih učenci niso sposobni doseči, potem cilji niso prilagojeni njihovim sposobnostim in so obravnavani po zanje neustreznem, neprilagojenem programu. Starši se namreč ne zavedajo, da sta obvladovanje minimalnega znanja in zunanje preverjanje za vse učence enaka.

Vemo, da učenci z lažjo motnjo v razvoju niso sposobni obvladati minimalnega znanja, ki ga zahteva program osnovne šole. S tem ko jih puščamo na rednih osnovnih šolah, jim sicer dajemo enake možnosti v izobraževanju, hkrati pa jih silimo v to, da bi si pridobili enako izobrazbo.

Prilagojene programe se izvaja na osnovnih šolah s prilagojenim programom, in ne na rednih osnovnih šolah. Pri učencih z lažjo motnjo v duševnem razvoju ni dovolj, da je prilagojeno samo izvajanje programa osnovne šole. Potrebujejo prilagojen program, postaviti je treba drugačne cilje, cilje, ki so tem otrokom dosegljivi. S tem ko jih vpisujemo v neustrezne programe, jim ne priznavamo drugačnosti, videti je, kot da ne obstajajo, kot da smo jih skrili in zatajili. Enaka možnost v izobraževanju bi morala biti usklajena s posameznikovo pravico do drugačnosti.

Tu pa se pojavi vprašanje otrokovih pravic. Po zakonu o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami imajo otroci pravico do zagotovitve ustreznih možnosti, ki omogočajo posameznikov optimalni razvoj, in do pravočasne usmeritve v ustrezen program vzgoje in izobraževanja.

Mislim, da so prav tu pravice otrok z lažjo motnjo v duševnem razvoju močno kršene in da so bolj poudarjene pravice staršev

kot pravice otrok. Odločitve sprejemajo starši, ki v svoji silni želji, da bi svojemu otroku pomagali, le-tega zelo pozno predstavijo komisiji za usmerjanje, ki bi ga usmerila v zanj najbolj stimulativen program.

Otrok, ki mu kljub prilagoditvam izvajanja programa in dodatni strokovni pomoči ne uspe doseči minimalnega izobrazbenega standarda, doživlja neuspeh za neuspehom. Učenci, ki neprenehoma doživljajo neuspehe, ne morejo razviti pozitivne samopodobe. Samopodoba je odnos do sebe. Je vrednost, ki jo pripišemo samim sebi. Pozitivna samopodoba je podlaga za zdravo rast in razvoj vseh otrok, tako bolj kot manj sposobnih, vpliva na njihov učni potencial.

Kako so v okolju, kjer je otrok neuspešen, zadovoljene temeljne socialne potrebe po varnosti, sprejetosti in ljubezni, po samospoštovanju, po moči, dosežkih, samozaupanju, priznanju, po tem, da ga upoštevajo drugi, po odsotnosti strahu in zmede? Če se učenec uči po programu, ki ga ne zmore, niso zadovoljene njegove temeljne socialne potrebe. Nezadovoljitev potreb pa vodi do nelagodja. Pojavita se napetost in čustven pritisk, ki se lahko okrepi do tesnobe, razdraženosti in podobnih neprijetnih reakcij. Če je otrok več let v zanj neprilagojenem programu, se pri njem pojavijo še dodatne vedenjske in čustvene motnje. Zamudil pa bo tudi najugodnejši čas za svoj osebnostni in intelektualni razvoj.

Učenci z učnimi težavami bi morali biti vključeni v redni razred osnovne šole le, kadar vključitev upošteva in ustrezno zadovoljuje njihove učne in socialne potrebe. Otrok naj bi z vključitvijo več pridobil kot izgubil. Če pa je šolanje neprilagojeno motnji oziroma posebnim potrebam, je taka vključitev nehumana in pomeni korak nazaj od tega, kar otroci s posebnimi potrebami pri nas že imajo.

Učenci z lažjo motnjo v duševnem razvoju potrebujejo prilagojen program, program z nižjim izobrazbenim standardom, program, ki je prilagojen njihovim sposobnostim in potrebam.

V redno osnovno šolo naj bi bilo vpisano čim več otrok s posebnimi potrebami, vendar le tisti, ki ob največji možni strokovni pomoči in prilagoditvah zmorejo minimalni program osnovne šole.

Ker učenci s posebnimi potrebami ostajajo in so ostajali na rednih osnovnih šolah, so imele šole s tem težave, saj niso bile pripravljene na to. Niso imele primerno usposobljenega strokovnega osebja, učenci pa so ostajali brez ustrezne strokovne pomoči. Da bi rednim šolam in učencem pomagali, smo v Sloveniji leta 1992 začeli razvijati "mobilno specialnopedagoško službo". Njena naloga je pomagati osnovnim šolam pri delu z učenci in svetovati učiteljem. Ta služba se je izkazala kot zelo koristna. Iz leta v leto je obravnavanih več otrok na rednih osnovnih šolah in s tem tudi zaposlenih vedno več mobilnih specialnih pedagogov, ki dajejo učencem dodatno strokovno pomoč.

Večina mobilnih specialnih pedagogov je zaposlena na osnovnih šolah s prilagojenim programom, zaposlujejo pa jih tudi redne osnovne šole. Če ima osnovna šola dovolj oddelkov, lahko zaposli specialnega pedagoga v okviru zakonskih možnosti, to pa je pol ure na teden na oddelek za pomoč učencem.

V oktobru je Zavod RS za šolstvo izvedel manjšo anketo, s katero je želel izvedeti, koliko učencev na rednih osnovnih šolah ima dodatno strokovno pomoč, koliko mobilnih specialnih pedagogov jim jo lahko ponudi in najmanjše ter največje število ur dodatne strokovne pomoči na teden, ki je je deležen posamezni učenec. V anketi so sodelovale vse osnovne šole s prilagojenim programom in vse osnovne šole, pri katerih so oddelki s prilagojenim programom, torej 33 osnovnih šol s prilagojenim programom in 17 osnovnih šol, pri katerih so oddelki s prilagojenim programom. Podatke so poslale vse šole.

Podatki, ki jih bom navedla, so približni zaradi različnih vzrokov:

- Na šolah zelo različno rešujejo kadrovske težave in težave zaradi števila učencev, ki potrebujejo dodatno strokovno pomoč.
- To področje ni sistematično in enotno urejeno za vso državo.
- Na nekaterih šolah obravnavajo poleg učencev, ki jim je ure strokovne pomoči odobrilo ministrstvo za šolstvo, tudi učence, ki teh ur nimajo odobrenih, pa na šoli presodijo, da bi bila obravnava zanje koristna.
- Na eni od šol so me opozorili, da podatki glede števila obravnavanih otrok še niso dokončni.
- Ena od šol je navedla fleksibilen podatek (npr. obravnavajo od 15 do 25 otrok).
- Opozoriti moram še, da imajo tudi redne osnovne šole verjetno zaposlene defektologe, ki pa v teh podatkih niso zajeti.

Število mobilnih specialnih pedagogov je izračunano tako, kot da vsi opravljajo polno delovno obveznost na tem delovnem mestu. V praksi je število teh pedagogov večje, ker opravljajo del svoje obveznosti kot učitelji v šoli s prilagojenim programom, del pa na redni osnovni šoli, kjer dajejo dodatno strokovno pomoč učencem.

V letošnjem šolskem letu ima dodatno strokovno pomoč na rednih osnovnih šolah 1991 učencev. Obravnava jih 98 specialnih pedagogov. Največje število otrok, ki jih obravnava posamezni specialni pedagog, je 46, in najmanjše 8 otrok. Povprečno en specialni pedagog daje pomoč 20,3 učenca. Posamezni učenec ima največ 5 ur tedenske obravnave (ti učenci so redki) in najmanj eno uro na mesec (tudi teh učencev ni veliko).

Glede na podatke, ki sem jih dobila, bi rada opozorila na naslednje probleme:

- Na osnovnih šolah daje strokovno pomoč veliko mobilnih specialnih pedagogov. Glede na naravo in specifiko strokovnih problemov, s katerimi se srečujejo, jim ne morejo ustrezno svetovati niti na redni osnovni šoli niti v šoli s prilagojenim programom. S temi problemi ostajajo sami in jih rešujejo po svojih najboljših močeh. Nujno bi potrebovali svojo strokovno skupino.
- Zastavlja se mi vprašanje, katere otroke naj obravnava mobilni specialni pedagog. Ali potrebuje otrok res mobilnega specialnega pedagoga za obravnavo enkrat na mesec ali pol ure na teden, ali pa ga lahko obravnava učitelj osnovne šole?
- Ali lahko mobilni specialni pedagog res dobro in tudi uspešno opravlja delo, če obravnava 46 učencev?
- Nujna bi bila sistemska ureditev tega področja!

Ti mobilni specialni pedagogi obravnavajo tako učence s specifičnimi učnimi težavami kot tudi učence, ki bi glede na svoje sposobnosti morali biti obravnavani po prilagojenem programu. Pri prvi skupini je pomoč nujna in tudi zelo uspešna, medtem ko je za drugo skupino učencev ta pomoč bolj odlašanje usmeritve v prilagojen program in zadrževanje učencev v zanje nespodbudnem okolju, v okolju, kjer so stalno neuspešni.

Poleg tega bi rada opozorila še na naslednje probleme, katerih posledice bodo nosili nič krivi učenci, ki ostajajo na osnovnih šolah in niso ustrezno obravnavani zaradi tehle razlogov:

- Zakon je sicer dobro napisan, a za zdaj še ni izvedljiv, ker podzakonskih predpisov še vedno nimamo.
- Ni še sprejet podzakonski predpis Kriteriji za opredelitev vrste in stopnje primanjkljajev, ovir oziroma motenj in za usmeritev v programe vzgoje in izobraževanja. Dokler ta predpis še ni sprejet, ni mogoče izvajati postopkov usmerjanja za skupino otrok s primanjkljaji na posameznih področjih učenja.
- Ni navodil za prilagojeno izvajanje programa in dodatno strokovno pomoč.
- Spraševanje se, ali je zagotovljeno ustrezno strokovno osebje in ali so učitelji na osnovni šoli usposobljeni za obravnavo teh učencev?
- Za uspešno vključevanje bi bilo najprej potrebno usposobiti učitelje, ki bodo morali biti široko interdisciplinarno usmerjeni. Razviti bi bilo treba posebne oblike dela, ki bi bile integracija splošne in specialne pedagogike.
- Poskrbeti bi morali za ustrezno število učencev v razredu. Odredba o normativih in standardih sistemizacije delovnih mest devetletne osnovne šole določa, da so lahko v oddelek usmerjeni največ trije učenci s posebnimi potrebami, normativ za oblikovanje oddelka pa je od 18 do 28 učencev. O številu učencev v oddelku odloča šolska strokovna komisija, ob upoštevanju predloga komisije za usmerjanje. Razpon v številu otrok v oddelku je zelo velik in bo velikokrat lahko za učence s posebnimi potrebami in tudi za druge učence v razredu neugoden.

Učenci so tu s svojimi težavami in potrebami. Ustrezno strokovno pomoč potrebujejo zdaj, v tem trenutku, in ne morejo čakati leto, dve ali tri. Leto, ki ga izgubijo, je zanje neprecenljive vrednosti in nikoli ga ne bodo mogli v celoti nadomestiti. Zato bi se bilo treba lotiti reševanja problemov takoj, z vso resnostjo in odgovornostjo.

Darinka Ložar,
višja svetovalka
Zavod RS za šolstvo

VIRI:
- Anica Uranjak (1996): Integracija in učno težavni učenci v sedanji osnovni šoli. Vzgoja in izobraževanje št. 6. Zavod RS za šolstvo. Ljubljana.
- Majda Schmidt (1999): Segregacija – integracija. Sodobna pedagogika št. 1. Ljubljana.
- Zakon o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami. Uradni list RS, št. 54-2496/2000.
- Zakon o osnovni šoli. Uradni list RS, št. 12–750/96.
- Družbena skrb za vzgojo, izobraževanje in socialno varstvo oseb s posebnimi potrebami – deset let kasneje: zbornik referatov. Društvo defektologov Slovenije, 2000.

NOVA ŠOLSKA KONCEPCIJA - INTEGRACIJA OTROK

Razvoj defektološke stroke, integracijska gibanja v svetu in pri nas ter zahteve prakse po pomoči učencem s težavami pri učenju so pri Ministrstvu za šolstvo in šport spodbudili ustanovitev skupine strokovnih delavcev, ki naj bi sistemsko poskrbeli za reševanje tega problema. Analiza potreb po specialnopedagoški in socialnopedagoški pomoči učencem s težavami v osnovni šoli je bila skupni temelj za začetek organiziranega izvajanja te pomoči.

V Ljubljani smo tako v šolskem letu 1994/95 začeli izvajati mobilno specialnopedagoško službo. Štiri specialne pedagoginje iz Zavoda za usposabljanje Janeza Levca so tako začele izpeljevati projekt uvajanja nove oblike dela. Tudi nova zakonodaja je omogočila, da so osnovne šole posvetile več skrbi učencem z učnimi težavami in začele prilagajati nove oblike in metode dela. Število ur za individualno pomoč je bilo odvisno od števila oddelkov v osnovni šoli, to pa je bilo pol ure na oddelek. Število šol, število obravnavanih učencev z učnimi težavami je bilo iz leta v leto večje, prav tako se je večalo število strokovno usposobljenih specialnih pedagoginj, kar je razvidno iz preglednice.

Nova šolska koncepcija – integracija otrok s posebnimi potrebami, ki se uveljavlja z Zakonom o osnovni šoli in Zakonom o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami, pomeni razliko med načeli prejšnje zakonodaje in novimi načeli vzgoje in izobraževanja. Tako bo posamezni učenec glede na težave pri učenju in v razvoju dobil ustrezno pomoč in prilagoditve. Šola se bo prilagajala učencu, in ne učenec šolskemu programu. S tem se uveljavlja nova filozofija pomoči drugačnim otrokom, predvsem pa se izraža večja tolerantnost, strpnost, partnerski odnos in razumevanje otroka, ki je vključen v redno šolo.

Šolsko leto	Osnovne šole	Število mobilnih defektologinj	Število obravnavanih učencev	Skupno število ur obravnav
1994/95	12	4	46	80
1995/96	14	5	72	100
1996/97	15	5	79	110
1997/98	12	5	105	60
1998/99	11	5	77	87
1999/00	17	5	114	88
2000/01	19	6	148	128
2001/02	23	8	149	192,5

Preglednica: Mobilna specialnopedagoška služba v Ljubljani

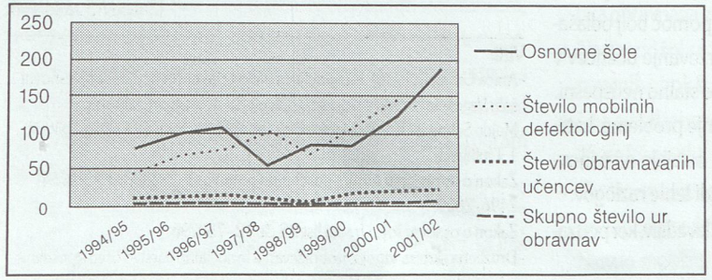

Grafični prikaz: Mobilna specialnopedagoška služba v Ljubljani

Integracija otrok s posebnimi potrebami v redno šolo pomeni nov model na področju vzgojno-izobraževalnega dela in razumevanja drugačnih.

Naloge, ki nas čakajo

1. Redni šolski sistem bo treba sistematično in bolj poglobljeno dopolniti z mobilno specialnopedagoško službo in zagotoviti čim boljše kadrovske, materialne in prostorske razmere.
2. Če želimo uveljaviti novo paradigmo vzgoje in izobraževanja otrok s posebnimi potrebami, bo treba ustrezno izobraziti učitelje v osnovni šoli, da bodo znali prepoznati vsaj minimalne motnje otrok in da bodo tisti, ki imajo v razredu drugačnega otroka, imeli pravilen odnos do teh otrok.
3. Učencem bo treba omogočiti različne oblike pomoči, največje možne prilagoditve in minimalne standarde, ki jih lahko ponudi šola.
4. Obravnavo in pomoč morajo izvajati usposobljeni strokovnjaki, ki bodo z ustreznimi metodami in oblikami dela pomagali učencem pri premagovanju ovir in težav, zlasti pa pri utrjevanju samopodobe ter razvijanju občutka varnosti in sprejetja.

Če bomo postopoma uresničili naloge, ki nas čakajo, bo potrebo otrok po sprejetju, varnosti in razumevanju ob podpori ozračja v šoli mogoče uresničiti. Tako bodo Mihci, Jane, Irene in ... srečni in zadovoljni otroci.

Milena Vukmirovič
Zavod za usposabljanje Janeza Levca

BITI DRUGAČEN IN PREŽIVETI

Pred leti, ko sem se kot učiteljica v šoli s prilagojenim programom ukvarjala z otroki s posebnimi potrebami, je med njimi mnogokrat zažarel kakšen biser s še posebno radoživimi in nadobudnimi idejami in vprašanji. Takrat sem se spraševala, kako je sploh mogoče, da je tukaj. Koliko ima možnosti in spodbud tak otrok v osnovni šoli in - koliko jih pravzaprav dobi?

Zdaj sem tudi sama tukaj, na rednih osnovnih šolah, soočena z resničnostjo in resnostjo položaja otrok, ki so malo drugačni, ki se teže učijo, ki jim kopica učenosti na tem ali onem področju pomeni problem.

Prepoznavam in delim te težke zgodbe vsakdanjikov drugačnih otrok. Kako počasno, skoraj podtalno drsijo sistemu iz rok.

Pa vendar ... če si pozoren ...

Takoj jih zaznaš po bistrih, živahnih očeh, po bliskovitem premikanju, ki včasih zapusti rahel kaos za sabo, ali pa tudi čepeče tam v kotu, kjer utrujeni od vsega, ne vedo kam.

Ta vsemogočna potreba po sprejetju; ugajati vsem in vsakomur, staršem, vrstnikom, učiteljem - vendar na koncu dvoboj med lastnim nesprejemanjem in neustreznostjo ali nesposobnostjo biti zgleden, biti takšen, kot si ga želijo starši, kot zahtevajo učitelji in kot od njega pričakujejo vrstniki.

Porabiti toliko energije in prikrivati lastno neustreznost do konca.

Kako bom ob tem preživel? Da, kako boste preživeli, Mihec, Marko, Jana, Irena ...?

Kako boš prenesel še eno razočaranje? Očitajoče poglede, mamin jok, očetove graje, učiteljeve podcenjujoče komentarje, kako?

Nič ne bo iz tebe, popolnoma brezupen primer si, kaj vse smo naredili zate, ti pa tako ... Zakaj se to dogaja prav nam?

Ne vem, zdrži do konca. Morda ti kdaj uspe. Zagotovo ti kdaj uspe!

In zopet ... Veš Mihec, če ne boš sedel pri miru, bo minus. Če ne boš sodeloval pri pouku in delal domačih nalog, se kar obriši pod nosom. Če ne boš prepisoval s table in medtem še motil druge, te vpišem v dnevnik. Ne, pravzaprav te pošljem kar k psihologinji. Sicer pa, kakšna pisava je to, saj še pisati ne znaš. Pri teh letih ... Poštevanko je treba znati na pamet, kar pospravi tole tabelico. Spet nimaš domače naloge. Grozno, kakšna neurejena puščica, in kje je učbenik ... Tako, dan za dnem.

In kaj narediš ti? Kaj ti sploh preostane?

Jezno in razočarano bentiš, iskre v očeh se spremenijo v strele sovraštva, razgrajaš in groziš, potem se v joku sesuješ. Vendar ne tam, ne pred vsemi. Ko si sam, ko sva skupaj.

In jutri je nov dan in z njim nov načrt. Ti obljubiš, obljubljaš, se trudiš, dokler se zgodba zopet ponovi. In tako naprej, in tako naprej.

Kako se bo končala? Ne vem. Vem le to, da ti včasih zaželim bajko, prelepo bajko.

Mihčeve zgodbe še ni konec, tako kot marsikatere ne ... Nadaljuje se v ujeti negotovosti trenutnega šolskega sistema, kjer se na ravni črti krši zakon o otrocih s posebnimi učno-vzgojnimi potrebami. Otroci, ki najbolj potrebujejo pomoč, te niso deležni, vsaj ne v pravi meri. Specialni pedagogi, psihologi, pedagogi, socialni delavci, vojaki na civilnem služenju in drugi, ki se ukvarjamo z njimi, nismo dovolj. Smisel integracije, še bolje inkluzije, je nekje drugje, daleč odmaknjen od naše resničnosti.

Krivično in skrajno neprimerno je do otrok, ki jim zakon zagotavlja ustrezno učno pomoč v nekaj členih na papirju, da bi jih potem prepustil negotovosti in brez konkretnih smernic in navodil, kako naj kljub vsemu preživijo v redni osnovni šoli.

Krivično je tudi do učiteljev, kajti nihče jih ni vprašal za mnenje, ali jih poučil o načinih in metodah dela z otrokom s specifičnim razvojnim zaostankom v branju in pisanju ali računanju ... Na srečo se najdejo učitelji, svetle lučke, ki sprejemajo drugačnega otroka, se želijo soočiti z novimi izzivi, sprašujejo za nasvete in se izobražujejo v tej smeri. V takem podpornem ozračju se tudi otroci s težavami lažje znajdejo.

Vse premnogokrat pa se srečujem tudi z nerazumevanjem in odklanjanjem takega otroka ali pa z napačnimi interpretacijami težav, v katerih se je le-ta znašel.

Šola naj bi za vsakega otroka, ki potrebuje pomoč, izdelala individualizirani program na podlagi odločbe, po kateri je bil otrok usmerjen, vendar je teh za zdaj le peščica. Večina še ni usmerjena, kajti merila in smernice, iz katerih bi bilo razvidno, za kakšne težave gre in kakšno pomoč potrebuje otrok s specifičnimi učnimi težavami, še ni. Torej je trenutno vse odvisno od iznajdljivosti šolskih svetovalnih služb in učiteljev. To je pa kljub vsemu veliko premalo podpore za tako težak tovor.

In, če se zopet povrnem k našemu Mihcu ...

Na koncu šolskega leta je bil pri vseh predmetih negativno ocenjen ter manj uspešen na vzgojnih področjih.

Ne bom pozabila njegovega rotečega pogleda in tihe prošnje. Segla je nekam globoko, globoko.

Boš uredila? Boš ti povedala staršem? Povej jim, da ne zmorem, prosim. Ne več.

Takrat sem se tudi sama odločila, da ga poskušam rešiti. Iz spoštovanja do njegovega poguma in iz prepričanja, da bi v pravih razmerah lahko zaživel. Zasluži si in ima pravico biti drugačen, a sprejet tak, kot je. Pravico ima priti v šolo z lepimi občutki, svoboden in v pričakovanju novega, razburljivega.

Toda, žal ni uspelo. Morda pa je tudi tako prav.

Mihec letos ponavlja razred. Zopet sva na začetku. Skupaj z njim imamo popravni izpit tudi mi, vsi, ki ga iz neposredne bližine spremljamo in se z njim učimo.

In v takih trenutkih se mi močno stoži po tistem sončnem razredu na šoli s prilagojenim programom, kjer so zgodbe Mihcev in Markov in Jan in Iren ... kljub vsemu res bajke.

Lorena K. Flis,
mobilna specialna pedagoginja

NOVO MESTO

PRAZNUJEMO 20. OBLETNICO VARSTVENO-DELOVNEGA CENTRA

Sedemnajstega novembra je minilo dvajset let, odkar so bile na pobudo takratnih strokovnih delavcev in staršev duševno prizadetih oseb iz občine Novo mesto ustanovljene prve delavnice za izvajanje dela pod posebnimi pogoji.

Tako se je uresničila njihova želja, da se odrasle osebe, motene v duševnem in telesnem razvoju, z zaposlitvijo vključijo v širše socialno okolje.

Delavnice so kot enota Centra za socialno delo sprejele v svoje varstvo skupino petih varovancev, ki je pod vodstvom strokovne delavke Marije Stariha začela z izvajanjem svojega programa in s preprostimi kooperacijskimi deli za Tovarno zdravil Krka, hkrati pa je skrbela za razvijanje novega znanja varovancev in ohranjanje že pridobljenega.

Prijetno ozračje in strokovno delo z varovanci sta ustvarila zaupanje med starši, tako da se je v delavnice vsako leto vključilo novo število le-teh.

Ker so postali prostori pretesni, so se delavnice leta 1983 preselile v novo zgrajeni del doma starejših občanov in tam nadaljevale svoje delo.

Varstvo, vodenje in zaposlitev pod posebnimi pogoji pa kmalu niso bile več dejavnosti, ki bi zadovoljile potrebe teh oseb in njihovih staršev, saj so varovanci potrebovali tudi domsko varstvo.

Z veliko razumevanja občine Novo mesto, Ministrstva za delo družino in socialne zadeve in strokovnih delavcev s tega področja so se leta 1992 začele priprave za gradnjo novega varstveno-delovnega centra.

Ta je bil odprt leta 1994 in je poleg varstva, vodenja in zaposlitve pod posebnimi pogoji zagotavljal tudi bivanje za štiriinšestdeset varovancev.

Razširil se je program dnevnega varstva in zaposlitve z novimi kooperacijskimi deli in lastnim programom. Mizarska delavnica je pod vodstvom delovnega inštruktorja – mizarja omogočala, da so varovanci dobili delo pri prilagojenih strojih. To je bilo zanje novo področje dela, zato so številni želeli preskusiti svoje sposobnosti. Mnogim je uspelo in še danes z veseljem delajo v lesnem programu.

Tudi za vse druge varovance se je organiziralo primerno delo, ki je omogočalo, da so se ohranile pridobljene sposobnosti in razvijale nove. Tako so se počutili koristne in sprejete.

Na novo pa se je organiziralo domsko varstvo. Eno- in dvoposteljne sobe so postale drugi dom varovancem, ki zaradi različnih vzrokov niso več mogli živeti v matični družini. Nekateri so se v Varstveno-delovni center preselili iz drugih domov po Sloveniji, kajti starši so želeli, da se vrnejo bliže domu, bliže k svojim sorodnikom in znancem.

Nova hiša je odprla vrata tudi osebam s težjo in težko motnjo v duševnem razvoju. Kljub temu da takratna vizija razvoja Varstveno-delovnega centra ni predvidevala vključevanja teh oseb, pa je novomeški center postal izjema na tem področju.

Starši in strokovni delavci so bili prepričani, da se imajo tudi osebe s težjo in težko motnjo v razvoju pravico "vrniti" v domači kraj, še posebno, če jim primerna ustanova s svojimi programi zdravstvenega in socialnega varstva zagotavlja kakovostno življenje.

Danes je Varstveno-delovni center Novo mesto samostojen regijski center z enotama Novo mesto in Trebnje, ki izvaja različne oblike pomoči za sto šestindvajset odraslih oseb.

Za nami je dvajsetletna pot dela in razvoja. Je kot lep mozaik, sestavljen iz nešteto kamenčkov.

Čas, ko se ustaviš in ozreš nazaj, ter hkrati čas, ko pred vstopom v novo desetletje pogledaš v prihodnost. Delavci, ki delamo v Varstveno-delovnem centru Novo mesto, imamo svojo vizijo in bomo zato ostali zvesti svojemu poslanstvu. Varovancem in njihovim svojcem želimo na njim prijazen način tudi v prihodnje ponuditi nove oblike pomoči, in sicer take in tam, kjer jih potrebujejo. Vsega tega pa ne bomo zmogli brez medsebojne pomoči in podpore. Ljudje smo namreč odvisni drug od drugega, zato lahko napredujemo samo, če dajemo in sprejemamo pomoč. Prepričana sem, da bomo tudi v naprej to zmogli in tako kot divje gosi, ki so postale naš simbol, v jati uspešno dosegali zastavljene cilje.

Ema Luzar,
direktorica Varstveno-delovnega centra
Novo mesto

ORMOŽ

PRESEGLI SO NAŠA PRIČAKOVANJA

V začetku oktobra smo se udeležili šole v naravi v Centru šolskih in obšolskih dejavnosti v domu Rak v Rakovem Škocjanu. Ob učencih višje stopnje smo vključili tudi nekaj učencev Oddelkov vzgoje in izobraževanja II. in III. stopnje.

Čeprav te učence dobro poznam, saj jih učim že pet let, sem bila v dvomih glede njihovih sposobnosti, ki jih je zahteval obsežen program dejavnosti v Centru: vožnja s kanuji, plezanje po naravni steni, kolesarjenje, streljanje z loki, daljši pohodi, spuščanje v neosvetljene jame ...

Ob koncu šole v naravi sem bila izredno zadovoljna, saj sem ugotovila, da so učenci iz Oddelkov vzgoje in izobraževanja presegli naša pričakovanja. Nekoliko večji problem je bilo le kolesarjenje (udeležila se ga je ena učenka Oddelkov) in plezanje po osem metrov visoki naravni steni (ena učenka je ni preplezala). Vse druge dejavnosti smo v celoti izpeljali.

Vsa pohvala velja pogumnim pedagoškim prijemom vseh delavcev v Centru šolskih in obšolskih dejavnosti v domu Rak, ki so že od vsega začetka verjeli v uspehe naših učencev.

Še posebej pa bi rada omenila prijetno druženje naših učencev z učenci Osnovne šole Dobje, ki so pokazali veliko razumevanja, predvsem pa spoštovanja do posebnosti naših učencev.

Petdnevno bivanje naših otrok v šoli v naravi, predvsem pa otrok iz Oddelkov vzgoje in izobraževanja, pomeni polno novih doživetij, predvsem pa je to zanje velika življenjska preskušnja.

Mira Grmič Podgorelec,
spec. pedagoginja

Posvet pred vožnjo s kanuji.

CELJE

PRIZNANJE OSNOVNI ŠOLI GLAZIJA

Osnovna šola Glazija deluje na celjskem območju že vrsto let. Zadnjih devetindvajset let je življenje in delo otrok s posebnimi potrebami umeščeno na obrobju mestnega središča, na Glaziji za garažno hišo. Prihodnjo pomlad bomo praznovali trideseto obletnico nove šole. Kljub njenim letom ji še mnogokrat rečemo nova šola. Ob odprtju je bila namreč zgrajena po modernih standardih in bila za tisti čas sodobna, prostorna, skratka takšna, da je omogočala tudi ustrezne strokovne prijeme.

Začetki dela z otroki s posebnimi potrebami pa v resnici segajo že v leto 1934, ko je začel delo prvi oddelek na ljudski šoli v Celju.

Vsi, ki smo v šoli zaposleni, smo ponosni na dosežke v stroki in na napredek učencev.

Za uspehe na strokovnem področju je šola letos prejela najvišje priznanje, ki ga v defektološki stroki podeljuje Društvo defektologov Slovenije. Priznanje je ravnateljica šole Romana Lebič prevzela na Ptuju, kjer je potekalo štirinajsto srečanje defektologov.

Priznanje je nagrada in zahvala vsem strokovnim delavcem, ki so v mnogih letih sooblikovali zgodovino in uspeh šole, in vsem delavcem, ki se še danes trudijo na različnih področjih dela: v šoli s prilagojenim programom, v oddelkih vzgoje in izobraževanja, v internatu šole ter v mobilni specialnopedagoški službi na rednih osnovnih šolah v mestni občini Celje, Vojnik, Dobrna, Štore, Šentjur in Ponikva pri Šentjurju.

Šola ima na internetu svojo spletno stran, kjer so naše dejavnosti podrobneje predstavljene s sliko in besedo. Vabljeni k listanju.

Romana Lebič, ravnateljica

CELJE

ZA NAMI JE II. OLIMPIJADA ZMOŽNOSTI SLOVENIJE

V knežjem mestu ob Savinji je potekala II. olimpijada zmožnosti Slovenije. Prireditev je tekmovalne narave. V njej so se osebe z motnjo v telesnem in duševnem razvoju iz vse Slovenije med seboj pomerile v ročnih spretnostih v trinajstih disciplinah.

V Centru za varstvo in delo Golovec iz Celja, ki je bil organizator prireditve, smo se na II. olimpijado zmožnosti Slovenije že dolgo in zavzeto pripravljali prav vsi, tako varovanci kot zaposleni. Veselili smo se srečanja z našimi prijatelji, druženja z njimi, kot tudi samega tekmovanja, na katerem je sto sedemintrideset tekmovalcev pod vodstvom triinsedemdesetih spremljevalcev in mentorjev iz devetintridesetih prijavljenih ekip pokazalo veliko srčnosti, ustvarjalnosti in tekmovalnega duha.

Začetna trema in negotovost tekmovalcev sta kmalu popustili in pred očmi gledalcev so nastajali unikatni izdelki. Udeleženci so pokazali, kaj vse so sposobni ustvariti, in verjemite, da je v njih še ogromno potenciala, ki ga bodo s svojimi mentorji naslednji dve leti pridno razvijali do tedaj, ko se bodo znova srečali v Vipavi, se družili in dokazali svoje sposobnosti in napredek.

Prireditev je imela velik medijski odmev, prebivalci Celja so se zelo zanimali zanjo. Z navzočnostjo so nas počastili predsednik Državnega zbora gospod Borut Pahor, direktor Sožitja gospod Tomaž Jereb, podžupanja mesta Celja gospa Janja Romih in drugi pomembni gostje

Smisel prireditve pa ni bil le v tekmovanju. Preživeli smo dva nepozabna dneva, se med seboj spoznavali in seveda, tudi zabavali smo se.

Vsem, ki ste sodelovali pri pripravah in izvedbi II. olimpijade zmožnosti Slovenije – hvala iz srca!

Maša Lečnik Zupančič,
predsednica Organizacijskega odbora
II. olimpijade zmožnosti

GORNJA RADGONA

LEPO JE LETOVATI

V naši družini smo imeli pred odhodom kar nekaj težav, da smo dvainšestdesetletnega strica pripravili na njegovo prvo letovanje v življenju in nasploh življenju v taki skupnosti. Danes, po tednu dni, pa že sprašuje, kam bo šel naslednje leto. Skratka, zelo je vesel in ob izrazu na njegovem obrazu je vsak komentar odveč.

Zreče, 30. avgust 2001
Silva Bučar, spremljevalka MartinaBabška

Tam izpod Pohorja, kjer Dravinja, reka gorska teče,
leži nam lepo mesto Zreče.

Marsikdo za kraj ne izve,
dokler s Sožitjem letovat ne gre.

Prišli smo od vsepovsod,
tudi iz Dolenjske pripeljala nas je pot.

Tu kot družina lepo smo varovani,
vedno siti, nikdar žejni,
lepo postlani, skratka pocrkljani.

Razlik v družini ne poznamo,
zato zelo lepo se imamo.

Kako na svetu bi bilo,
če v vseh družinah bi bilo tako lepo?

Prijetno tukaj je živeti,
ob sebi Sonjo in Milana imeti.
Brez njiju bi tega ne bilo,
saj posvečata se nam z vso skrbjo.

Upajmo, da ju ne bomo pozabili,
z željo, da bi se drugo leto zopet skupaj veselili.

V ZREČAH

V prijetnem gozdičku ob Termah Zreče so se rodila prijateljstva. Tisti, ki imajo več prijateljev, so veliko srečnejši. Takšni smo mi, prijatelji in otroci gospe Sonje in gospoda Milana, ki imata veliki srci. Ne bom opisovala posameznih doživetij, želim povedati le, da so bila vsa druženja v hotelu, v bazenih, na Rogli, kjer smo jahali konje, se vozili s kočijo, na obisku farme jelenov, na dvorcu Trebnik pa na Prihovi, na pikniku ob ribniku - vse to je bilo za nas ena sama radost. Tu sem se znova prepričala, da za lepo Sožitje med ljudmi ni treba biti popoln. Ljudi imamo radi takšne, kakršni so, drugačnih sploh ni.

Nataša Šehovič, (Majina mama)

VIPAVA

ŠOLA ZA STARŠE

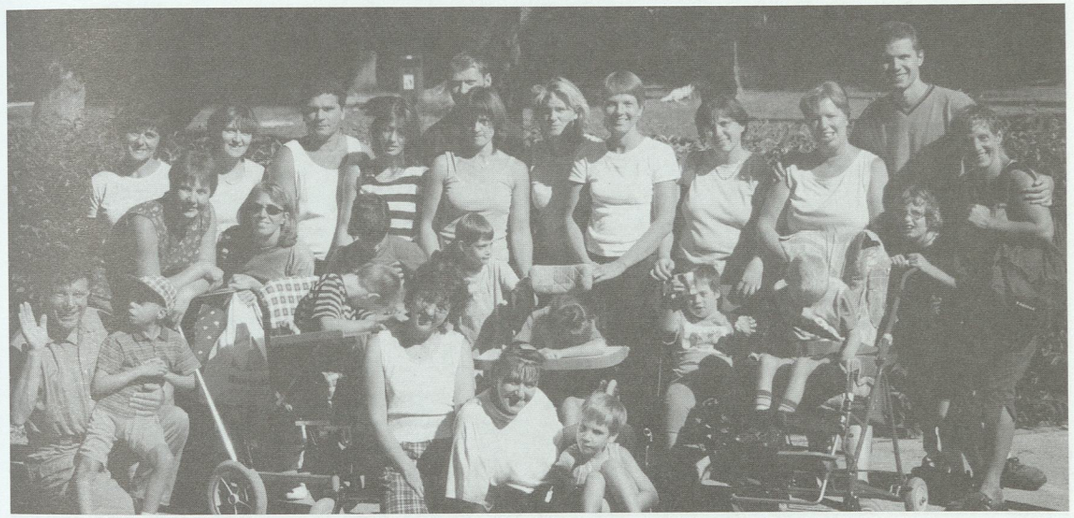

Družina in šola sta dve temeljni skupnosti, kjer dobiva otrok osnovna sporočila o medsebojnih odnosih. Sodelovanje med družino in šolo je danes nujnost, če želimo biti uspešni pri obravnavi otrok. Redna in dobra komunikacija s starši je temelj vsega dela. Zato smo v Centru za usposabljanje invalidnih otrok v Vipavi organizirali šolo za starše.

Oddaja otroka z motnjo v Center pomeni za starše več kot le vključitev v šolo. Gotovo gre za stresni položaj, saj bo morala družina na novo oblikovati in ustvariti odnose za čas, ki ga bo otrok preživel na usposabljanju. Starši z razumom hitreje sprejmejo dejstvo, da njihov otrok potrebuje strokovno obravnavo, čustva pa jim pravijo, da je še majhen in nebogljen in še vedno potrebuje njihovo zaščito. Posebno matere, ki vse predšolsko obdobje ohranjajo tesen stik in navezanost na otroka, se težje ločijo od otroka ter imajo močne občutke krivde in razdvojenosti.

Pripravili smo dnevna srečanja od osme do petnajste ure. S sodelovanjem v naših dejavnostih naj bi hitreje premagali nezaupanje in strah pred novimi ljudmi. Starši, ki imajo otroka s težjo motnjo ali več motnjami, doživljajo več strahov in bojazni, zato potrebujejo še več pogovora.

Prvi dan šole za starše je bil namenjen informativnemu ogledu Centra, namestitivi v sobe ter seznanitvi z vsemi strokovnimi delavci, ki bodo delali z njihovim otrokom.

Drugi dan je potekal v medsebojnem seznanjanju staršev prvošolcev. Najmanj osem let bodo njihovi otroci živeli in delali v isti skupini. Potrebno je, da se starši spoznajo, saj si bodo le tako lahko medsebojno pomagali in morda navezali nove prijateljske vezi.

Srečanje, ki sem ga vodila, je bilo sestavljeno iz predavanja o družini in njeni dinamiki. V drugem delu smo pripravili pogovorno delavnico o pričakovanjih in bojaznih usposabljanja njihovega otroka. To je bil čas za razmišljanje o sebi ter o odnosih v družini, ki jih bo treba na novo ustvariti. Tam, kjer sta se v šolo vključila oba starša, je bilo več komunikacije in izmenjave občutkov, in to je bilo za oba lažje.

V popoldanskem delu je psiholog predstavil načrt individualiziranih programov.

Tretji dan so starši skupaj s terapevti preživeli v bazenu. Seznanili so se z metodo plavanja po Halliwicku.

V četrtek smo organizirali skupen izlet otrok, staršev in strokovnih delavcev na morje. Posebno doživetje je bila skupna vožnja s kombibusom, potem pa je bilo dovolj priložnosti za vprašanja in odgovore v zvezi z navadami in potrebami otrok. Vsak od staršev je lahko opazoval, kako in koliko njegov otrok sodeluje v skupinski igri.

Zadnji dan je starše znova povezalo srečanje s socialno delavko. Uvodnemu predavanju o vlogah posameznih družinskih članov ter partnerskem odnosu med staršema je sledil pogovor o občutjih in doživetjih prvega tedna bivanja pri nas.

Starši prihajajo v Center in na usposabljanje kot naši sodelavci. Skupaj želimo razvijati in oblikovati program, ki bo otroku najustreznejši. Zavedanje o tem, da so naši sodelavci, smo jim namenili podati prav v šoli za starše.

Lilijana Tomažič, dipl. socialna delavka
Center za usposabljanje invalidnih otrok
Janka Premrla – Vojka, Vipava

VIPAVA

LETOVANJE OTROK IZ RAZVOJNEGA ODDELKA

Letos smo prvič organizirali letovanje za otroke iz razvojnega oddelka iz Vipave. Letovanje je potekalo od devetnajstega do enaindvajsetega junija na Debelem rtiču. Udeležilo se ga je šest otrok.

Tudi na letovanju smo sledili nekaterim ciljem usposabljanja, seveda glede na sposobnosti otrok. Vzeli smo si čas za osebno higieno ter jutranje in večerno preoblačenje, samostojno kulturno hranjenje, za igro z zdravimi sovrstniki v vodi, ob njej in v peskovniku, za terapevtsko obravnavo (logoped, fizioterapevt), za ogled plesne prireditve mladih plesalcev iz Pirana, za bivanje na svežem zraku in soncu, peljali smo se z ladjico do Pirana, skratka, poskrbeli smo za dobro počutje, za igro, smeh in sproščenost.

To je bila prva izkušnja otrok o bivanju v odsotnosti staršev. Glede na sproščenost in otroški nasmeh na obrazih so bili naši cilji letovanja doseženi.

Erika Čuk, vzgojiteljica

BODIMO BOLJ ČLOVEŠKI

Verjetno nisem edina, ki se bom odzvala na Tednik z dne četrtega oktobra, na prispevek o tem, da se krajani umirjene in urejene četrti v Škofji Loki upirajo bivalni skupnosti za prizadete mladostnike.

Dvainštirideset let skrbim za duševno prizadeto pastorko. V našem kraju je več duševno prizadetih in tudi duševno motenih odraslih in otrok. Nikakor ne trdim, da niso včasih moteči. Če so, opomnimo njih same, ali pa osebe, ki zanje skrbijo. Ljudi skrbi, kako bodo njihovi otroci rasli v bližini "takih ljudi". Kaj mislijo, da živijo na samotnem otoku? Ali ne bodo njihovi otroci v vrtcu srečali otrok iz razvojnih oddelkov, v šoli integriranih učencev? Ali ne bodo na cesti srečevali klepetave sosede, sklerotičnega starčka, nenevarnega duševnega bolnika? In kako bodo sedanji otroci v odraslosti gledali na te ljudi, če jih starši uče odklonilnosti. Saj vem!

Ali svojim otrokom ne bodo dovolili, da obiskujejo stare starše, ko jim bo začela pešati pamet? Ali jim ne bodo dovolili priznati za bratranca ali sestrično duševno motene osebe?

Sama se nisem bala roditi otroka, ki je odraščal ob duševno prizadeti sestri. Nisem se bala prevzeti dveh rejencev. Starejši mi je od vojakov pisal: Ne pozabi na Marijo, jaz je ne bom pozabil. Mlajši mi je rekel: Mati, koliko mi bo prihranjeno, če bom kdaj imel prizadetega otroka, ko živim v skupnem gospodinjstvu s prizadeto osebo. Ko sem morala od doma, sta onadva poskrbela za sestro. Povabite te ljudi za kakšno uro k sebi. Z vzgojiteljem seveda. Verjamem, da jih boste drugič sprejeli sami! Kopriva peče le od daleč. Če jo trdno primeš, ne peče.

Ljudje božji, saj jih je isti Bog ustvaril kot vas!

Kaj pa če se bo v vašem kvartu pojavil zelo normalen najstnik, ki bo razsajal z motorjem ali se sprehajal z rolkami? In kaj bo, če bo neki otrok ali mladostnik postal odvisnik? Ali ste res imuni pred vso človeško žalostjo, hibami, slabo družbo? Vsi smo ljudje! Torej bodimo človeški do vseh!

Nada Kostanjevic, Vipava

LITIJA

IZLET DRUŠTVA SOŽITJE

V četrtek, petindvajsetega oktobra, je bil za člane Društva Sožitje Litija prav poseben dan. Štiriinšestdeset udeležencev je šlo na izlet na Gorenjsko.

Otroke, mladostnike in odrasle s posebnimi potrebami so na izletu spremljali njihovi starši, sestre, bratje, učitelji, skrbniki in prijatelji.

Na Bledu jih je že čakal vlakec, s katerim so se peljali ob jezeru in opazovali lepote gorenjskega bisera. Posladkali so se z blejskimi kremnimi rezinami, krmili račke in si ogledali trgovine.

Kosilo so jim pripravili v Gostilni Avsenik v Begunjah, kjer so si ogledali zbirko harmonik. Pot so nadaljevali na Brezje, si ogledali cerkev, likovno razstavo in razstavo jaslic.

Ta četrtek je bil resnično nekaj posebnega.

Odrasli s posebnimi potrebami, ki niso vključeni v nobeno izobraževanje, varstvo in delo, večino časa preživijo v domačem okolju in imajo malo možnosti za izlete. Obremenjeni so tudi njihovi starši in skrbniki. Na izletu so se odločili, da bo postala organizacija izletov stalna oblika dela Društva Sožitje.

Prijazne besede, srečne poglede in tople občutke pa si bodo do takrat vtisnili v spomin.

Marjeta Mlakar Agrež

ŠKOFLJICA

POHVALA

O Centru Dolfke Boštjančič ni napisanega veliko v Našem zborniku. Naj kot starša dveh duševno prizadetih otrok pohvaliva delo vseh v tem Centru. Strokovno in z nesebično osebno zavzetostjo vseh zaposlenih obravnavajo vsakega posameznika in upoštevajo njegovo enkratnost. Otrokom omogočajo izobraže-vanje in usposabljanje, zdravstveno oskrbo in nego, rehabilitacijo, možnost za razvedrilo, rekreacijo ... Gojenci imajo možnost samo-zagovorništva, imajo ključne osebe, ki še do-datno poskrbijo za zadovoljevanje njihovih potreb, in še in še ... nenehno sledijo moder-nim prijemom pri delu z otroki.

Naj opišem samo nekaj dejavnosti, ki sta jih ob vsakdanji oskrbi, usposabljanju in negi deležna najina otroka.

Naš starejši sin Jure je že vse svoje življenje hiperaktiven. To njegovo "slabost" so znali izkoristiti kot prednost in ga usmerili v pohodništvo. Kako sem vesela vsakič, ko slišim, da je bil spet na pohodu, ker vem, da je srečen.

Mlajšemu sinu Davorju so pred štirimi leti zaradi kostnega raka amputirali nogo. Po zdravljenju se je znova uspešno vključil v Center, kjer so ga sprejeli z odprtimi rokami. Ves čas njegovega zdravljenja so zgledno poskrbeli za starejšega, če midva nisva zmogla. Letos so našega Davorja vzeli na morje v Vantačiće, kjer je izredno užival, saj mu voda pomeni zelo veliko.

Najina otroka se prav tako rada vračata v Center kot gresta rada domov – ne znata govoriti, pa vendar njun smeh in njune oči povejo, da vas imata rada, ker jima dajete ogromno ljubezni!

Hvala vam za vse! Posebna zahvala vsem v "Naši trojki", kjer se naši otroci počutijo dobro in z njimi vred tudi mi, starši!

Sonja in Ciril Martinc

ZBILJE

DAN ODPRTIH VRAT VARSTVENO-DELOVNEGA CENTRA SKUPNOSTI BARKA

V sredo, sedemnajstega oktobra, smo imeli tudi v Skupnosti Barka ob Tednu vseživljenjskega učenja dan odprtih vrat. No, za prvič smo bili nekoliko previdnejši in smo dan skrajšali na dopoldan. Kljub kratkemu času, začeli smo ob pol desetih in končali ob dvanajsti uri, je na naš telefon poklicalo kar veliko ljudi, ki so si želeli ogledati naše "delavnice". (Tako namreč "delavci" pravimo našemu Varstveno-delovnemu centru.) Obisk smo pripravili v treh točkah: sprejem gostov z ogledom razstavljenih izdelkov, prikaz lesne in zaposlitvene delavnice ter ogled diapozitivov s predstavitvijo Skupnosti.

Na naša "Vrata", kot je dan poimenovala Maja, ki se v "službo" vsak dan vozi iz Ljubljane, so prišli varovanci Varstveno-delovnega centra Matevža Langusa iz Radovljice in iz Novega mesta, Centra Dolfke Boštjančič z Iga ter s Škofljice, pa iz Zavoda Zarja in še nekaj delavcev različnih centrov za socialno delo. Bernarda in Milan sta jim pokazala izdelavo kuvert iz starega časopisnega papirja (prava reciklaža!), Slavko in Irena pa izdelavo novoletno–božičnih voščilnic. V lesni delavnici so si gostje lahko ogledali brušenje in pripravo svečnikov iz vinske trte ter klesanje medveda. Na koncu pa so lahko slišali še zgodovino našega Varstveno-delovnega centra in vprašali, če jih je kaj zanimalo. Kljub kar dobri reklami pa smo pogrešali domačine iz Zbilj in okoliških vasi. Verjetno zanje naš urnik ni bil najprimernejši, zato že premišljujemo o "popoldnevu" ob prihodnjem Tednu vseživljenjskega učenja. Naša vrata pa ostajajo odprta! Le pokličite nas prej, da ne bomo med vašim obiskom kje na potepu!

Mateja Tomšič

MARIBOR

Z VZPENJAČO NA POHORJE

Otroci prvih stopenj Oddelkov vzgoje in izobraževanja na Osnovni šoli Gustava Šiliha v Mariboru so začeli novo šolsko leto delavno in zanimivo.

Bil je lep sončen septembrski dan, ko smo se odpravili na Pohorje, kjer se razprostirajo mogočni gozdovi. Izvedli smo naravoslovni dan na temo gozd v jeseni.

Ker stoji naša šola tik pod vznožjem Pohorja, so se nekateri otroci v spremstvu učiteljic tja odpravili kar peš. Ostali smo odšli na mestni avtobus. Pričakovanja otrok so bila velika, saj se je večina otrok na Pohorje prvič peljala s pohorsko vzpenjačo. Otroke so obdajali mešani občutki veselja, nestrpnosti in tudi strahu. Bili smo na preskušnji, ali bodo vsi odšli na vzpenjačo brez težav.

Prvo preskušnjo smo uspešno prestali. Vzpenjača je začela obratovati, gondole so druga za drugo odhajale s spodnje postaje. Med potjo smo lepo videli mesto Maribor in tudi našo šolo smo brez težav našli. Ogledovali smo si drevesa, saj smo se peljali med njihovimi krošnjami. Gozd smo si ogledali tako, kot ga vidijo ptice, kadar letijo visoko v zraku. Vseskozi nas je spremljalo prijazno sonce. Na vrhu pa so nas pričakali konji, ki so se tudi ob našem prihodu mirno pasli naprej. Zanimivo, da niso otroci pokazali nobenega strahu pred temi "velikani".

Opazovali smo drevesa, spoznavali listnata in iglasta. Nabirali suho listje, plodove bukve, spoznali bolečino, ki ti jo zada kostanjeva ježica. Iskali smo gobe, našli pa smo le nekaj strupenih. Ves čas pa smo pazili, da nas ne bi napadel "medved".

Ko smo tako tavali po gozdu, smo naleteli na prelepa igrala, ki so se jih otroci zelo razveselili. Igrala smo očistili, saj so bila od prejšnjih dni, ko je deževalo, umazana. Otroci so se navdušeno spuščali po toboganu. Učiteljice pa smo dopolnjevale njihove zbirke naravnega materiala iz gozda, ki ga bomo nadalje uporabili pri urah likovne in delovne vzgoje v razredu.

Počasi smo se začeli vračati proti vzpenjači. Spustili smo se v dolino. Za nami je bil še en dan več, ki smo ga preživeli na neki poseben, čudovit način.

Helena Gril,
prof. defektologinja

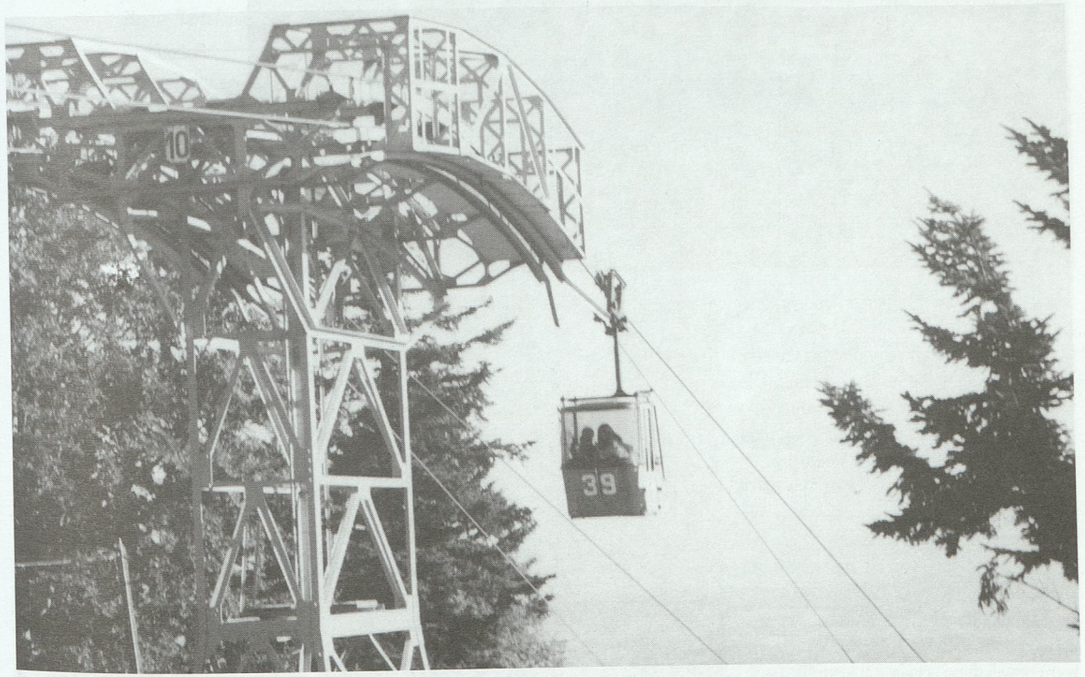

Premagali smo strah, peljali smo se z vzpenjačo.

MARIBOR

ŠOLA V NARAVI V SEMIČU

Na sončno ponedeljkovo jutro se je majhna skupina učencev in učiteljev zbirala pred vhodom v šolo z velikimi torbami in polnimi nahrbtniki. Poslavljali so se od staršev, prijateljev in sodelavcev.

Odhajali smo v šolo v naravi, ki je potekala v Semiču.

"Tukaj je naša hiša," so s prstom kazali in se veselili otroci, ki so se šole v naravi v Semiču že udeležili. In res, na koncu ulice, s hišno številko 11, stoji Dom paraplegikov Slovenije, kjer smo preživeli naslednjih pet dni. Namen naše šole v naravi je bil skrb za samega sebe s kar najmanjšim vodenjem, nadzorom in pomočjo, in uresničevati smo ga začeli takoj po prihodu.

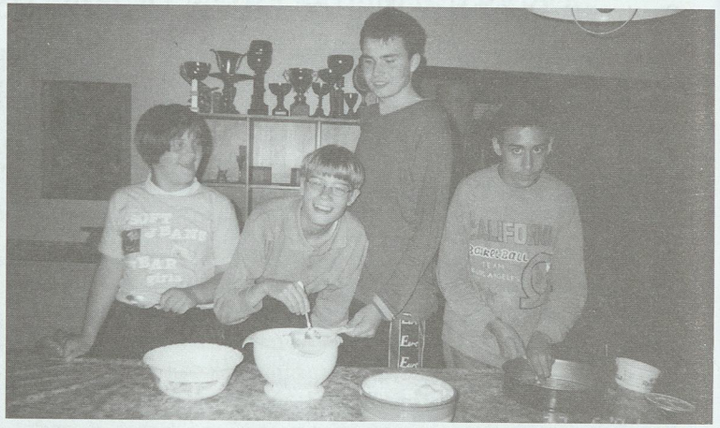

Priprave za praznovanje Nikinega rojstnega dne.

Pohod na Smuk.

Brez težav smo rešili delovne liste.

Vsak otrok si je poiskal svojo torbo, si v hiši izbral svojo posteljo in omaro in lepo poskrbel za svoje stvari.

Obroke smo si morali pripravljati sami, saj na mizi ni bilo dišečega kosila in v kuhinji ni bilo kuharice, ki bi nas razvajala z dobrotami. Zato smo zavihali rokave, si delo razdelili in pridno kot mravljice začeli pripravljati kosilo, pogrinjke, na koncu pa smo vse tudi lepo pospravili.

Po kosilu smo uživali na sprehodu, poslušali ptičje petje, nabirali travniške cvetlice in s strahom ter zanimanjem vstopali v temačno kraško jamo.

Ko smo se vrnili v dom, je bila že pozna ura in čas za dobro večerjo, ki smo jo za spremembo pripravili samo učitelji. Siti in utrujeni smo se še umili, oprhali in trdno zaspali ter se pred spanjem veselili naslednjega dne.

Podobno kot prvi dan smo preživeli tudi ostale štiri. Zgodaj zjutraj smo se zbudili, se umili in si že pripravljali zajtrk. Nato je nekaj otrok in učiteljev pripravljalo kosilo, medtem ko so se drugi sprehajali in si ogledovali značilnosti Semiča in okolice. Po kosilu smo si privoščili počitek in se popoldne znova odpravili na pohode.

Odšli smo do izvira reke Krupe, na vrh Smuka, se sprehajali po Metliki in najbolj uživali v kraških jamah. Po večerji smo preživljali zabavne večere (karaoke, disko, športna tekmovanja itn.).

Preden smo se ob koncu poslovili od prijaznega hišnika, smo še pospravili in počistili dom, kar pa marsikomu ni bilo po volji. Toda ko smo prišli, je bil dom čist in prijeten in takšnega smo za sabo pustili tudi za naslednje obiskovalce.

V ponedeljek smo z veseljem prihajali in v petek z veseljem odhajali, saj smo komaj čakali, da pridemo v Maribor in najbližjim povemo, kaj vse smo videli, doživeli in česa smo se naučili.

Najlepše se zahvaljujemo Zvezi paraplegikov Slovenije, da so nam v zameno za uporabo naše telovadnice omogočili šolo v naravi v njihovem domu.

Breda Bertalanič, defektologinja

KOPER

VIKEND SEMINAR V KRANJSKI GORI

Zelo smo bili veseli, ko nam je predsednica Sožitja gospa Vesna sporočila, da gremo od prvega do tretjega junija na vikend seminar v Kranjsko Goro. V petek zjutraj nas je šofer Aldo prišel iskat na avtobusno postajo v Koper. Vkrcali smo se v avtobus in se odpeljali v Kranjsko Goro. Prispeli smo do hotela Lek, kjer so nas na recepciji razporedili po sobah in apartmajih. Isti dan smo imeli predavanje o naših mladostnikih. Predaval nam je profesor Lačen iz Črne na Koroškem. Drugi dan pa nam je predavala o spolnosti psihologinja Brigita. Po predavanju smo se odpravili na kratek izlet, odšli smo na ogled jezer Isonco na italijansko stran.

Hodili smo okoli jezer, kjer je bila pot zelo kamnita in strma. Tudi Sandijeva mama, gospa Francka, ki ima osemdeset let, je hodila z nami, čeprav z berglami. Tudi Milenina mama, ki je stara približno toliko kot Sandijeva, je hodila z nami. Na tem izletu je bilo zelo lepo in prijetno. Tretji dan smo se starši in mladostniki kar žalostno odpravljali proti domu. Toda šofer Aldo nas je potolažil tako, da nas je spotoma odpeljal še v Kropo. Mesto je značilno po kovaštvu, kovali so žeblje. Ogledali smo si muzej v Kropi. Bil je zelo zanimiv.

Zelo veselo in sproščeno smo se vračali domov, mladostniki in starši, s prelepega vikend seminarja v Kranjski Gori.

Norma Trobec

CERKNICA - LOŠKA DOLINA

OD ČEŠENJ DO PIKNIKA

Moram vam napisati, kako lepe počitnice smo imeli. Med šolskim letom se vozi večina naših otrok v delavnico v Postojno. Ob počitnicah pa nimajo organiziranega prevoza.

Počitnice so dolge, otrokom postane dolgčas. Zato smo se s starši v društvu Sožitje dogovorili, da jim obdržimo vsaj klubsko dejavnost. Toda tudi za to nam zmanjkuje sredstev. Begunje, Nova vas, Loška dolina, Cerknica – to je kar obsežno območje. Kdor koli že nam vozi otroke v klub, se mu kilometri kar nabirajo. Denarja za vožnjo pa ni. Kaj naj naredimo?

Odločili smo se, da bomo otroke vozili v klub sami. Pojavila pa se je še ena težava. Prostor. Prejšnje prostore so med počitnicami obnavljali. Zato smo se s starši dogovorili, da bodo otroci vsak drugi torek imeli klub v šoli v Iga vasi, vmes pa enkrat pri enem, drugič pri drugem otroku, dokler ne bi obiskali vseh tistih, ki se udeležujejo klubskih dejavnosti.

Bilo je tako lepo, da je skoraj škoda, da so počitnice že končane.

Voditeljice so jim pripravile delo, mame pa malico. Pri Metki so začeli s češnjami, pri Davidu nadaljevali z breskvami, pri Marjetki z gostim sokom in smetano, pri Roku s flancati in potico, pri Slavku pa je bil že cel piknik. Končalo se je pri Jožetu, kjer pa je na žalost dež preprečil ogled konj in žrebičkov.

Tako je bilo lepo, da smo se nazadnje pridružile še mame. Čedalje več nas je bilo. Držale smo se malo bolj stran od otrok. Enkrat smo šle na Špičasto stražišče (vrh nad Begunjami), drugič smo sedele v posebnem prostoru in se pogovarjale o vsem mogočem. Snovi nam tako nikoli ne zmanjka, bodisi o otrocih ali o kuhi, o vlaganju sadja in zelenjave. Tretjič, ko smo bile pri Roku, pa nas je njegov oče peljal z otroki vred s traktorjem in vozom okrog dela Cerkniškega jezera. Posebno doživetje za mame, kaj šele za otroke.

Res se mi zdi, da bi morale trajati počitnice še vsaj dva meseca. Ampak, saj bodo drugo leto spet.

Marjetkina mama

LJUBLJANA

LETOVANJE V MARTULJKU

V juliju letos smo starši z otroki za teden dni zamenjali domače okolje in se preselili v hotel Špik v Martuljku.

Starši smo se sprva srečevali z nekakšno bojaznijo, saj je usoda vsakemu po svoje spremenila življenje, tako otrokom kot nam staršem. Gotovo so bili prav otroci pobudniki, da smo se sprijateljili.

Tako prisrčnega ozračja pa prav gotovo ne bi bilo, če ne bi bilo koordinatorjev Vesne Grižon in Martina Benka, ki sta ubrano skrbela za naše dobro počutje. Program letovanja je bil izpeljan kar najbolje, tako ogledi znamenitosti Gorenjske kot tudi delavnice, kjer so naši otroci izdelovali drobna presenečenja za starše, medtem pa smo bili starši prosti.

Presenečena in ganjena sem bila, ker sta Vesna in Martin pripravila svečan program za štirideseti rojstni dan moje hčerke. Vsej skupini, zlasti pa njima se še posebno iskreno zahvaljujeva za vso požrtvovalnost in srčnost.

Spoznali smo in se vsi skupaj prepričali, da je življenje sestavljeno iz drobnih srečic, s katerimi nas presenečajo naši otroci in mi njih, in pridejo do izraza, ko se zavemo, da nam je usoda predrugačila življenje. In ko nam je hudo, nam njihova bližina in želja po ljubezni pošljeta energijo in moč, da obvladujemo njihove in svoje stiske.

Gotovo so se v teh dneh stkale nekatere prijateljske vezi med starši in otroki, ki naj ostanejo tudi, ko se razidemo.

Sožitju se lepo zahvaljujeva, da nama je bilo omogočeno letovanje, saj nama bo ostalo v trajnem spominu!

Irma in Anica Štancar

PREVALJE

LETOVANJE Z ZVEZO SOŽITJE

Kam na letovanje, smo se spraševali spomladi. Društvo Sožitje nam je ponujalo najrazličnejše možnosti letovanja, primerne prav za vse. Vrsto let sem dobivala prijazna povabila, ki pa jih doslej še nisem izkoristila. Letos sem našla termin, ki mi je ustrezal, in se z Jano prijavila. Zame je bilo vabljivo to, da bo Jana imela družbo, na letovanju bo koordinator društva, sama pa bom imela možnost spoznati nove prijatelje. Izbrala sem letovanje v Kranjski Gori.

Na terasi hotela Lek so se nekateri pozdravili že kot stari znanci, saj se na letovanjih srečujejo že vrsto let. Vsi pa smo se zbrali na spoznavnem večeru. Bilo nas je triintrideset. Naši otroci so nas predstavili po svojih sposobnostih. Povedali so, kako nam je ime in od kod prihajamo. Vsak si je skušal vtisniti v spomin čim več imen. Koordinatorki sta nam na kratko predstavili program letovanja, mi pa smo povedali svoje želje in pričakovanja.

V nedeljo smo se podali proti izviru Save Dolinke – Zelencem. Nekateri so naredili pol poti, manjša skupina pa je, kljub napadu rojev komarjev, dosegla cilj.

Ponedeljkovo dopoldne je bilo namenjeno pohodu do martuljških slapov. To je bil pravi planinski pohod, ki se ga seveda niso udeležili vsi. Pot nas je vodila po urejeni poti ob strugi potoka Martuljek ter po mostičkih in stopnicah. Vsi, ki smo se podali na pot, smo šli mimo prvega slapa do Lipovčeve koče, nekateri pa so se podali še naprej, do drugega slapa. Da smo dosegli cilj, gre zahvala vsem, ki so pomagali pri premagovanju poti počasnejšim, a vztrajnim pohodnikom.

Torek je bil namenjen celodnevnemu izletu na Vogel. Ponoči je bila nevihta in kar malo s strahom smo šli na pot. V avtobusu nam je Iva povedala, da ni povsem zanesljivo, ali se bomo peljali z gondolo na Vogel, saj je zjutraj zaradi okvare stala.

Pa vendar je šlo vse po sreči. Med vožnjo z gondolo nam je Borja predstavljala zanimivosti pokrajine, povedala zgodbo o nastanku Špika, Babjem zobu ... V sedmih minutah smo bili na vrhu. Vreme se je vedno bolj vedrilo in bližnji vrhovi so se prav kmalu kopali v soncu. Bili smo sredi planinskega raja. Kar obsedeli bi še sredi te lepote, toda vrniti se je bilo treba. Na poti domov smo se ustavili še na Brezju. Zadovoljni smo sklenili dan.

Kdor preživlja dopust v Kranjski Gori, ne more mimo ponudbe, da bi obiskal Kekčevo deželo. Tja smo se odpeljali v dveh kombijih. Voznica nas je že med potjo pripravljala na srečanje s Kekcem, Bedancem, Kosobrinom in teto Pehto. Sprejela nas je Pehta. Bila je prav prijazna. Predstavila nam je zdravilne rože, ki jih nabira. Skupaj smo priklicali Kekca. Z njim smo se odpravili do Kosobrinove kolibe. Revež je bil ves prestrašen, saj mu Bedanec zmeraj nagaja. Povabili smo ga s seboj. Pehta nam je naročila, naj pride na žgance. Ko smo se vračali, se je na veji gugal Bedanec. Kekec mu je ponagajal. Vanj je metal storže. Bedanec se je zapodil za njim, vendar smo ga z oponašanjem sove pregnali. Žganci, ki jih je skuhala Pehta, in mleko so vsem teknili. Za slovo smo se fotografirali in zapeli Kekčevo pesem.

Popoldan smo se starši pogovarjali z direktorjem zveze društev Sožitje Tomažem Jerebom, otroci pa so bili v varnih rokah Ive in Borje.

V četrtek zjutraj smo šli do Podkorena. Na kmetiji, kjer je akademija jahanja, so nam prijazni lastniki pomagali, da smo se povzpeli na konjev hrbet ter jahali krog ali dva.

V petek pa smo si za cilj izbrali Peč na tromeji. Ker je pot na vrh strma, so nekateri ostali spodaj, drugi smo šli na vrh. Ob pogledu z vrha smo bili poplačani za ves trud. Pogled je segel do gora nad Planico, v Avstrijo in Italijo.

Zvečer nas je čakal še sklepni del letovanja. Bil je pravo nasprotje spoznavnega večera. Razpoloženje je bilo veselo, poslavljali smo se kot znanci. Imena udeležencev nam niso več delala težav. Ogledali smo si slike z letovanja, praznovali Jurjev rojstni dan in imeli srečelov. Vsi smo menili, da smo v Kranjski Gori preživeli prijeten teden, ki ga ne bomo pozabili. Na to nas bodo spominjale fotografije v albumu.

V soboto zjutraj nas je po zajtrku čakalo slovo, ki pa ni bilo običajen pozdrav. Piko na i je dodala gospa Mici iz Šešč pri Preboldu. Pred hotel jo je pripeljal kočijaž, z njim se je dogovorila že prejšnji dan, sama pa je potegnila za meh frajtonarice in zapela. Koordinatorki Iva in Borja sta nam pripravili naslove vseh, ki smo letovali. Tako si bomo lahko pisali.

Ob koncu bi rada pohvalila obe prizadevni koordinatorki. Tudi zaradi njiju je bilo letovanje prijetno in tako uspešno. Doživeli smo še veliko več, kot sem zapisala. Letovanje je treba doživeti, pa boste vedeli, o čem pripovedujem.

Mojca Robnik z Jano

EURO 2000 – KULTURA IN POKRAJINA

Na srečanju EURO 2000 je sodelovalo sedem držav: Nemčija, Belgija, Italija, Francija, Avstrija, Luksemburg in Slovenija. Tema tega srečanja je bila Kultura in pokrajina - torej spoznavanje kulturnih in pokrajinskih znamenitosti in posebnosti v deželi Zgornje Švabske, kjer smo prebivali dvanajst dni. Samo srečanje pa je imelo poleg osrednje teme še veliko vsebin, ki so vplivale na delo in življenje naših varovancev, na njihovo samostojnost in integracijo.

Naš zavod je v takšni obliki srečanja sodeloval prvič, zato je bilo naše presenečenje več kot očitno, ko smo kar na začetku ugotovili, da je **samostojnost varovancev** na prvem mestu. Samostan in njegova okolica sta jim bila na voljo, delali so lahko, kar so želeli (sprehodi, igre, spletanje prijateljstev, ogledi itn.), pri tem pa niso potrebovali naše pomoči, saj so se sami znašli bolj, kot bi človek pričakoval. Tudi v jedilnici spremljevalci nismo sedeli skupaj z njimi, temveč smo bili ločeni. Hrano so si stregli sami ter zelo dobro poskrbeli zase. Pri nakupu pijače prav tako ni bilo zapletov, saj so imeli bone (skupaj smo jih kupili prvi dan), s katerimi so dvigovali želeno pijačo v kletnih prostorih.

V nekoliko bolj zapletenih okoliščinah, ko zaradi nepoznavanja jezika sporazumevanje ni bilo mogoče, smo seveda rade volje na pomoč priskočili delavci. To pa je povzročilo nemalo smeha in dobre volje, saj so bili prevodi vprašanj in odgovorov včasih več kot komični.

Tudi z osebno higieno in izbiranjem primerne obleke in obutve ni bilo težav. Le dekleta, ki so vedno rada urejena, so vprašala za nasvet glede frizure in kombinacije obleke, s čimer smo jim rade volje ustregli. Pri moških je bila potrebna pomoč pri britju, a tudi to smo rešili brez težav.

Tudi zadnji dan v zabaviščnem parku v Ravensburgu smo se prepričali, da je naš strah glede presoje varovancev o tem, kaj lahko počno in kaj zmorejo, povsem odveč. Spremljevalci smo ob prihodu v park namreč menili, da je boljše, če smo ves čas skupaj, da na koncu ne bo kakšnega neprijetnega zapleta. Ko smo skupaj "obdelali" zahtevnejša območja in so nam počasi pojenjale moči, varovanci pa so bili še kar polni energije, smo se odločili, da jim dovolimo samostojno pohajkovanje po parku. Te naše odločitve so bili več kot veseli, saj so se tako poistili z varovanci iz drugih skupin, ki so prav tako samostojno raziskovali park. Razumno so se odločali, kaj si bodo privoščili, bolj kot igre so jih zanimali spominki, zato so si jih tudi kupili. Bili smo veseli njihovega ravnanja in znova smo ugotovili, da jim lahko zaupamo. Pri porabi denarja smo imeli dogovor, da ne zapravljamo za nepotrebne stvari. Pri tem smo jim še najbolj svetovali, saj so vedno vprašali, ali se katera stvar splača kupiti ali pa ne. Kljub temu pa jih nismo omejevali, saj je bil denar njihov in so si lahko privoščili, kar so želeli.

Glede na to, da se pri nas veliko trudimo in delamo za večjo samostojnost varovancev, lahko rečemo, da so na tem srečanju veliko pridobili, in če bodo imeli možnost, bodo v prihodnje svoje nove izkušnje koristno uporabili.

Na EURO 2000 so potekale **dejavnosti po delavnicah**, kjer so varovanci spoznavali nove tehnike dela. Najzanimivejši sta bili za naše varovance na začetku delavnica Luksemburga, kjer so lahko pisali na računalnike, in avstrijska delavnica, kjer so izdelovali obeske iz klobučevine. Te tehnike dela pri nas ne poznamo, zato je bila toliko zanimivejša. Tehnike dela v drugih delavnicah so nam bile bolj ali manj znane, saj izdelujejo podobne izdelke kot mi. V francoski delavnici so izdelovali voščilnice, vlivali keramofiks, barvali okvirje ipd. Nemci so imeli tekstilno delavnico, kjer so šivali baročna oblačila in ogrinjala - z njimi so se potem predstavili na svojem večeru.

V belgijski delavnici so delali z blagom na stiropor in pletli zapestnice iz prejice. To tehniko dela poznamo, saj se izvaja na naši dislocirani enoti. Italijanska delavnica je bila slikarski atelje, saj so na veliko barvali in risali. Tako kot vsako leto so pripravljali kulise ter rekvizite za svoj nastop. Izid njihovega dela je bil izjemen, saj so uprizorili predstavo, kakršne še nihče od nas ni videl. V naši delavnici je potekala tehnika dela s pirografi. Navdušenje za tovrstno delo je bilo veliko, kar je bilo videti po številnih končnih izdelkih. Pri samem delu so nam bili v veliko pomoč tudi naši varovanci, saj dobro obvladajo pirografijo. Naš celotedenski trud v delavnicah je bil poplačan v nedeljo, ko je bil dan odprtih vrat. Vsi naši izdelki so bili na ogled velikemu številu gostov, ki so nas ta dan obiskali.

Vse izdelke, ki so jih varovanci naredili v delavnicah, so lahko zadnji dan vzeli in jih odnesli domov.

Pomembno mesto na EURO 2000 pa so zavzeli **predstavitveni večeri**, ki so nas obogatili z znanjem o drugih deželah, njihovih znamenitostih, šegah in navadah. Kako učinkoviti so bili ti večeri, pa bo najbolj razvidno z video kasete, katero nam bodo poslali organizatorji, ki so skrbno in dosledno vse snemali.

Na koncu naj omenimo še tisto vsebino EURA 2000, ki nam je pravzaprav pustila v spominu nekaj najlepšega, to je **nova prijateljstva z ljudmi iz vseh koncev Evrope**. Ugotovili smo, da neznanje jezika sploh ne igra pomembne vloge, kadar gre za spletanje novih poznanstev in prijateljstev. Varovanci so se med seboj odlično razumeli, le tu in tam so potrebovali našo pomoč. Tudi delavci smo na tem srečanju veliko pridobili, od novega strokovnega znanja, tako kot varovanci smo se učili novih tehnik dela ipd. Nova prijateljstva z delavci iz drugih dežel pa nam v prihodnosti ponujajo medsebojno sodelovanje, odkrivanje novih področij dela in pa seveda navezovanje stikov s podobnimi ustanovami, kot je naša.

Jerica Ploj,
vodja slovenske skupine na
EURO 2000

NAŠI PARI NA DOPUSTU

V Centru za usposabljanje, varstvo in delo Črna na Koroškem že kar nekaj let posebno pozornost posvečamo odnosom med spoloma. Tako našim dekletom in fantom dajemo možnost, da se med seboj povezujejo v prijateljske in zaljubljene dvojice, ki drug drugemu izražajo veliko nežnosti in naklonjenosti. Parom, katerih zveza traja dalj časa, omogočamo tudi bivanje v skupni sobi. Žal pa tega zaradi objektivnih razlogov ni mogoče izvajati na vsakoletnem letovanju na Debelem rtiču, kamor hodimo že vrsto let. Zato smo se na pobudo fantov in deklet iz Varstveno-delovnega centra odločili, da bodo pari, ki že dalj časa hodijo ali živijo skupaj, šli na svoj zasluženi dopust ločeno od drugih. Izbrali smo Salinero v Strunjanu. Za to letovanje so se morali prijavljati sami, seveda ob upoštevanju prej navedenega kriterija. Do konca prijavnega roka se je priglasilo enaindvajset parov – to se pravi dvainštirideset deklet in fantov. Če gredo na morje vsi v parih, se spodobi, da so v paru tudi spremljevalci. Tako je vzel Marjan za volonterko svojo ženo Trezko, jaz pa moža Jakoba.

Za prvo pomoč in zdravstvene težave je skrbel Sandi, ki je bil edini brez partnerke. Naša dekleta so se sicer zelo trudila, da bi mu partnerko našla na morju, vendar jim za zdaj to ni uspelo.

Pred odhodom v Strunjan smo vsi živeli v nekakšnem pričakovanju neznanega. Kaj sploh moramo vzeti s seboj? Saj gremo prvič na dopust v hotel. Iz svojih izkušenj sem jim svetovala, naj vzamejo to, kar vzamem sama na svoj dopust, pozabila pa sem dodati, da imam vedno pol garderobe preveč.

Končno je napočil dan odhoda, drugi september. Ob mojem prihodu v Center, malo pred sedmo uro zjutraj, so bili vsak s svojo prtljago že na dvorišču. Pri natovarjanju na avtobus so fantje samoiniciativno poskrbeli tudi za prtljago deklet. Ob prihodu na cilj nas je že čakal Marjan, ki se je v Strunjan odpeljal z enim od parov v osebnem avtomobilu. Fantje in dekleta pa so se najbolj razveselili ključev dvoposteljnih sob v hotelu Salinera, ki jim jih je izročil. Zaradi zasedenosti sob v hotelu je pet parov dobilo sobe v apartmajih, ki so bili približno pet minut oddaljeni od hotela. To se je pozneje izkazalo za zelo dobro, saj so imeli apartmaji kuhinje z vso opremo. Bernarda, Sabina, Valerija, Dijana in Majda so tako pridno skrbele, da smo vsi dobili svojo obvezno kavico po zajtrku in kosilu. To je bil tudi čas za klepet in skupno načrtovanje dnevnih dejavnosti. Prvi dan smo izkoristili za namestitev in spoznavanje novega okolja. Po dolgi vožnji nam je še najbolj prijal sprehod po plaži in prek solin do restavracije na drugi strani.

Naslednji dan smo začeli z zajtrkom v hotelu, ki je bil možen v času od sedme do devete ure. Nekateri so šli na zajtrk sami že pred osmo uro, tiste, ki so radi spali, pa smo po telefonu budili kasneje. V kolikor kdo ni želel zajtrkovati, je to povedal zvečer, da ga nismo po nepotrebnem budili. Dan, ki je sledil, smo preživeli na plaži. Fantje so se potrudili, da so rezervirali čim več ležalnikov za svoja dekleta, nekateri pa tudi samo za sebe. Zvečer smo po dogovoru ob kavi odšli na pohod skozi tunel iz Strunjana v Portorož. Pohodu se je odpovedal le en par zaradi težav

pri daljši hoji. To je bil čudovit večer. Ob prihodu v Portorož smo se dogovorili za dve uri samostojnega potepanja po Portorožu in določili kraj, kjer se ob odhodu dobimo.

Natančno ob dogovorjeni uri smo se vsi pari dobili na domenjenem kraju in se ob tri-indvajseti uri skozi tunel vrnili v Strunjan. Ker smo prejšnji večer pozno prišli iz Portoroža, smo začeli naslednji dan nekoliko pozneje. Večinoma smo ga preživeli na plaži ob kopanju in balinanju, večer pa končali z individualnimi sprehodi.

Četrtek se je začel kot vsak dan z zajtrkom, nadaljeval pa z različnimi dejavnostmi po želji. Ob pol petih smo se zbrali na pomolu, od koder smo se z ladjo odpeljali do Ankarana in nato peš odšli do Debelega rtiča, kjer smo imeli ribji piknik. Tam smo se tudi zavrteli ob glasbi, prijazni gostitelji pa so nas po končani zabavi prepeljali do Valdoltre, kjer nas je čakala ladja za vrnitev v Strunjan. V petek smo se zaradi slabšega vremena dogovorili za pohod v Piran. Pohoda so se razen dveh parov udeležili vsi. Pešpot nas je peljala po cesti iz Strunjana, prek Belega Križa pri Portorožu v Piran (približno uro in pol). Večina se je iz Pirana vrnila v Strunjan po plaži, za tiste, ki jim je zmanjkalo moči, pa je poskrbel Sandi z osebnim avtomobilom.

V soboto smo se čez dan sončili in kopali, zvečer pa organizirali zelo simpatičen izbor Miss Strunjana 2001. Vsa dekleta so vložila veliko truda v pripravo za nastop pred publiko. Izposojale in izmenjavale so si garderobo, čevlje, ličila, s Trezko pa sva poskrbeli za njihove frizure in ličenje.

Prireditev je potekala ob glasbi našega diskjockeya Darka, dekleta pa so bila ob predstavitvi nagrajena z močnim aplavzom. Da ne bi bili fantje zapostavljeni, smo naslednji večer izbirali mistra Strunjana. Oba večera sta bila enkratna, neponovljiva. Morda je bilo tako tudi zaradi pohoda h Križu nad Strunjanom, kjer se sekajo zdravilne pozitivne energije in s katerimi smo se napolnili popoldan pred prireditvijo.

Ob vseh teh dejavnostih nam je dopust minil kar prehitro in pred nami je bil že zadnji večer pred odhodom. Popestrili smo ga z različnimi igrami, ki so jim sledile nagrade. Najprej je bil na vrsti ples z jabolki. Ne morem opisati, kako čudovito je bilo opazovati pare, ki so se na vso moč trudili, da jim jabolko, ki so ga držali ob plesu na čelu (brez pomoči rok), ne pade na tla. Enako je bilo pri plesu s stolom, kjer je vedno manjkal en stol glede na število plesalcev. Ali pri igri, kjer je moral eden izmed partnerjev s tipom prepoznati svojega partnerja. Na koncu moram reči, da sploh ni bilo pomembno, kdo je bil pri posameznih igrah zmagovalec. Mi vsi smo bili zmagovalci. Mi vsi smo se podali v neznano. Naši pari z nami in mi z njimi. Veliko smo se naučili eden od drugega. Marjan in Trezka, Ivanka in Jaka od Bernarde in Naca, Željka in Sabine, Draga in Maričke, Stanka in Majde, Zvonka in Janje, Janeza in Mojce, Simona in Vesne, Vesne in Gustija, Anice in Mitje, Valerije in Darka, Mire in Poldija, Franje in Janka, Aleksandre in Ivija, Irme in Nika, Nežke in Janija, Renate in Francija, Pavle in Zdravka, Regine in Nova, Darinke in Jožija, Liljane in Kristija ter Andreja in Diane.

Hvala vam za vse lepe trenutke, ki smo jih preživeli skupaj. Hvala tudi vsemu osebju Salinere, ki je bilo zelo prijazno z nami ter poskušalo ustreči vsaki naši želji. Ne smem pozabiti tudi na naša volonterja, ki sta se zelo dobro odrezala, in seveda Sandija, ki je skrbel za naše zdravje. Z vsemi našimi pari smo bili res dobra ekipa.

Ivanka Vidovič

OB KONCU MEDNARODNEGA LETA PROSTOVOLJSTVA

POLETNI TABOR – KORITNICA

V Manchestru na Mednarodni konferenci o specialnem izobraževanju – ISEC 2000 je bilo poudarjeno, da v svetu ni več govora o integraciji, temveč o inkluziji otrok s posebnimi potrebami. Ta sprememba ne prinaša le zamenjave strokovnega izraza, ampak se s tem spreminja tudi koncept obravnave teh otrok. Integracija namreč predstavlja le namestitev otroka s posebnimi potrebami v redni razred, iz katerega je bil izključen, zato se skuša prilagoditi otroka, da se bo lahko vključil v redni sistem izobraževanja. Inkluzija pa zahteva tudi spremembe v okolju, ki bodo omogočile kar največje razvijanje sposobnosti otrok.

V Center Janka Premrla - Vojka v Vipavi so vključeni otroci in mladostniki s posebnimi potrebami. Skoraj vsi so kombinirano moteni v razvoju, to pomeni, da imajo poleg motnje v duševnem razvoju, ki jim preprečuje šolanje po rednem programu osnovne šole, lahko še motnje drže in gibanja, motnje vida, sluha, govora ter tudi čustvene in vedenjske motnje. Prav zaradi številnih težav potrebujejo otroci vsestransko celodnevno obravnavo in oskrbo, ker imajo sicer malo priložnosti za vključevanje v socialno okolje in predvsem za druženje z vrstniki.

Eden od pomembnih ciljev, ki smo si ga postavili strokovni delavci v Centru, je tudi ustvarjanje možnosti za čim večjo in uspešnejšo socialno vključenost. Govorimo torej o inkluziji otrok s posebnimi potrebami, ki zajema tudi in predvsem spremembe v zunanjem okolju, spremembe v stališčih in pogledih ter navsezadnje v vedenju ljudi zunaj naše hiše. Gre za ustvarjanje možnosti, v katerih bo otrok s posebnimi potrebami lahko razvijal in uresničeval svoje sposobnosti, interese in želje. Dejstvo je, da lahko take možnosti ustvarimo samo s sodelovanjem "zdravih" vrstnikov.

Zato smo se že pred leti začeli povezovati s srednjimi šolami v okolici Vipave, predvsem s Škofijsko gimnazijo Vipava. Srednješolci, ki se na začetku šolskega leta odločijo za prostovoljno delo (v šolskem letu 1999/2000 jih je bilo sedeminšestdeset, v šolskem letu 2000/01 pa šestinosemdeset), prihajajo enkrat na teden po eno uro na obisk k otroku, ki mu ga določimo. Ta oblika druženja se je izkazala kot pomembno dopolnilo zavodskega življenja in omogoča otrokom in mladostnikom v Centru, prav tako pa tudi dijakom, da se doživijo drugače in se izkažejo v novem položaju.

Vendar je ena ura na teden malo, zato smo začeli razmišljati o pripravi poletnega večdnevnega druženja.

Izbrali smo pet otrok iz Centra, starih od sedem do šestnajst let, in štiri prostovoljce iz Škofijske gimnazije, ki so se pri svojem delu med šolskim letom posebno izkazali. Skupaj s tremi strokovnimi delavci smo prvi teden počitnic odšli v Baško grapo, natančneje v Koritnico.

Otrokom iz Centra ter dijakom smo dali možnost, da:

- skupaj drugače preživijo del svojih poletnih počitnic,
- doživijo izkušnjo dajanja in sprejemanja pomoči,
- premagujejo ovire in dosegajo postavljene cilje,
- razvijajo samozaupanje ("Tudi jaz to zmorem!"),
- s svojo voljo organizirajo življenje v korist vseh,
- premagajo pasivnost in čakanje na ponudbe,
- si oblikujejo odnos do neokrnjene narave,
- ustvarjajo ozračje pripadnosti in varnosti.

Vse dejavnosti so bile izbrane po posvetu v skupini in so bile take, da smo pri njih lahko sodelovali vsi, hkrati pa so od nas zahtevale sodelovanje, dogovarjanje in pomoč.

Naš tabor v Koritnici bi lahko poimenovali tudi vrnitev k naravi ali izstop iz vsakodnevnega življenja, kjer se vse dogaja tako hitro, kjer naš čas zapolnjujejo televizija, računalniki, avtomobili, in ... zaživeti z drugačnostjo. Ob bivanju v Baški grapi smo skušali odkriti, kaj lahko počnemo v naravi, kako si lahko poiščemo zaposlitve na nove, nenavadne načine. Skratka, skušali smo odkriti nov pogled na naravo. Hiša, v kateri smo bivali, in okolica sta nam dajali veliko možnosti za to. Štiriindvajseturno druženje, pogovori, usklajevanje konfliktov, skupinsko prehranjevanje, spanje v enem prostoru, načrtovanje dejavnosti srednješolcev in invalidnih otrok ... imajo neverjeten povezovalni učinek ter silijo v sodelovanje. Dejavnosti so bile privlačne. V njih je bilo vedno kaj novega, dinamičnega pustolovskega in izzivalnega. Skupina nam je dajala prijeten občutek varnosti in sprejetosti. Več časa smo imeli drug za drugega, za pogovor, smeh in šale. Oblikoval se je nekakšen duh tabora, ki je vsem dajal spontano stimulacijo in motivacijo za delo. Mi smo le ponudili stvari in te so se same zgodile.

Kaj smo delali?

- Vzeli smo si čas za pripravo in skupno uživanje hrane. Pred vsakim obrokom smo se prijeli za roke in se zahvalili za obed.
- Skrbeli smo za čredo konj, ki nam jo je zaupal v oskrbo naš sosed Vili. Naučil nas je tudi, kako pomembno je, da s konjem navežeš stik. Naučili smo se konja osedlati in ga zajahati. Nekateri smo konja samostojno jahali po travniku.
- Skrbeli smo tudi za čredo ovac. Jedle so nam star kruh iz rok.
- Nekateri smo šli na pohod na Rodico. Prišli smo 1966 metrov visoko. Na vrhu smo uživali v razgledu in občudovali planike.
- Nazaj grede smo se ustavili še v Rutu, kjer smo sklenili verigo okrog osemsto let stare lipe in se spomnili starih časov, ko je rihtar pod lipo razsojal – "zrihtal" spore med vaščani.
- Zakurili smo staro krušno peč in v njej spekli svojo pico. Na koncu smo v njej spekli še hleb kruha, prav tak, kot so ga pekle naše babice. Zjutraj smo ga pojedli, tudi drobtinice. Bil je naš kruh.
- Pripravili smo dan obiskov. V ribogojnico v Podbrdu smo šli po ribe. Pripravili smo jih za naše obiskovalce.
- Spoznavali smo čare poletnih noči. Ob prvem srečanju s kresničko jo je nekdo pihal, da bi ugasnila, drugi pa je ni hotel prijeti v roke, ker se je bal, da ga bi spekla.
- Nogometna tekma se je končala s kopanjem poražencev.
- Naredili smo pravi skavtski kres, in ko se je stemnilo, smo ga tudi zakurili. Ob njem smo zapeli; pri tem nam je bila v pomoč kitara.

Prepričali smo se o resničnosti besed:

"Povej mi in bom pozabil.
Pokaži mi in si bom zapomnil.
Vpleti me in bom razumel."

Na taboru smo pridobili vsi. Strokovni delavci smo v marsičem spremenili svoje mnenje o učencih in prostovoljcih. Velika razlika je biti z otrokom nekaj ur na dan ali pa štiriindvajset ur. Opazili smo pač stvari, ki jih v učnem položaju ne moremo.

Pridobili so tudi prostovoljci. Ko smo živeli skupaj, so šele spoznali, da tudi oni radi igrajo nogomet, se smejejo, pojejo, se jezijo, jočejo ... Lahko bi jim na dolgo in široko razlagali, pripovedovali, a ne bi nikoli razumeli stvari tako, kot so jih, saj so bili vpleteni in so vse občutili na svoji koži. Bili so tisti, ki so samostojno, brez prigovarjanja priskočili na pomoč. Bili so veseli, ker so pomoč lahko dajali, in prav gotovo jo bodo znali tudi poiskati, ko jo bodo potrebovali sami.

Sklenemo lahko, da je bilo skupno poletno druženje dijakov in invalidnih otrok korak v pravo smer. Gre preprosto za življenje, ki ni usmerjeno v pridobivanje in tekmovanje, temveč v odgovornost, solidarnost, pomoč in sodelovanje. Gre za vrednote, h katerim nas je nagovarjalo vse leto 2001 – mednarodno leto prostovoljstva.

Doživetja je mogoče samo doživeti: vsakdo jih doživlja zase, po svoje, s svojo težo in pomenom. Težko je takšna doživetja opisati. Nekateri pa vendarle zmorejo.

Mesec dni po koncu tabora smo dobili pismo ...:

"... spremenili ste me; vsi ... ganilo me je spoznanje, da sem vsakemu izmed vas, pa tudi sebi podarila nekaj novega, pa čeprav je bil to le nasmeh. Našla sem tisto, kar sem tako zelo dolgo iskala: iskreno prijateljstvo in željo, da bi vse to še enkrat doživela. Kako zelo sem vam hvaležna za to, da ste mi pokazali, kako naj bom zadovoljna s tem, kar imam, in s tem, kar sem. Zdaj končno vem, da nisem le številka, ampak tudi bitje, ki lahko nekomu nekaj da in s tem pomaga, da bodo tudi drugi srečni in bodo cenili tisto, kar imajo. Še nikdar se nisem počutila tako velika in močna kot takrat, ko sem se pridružila tej skupinici otrok, ki jih zdaj res pogrešam. Morda se zdi čudno, vendar sem se v vse to, kar smo počeli, na neki način zaljubila in bi to rada ponovila. Tako zelo hvaležna bi vam bila, če bi našli način, da bi se z vsemi temi otroki ponovno srečali in se od njih še kaj novega naučili ... Hvaležna sem vam, ker ste mi dali možnost biti nekdo drug, in ne le nekdo, ki živi in vsake toliko časa pride na kratek obisk tja, kamor si nekateri ne upajo vstopiti. Jaz zagotovo pridem. Hvala!"

Zaradi takšnih občutkov je to naše druženje vredno in potrebno.

Nasvidenje naslednje leto.

Alenka Premrl, Tomaž Torkar
Center za usposabljanje invalidnih otrok
Janka Premrla – Vojka, Vipava

♦ Starši skupaj z otrokom v bolnišnici
♦ Brezplačno parkiranje
♦ Prodaja avtomobila

■ VPRAŠANJE:

Kdaj so lahko starši v bolnišnici skupaj z otrokom?

ODGOVOR:

Pravica bivanja enega od staršev v bolnišnici ob bolnem otroku je opredeljena v 40. členu pravil obveznega zdravstvenega zavarovanja, in sicer:

- Pri otrocih s težjo okvaro oziroma poškodbo možganov ali hrbtenjače, pri katerih je potrebno usposabljanje staršev za poznejšo rehabilitacijo na domu, ima eden od staršev pravico do bivanja v bolnišnici. Dolžina usposabljanja je odvisna od programa, vendar lahko traja v posameznem primeru največ 30 dni.
- Pri otrocih s kroničnimi boleznimi ali okvarami ima eden od staršev v času usposabljanja za poznejšo rehabilitacijo otroka na domu pravico do bivanja v bolnišnici, vendar največ 14 dni v posameznem primeru.

V obeh navedenih primerih poravna Zavod za zdravstveno zavarovanje stroške v višini 70 odstotkov cene oskrbnega dne, določenega s pogodbo med Zavodom in bolnišnico.

V tem času ima tisti od staršev, ki biva v bolnišnici z otrokom, pravico do začasne zadržanosti od dela in posledično tudi pravico do nadomestila plače v breme Zavoda za zdravstveno zavarovanje Slovenije.

■ *VPRAŠANJE:*

Zakaj na ljubljanskem območju ne izdajajo več nalepk za oprostitev plačila parkiranja za invalidne osebe?

ODGOVOR:

V zvezi s tem problemom smo že pred časom zaprosili za pojasnilo Upravno enoto Ljubljana - sektor za notranje zadeve; oddelek za promet in dobili tale odgovor:

Zakon o varnosti cestnega prometa (Ur. l. RS, št. 30/98) v 49. členu določa pogoje za pridobitev posebnega znaka za ustavljanje in parkiranje. Ti pogoji so določeni v 1. odstavku, ki se glasi:

"Zdravstveni delavci in delavci socialnih služb, kadar obiskujejo bolnike, in invalidi z 80 % in več odstotno okvaro organizma, zaradi katere jim je oteženo gibanje, smejo parkirati vozila na krajih, kjer to sicer ni dovoljeno, če tako parkirano vozilo ne ogroža drugih udeležencev v cestnem prometu in je posebej označeno s posebnim znakom za ustavljanje in parkiranje."

Iz zgoraj navedenega sledi, da so do posebnega znaka za ustavljanje in parkiranje upravičeni le telesni invalidi, ki jim je izdana odločba o invalidnosti, v kateri je telesna okvara izražena v odstotkih, ne pa tudi invalidi z zmerno, težjo ali težko telesno in duševno prizadetostjo, ki jim je priznana invalidnost po predpisih o varstvu telesno in duševno prizadetih oseb in otrok z motnjami v telesnem in duševnem razvoju.

■ VPRAŠANJE:

Avto smo kupili pred štirimi leti na ime sina, ki je zmerno prizadet, in smo bili oproščeni plačila prometnega davka. V prometno dovoljenje so nam napisali, da avta ne smemo odtujiti pet let, kar se izteče šele konec drugega leta. Slišali pa smo, da ni treba čakati do tega datuma, in prosimo za razlago.

ODGOVOR:

Zakon o prometnem davku je prenehal veljati 1. 7. 1999 z uveljavitvijo Zakona o davku na motorna vozila in s tem datumom so sočasno prenehala veljati vsa določila tega zakona. Glede na to se tudi odtujitveni rok, po katerem se vozilo skladno z določili tega zakona ni smelo odtujiti, ne upošteva.

Avto lahko odtujite kljub temu, da imate v prometnem dovoljenju napisan rok možne odtujitve šele drugo leto, in vam ni treba čakati do tega datuma.

Nevenka Ljubič,
pravnica

NARAVOSLOVNI DAN

V sredo smo imeli naravoslovni dan. Zjutraj smo se odpeljali s kombijem do Krna, od tam pa smo pot nadaljevali peš do planine Pretovč. Med potjo smo malicali. Veliko smo se pogovarjali o travniku. Nabirali smo tudi zdravilna zelišča. Videli smo velik ograjen pašnik, kjer se je pasla živina. Na planini smo si ogledali mlekarno–sirarno, kjer izdelujejo sir. Prespali smo v koči. Preden smo se odpravili k počitku, smo zapeli. Bilo je zelo lepo, le malo nas je bilo strah, ker je zunaj zelo močno deževalo. Da nismo bili lačni, sta za nas poskrbela tovarišica Nika in njen mož. Preden smo odšli, smo za seboj počistili.

Skupaj smo preživeli dva nepozabna dneva.

Silvana

PRI GASILCIH

Bili smo pri gasilcih. Tam sta nas pričakala dva gasilca. Potem smo šli v garažo. Tam nam je gasilec Robi pripovedoval o gasilskem delu. Potem smo si ogledali dva gasilska avtomobila. V avtomobilu je bilo razno gasilsko orodje. Otroci in tovarišice smo tekmovali z brentačo. Bilo je zelo zabavno. Potem smo si ogledali, kako je gasilec Janko zakuril ogenj. Potem je pogasil z gasilnim aparatom. Gasila je tudi tovarišica. Zelo se je kadilo. Gasilec Janko je rekel, da gasilni aparat ni za otroke, ker je zelo nevarno. Tam so imeli še druge gasilne aparate. Nekateri smo se tudi stehtali. V garaži smo se oblekli v gasilsko obleko, na glavo smo si dali gasilsko čelado. Potem smo se slikali. Po slikanju smo si slekli gasilsko obleko. Gasilec Robi je dal tovarišici Tini nekaj za otroke. Nato smo se od njih poslovili in šli nazaj proti šoli. V šoli nam je tovarišica Tina razdelila kresničke in obeske. Bilo mi je zelo všeč. Naučil sem se veliko novega.

Aleš, 5. razred
Osnovna šola Ane Gale

LETOVANJE V ANKARANU

Septembra letos nas je gospod Ferdinand peljal s kombijem na vsakoletno letovanje v Ankaran.
Vreme smo imeli ves čas letovanja bolj slabo. Tako smo se drugi dan odpravili v Izolo na ogled delavnic. Tudi tam sestavljajo kemične svinčnike in čistijo okolico banke. Imajo zelo majhne prostore, zato si želijo novih, večjih delavnic. Iz Izole smo se vrnili v Ankaran na kosilo.
Malo stran od Ankarana smo šli nabirat školjke, našli smo zelo lepe.
Pri vseh obrokih so nam z zelo okusno pripravljeno hrano postregli prijazni natakarji. Po kosilu je bil na vrsti počitek in za njim kopanje. Uživala sem v vodi. Podajali smo si žogo, se "tunkali". Katja, naša odlična plavalka, se je celo potapljala na dno morja.
Zvečer nam je igral ansambel 4-ever, igrali so poskočne melodije, ob katerih smo se vrteli ves večer.
V Ankaranu mi je bilo lepo. Če bi bilo več sonca, bi bilo še lepše.

Marta Vidmar

Varstveno-delovni center Ajdovščina

POHOD NA KOMNO

V torek ob sedmi uri zjutraj smo se odpeljali s kombijem do koče pri Savici. Ko smo prišli do Savice, smo dali potovalke na žičnico. Potem smo hodili tri ure in pol do Komne. Ko smo prišli do Komne, je gospod v koči na kitaro zaigral Kekčevo pesem. Matej je naložil potovalke na samokolnico in jih odpeljal do koče. Gospod Jenko je odklenil kočo in zakuril peč.

V tej koči na Kraju smo spali, jedli zajtrk in večerjo. Kosilo smo imeli v koči pod Bogatinom. Prvi dan smo šli do planine Govnjač.

Drugi dan smo šli do koče pri Triglavskih jezerih. V planinske knjižice smo dali štampiljke. Jedli smo palačinke. Hodili smo osem ur do koče in nazaj. Bili smo zelo utrujeni.

Tretji dan smo pospravili kočo. Potem smo šli na Komno. Na Komni smo jedli kosilo. Potem smo šli v dolino do slapa Savice. S kombijem smo se odpeljali nazaj v Ljubljano. V hribih smo bili prvič. Na pohodu smo bili tri dni. V hribe bomo še šli. Imeli smo se zelo lepo.

Marko Zavrl

Oddelki vzgoje in izobraževanja
Zavoda Janeza Levca, Ljubljana

SEMINAR ZA SAME PRIZADETE OSEBE

V času od petnajstega do sedemnajstega junija sem se udeležil seminarja Kako poskrbimo za samega sebe. Iz Gornje Radgone smo odšli ob deseti uri. Pripeljali smo se v dom Gorenje v Zrečah. Predsednica društva Sonja Korošec nas je razporedila po sobah. Po kosilu smo imeli predavanje. Hodili smo na sprehode. V soboto dopoldan smo imeli predavanje o tem, kako smo samostojni in tudi povezani med seboj. Popoldan smo risali z barvami na kozarce. Bili smo zelo uspešni, zato nas je voditeljica pohvalila. V telovadnici smo imeli glasbo. Ob glasbi smo izvajali gibe in telovadili. Vsak večer je prišel po večerji harmonikar in nas zabaval. Nam je bilo zelo lepo.
V nedeljo zjutraj smo se odpeljali na enodnevni izlet. Peljali smo se na Roglo. Tam smo se vozili s kočijo, nekateri so tudi jahali. Videli smo tudi vlečne pse. Odpeljali smo se v Zreče in si ogledali naravni park. Videli smo srne. Vikend seminar je hitro minil in na njem smo se veliko naučili.

Tonček Tomažič

PLEZALI SMO

Korak za korakom smo poimenovali brošuro, v kateri smo otroci in mentorji planinci iz našega Centra opisali svoje doživljanje pohodništva. V teh dneh bi lahko dodali še eno bogato izkušnjo. Spoznali smo, kako se premaguje planinska pot, ki je speljana čez skale.

Že spomladi mi je Marko, inštruktor plezanja, član Planinskega društva Vipava, ponudil strokovno vodenje skupine naših mladih planincev čez skale, ki vodijo na Plaz. Dokončno smo se dogovorili v začetku oktobra. Skupinico je sestavljalo šest fantov. Ni jim bilo prav jasno, kaj jih čaka, bili pa so navdušeni in neučakani. Mislim, da je bilo nekaterih tudi malce strah, vendar se niso hoteli odpovedati novemu doživetju. V torek popoldne je skupina z boljšo kondicijo šla peš na Gradišče, dva sta kolegici peljali z avtom, mlade planince pa smo spremljale vse štiri mentorice: Irena, Andreja, Lucija in Helena. Na parkirišču se nam je pridružilo pet članov Planinskega društva, izkušenih plezalcev.

V trenutku smo se, mislim, da prav vsi, že počutili kot stari znanci. Po merjenju in prilagajanju pasov nas je čakala krajša pot do skal. Ob vznožju se je začelo navezovanje vrvi na pasove. Na površje je prišlo malce tekmovalnega duha, kdo bo prvi, kdo drugi in tako naprej.

Potem pa mir, morda kakšno vprašanje. Ne vem, ali so skale delovale avtoritativno ali pa sta tako učinkovali strokovnost in umirjenost naših inštruktorjev. S seboj smo imeli tudi dokaj nemirne otroke, toda dokazali so, da znajo ob pravem času poslušati in ubogati. Pot so premagovali Klemen, Janez, Pavel, Stipe in Aleš. Z nami je bil tudi Marko, ki si je zelo želel premagati skale, pokazal pa je tudi veliko poguma, ko je priznal, da se boji. Na vrh je šel po stezi. Približno eno uro je trajal naš podvig. Naši vodniki so bili nad nami kar navdušeni in ponudili so nam pomoč tudi v prihodnje. Če bodo naši otroci želeli, se bomo seveda spet srečali.

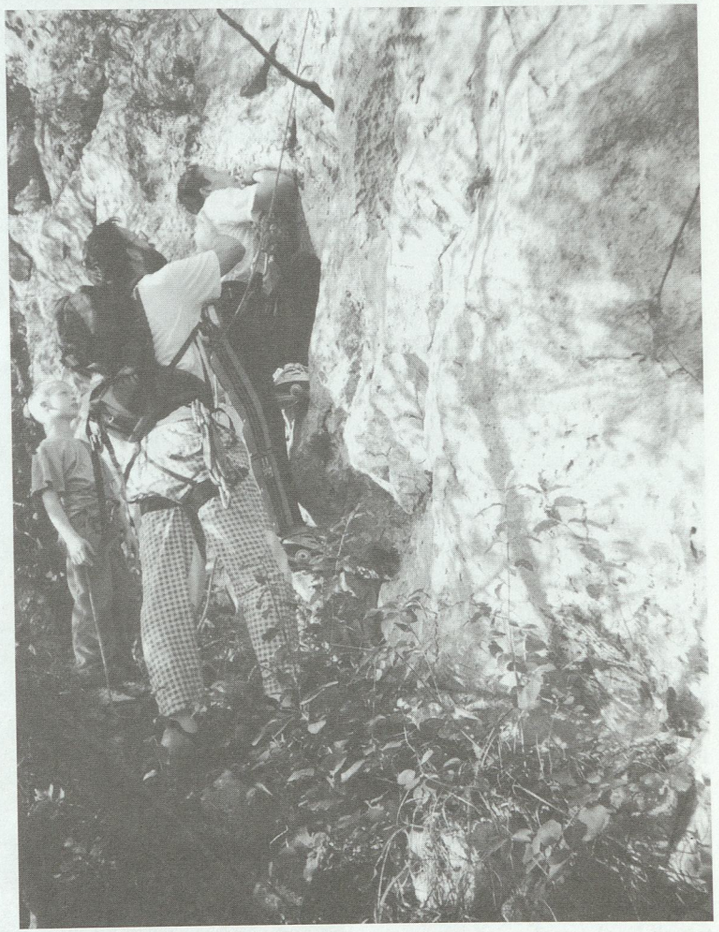

Mislim, da to ni bila bogata izkušnja zgolj zato, ker smo skale premagali, ampak da se je verjetno večina otrok prvič srečala z naporom, ki ga moraš vložiti v dosego cilja. Tega, da ga je strah plezanja, ni priznal nihče. Tudi mene ni bilo strah. Vseskozi pa me je bremenila odgovornost, ki jo poznamo vsi, ki smo odgovorni za tuje otroke, še posebno, če jim skušamo omogočiti več, kot večina ljudi misli, da je potrebno. Nisem se bala, da bi kdo padel, saj je bilo za varnost kar najbolj poskrbljeno. Zelo neprijazne pa so bile koničaste, od tisočletnega dežja izbrušene skale. Nič se ni zgodilo in celo Andreja je priznala, da je imela hlače strgane že od prej.

Hvala Marku, Juriju, Borisu, Otonu in Dejanu za nepozabno doživetje.

Helena Kravos, specialna pedagoginja,
mentorica planinske skupine
Center za usposabljanje invalidnih otrok
Janka Premrla – Vojka, Vipava

PRVI POHOD MLADIH PLANINCEV

Ves september že dežuje in v visokogorju je sneg že pobelil vrhove. Datum za naš pohod je določen in vsak dan spremljamo vremensko napoved. Ko prihajam v službo, me pohodniki sprašujejo: "Bomo šli?", "Bo deževalo?", "Kdaj gremo?" V vprašanjih je čutiti pričakovanje pohoda, saj so bile počitnice dolge in za večino brez pohodov.

Prišel je ta planinski četrtek. Zjutraj me prebudi močno trkanje dežnih kapelj po okenski šipi. V kuhinji pogledam skozi okno in srce mi poskoči, usta se razlezejo v nasmeh – čez Golake se jasni. To pa pri nas pomeni, da se bo vreme izboljšalo, saj star pregovor pravi: "Če se jasni čez Golak, hajdi z doma ti junak, če se jasni od Kopra, bo rit mokra."

Ko stopim skozi vrata Centra, srečam prvega pohodnika in ga pospremim na zajtrk. S kolegicami zbudimo tiste, ki še ne verjamejo, da gremo, in pregledamo, kaj so pripravili v nahrbtnike. Pripravimo vse potrebno za pohod in se odpeljemo proti Tromeji.

Pot s kombijem je kar dolga, vendar nas razveseli sonce kmalu zatem, ko zapustimo Ljubljansko kotlino.

Očara nas pogled na zasnežene Kamniške Alpe, Karavanke in Julijske Alpe.

Otroci vso pot sprašujejo za imena vrhov, ki jih vidimo tako čisto, da bi se jih lahko dotaknili.

V Ratečah zavijemo proti planinski koči na tromeji. Na planinskih pašnikih se pasejo krave in otroci hitro ugotovijo, da to niso krave Milka, saj so rjave, in ne vijoličaste barve. Nasmejemo se iz srca in že se z nahrbtniki na ramah podamo na vrh tromeje. Pot nas vodi skozi smrekov gozd in steza je kot perzijska preproga, postlana z iglicami. Med potjo se pogovarjamo, kaj bomo videli na vrhu, od daleč in spoštljivo opazujemo gobe; ker jih ne poznamo, jih pustimo pri miru. Kmalu pridemo do vrha in oči si odpočijejo na vrhovih Jalovca, Mangarta, Špika, pred nami so Ponce in Planica. "Kje je meja, kje sta Italija, Avstrija?" sprašujejo otroci. Meje ni, so samo mejni kamni, zastave vseh treh držav ter spomenik miru in prijateljstva. Na vrhu srečamo veliko planincev iz vseh treh držav: Avstrijce, Italijane in Slovence.

Razgled je čudovit in vidimo kar nekaj jezer na koroški strani, dolino Zilje in italijanske gore. Kako imenitno: brez potnih listov smo v treh državah.

Ne ustavimo se dolgo, saj nas lepo vreme vabi naprej. Spustimo se do koče, popijemo čaj in se odločimo za ogled Planice in izvira reke Save Dolinke – Zelencev.

Nekaj najpogumnejših se odpravi na vrh velikanke in ugotovimo, da so skakalci res pogumni možje.

Pri Zelenici iščemo izvir. Zlezemo na razgledni stolp in v zeleni laguni opazujemo, kako voda brbota iz tal.

Nato se odpeljemo na Vršič. Pohitimo k Poštarskemu domu, saj se od tam zelo lepo vidi Ajdovska deklica v steni Prisojnika. Kar hitro se odpravimo nazaj v kombi, ker nas pošteno zebe.

Z Vršiča se po dolini Soče odpeljemo proti domu. Zdaj že pošteno utrujeni se vseeno šalimo in smejemo.

Ob prihodu v Vipavo si želimo še veliko tako lepega vremena in pohodov.

Irena Kranjc

EVROPSKO TEKMOVANJE INVALIDOV NA MADŽARSKEM

Ko se je bližal konec šolskega leta, naju je gospa Tanja vprašala, ali sva pripravljena tekmovati na evropskem tekmovanju invalidov na Madžarskem. Bila sva zelo vesela tega dogodka, obenem pa naju je bilo tudi malo strah zaradi vožnje. Ko sva bila doma na poletnih počitnicah, sva vsak dan vadila. Nato je prišel dan, ki sva tako težko čakala. Vstala sva ob štirih zjutraj, nato smo se ob peti uri odpravili na dolgo pot. Peljali smo se skozi Postojno, Domžale in Celje, kjer smo pobrali še druge slovenske tekmovalce, ki so šli z nami. Potem smo pot nadaljevali do Blatnega jezera, kjer smo se ustavili in pozajtrkovali. Od tam nas je pot vodila do Budimpešte, tam smo prvi dan samo prespali. Naslednji dan smo pot nadaljevali do mesta Debrecen, kjer smo imeli tekmovanja. V Debrecenu nas je pričakala naša hostesa z imenom Aniko. Pokazala nam je tudi spalnice, da smo lahko odložili svojo prtljago. Isti dan smo imeli ob sedmi uri zvečer odprtje iger. V petek in soboto smo imeli predtekmovanje, nedeljo in ponedeljek pa tekmovanje.

Urban je osvojil prvo in tretje mesto, jaz pa drugo in četrto.

Vsak večer smo imeli tudi veliko časa, tako da smo lahko odšli malo v mesto, kjer je bilo veliko stojnic in madžarske domače glasbe. Ko se je vse lepo končalo, smo se vsi srečni in zadovoljni vrnili v Slovenijo. Na koncu bi se oba rada zahvalila vsem, ki so bili z nami, za vso pomoč in potrpežljivost, še posebno Eriki in Tomažu.

Ana in Urban, Vipava
Center za usposabljanje invalidnih otrok
Janka Premrla – Vojka, Vipava

Bila sem v Ljubljani Na
„Dnevih glozbe in plesa". Zmenoj
ta šle Anja in Daša.
Igrali smo Na male istumente
in prepevali. Blaž igra na
Kitaro. Na topali smo v lutko-
vnom gledališču.
imela sem se Lepo. Naučla sm se
novo pesmico o prtih.

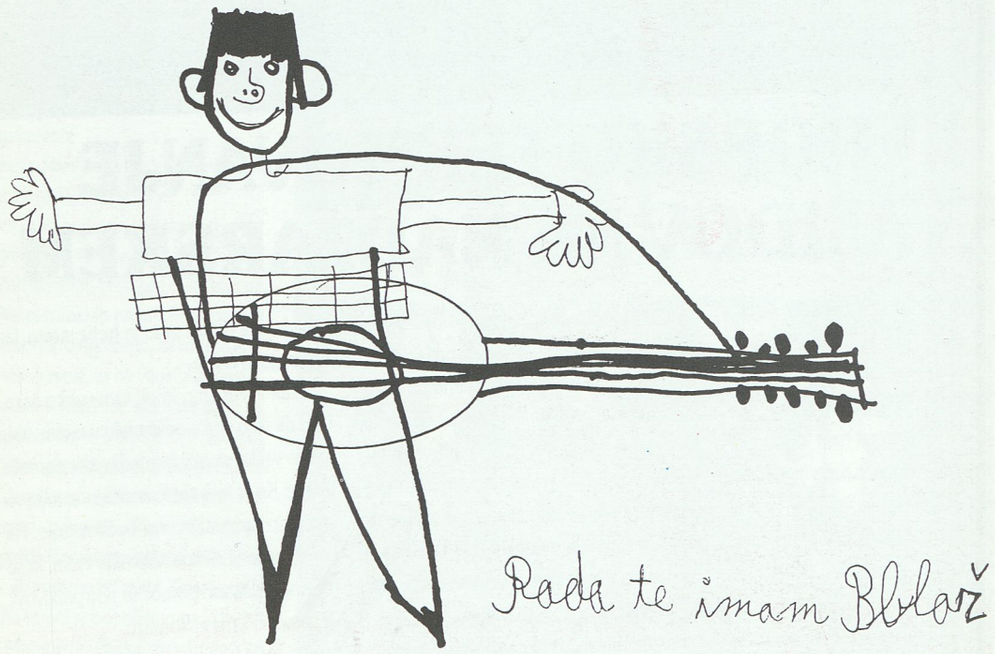

Rada te imam Bblaž

Napisala in ilustrirala: Marjetka Jurgec, OŠ Kozara, Kidričevo.